

2021-01

pÿ — ~ μ ¼ μ » 1 Î´ . Â ~ μ ζ » ζ 3 1 0 ® & ” 1 0
 pÿ ‘ Á Ç ® Ä . Â ‘ ¼ μ Á ζ » . È ± Â Ã Ä . ½
 pÿ • 0 0 » . Ã 1 ± Ã Ä 1 0 ® ζ 1 ½ 1 0 ® ” - 0 .
 pÿ ζ 1 ¼ ± ½ Ä 1 0 ® & š ± ½ ζ ½ 1 0 ® , μ Î Á .

pÿ “ 1 ζ Ã ¬ 0 . Â , ‘ Á Ç 1 ¼ . ™ ¬ 0 É 2 ζ Â - ± Í » ζ Â “ .

pÿ Á ð ³ Á ± ¼ ¼ ± ~ μ ζ » ζ 3 1 0 Î ½ £ Ä ζ Á Î ½ , £ Ç ζ » ® • Ä 1 Ä Ä . ¼ Î ½ ¥ ³ μ ± Â , ± ½ μ Ä 1 Ä Ä ® ¼ 1

<http://hdl.handle.net/11728/11853>

Downloaded from HEPHAESTUS Repository, Neapolis University institutional repository

**ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ, ΤΕΧΝΩΝ
& ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΘΕΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ - ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Η Θεμελιώδης
Θεολογική & Δικαιϊκή Αρχή της Αμεροληψίας
στην Εκκλησιαστική Ποινική Δίκη
Ποιμαντική & Κανονική θεώρηση**

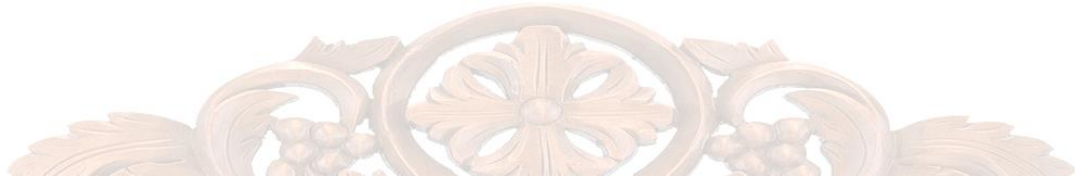
† Αρχιμ. Ιάκωβος - Παύλος Γ. Γιοσάκης

[AM: STU-94912943]

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2021

**ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ, ΤΕΧΝΩΝ
& ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΘΕΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ
(ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ)
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ - ΚΑΝΟΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ**

**Η Θεμελιώδης
Θεολογική & Δικαιϊκή Αρχή της Αμεροληψίας
στην Εκκλησιαστική Ποινική Δίκη
Ποιμαντική & Κανονική θεώρηση**

**Διατριβή η οποία υποβλήθηκε προς απόκτηση εξ αποστάσεως
μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στη Θεολογία στο Πανεπιστήμιο Νεάπολις**

**†Αρχιμ. Ιάκωβος - Παύλος Γ. Γιοσάκης
[ΑΜ: STU-94912943]**

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2021

Copyright © +Αρχιμ. Ιάκωβος - Παύλος Γ. Γιοσάκης, 2021

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Η έγκριση της διατριβής από το Πανεπιστήμιο Νεάπολις δεν υποδηλώνει απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Πανεπιστημίου

«Μεταξύ της δικαιοσύνης και της απονομής δικαιοσύνης υπάρχει ένας ολόκληρος κόσμος που τις χωρίζει»

Emmeline Pankhurst*

* Η Emmeline Pankhurst (1858-1928) υπήρξε Βρετανίδα πολιτική ακτιβίστρια και ηγέτης του βρετανικού κινήματος για τα δικαιώματα των γυναικών, που αγωνίστηκε για να αποκτήσουν οι γυναίκες κοινωνικά και πολιτικά δικαιώματα και κυρίως το δικαίωμα της ψήφου.

Σελίδα Εγκυρότητας

Όνοματεπώνυμο Φοιτητή:

+Αρχιμ. Ιάκωβος - Παύλος Γ. Γιοσάκης.

Τίτλος Μεταπτυχιακής Διατριβής:

«Η Θεμελιώδης Θεολογική & Δικαϊκή Αρχή της Αμεροληψίας στην Εκκλησιαστική Ποινική Δίκη - Ποιμαντική & Κανονική Θεώρηση».

Η παρούσα Μεταπτυχιακή Διατριβή εκπονήθηκε στο πλαίσιο των σπουδών για την απόκτηση εξ αποστάσεως μεταπτυχιακού τίτλου Θεολογίας [Μ.Τή] στο Πανεπιστήμιο Νεάπολης και εγκρίθηκε στις 2 Φεβρουαρίου 2021 από τα μέλη της Εξεταστικής Επιτροπής.

Τριμελής εξεταστική επιτροπή

Πρώτος επιβλέπων: **Δρ. Αθηνάγορας Δικαϊάκος**,
†Μητροπολίτης Ιλίου, Αχαρνών & Πετρουπόλεως, Επίκουρος Καθηγητής.

Μέλος Εξεταστικής Επιτροπής **Δρ. Γρηγόριος Παπαθωμάς**,
Καθηγητής Κανονικού Δικαίου στο Τμήμα Θεολογίας της Θεολογικής Σολής του ΕΚΠΑ.

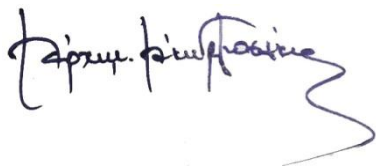

Μέλος Εξεταστικής Επιτροπής: **Δρ. Αθανάσιος Κολιοφούτης**,
Επισκέπτης Καθηγητής.

Υπεύθυνη δήλωση λογοκλοπής

Γνωρίζοντας τις συνέπειες της λογοκλοπής, δηλώνω υπεύθυνα ότι τυγχάνω κάτοχος των πνευματικών δικαιωμάτων της πρωτότυπης αυτής εργασίας, η οποία δε συκοφαντεί πρόσωπα, ούτε προσβάλλει τα πνευματικά δικαιώματα τρίτων. Η παρούσα μεταπτυχιακή εργασία με τίτλο: *«Η Θεμελιώδης Θεολογική & Δικαιϊκή Αρχή της Αμεροληψίας στην Εκκλησιαστική Ποινική Δίκη - Ποιμαντική & Κανονική Θεώρηση»*, αποτελεί προϊόν αυστηρά προσωπικής έρευνας και όλες οι πηγές που έχω χρησιμοποιήσει έχουν δηλωθεί κατάλληλα στο εκτιθέμενο σύστημα βιβλιογραφικών παραπομπών και αναφορών. Τα σημεία, στα οποία έχω χρησιμοποιήσει ιδέες, κείμενο ή/και πηγές άλλων συγγραφέων, αναφέρονται ευδιάκριτα και με απόλυτη σαφήνεια στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή, η δε σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή.

Ο Δηλών

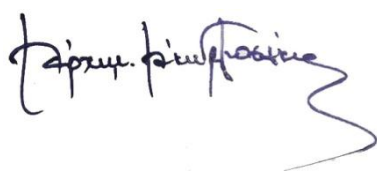

+Αρχιμ. Ιάκωβος - Παύλος Γ. Γιοσάκης

Δήλωση αποδοχής

Αποδέχομαι ότι η παρούσα εργασία μου μπορεί, χωρίς να αλλάξει το περιεχόμενο της, να διατίθεται για ηλεκτρονική πρόσβαση στη τρέχουσα και μελλοντική ηλεκτρονική αποθήκευση βάσεις δεδομένων της ψηφιακής βιβλιοθήκης “Ηφαιστος” του Πανεπιστημίου Νεάπολης, το οποίο επίσης δύναται να την αντιγράψει σε οποιοδήποτε μέσο ή και σε οποιοδήποτε μορφότυπο, καθώς και να κρατά περισσότερα από ένα αντίγραφα για λόγους συντήρησης και ασφάλειας.

Ο Δηλών

+Αρχμ. Ιάκωβος - Παύλος Γ. Γιοσάκης

Περίληψη - Λέξεις Κλειδιά

Βασική επιδίωξη αυτής της εργασίας είναι η μελέτη και η εφαρμογή της θεολογικής και δικαϊκής αρχής της αμεροληψίας στην εκκλ. ποινική δίκη. Για τον λόγο αυτό, η εργασία ξεκινά με τον βασικό ορισμό της αμεροληψίας από βιβλική, κανονική και διεθνή άποψη. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στο Κανονικό Δίκαιο σε συσχετισμό με την ημεδαπή και διεθνή νομολογία, καθώς και στα επιμέρους ζητήματα, που αναδύονται από αυτό. Ειδικότερα, με σκοπό την καλλίτερη κατανόηση της εφαρμογής της συγκεκριμένης αρχής στην εκκλ. ποινική δίκη, γίνεται ειδική αναφορά στους 1. Κανόνες και στην Πατερική Γραμματεία, σχετικά με την επιτακτική επιβολή της κατά την απονομή της εκκλ. δικαιοσύνης.

Στην συνέχεια, δίδεται ιδιαίτερη προσοχή στην εφαρμογή της πιο πάνω αρχής στα επί μέρους στάδια της εκκλ. πειθαρχικής διαδικασίας (προδικασία, εκδίκαση και απόφαση της κανονικής υπόθεσης) σε συνδυασμό με νομικά δόγματα αιώνων, όπως η αρχή «*nullum crimen nulla poena sine lege*», η αρχή «*non bis in idem*», η αρχή «*in dubio pro reo*» κ. ά, που εφαρμοζονται επίσης στο εκκλ. πειθαρχικό δίκαιο και γίνεται αναφορά σε διατάξεις, που ουδέποτε θα μπορούσαν να εφαρμοσθούν σε αυτό τόσο *lege lata*, όσο και *de lege ferenda*.

Απώτερος στόχος της ανάλυσης όλων των παραπάνω στοιχείων είναι η βαθύτερη κατανόηση της εξεταζόμενης αρχής της αμεροληψίας και η επιβεβλημένη εφαρμογή της στην εκκλ. ποινική δίκη στον ιδιαίτερα ευαίσθητο χώρο της απονομής εκκλ. δικαιοσύνης. Ως εκ τούτου, ιχνηλατείται το πρόβλημα της αλόγιστης παραβίασης της αρχής και οι συνήθεις κακομηδείς μορφές της, κατά την εκδίκαση κανονικών υποθέσεων κληρικών - μοναχών, από τους φορείς και τα όργανα απονομής εκκλ. δικαιοσύνης, μέσω των οποίων καταστρατηγείται δεινά το κράτος δικαίου. Τέλος, παρατίθεται σειρά ποιμαντικών προτάσεων στο πλαίσιο πρόληψης και θεραπείας της παθογόνου αυτής διαδικασίας, που αποσκοπούν στην βελτίωση δυστερπών και ανεπίτευκτων καταστάσεων περί την απονομή της εκκλ. δικαιοσύνης.

Η εργασία καταλήγει στο συμπέρασμα ότι, παρά το γεγονός ότι ο Ν. 5383/1932 «*περί εκκλησιαστικών δικαστηρίων και της προ αυτών διαδικασίας*» αντίκειται στην προστασία των θεμελιωδών δικονομικών συνταγματικών εγγυήσεων και των θεμελιωδών εν γένει ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ωστόσο και μέχρι την γενναία και σύγχρονη νομοθετική μεταρρύθμισή του, η ορθή εφαρμογή της πιο πάνω θεολογικής και δικαϊκής αρχής από τα αρμόδια εκκλ. όργανα θα περισώσει, έστω και στοιχειωδώς, την ούτως ή άλλως, απολελυμένη και κλονισθείσα εμπιστοσύνη στον θεσμό της εκκλ. δικαιοσύνης στην Ελλάδα, διασφαλίζοντας ενδυσκέως τα δικαιώματα των προσαγομένων ενώπιον αυτής κληρικών - μοναχών.

Λέξεις - Κλειδιά

Αμεροληψία, Εκκλ. Ποινική Δίκη, Εκκλ. Δικαστήριο, Εκκλ. Δικαιοσύνη, ΕΔΔΑ, Επίσκοπος, ΕΣΔΑ, Ιεροί Κανόνες, Κανονικό Δίκαιο, Κληρικός - Μοναχός, Ν. 5383/1932, ΣτΕ.

Abstract – Keywords

The basic pursuit of this paper is the study and application of the theological and judicial principle of impartiality in eccl. criminal trial. For this reason, the paper begins with a basic definition of impartiality from a biblical, canonical and international perspective. Special emphasis is given to Canon Law, in relation to national and international jurisprudence, as well as to specific issues, which emerge from this. In particular, in order to better understand the application of this specific principle in eccl. criminal trial, special reference is made to the Sacred Canons and to Patristic Literature, with respect to its imperative enforcement in the administration of eccl. justice.

Then, special attention is given to the application of the afore-mentioned principle to particular stages of eccl. disciplinary proceedings (pretrial, trial and verdict of standard cases), in conjunction with legal tenets throughout the ages, such as the principle of “*nullum crimen nulla poena sine lege*”, the principle of “*non bis in idem*”, the principle of “*in dubio pro reo*”, as well as others, which are also applied to ecclesiastical disciplinary law, and reference is made to provisions, which could never be applied to this, both *lege lata* and *de lege ferenda*.

The ultimate goal of the analysis of all the above information is a better understanding of the principle of impartiality under examination, and its imperative application to eccl. criminal trial, in the especially sensitive area of the administration of eccl. justice. For this reason, the problem of this principle’s reckless infringement and its customary, deceitful visages are traced out during the trial of canonical matters, regarding clergymen – monks, by the institutions and agencies for the administration of eccl. justice, through which the rule of law is severely contravened. Finally, several pastoral proposals are set out within the framework of preventing and healing this pathogenic process, which aim at improving rigid and unattainable conditions, with regard to the administration of eccl. justice.

The paper concludes, that, despite the fact that Law 5383/1932, “*Concerning ecclesiastical courts and the procedures preceding them*”, is contrary to the protection of fundamental procedural, constitutional guarantees and fundamental human rights in general, even up until the gallant, contemporary legislative reform of this Law, the proper application of the afore-mentioned theological and judicial principle from competent ecclesiastical agencies will salvage, however rudimentarily, the trust in the institution of eccl. justice in Greece, which, in any case, has been toppled and lost, thus sedulously safeguarding the rights of the clergymen, who are brought before it.

Key words

Impartiality, Ecclesiastical Criminal Trial, Ecclesiastical Court, Ecclesiastical Justice, European Court of Human Rights (ECHR), Bishop, European Convention on Human Rights (ECHR), Sacred Canons, Canon Law, Clergyman - Monk, Law 5383/1932, Council of State.

Ευχαριστίες

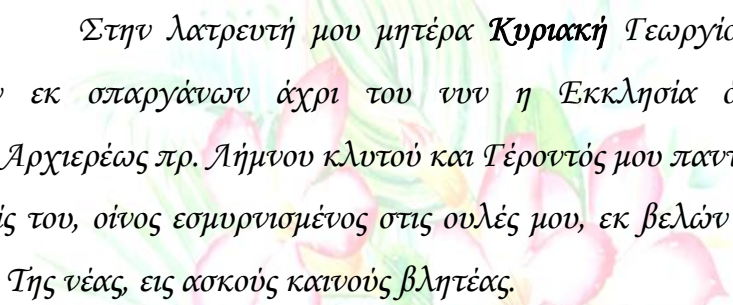
Είχα την αγαστή ευκαιρία να σπουδάσω στο Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφου, ένα από τα πλέον περικλυτά ακαδημαϊκά ιδρύματα της Κύπρου. Είχα επίσης το προνόμιο να συναντηθώ και να συνεργαστώ με πολύπειρους και σοφόνοες Καθηγητές και να επηρεαστώ βαθειά από την θεολογική και φιλοσοφική τους σκέψη. Όλοι έδωσαν γενναιόδωρα τον χρόνο και την διορατικότητα τους και παρείχαν ανεκτίμητη ανατροφοδότηση και καθοδήγηση καθ' όλη την διάρκεια της φοίτησής μου.

Η βαθύτερη εκτίμησή μου απευθύνεται στον σύμβουλο της μεταπτυχιακής - διπλωματικής διατριβής μου, Επίκουρο Καθηγητή, Σεβ. Μητροπολίτη Ιλίου, Αχαρνών και Πετρούπολεως κ.κ. Αθηνάγορα για την παροχή της αφνειής επιστημονικής και πνευματικής του υποστήριξης καθώς και για την ενθάρρυνση, που μου ενεφύσησε κατά την διάρκεια της εκπόνησής της.

Επίσης, είμαι βαθύτατα ευγνώμων προς τα μέλη της Εξεταστικής Επιτροπής Πανοσιολογιώτατο Αρχιμανδρίτη Δρ. Γρηγόριο Παπαθωμά, Καθηγητή Κανονικού Δικαίου του Τμήματος Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής του ΕΚΠΑ και ελλογιμώτατο Δρ. Αθανάσιο Κολιοφούτη, Επισκέπτη Καθηγητή, για την πολύτιμη αρωγή τους, την συμβολή τους και την προθυμία τους να γίνουν μέτοχοι του εκπονηθέντος μεταπτυχιακού μου πονήματος με τις λίαν οξύφρονες, περίσκεπτες και τιμητικές δι' εμέ κρίσεις τους.

Τέλος, θερμές προσήσεις εκφράζω και προς όλους τους εκλεκτούς και αγαπητούς συμφοιτητές μου, Κληρικούς και λαϊκούς, με τους οποίους συμπορεύτηκα επί ενάμισι έτος σε αυτό το όμορφο ταξίδι ακαδημαϊκής γνώσης.

Σας ευχαριστώ όλους.

*Στην λατρευτή μου μητέρα Κυριακή Γεωργίου Γιοσάκη,
που μου ήταν εκ σπαργάνων άχρι του νυν η Εκκλησία όλη, κυρού
Παντελεήμονος Αρχιερέως πρ. Λήμνου κλυτού και Τέροντός μου παντοσέμνου εις
τέλος θεραπειάς του, οίνος εσμυρνισμένος στις ουλές μου, εκ βελών αδίκων, δι'
απαρχήν χαράς Της νέας, εις ασκούς καινούς βλητέας.*

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Γνωμικό.....	I
Σελίδα Εγκυρότητας.....	III
Περίληψη - Λέξεις Κλειδιά.....	IX
Abstract – Keywords.....	XI
Ευχαριστίες.....	XIII
Αφιέρωση.....	XV
Πίνακας Περιεχομένων.....	XVII
Πίνακας Συντμήσεων & Συντομογραφιών.....	XX
Εισαγωγή.....	1

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΑΜΕΡΟΛΗΨΙΑΣ

ΑΠΟ ΒΙΒΛΙΚΗΣ ΚΑΝΟΝΙΚΗΣ & ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΑΠΟΨΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

i. Αμεροληψία : Ετυμολογία - εννοιολογία - χρήση.....	5
(i) Ετυμολογία.....	5
(ii) Εννοιολογία.....	6
(iii) χρήση.....	7
ii. Οι βιβλικές καταβολές της αμεροληψίας.....	8
iii. Η αμεροληψία και η δικαιοσύνη του Θεού στην Π. Διαθήκη.....	11
iv. Η ιδέα και η ποιότητα της αμεροληψίας του Θεού στην Κ. Διαθήκη.....	13
v. Η αμεροληψία ως θεολογική αρχή στην ηθική της Κ. Διαθήκης.....	15

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

i. Η αρχή της αμεροληψίας στο Διεθνές Δίκαιο.....	17
ii. Η αρχή της αμεροληψίας υπό το πρίσμα του ΕΔΔΑ.....	20
iii. Η Αρχή της αμεροληψίας στο Κανονικό Δίκαιο.....	23
(i) Η πειθαρχία της Εκκλησίας.....	26
(ii) Προϋποθέσεις εκκλησιαστικής ποινικής δίκης.....	27
(iii) Ιεροί Κανόνες - Ακρίβεια & Οικονομία.....	34

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΙΧΝΗΛΑΤΙΣΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

ΤΗΣ ΑΜΕΡΟΛΗΨΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΚΗ

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΡΟΛΗΨΗΣ & ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

i. Η αρχή της αμεροληψίας στην εκκλησιαστική ποινική δίκη.....	39
ii. Η παραβίαση της αρχής της αμεροληψίας.....	43

iii. Ειδικές περιπτώσεις παραβίασης	46
(i) Κατά την έγερση εκκλησιαστικής ποινικής δίωξης	46
(ii) Κατά την διεξαγωγή εκκλησιαστικής ανάκρισης.....	50
(iii) Κατά την εκδίκαση κανονικής υπόθεσης	53

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

i. Τεκμήριο «ορθοκρισίας» και αμερόληπτη κρίση.....	58
ii. Ο εκκλησιαστικός δικαστής ως πρότυπο του δικαιοκρίτου Θεού	61
iii. Ύψιστο καθήκον η αμεροληψία του επισκόπου	65
iv. Ιδιότητες και προσόντα του εκκλησιαστικού δικαστή	70
v. Στοιχειώδεις αρχές δικαϊκής ηθικής.....	74

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

i. Αθέμιτες παρεμβάσεις στην απονομή της εκκλησιαστικής δικαιοσύνης.....	79
ii. Εκκλησιαστική δικαιοσύνη, αμεροληψία & ΜΜΕ.....	85
Συμπεράσματα.....	90
Βιβλιογραφικές Αναφορές	93
□ Πρωτογενείς Πηγές	93
□ Βοηθήματα	96
□ Επιστημονικά περιοδικά.....	98
□ Επιστημονικές εργασίες	100
□ Αρθρογραφία.....	100
□ Διαδικτυακοί τόποι.....	101
□ Εκκλησιαστικές Αποφάσεις	105
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι.....	106
i. Ιεροί Κανόνες.....	106
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ.....	119
i. Νόμοι - Άρθρα - ΝΔ - ΠΔ	119
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ.....	123
i. Αποφάσεις Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου	123
ii. Αποφάσεις Δικαστηρίου Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	125
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙV.....	126
i. Αποφάσεις ΣτΕ (κατ' επιλογή).....	126
ii. Αποφάσεις Ποινικών Δικαστηρίων.....	132

Πίνακας Συντμήσεων & Συντομογραφιών

άρ.	<i>άρθρο</i>
αριθμ.	<i>αριθμός</i>
βλ.	<i>βλέπε</i>
γνμδ.	<i>γνωμοδότηση</i>
δηλ.	<i>δηλαδή</i>
δ.δ	<i>διδασκαλική διατριβή</i>
εκκλ.	<i>εκκλησιαστικός-ή-ό</i>
κ.ά.	<i>και άλλα</i>
κ.ε.	<i>και εξής</i>
λ.χ.	<i>λόγου χάρη</i>
μτφρ.	<i>μετάφραση</i>
νπδδ	<i>νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου</i>
χ.χ.	<i>χωρίς χρονολογία</i>
-	-
n.d.	<i>no date</i>
-	-
ΑΠ	<i>Άρειος Πάγος</i>
ΑΠΘ	<i>Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης</i>
ΔΣυνΔικ	<i>Δευτεροβάθμιο Συνοδικό Δικαστήριο</i>
Δ.Α.Α-Β´	<i>Διαταγαί Αγίων Αποστόλων, Βιβλίο 2^ο</i>
ΔΕΕ	<i>Δικαστήριο Ευρωπαϊκής Ένωσης</i>
ΔΙΣ	<i>Διαρκής Ιερά Σύνοδος</i>
ΔΣΑΠΔ	<i>Διεθνές Σύμφωνο Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων</i>
ΕΔ	<i>Επισκοπικό Δικαστήριο</i>
ΕΛΔΑ	<i>Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου</i>
ΕΣΔΑ	<i>Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου</i>
ΙΚ	<i>Ιεροί Κανόνες</i>
ΙΣΙτΕΕ	<i>Ιερά Σύνοδος της Ιεραρχίας της Εκκλησίας της Ελλάδος</i>
ΙΣ	<i>Ιερά Σύνοδος</i>
ΚΔιοικΔ	<i>Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας</i>

ΚΔΔ	<i>Κώδικας δικαστικών Λειτουργιών</i>
ΚΠΔ	<i>Κώδικας Ποινικής Δικονομίας</i>
ΚΠολΔ	<i>Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας</i>
ΚΧτΕΕ	<i>Καταστατικός Χάρτης της Εκκλησίας της Ελλάδος</i>
ΜΜΕ	<i>Μέσα Μαζικής Ενημερώσεως</i>
ΜονΕκκλΌρ.	<i>Μονομελές Εκκλησιαστικό όργανο</i>
ΝΔ	<i>Νομοθετικό Διάταγμα</i>
Ν	<i>Νόμος</i>
Ολομ.	<i>Ολομέλεια</i>
ΠΔ	<i>Προεδρικό διάταγμα</i>
ΠΚ	<i>Ποινικός Κώδικας</i>
ΠΣυνΔικ	<i>Πρωτοβάθμιο Συνοδικό Δικαστήριο</i>
Ρ-Π	<i>Ράλης - Ποτλής</i>
Σ	<i>Σύνταγμα</i>
ΣτΕ	<i>Συμβούλιο της Επικρατείας</i>
ΤΝΠ	<i>Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών</i>
ΦΕΚ	<i>Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως</i>
ΧΘΔΑ	<i>Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου</i>
-	-
Ibid.	<i>Ibidem</i>
-	-
ΑCO	<i>Acta Conciliorum Oecumenicorum</i>
ΑCHR	<i>American Convention on Human Rights</i>
ΑHRD	<i>Asian Human Rights Declarations</i>
ΑCHPR	<i>African Charter Human Personal Rights</i>
ΕCHR	<i>European Convention of Human Rights</i>
ICCPR	<i>International Covenant on Civil and Political Rights</i>
PG	<i>Patrologia Graeca</i>
UDHR	<i>Universal Declaration of Human Rights</i>
UNHRC	<i>United Nations Commission on Human Rights</i>
UNTS	<i>United Nations Treaty Series</i>

Εισαγωγή

Ο Ν. 5383/1932 «περί των εκκλησιαστικών δικαστηρίων και της προ αυτών διαδικασίας»¹ ορίζει την λειτουργία των εκκλ. δικαστηρίων, που λειτουργούν στις 81 Ιερές Μητροπόλεις της Αυτοκέφαλης Εκκλησίας της Ελλάδος, στις οποίες υπάρχουν οι 10.000 περίπου κληρικοί και οι 5.000 μοναχοί της. Ουδεμία διάταξη νόμου ή έστω ι. Κανόνας προβλέπει αφαίρεση ή την όποια μείωση ως προς την απόλαυση των συνταγματικών δικαιωμάτων και θεμελιωδών ατομικών ελευθεριών των κληρικών ή μοναχών, από μόνο τον λόγο ότι φέρουν το σχετικό εκκλ. σχήμα. Ανάμεσα στα δικαιώματα αυτά είναι και το δικαίωμα δίκαιης δίκης, υπό τις ειδικότερες εκφάνσεις του, δηλ. το δικαίωμα δίκης από αμερόληπτο εκκλησιαστικό δικαστήριο. Τόσο η νομοτεχνική διατύπωση του Ν. 5383/1932, όσο και η εφαρμογή του είναι αναχρονιστικές εξαιτίας *i)* της προπολεμικής παλαιότητας του νόμου αυτού² και *ii)* εξαιτίας της έλλειψης στοιχειωδών γνώσεων των ευκαιριακών εκκλ. δικαστών τόσο σε εκκλ. νομικές σπουδές, όσο και στα ανθρώπινα δικαιώματα.

Κατά καιρούς έχουν επισημανθεί τα δυσεπίλυτα προβλήματα και οι αιτίες, που καταδεικνύουν ότι ελλείπει η έννοια της «δίκαιης εκκλ. ποινικής δίκης», όπως τουλάχιστον την αντιλαμβάνεται η ΕΣΔΑ, την στιγμή μάλιστα που με πρωτοβουλία της ίδιας της Εκκλησίας οι σχέσεις της με το κράτος εξακολουθούν να παραμένουν αμετάβλητες, ενώ οι μέχρι σήμερα νομοθετικές πρωτοβουλίες³ και παρεμβάσεις για

¹ ΦΕΚ 146/Α/31-05-1977.

² Ο Ν. 5383/1932 εκδόθηκε προπολεμικά, όταν δεν είχαν αναπτυχθεί ούτε τα διεθνή και συνταγματικά ανθρώπινα δικαιώματα ούτε οι διεθνείς και συνταγματικές εγγυήσεις των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου, που αναπτύχθηκαν μεταπολεμικά στο πλαίσιο του διεθνούς οργανισμού του ΟΗΕ οικουμενικής δικαιοδοσίας και των περιφερειακών διεθνών οργανισμών, όπως είναι το Συμβούλιο της Ευρώπης και ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και την Συνεργασία στην Ευρώπη.

³ Η τελευταία προσπάθεια νομοθετικής πρωτοβουλίας αναλήφθηκε το 2006 από την τότε Υπουργό Παιδείας & Θρησκευμάτων Μ. Γιαννάκου, η οποία παρουσίασε τις καινοτόμες λύσεις στο νέο ν/σ για την εκκλησιαστική δικαιοσύνη όπως: «Η συστηματοποίηση ύλης της εκκλησιαστικής δικονομίας με βάση τη σειρά των διαδοχικών σταδίων της εκκλησιαστικής δίκης με αφετηρία τη συγκρότηση και την αρμοδιότητα των εκκλησιαστικών δικαστηρίων και κατάληξη τη σχέση της με τη δίκη ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων. Θεσπίστηκε η υποχρέωση των μαρτύρων που εξετάστηκαν κατά την προδικασία να εμφανιστούν και στο ακροατήριο. Παρέχεται στον εγκαλούμενο το δικαίωμα να παρίσταται όχι μόνο με συνήγορο, αλλά και δια συνηγόρου, δηλαδή να εκπροσωπείται στο δικαστήριο χωρίς να είναι ανάγκη να προσέλθει ο ίδιος. Εισάγεται για πρώτη φορά στην εκκλησιαστική δικονομία το ένδικο μέσο της αίτησης αναιρέσης και συνιστάται αναιρετικό δικαστήριο. Εισάγεται η επανάληψη της διαδικασίας ώστε

εξυγίανση του συστήματος εκκλ. δικαιοσύνης, ατελείς ή καινοτόμες⁴, έχουν ατονήσει ή περιέλθει σε αχρησία.

Η παρούσα εργασία φιλοδοξεί να μελετήσει την σπουδαιότητα της θεμελιώδους θεολογικής και δικαϊκής αρχής της αμεροληψίας στον ιδιαίτερα ευαίσθητο χώρο απονομής εκκλ. δικαιοσύνης και παράλληλα, να αναζητήσει τις σύγχρονες προκλήσεις, στις οποίες οφείλει να ανταποκριθεί με συνέπεια το σύγχρονο εκκλ. ποινικό σύστημα. Στο πλαίσιο αυτό ιδιαίτερη έμφαση πρόκειται να δοθεί:

i) Στην ανάδειξη της αξίας, της σημασίας και της σπουδαιότητας της θεμελιώδους αυτής αρχής στην λειτουργία των εκκλ. δικαστηρίων της Εκκλησίας της Ελλάδος, σύμφωνα με τον ισχύοντα Ν. 5383/1932 *«περί των εκκλησιαστικών δικαστηρίων και της προ αυτών διαδικασίας»* και αν αυτή εφαρμόζεται στην πράξη από τα εκκλ. δικαστήρια.

ii) Στην έκθεση της παθογένειας του αναχρονιστικού αυτού νόμου, εξαιτίας του οποίου τίθεται σε πλήρη αμφισβήτηση η συνταγματικότητα των διατάξεων του, ως αντικείμενες στους ι. Κανόνες και στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

iii) Στην θέσπιση ενδεδειγμένων ποιμαντικών μέτρων πρόληψης και θεραπείας, προκειμένου η εκκλ. δίκη να πληροί τα εχέγγυα μίας δίκαιης και αμερόληπτης δίκης, σύμφωνα με τους ι. Κανόνες, τις συνταγματικές επιταγές και την ΕΣΔΑ, αλλά και τις θεμελιώδεις αρχές του πειθαρχικού δικαίου, ώστε να περιοριστεί δραστικά ο κίνδυνος των αυθαίρετων κρίσεων και να εξυπηρετηθεί ουσιαστικότερα η αρχή της ασφάλειας δικαίου.

Η εργασία διαρθρώνεται σε δύο μέρη υποδιαιρούμενα σε πέντε κεφάλαια.

Το πρώτο μέρος αποτελείται από δύο κεφάλαια, που επιχειρούν να προσεγγίσουν την πιο πάνω θεμελιώδη αρχή από άποψη βιβλική, κανονική και διεθνή, ενώ στο δεύτερο μέρος ιχνηλατείται το πρόβλημα εφαρμογής της στην εκκλ. ποινική δίκη και προτείνονται ενδεδειγμένα ποιμαντικά μέτρα αντιμετώπισης της παθογόνου διαδικασίας, ενώπιον των εκκλ. δικαστηρίων του Ν. 5383/1932.

Ειδικότερα, στο πρώτο κεφάλαιο του πρώτου μέρους προτάσσεται η έννοια, η ετυμολογία και η χρήση της αμεροληψίας ως ιδέας στη βιβλική εποχή της Παλαιάς

σε περίπτωση που καταδικάστηκε κάποιος με βάση πλαστά έγγραφα ή ψευδείς μαρτυρικές καταθέσεις, αν αυτό αποδεικνύεται με αμετάκλητες αποφάσεις ποινικού δικαστηρίου, να είναι δυνατή η αποκατάστασή του», βλ. Πηγή : ΑΠΕ-ΜΠΕ στο: <[https:// www.capital.gr/epikairotita/160523/i-m-giannakou-parousiase-to-n-s-gia-tin-ekklisiastiki-dikaiosuni](https://www.capital.gr/epikairotita/160523/i-m-giannakou-parousiase-to-n-s-gia-tin-ekklisiastiki-dikaiosuni)> (Δημοσιεύθηκε 14 Σεπτεμβρίου 2006).

⁴ Παπαστάθης, Χ. *Σχέδιο Νόμου για την εκκλησιαστική δικαιοσύνη*, ΕπΕπετΑρμ 19 (1998) 49-77.

και Καινής Διαθήκης. Στο δεύτερο κεφάλαιο εξετάζεται η αρχή της αμεροληψίας από κανονική και διεθνή άποψη, όπως αυτή κατοχυρώνεται στους ι. Κανόνες, διεθνείς συμβάσεις, πρωτόκολλα και συμφωνίες. Στην συνέχεια, στο πρώτο κεφάλαιο του δεύτερου μέρους διερευνάται η σημασία της εφαρμογής της πιο πάνω αρχής στην εκκλ. ποινική δίκη και οι συνήθεις μορφές παραβίασής της από τα αρμόδια εκκλ. όργανα. Στο δεύτερο κεφάλαιο περιγράφεται ο ιδεότυπος του εκκλ. δικαστή, αλλά και το καθήκον αμεροληψίας του, ενώ προτείνονται βελτιωτικά μέτρα για την ορθή απονομή του δικαίου. Τέλος, στο τρίτο και τελευταίο κεφάλαιο του δεύτερου μέρους, τονίζονται οι διάφοροι εξωγενείς παράγοντες και ο αρνητικός-βλαπτικός ρόλος τους (λ.χ. ΜΜΕ) στην αμερόληπτη απονομή της εκκλ. δικαιοσύνης.

Για την συγγραφή της παρούσας εργασίας συλλέχθηκαν επιμελώς και χρησιμοποιήθηκαν ως πρωτογενείς πηγές το Σύνταγμα των θείων και ι. Κανόνων, θησαυρίσματα από την πλούσια αρχαιοελληνική και πατερική γραμματεία, ο ισχύον Ν. 5383/1932 *«περί των εκκλησιαστικών δικαστηρίων και της προ αυτών διαδικασίας»*, βοηθήματα, επιστημονικές μελέτες, εργασίες και άρθρα, καθώς και πλήθος στοιχείων, που επιλέχθηκαν από τους διαδικτυακούς τόπους (ξενόγλωσσα και εγχώρια), σχετικά με το αντικείμενο της εργασίας, όπως και ένας μεγάλος αριθμός νομοθετημάτων και δικαστικών αποφάσεων των ανωτάτων δικαστηρίων τόσο της ημεδαπής, όσο και του ΕΔΔΑ, αλλά και του ΔΕΕ, που φωτίζουν και νοηματοδοτούν την υπό κρίση έρευνα, οι οποίες παρατίθενται στο πέρας της παρούσης υπό μορφή παραρτημάτων για κάθε ενδιαφερόμενο.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΑΜΕΡΟΛΗΨΙΑΣ

ΑΠΟ ΒΙΒΛΙΚΗΣ ΚΑΝΟΝΙΚΗΣ & ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΑΠΟΨΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

i. Αμεροληψία : Ετυμολογία - εννοιολογία - χρήση

(i) Ετυμολογία

«Διδάσκαλε, οίδαμεν ὅτι ὀρθῶς λέγεις καὶ διδάσκεις, καὶ οὐ λαμβάνεις πρόσωπον, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ διδάσκεις»⁵

Η αμεροληψία (impartiality) είναι στην πραγματικότητα μία σύνθετη λέξη. Αποτελείται από το στερητικό πρόθημα -α- και δύο λέξεις μαζί (μέρος + λήψη) για να σχηματίσουν ένα ουσιαστικό. Αυτή η νέα λέξη, δηλ. το ουσιαστικό, δεν εμφανίζεται καθόλου στην ελληνιστική περίοδο πριν από την Κ. Διαθήκη. Αντιθέτως, η ελληνική έκφραση «λαμβάνω πρόσωπον», η σύνθετη μορφή της οποίας παράγει το ρήμα «προσωποληπτῶ»⁶, αποδίδει την έννοια της «μεροληψίας⁷ - ευνοιοκρατίας»⁸ στην εβραϊκή και εμφανίζεται στην *Septuagint* (lat: *septuaginta*, “70”)⁹, την παλαιότερη υπάρχουσα ελληνική μετάφραση της Π. Διαθήκης από το πρωτότυπο εβραϊκό, για να αποδώσει την παρόμοια εβραϊκή έκφραση: $\text{נַפְשׁוֹ וְנַפְשׁוֹ}$ ¹⁰ («*nasa panim*»), που κυριολεκτικά σημαίνει «αψώνω το πρόσωπο»¹¹ (προτιμώ κάποιον έναντι άλλου - *positie discrimination*). Η έκφραση αυτή χρησιμοποιείται δυσφημιστικά όταν αναφέρεται σε ευνοιοκρατική μεταχείριση. Επίσης, η εβραϊκή έκφραση: נִכְיַר פְּנֵי ¹² («*hikir panim*»), που εν προκειμένω σημαίνει «αναγνωρίζω το

⁵ Λουκ. 20:21

⁶ Lohse, E. (1964), «Πρόσωπον, Εὐπροσωπέω, Προσωποληψία, Προσωπολήπτῆς, Προσωποληπτέω, Ἀπροσωπολήπτως» (ed. Gerhard Kittel, Geoffrey W. Bromiley, and Gerhard Friedrich, *Theological Dictionary of the New Testament*) Grand Rapids, MI: Eerdmans 780.

⁷ Ρωμ. 2:11· Πρ. 10:34.

⁸ Ιακ. 2:1·2:9.

⁹ *Abbreviation LXX*.

¹⁰ The Academy of the Hebrew Language, στο: <<https://hebrew-academy.org.il/keyword/>> (n.d.).

¹¹ Λευι. 19:15.

¹² The Academy of the Hebrew Language, *ibid*.

πρόσωπο» (δηλ. επειδή γνωρίζω το πρόσωπο που κρίνεται, προσωποληπτώ, δεν το κρίνω δίκαια - *positie discrimination*), χρησιμοποιήθηκε πολύ συχνά στην Βίβλο¹³.

Οι περισσότεροι μελετητές πιστεύουν ότι είτε οι Ελληνόφωνοι Εβραίοι, είτε εκείνοι που ήταν Εβραίοι στο παρελθόν, αλλά έγιναν Χριστιανοί και ήταν επαρκώς εξοικειωμένοι με την Π. Διαθήκη, μια από αυτές τις ομάδες πιθανότατα, επινόησε αυτόν τον όρο στην Π. Διαθήκη¹⁴ για να αποδώσει αναλογικά, ένεκα ακριβώς του χήτους αντίστοιχης εβραϊκής φράσης *stricto sensu*, τον αμερόληπτο θεϊκό χαρακτήρα¹⁵.

(ii) *Εννοιολογία*

«Ἴδου ὁ παῖς σου Ἰακὼβ παραγίνεται ὀπίσω ἡμῶν. εἶπε γάρ· ἐξιλάσομαι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐν τοῖς δώροις τοῖς προπορευομένοις αὐτοῦ, καὶ μετὰ τοῦτο ὄψομαι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ· ἴσως γὰρ προσδέξεται τὸ πρόσωπόν μου»¹⁶

Ας αναλογισθῆί κάποιος για παράδειγμα στον τυπικό ασιατικό χαιρετισμό¹⁷, την στάση εκείνου, που εμφανίζεται μπροστά στον ανώτερό του, κατά τεκμήριο πιο

¹³ Δευτ. 1:17 · 16:19.

¹⁴ Pennington, T., «The impartiality of God», στο: <https://countrysidebible.org/media-archives/20150426a_c-ser_t-tp> (Δημοσιεύθηκε 26 Απριλίου 2015).

¹⁵ Στην Εβραϊκή Π. Διαθήκη, η έννοια του να υψώσει κανείς το πρόσωπο ενός άλλου, μπορεί απλά να σημαίνει ότι επιβλέπει σε αυτόν (δηλ. δείχνει τιμή, δίνει σημασία, μέχρι και δοξολογία/αίνο, και κατά την κρίση, προτίμηση κάποιου έναντι άλλου). Αλλά το να «υψωθεί» το πρόσωπο κάποιου, σημαίνει ότι εκείνος είναι ευνοούμενος. Η ρίζα της μεταφοράς βρίσκεται στην περίπτωση που οι υποτελείς σκύβουν μπροστά στον βασιλιά τους και το πρόσωπό τους κυττάζει προς το έδαφος από ταπείνωση και υποτέλεια. Καθώς πλησιάζει ο βασιλιάς τον ευνοούμενό του, του σηκώνει το πρόσωπο, ώστε ο/η υποτελής να μπορεί να δει τον βασιλιά και να αντιληφθεί την ευαρέσκεια και την έγκρισή του. Η έννοια του να επιβλέπεις στο πρόσωπο κάποιου ως ένδειξη ευλογίας και εύνοιας βρίσκεται στην αρχαιολογική προσευχή της Π. Διαθήκης: «*εὐλογήσαι σε Κύριος καὶ φυλάξαι σε· ἐπιφάναι Κύριος τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐπὶ σὲ καὶ ἐλέησαι σε· ἐπάραι Κύριος τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐπὶ σὲ καὶ δώη σοι εἰρήνην*» Αρ. 6:25-26.

¹⁶ Γέν. 32:20.

¹⁷ Στην Ιαπωνία λ.χ με τον τυπικό χαιρετισμό του *konnichiwa* (προφέρεται "kone-nee-chee-wah") όσο βαθύτερα υποκλίνεται κάποιος, τόσο περισσότερο σεβασμό δείχνει στο άλλο άτομο. Είναι η πράξη κλίσης του κορμού και του κεφαλιού ως κοινωνική χειρονομία προς ένα άλλο άτομο. Είναι πιο εμφανές στους ασιατικούς πολιτισμούς και κυρίως στο Νεπάλ, Ινδία, Ταϊλάνδη, Λάος, Βιετνάμ, Κίνα, και Κορέα· βλ. Rodgers, G., «Common Greetings in Asian Countries», στο: <<https://www.tripsavvy.com/common-greetings-in-asia-1458321>>, (Δημοσιεύθηκε 26 Ιουνίου 2019).

ισχυρό από αυτόν. Θα υποκλιθεί και θα κλίνει το πρόσωπο του στο έδαφος. Εάν ο ανώτερος ανασηκώσει το πρόσωπο του κατωτέρου του, αυτό είναι ένα σύμβολο της αναγνώρισής του και της ευνοίας του γι' αυτόν. Ο ιδιαίτερος αυτός τρόπος αποτυπώνεται με απόλυτη πιστότητα στην εβραϊκή ρήση *נַסָּא פָּנִים* («*nasa panim*»), που σημαίνει «ανυψώνω το πρόσωπο». Έτσι, λοιπόν, μπορεί να αντιληφθεί κανείς πώς γίνεται τελικά κατάχρηση. Κάποιος, που δεν άξιζε να αναγνωριστεί, εκτιμήθηκε και αναγνωρίστηκε και, έτσι, αυτή η λέξη τελικά, χρησιμοποιήθηκε σχεδόν αποκλειστικά με αρνητική έννοια. Και συχνά σε ένα περιβάλλον, όπως στα δικαστήρια, όταν οι δικαστικές αποφάσεις δικαιώνουν κάποιον (δηλ. "ανυψώνουν" αδικαιολόγητα το πρόσωπο κάποιου), που είναι ένοχος· γιατί οι δικαστές, όταν δεν είναι αμερόληπτοι, «οὐκ ἔγνωσαν οὐδὲ συνῆκαν, ἐν σκότει διαπορεύονται»¹⁸. Δείχνουν μεροληψία στα άτομα αυτά, «ανυψώνοντας το πρόσωπό τους», ενώ στην πραγματικότητα δεν το αξίζουν.

(iii) χρήση

«Ὅς οὐκ ἐπὶ σὺνθῆ πρόσωπον ἐντίμου, οὐδὲ οἶδε τιμὴν θέσθαι ἀδρόις θαυμασθῆναι πρόσωπα αὐτῶν»¹⁹

Με τον προαναφερόμενο τρόπο, λοιπόν, η ως άνω έννοια χρησιμοποιείται ευρέως στην Π. Διαθήκη²⁰ για να εκφράσει την συστοιχία αμεροληψίας και δικαιοσύνης του θεϊκού χαρακτήρα αποτυπωμένη στον θεόπυρο λόγο του φιλοθρηνοῦς προφήτου: «Τάδε λέγει Κύριος· ποιεῖτε κρίσιν καὶ δικαιοσύνην καὶ ἐξαιρεῖσθε διηρπασμένον ἐκ χειρὸς ἀδικοῦντος αὐτὸν καὶ προσήλυτον καὶ ὄρφανὸν καὶ χήραν μὴ καταδυναστεύετε καὶ μὴ ἀσεβῆτε καὶ αἷμα ἀθῶον μὴ ἐκχέετε ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ»²¹. Και με αυτήν ακριβώς την έννοια, το ίδιο γεγονός απαντάται στο Δ΄ Βασιλειών στην περιγραφή του Ναιμάν του Σύρου: «Και Ναιμάν ὁ ἄρχων τῆς δυνάμεως Συρίας ἦν ἀνὴρ μέγας ἐνώπιον τοῦ κυρίου αὐτοῦ καὶ τεθαυμασμένος προσώπῳ, ὅτι ἐν αὐτῷ ἔδωκε Κύριος σωτηρίαν Συρία»²².

¹⁸ Ψαλμ. 81:5.

¹⁹ Ιώβ 34:19.

²⁰ Βλ. ενδεικτικά: (i) Ιώβ 25:3 · 36:5, (ii) Δευτ. 10:17, (iii) Ιερ. 9:25, (iv) Ψαλμ. 62:12, (v) Παρ. 22:2, (vi) Β΄ Παραλ. 19:7.

²¹ Ιερ. 22:3.

²² Δ΄ Βασ. 5:1.

Ο Θεός της Βίβλου είναι άγιος, «καδώς»²³, «οὐχ ὡς ἄνθρωπος»²⁴, αρεσκόμενος στις δικές του επιθυμίες και απολαύσεις²⁵. Το Δευτερονόμιο διατρανώνει αυτήν ακριβώς την θεολογική αλήθεια²⁶ και το Λευιτικό αποσαφηνίζει τον ορισμό της θείας δικαιοσύνης, προτρέποντας την αποστροφή της αδικίας: «Οὐ ποιήσετε ἄδικον ἐν κρίσει· οὐ λήψη πρόσωπον πτωχοῦ, οὐδὲ μὴ θαυμάσης πρόσωπον δυναστού»²⁷. Με άλλα λόγια, μην αντιμετωπίζετε το άτομο, του οποίου την υπόθεση κρίνετε με βάση τους εξωτερικούς παράγοντες είτε της φτώχειας, είτε του πλούτου του. Αντ' αυτού, ο λόγος του Θεού προτάσσει: «ἐν δικαιοσύνη κρινεῖς τὸν πλησίον σου»²⁸. Στους Ψαλμούς επίσης, αναφέρεται «ἕως πότε κρίνετε ἀδικίαν καὶ πρόσωπα ἁμαρτωλῶν λαμβάνετε;»²⁹, ενώ το βιβλίο των Παροιμιῶν τονίζει πως «θαυμάσαι πρόσωπον ἀσεβοῦς οὐ καλόν, οὐδὲ ὄσιον ἐκκλίνειν τὸ δίκαιον ἐν κρίσει»³⁰.

Επειδή ο Θεός είναι αμερόληπτος, καλεί τους ανθρώπους να είναι επίσης αμερόληπτοι και τους πειθαρχεί όταν αυτοί αρνούνται να συμμορφωθούν: «Κἀγὼ δέδωκα ὑμᾶς ἐξουθενουμένους καὶ ἀπερριμμένους εἰς πάντα τὰ ἔθνη, ἀνθ' ὧν ὑμεῖς οὐκ ἐφυλάξασθε τὰς ὁδοὺς μου, ἀλλὰ ἐλαμβάνετε πρόσωπα ἐν νόμῳ»³¹.

ii. Οι βιβλικές καταβολές της αμεροληψίας

*«Καὶ εἰ πατέρα ἐπικαλεῖσθε τὸν ἀπροσωπολήπτως κρίνοντα κατὰ τὸ ἐκάστου ἔργον, ἐν φόβῳ τὸν τῆς παροικίας ὑμῶν χρόνον ἀναστράφητε»*³²

Η αμεροληψία του Θεού βασίζεται στην θεολογία της δημιουργίας, όταν ο απειροτέλειος Θεός δημιούργησε τον άνθρωπο, τον οποίο προίκισε με ιδικά του χαρακτηριστικά γνωρίσματα, ώστε να είναι με αυτά εικόνα του Θεού «ἄρσεν καὶ θῆλυ

²³ Φούντας, Ι., «Το Αγιολόγιον της Παλαιάς Διαθήκης», στο: <<https://www.vimaorthodoxias.gr/eipan/gortinos-ieremias-to-agiologion-tis-palaias-diathikis/>> (Δημοσιεύθηκε 24 Σεπτεμβρίου 2016).

²⁴ Αρ. 23:19.

²⁵ Εκκλ. 7:29.

²⁶ Δευτ. 10:17.

²⁷ Λευιτ. 19:15.

²⁸ Ibid.

²⁹ Ψαλμ. 81:2.

³⁰ Παρ. 18:5.

³¹ Μαλ. 2:9.

³² Α' Πέτρ. 1:17.

ἐποίησεν αὐτούς»³³. Εκφράζει την έννοια της φύσης της πώσης και της λύτρωσης· όλοι έχουν αμαρτήσσει και όλοι καλούνται να αποδεχθούν την προσφορά της συμφιλίωσης και της αληθινής ζωής «ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ»³⁴, επειδή Αυτός τυγχάνει «τὸ Α καὶ τὸ Ω, ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος»³⁵.

Εάν όλη η ανθρωπότητα, άνδρες και γυναίκες, ευγενείς και αρχόμενοι, σκλάβοι και ελεύθεροι, είναι ομοιόμορφα φτιαγμένοι, σύμφωνα με την εικόνα του Θεού και το έργο των χειρών του, τότε ο Θεός δεν μπορεί να μεταχειρίζεται διαφορετικούς ανθρώπους ή διαφορετικές τάξεις ανθρώπων με διαφορετικούς τρόπους. Γιατί, στην πραγματικότητα, ο ορισμός αυτών των διαφορετικών τάξεων είναι το αποτέλεσμα της πεπτωκυίας ανθρώπινης αμαρτωλής διαφοροποίησης και όχι μίας πρόσθετης ή λανθάνουσας δημιουργίας του Θεού.

Αυτή η ιδέα συναντάται σε δύο σημαντικές αναφορές στην Π. Διαθήκη και ιδιαίτερα στην Πεντάτευχο και στην Σοφιολογική Γραμματεία. Η πρώτη εστιάζει στην αμεροληψία του Θεού. Ο Θεός είναι απροσωπόληπτος και δεν δείχνει ευνοιοκρατία και αυτή είναι μια βασική πτυχή του χαρακτήρα του³⁶, ενώ η δεύτερη εστιάζει στην δικαιοσύνη του. Δεν είναι αυτός που λέει στον βασιλιά, «είσαι ανάξιος» και στον άρχοντα, «είσαι ασεβής;», γιατί μόνον αυτός «οὐκ ἐπησχύνθη πρόσωπον ἐντίμου, οὐδὲ οἶδε τιμὴν θέσθαι ἀδροῖς θαυμασθῆναι πρόσωπα αὐτῶν»³⁷.

Η Π. Διαθήκη διδάσκει με συνέπεια ότι ο Θεός είναι εντελώς απαλλαγμένος από κάθε μεροληψία. Η αμεροληψία είναι αμετάβλητο γνώρισμα της ουράνιας σοφίας, επειδή ακριβώς είναι ένα χαρακτηριστικό του Θεού. Αυτός, άλλωστε, αποτελεί έναν από τους πλέον καταλυτικούς ισχυρισμούς αυτής της αλήθειας της Π. Διαθήκης. Αναφέροντας ο θεόπτης Μωσής πως «ὁ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν οὗτος Θεὸς τῶν θεῶν καὶ Κύριος τῶν κυρίων, ὁ Θεὸς ὁ μέγας· καὶ ἰσχυρὸς καὶ φοβερός, ὅστις οὐ θαυμάζει πρόσωπον, οὐδ' οὐ μὴ λάβῃ δῶρον»³⁸ προβάλλει δυναμικά μία δήλωση μονοθεϊσμού, εξαίροντας ταυτόχρονα την αμεροληψία και την ακεραιότητα του θεϊκού χαρακτήρα. Συνεχίζοντας ο θεοδίδακτος και φρουρήτωρ προφήτης, εξηγεί, πώς διακρίνεται αυτή η έλλειψη μεροληψίας εκ μέρους του Θεού. Όχι μόνο δεν

³³ Γέν. 1:27.

³⁴ Γαλ. 3:13.

³⁵ Αποκ. 22:13.

³⁶ Δευτ. 10:17.

³⁷ *ibid* (αρ. 19).

³⁸ Δευτ. *ibid*.

αποδέχεται δώρα, αλλά είναι Θεός δίκαιος *«ποιῶν κρίσιν προσηλύτων καὶ ὀρφανῶν καὶ χήρα, καὶ ἀγαπᾷ τὸν προσηλύτον δοῦναι αὐτῷ ἄρτον καὶ ἱμάτιον»*³⁹.

Ἡ αμεροληψία καὶ ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ, ὅπως διασαλπίζεται στον θεοφόρητο προφητικό λόγο, εμπνέει καὶ κατευθύνει τοὺς θεόφρονες ηγήτορες τοῦ Ἰσραήλ. Ὑπὸ τὴν ἐννοια αὐτή, στο 1θ' κεφ. τοῦ Β' Παραλειπομένων ὁ Ἰωσαφάτ, ἕνας ἀπὸ τοὺς πλεόν μεγακυδεῖς βασιλεῖς τοῦ Ἰούδα, οργάνωσε τὴν δικαιοσύνη στις πόλεις τοῦ βασιλείου τοῦ καὶ διόρισε ικανοὺς δικαστές, τοὺς οἰοῦσους συμβούλεψε νὰ μὴν ἔχουν ἀπολύτως καμία σχέση με τὴν μεροληψία. *«Εἶπε τοῖς κριταῖς· ἴδετε τί ὑμεῖς ποιεῖτε, ὅτι οὐκ ἀνθρώπων ὑμεῖς κρίνετε, ἀλλ' ἢ τῷ Κυρίῳ, καὶ μεθ' ὑμῶν λόγοι τῆς κρίσεως»*⁴⁰.

Οἱ ἄνθρωποι τείνουν νὰ μεροληπτοῦν ἐντυπωσιασμένοι ἀπὸ ἐξωτερικά στοιχεῖα, θέσεις ἐργασίας, ἀξιώματα καὶ κοινωνικὲς θέσεις. Τείνουν νὰ κυττοῦν τὴν ἐξωτερικὴ ἐμφάνιση. Ἐντυπωσιάζονται εὐκόλα ἀπὸ λάθος πράγματα. Ἀλλά κανένα ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἐντυπωσιάζει τὸν Θεό. Ὁ Θεὸς κρίνει ἀπλὰ καὶ ολοκληρωτικὰ με βάση τὰ ἀνθρώπινα ἔργα. Ὁ Θεὸς δὲν κυττάζει τί βλέπει ὁ ἄνθρωπος, κυττάζει τὴν καρδιά, ὄχι τὴν ἐξωτερικὴ ἐμφάνιση. Καὶ αὐτό, διευκρινίζεται πλήρως ἀπὸ τὸν ἀγχίθρονο τῆς θείας δόξης, προφήτη: *«οὐ γὰρ εἰσὶν αἱ βουλαὶ μου ὥσπερ αἱ βουλαὶ ὑμῶν, οὐδ' ὥσπερ αἱ ὁδοὶ ὑμῶν αἱ ὁδοὶ μου, λέγει Κύριος. ἀλλ' ὡς ἀπέχει ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆς γῆς, οὕτως ἀπέχει ἡ ὁδὸς μου ἀπὸ τῶν ὁδῶν ὑμῶν καὶ τὰ διανοήματα ὑμῶν ἀπὸ τῆς διανοίας μου»*⁴¹.

Πρέπει, λοιπόν, οἱ ἄνθρωποι νὰ μάθουν νὰ βλέπουν τὰ πράγματα ὅπως ἀκριβῶς τὰ βλέπει ὁ Θεός. Αὐτὴ ἡ τόσο σημαντικὴ βιβλικὴ ἀρχή⁴², φανερώνεται στην ἱστορία τοῦ χρίσματος τοῦ Δαβὶδ ἀποτυπωμένη με ἰδιαίτερη ἐνάργεια στις ζωηρὲς καὶ ἐντονες εἰκόνες αὐτῆς τῆς ἀφήγησης στο Α' Βασιλειῶν⁴³. Ὑπῆρξε μιὰ ἐποχὴ στην ἱστορία τοῦ Ἰσραήλ ὅταν ὁ Θεὸς ἀπέρριψε τὸν Σαοὺλ ὡς βασιλιά καὶ ἀνέθεσε στον Σαμουὴλ νὰ χρίσει τὸν διάδοχό του⁴⁴. Ὁ Σαμουὴλ ὠδηγήθηκε ἀπὸ τὸν Κύριο στην οἰκογένεια τοῦ εὐλαβοῦς Ἰεσσαί. Καθὼς κύτταζε τοὺς γιους τοῦ, τὰ μάτια

³⁹ Ibid. 10:18.

⁴⁰ Β' Παραλ. 19:6.

⁴¹ Ησ. 55: 8-9.

⁴² Fowler, R., «Thoughts on God and life from a christian perspective», στο: <<http://www.rayfowler.org/pastoral-profile/>> (n.d.).

⁴³ Α' Βασ. 16:1-12.

⁴⁴ Α' Βασ. 16:1.

του έπεσαν στον Ελιάβ, τον μεγαλύτερο. Ο Ελιάβ πρέπει να ήταν ένας πολύ ψηλός, εντυπωσιακός, όμορφος νεαρός άνδρας και ο Σαμουήλ, ούτως ή άλλως, εντυπωσιασμένος από την φυσική του κατάσταση σκέφτηκε: «*ένώπιον Κυρίου χριστός αὐτοῦ*»⁴⁵. Λησμόνησε όμως ο Σαμουήλ ότι αυτό δεν συνέβαινε απαραίτητα, γιατί ο Σαούλ, αν και διέθετε σίγουρα όλα τα εξωτερικά στοιχεία, που ταίριαζαν με ένα βασιλιά, ο Θεός τον απέρριψε. Αλλά ο Κύριος είπε στον Σαμουήλ: «*μη ἐπιβλέψῃς ἐπὶ τὴν ὄψιν αὐτοῦ μηδὲ εἰς τὴν ἔξιν μεγέθους αὐτοῦ, ὅτι ἐξουδένωκα αὐτόν· ὅτι οὐχ ὡς ἐμβλέπεται ἄνθρωπος, ὄψεται ὁ Θεός, ὅτι ἄνθρωπος ὄψεται εἰς πρόσωπον, ὁ δὲ Θεὸς ὄψεται εἰς καρδίαν*»⁴⁶. Ο Θεός είναι αμερόληπτος και αναμένει και ο λαός του να είναι αμερόληπτος. Υποστηρίζει την «εκλογή» λαού Ισραήλ⁴⁷, αλλά παρέχει επίσης, αφνειή την υπερχειλίση της χάρης στους Εθνικούς⁴⁸. Και η αμεροληψία του αντανακλάται στα έσχατα, στην τελική κρίση⁴⁹. Η αμεροληψία απαντάται στην καρδιά της Βίβλου με ποικίλους τρόπους, που δεν αναγνωρίζονται πάντα.

iii. Η αμεροληψία και η δικαιοσύνη του Θεού στην Π. Διαθήκη

*«Οὐ ποιήσετε ἄδικον ἐν κρίσει· οὐ λήψῃ πρόσωπον πτωχοῦ, οὐδὲ μὴ θαυμάσης πρόσωπον δυνάστου· ἐν δικαιοσύνῃ κρινεῖς τὸν πλησίον σου»*⁵⁰

Η σχέση αμεροληψίας και δικαιοσύνης του Θεού καθίσταται σαφής από ένα λεξιλόγιο αντωνύμων: δικαιοσύνη, απροσωποληψία, αντικειμενικότητα και κρίση είναι έννοιες, που συνδέονται επανειλημμένα με τον Θεό σε ολόκληρη την Π. Διαθήκη. Και ως αποτέλεσμα, αυτές οι ιδιότητες χαρακτηρίζουν και διατρέχουν τον Ισραήλ σε όλο τον ιστορικό του βίο⁵¹. Ο Ὑψιστος είναι ο αλάνθαστος, ανέντευκτος

⁴⁵ Α΄ Βασ. 16:6.

⁴⁶ Ibid. 16:7.

⁴⁷ Δευτ. 32:8 κ.ε.

⁴⁸ Πράξ, 10:44-46.

⁴⁹ Αποκ. 20:11 κ.ε.

⁵⁰ Λευιτ. 19:15

⁵¹ Εξ. 23:2 «*Οὐκ ἔση μετὰ πλειόνων ἐπὶ κακία· οὐ προστεθήσῃ μετὰ πλήθους ἐκκλῖναι μετὰ τῶν πλειόνων, ὥστε ἐκκλῖναι κρίσιν*» · Δευτ. 1:17 «*Οὐκ ἐπιγνώσῃ πρόσωπον ἐν κρίσει, κατὰ τὸν μικρὸν καὶ κατὰ τὸν μέγαν κρινεῖς, οὐ μὴ ὑποστείλῃ πρόσωπον ἀνθρώπου, ὅτι ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ ἐστὶ· καὶ τὸ ρῆμα, ὃ ἐὰν σκληρὸν ᾖ ἀφ' ὑμῶν, ἀνοίσετε αὐτὸ ἐπ' ἐμέ, καὶ ἀκούσομαι αὐτό*» · Δευτ. 16:19 «*Οὐκ ἐκκλινοῦσι κρίσιν, οὐδὲ ἐπιγνώσονται πρόσωπον οὐδὲ λήψονται δῶρον· τὰ γὰρ δῶρα ἀποτυφλοῖ ὀφθαλμοὺς σοφῶν καὶ ἐξαίρει λόγους δικαίων*» · Δευτ. 1:16 «*Καὶ ἐνετειλάμην τοῖς κριταῖς ὑμῶν ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ λέγων· διακούετε ἀνὰ μέσον τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν καὶ κρίνατε δικαίως ἀνὰ μέσον ἀνδρῶς*

και απαραλόγιστος κριτής. «Ζυγὰ δίκαια καὶ σταθμιά⁵² δίκαια καὶ χοῦς⁵³ δίκαιος ἔσται ἐν ὑμῖν· ἐγὼ εἶμι Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν, ὁ ἐξαγαγὼν ὑμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτου»⁵⁴. Γνωρίζει τους πάντες· «ἐν παντὶ τόπῳ ὀφθαλμοὶ Κυρίου, σκοπεύουσι κακοὺς τε καὶ ἀγαθοὺς»⁵⁵ και ενθυμείται τα πάντα. Το διακηρύσσει με το προφητικό στόμα του υμνοπόλου Ωσηέ: «πάσας τὰς κακίας αὐτῶν ἐμνήσθην· νῦν ἐκύκλωσαν αὐτοὺς τὰ διαβούλια αὐτῶν, ἀπέναντι τοῦ προσώπου μου ἐγένοντο»⁵⁶. Είναι ανεξαπάτητος, δεν του διαφεύγει το παραμικρό γιατί «γινώσκει τὰ κρύφια τῆς καρδίας»⁵⁷ και ως μεριμνοφροντιστής, κατά τον αγγελοκόμιστο προφήτη Ζαχαρία, θα ψηλαφίσει ενδυκῶς και με λεπτομέρεια κάθε μία αδικία της γης: «ἐν ἰδοὺ ἐγὼ ὀρύσσω βόθρον, λέγει Κύριος παντοκράτωρ, καὶ ψηλαφήσω πᾶσαν τὴν ἀδικίαν τῆς γῆς ἐκείνης ἐν ἡμέρᾳ μιᾶς»⁵⁸. Είναι επιπλέον, αδωροδόκτητος, δεδομένου ότι «καὶ τὸ ἀργύριον αὐτῶν καὶ τὸ χρυσίον αὐτῶν οὐ μὴ δύνηται ἐξελεῖσθαι αὐτοὺς ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς Κυρίου»⁵⁹.

Οι θεόσυτοι προφῆτες συχνὰ απευθύνονται στους ποικίλους δειλακρους και οβριμοεργούς ηγέτες της αδικίας με την παραίνεση: «δικαιοσύνην μάθετε, οἱ ἐνοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς»⁶⁰. Ακούγεται μάλλον περίεργο, αλλά αυτό συχνὰ βρίσκεται πίσω ἀπὸ την πρακτικὴ της «χύτευσης» κατά την λήψη αποφάσεων στην Π. Διαθήκη. Παρακάμπτει την ανθρώπινη μεροληψία και παραδίδει την ἀπόφαση στο θέλημα του Θεοῦ, στην αμεροληψία του⁶¹. Αλλά αυτή η ιδέα δεν ἔχει απλῶς

καὶ ἀνὰ μέσον ἀδελφοῦ καὶ ἀνὰ μέσον προσηλύτου αὐτοῦ» · Δευτ. 16:18 «Κριτὰς καὶ γραμματοεισαγωγεῖς ποιήσεις σεαυτῷ ἐν ταῖς πόλεσί σου, αἷς Κύριος ὁ Θεός σου δίδωσί σοι, κατὰ φυλάς, καὶ κρινουῦσι τὸν λαὸν κρίσιν δικαίαν» · Δευτ. 16:20 «Δικαίως τὸ δίκαιον διώξῃ, ἵνα ζῆτε καὶ εἰσελθόντες κληρονομήσητε τὴν γῆν, ἣν Κύριος ὁ Θεός σου δίδωσί σοι» · Ωσ. 10:12 «Σπείρατε ἑαυτοῖς εἰς δικαιοσύνην, τρυγήσατε εἰς καρπὸν ζωῆς, φωτίσατε ἑαυτοῖς φῶς γνώσεως, ἐκζητήσατε τὸν Κύριον ἕως τοῦ ἔλθεῖν γενήματα δικαιοσύνης ὑμῖν».

⁵² Το ἕνα εφά ισοδυναμεί με 22 λίτρα, βλ. Κατσίχτη Ε., - Τακτικός Θ. (2011-2012) «Μονάδες μέτρησης μεγεθῶν ἀπὸ την αρχαιότητα μέχρι σήμερα», *Ερευνητικὴ ἐργασία 1^ο Γενικοῦ Λυκείου Σπάρτης*, στο: <http://1lykeio-spartis.mysch.gr/tetra12b/project12b3/Monades_Metrisis.pdf> (χ.χ).

⁵³ Ἰν (Χιγ) Μονάδα μέτρησης ὄγκου υγρῶν στην Π. Δ. ἴσο με 12 λογ (6,5 λίτρα) *ibid*.

⁵⁴ Λευιτ. 19:36.

⁵⁵ Παρ. 15:3.

⁵⁶ Ωσ. 7:2.

⁵⁷ Ψαλμ. 43:22.

⁵⁸ Ζαχ. 3:9.

⁵⁹ Σοφ. 1:8.

⁶⁰ Ησ. 26:9.

⁶¹ Α΄ Παραλ. 24:5 · Ἰων. 1:7 · Πράξ. 1:26.

αντίκτυπο στην ηθική ζωή του Ισραήλ, είναι επίσης η βάση της θεολογικής της κατανόησης. Ο Θεός δεν επέλεξε το Ισραήλ, επειδή ως έθνος άξιζε κάπως την θεϊκή εύνοια, αλλά απλώς, επειδή αυτό συνέβη από την κυρίαρχη επιλογή του Θεού. «*Οὐχ ὅτι πολυπληθεῖτε παρὰ πάντα τὰ ἔθνη, προεῖλετο Κύριος ὑμᾶς καὶ ἐξελέξατο Κύριος ὑμᾶς, ὑμεῖς γάρ ἐστε ὀλιγοστοὶ παρὰ πάντα τὰ ἔθνη, ἀλλὰ παρὰ τὸ ἀγαπᾶν Κύριον ὑμᾶς καὶ διατηρῶν τὸν ὄρκον, ὃν ὤμοσε τοῖς πατράσιν ὑμῶν, ἐξήγαγεν ὑμᾶς Κύριος ἐν χειρὶ κραταιᾷ καὶ βραχίονι ὑψηλῷ καὶ ἐλυτρώσατό σε Κύριος ἐξ οἴκου δουλείας, ἐκ χειρὸς Φαραὼ βασιλέως Αἰγύπτου*»⁶². Παρά τις προφανώς εθνοκεντρικές πτυχές της αφήγησης της Π. Διαθήκης, είναι η αμεροληψία του Θεού, που οδηγεί στο εκκλησιαστικό καλωσόρισμα, που δίνεται σε βασικά σημεία της αφήγησης σε αλλογενείς και ξένους, αλλά και στην κρίση του Ισραήλ όταν αποστρέφεται το αφόρुकτο κάλεσμα του Θεού και την αείζωο βουλή του. Η εθνική του κατάσταση δεν τον προστατεύει από την κρίση του Θεού, αφού εκείνος είναι, που θα κρίνει τον καθένα «*ἀπροσωπολήπτως*»⁶³.

iv. Η ιδέα και η ποιότητα της αμεροληψίας του Θεού στην Κ. Διαθήκη

*«Ἡ δὲ ἄνωθεν σοφία πρῶτον μὲν ἀγνή ἐστίν, ἔπειτα εἰρηνικὴ, ἐπιεικὴς, εὐπειθὴς, μεστὴ ἐλέους καὶ καρπῶν ἀγαθῶν, ἀδιάκριτος καὶ ἀνυπόκριτος»*⁶⁴

Η αμεροληψία, ως αλήθεια για τον Θεό, προβάλλεται ανενδοίαστα στην προς Γαλάτας επιστολή του Αποστόλου Παύλου. «*Πρόσωπον Θεὸς ἀνθρώπου οὐ λαμβάνει*»⁶⁵. Και βλέπουμε αυτή την αλήθεια για τον χαρακτήρα του Θεού να επαναλαμβάνεται απαραμείωτα και ευδιάκριτα και σε άλλα μέρη της Κ. Διαθήκης: «*οὐ γάρ ἐστι προσωποληψία παρὰ τῷ Θεῷ*»⁶⁶. «*ὁ Κύριός ἐστιν ἐν οὐρανοῖς, καὶ προσωποληψία οὐκ ἔστι παρ' αὐτῷ*»⁶⁷. «*οὐκ ἔστι προσωπολήπτης ὁ Θεός*»⁶⁸. Αν και σε πολλά σημεία γίνεται εξίσου σαφές ότι ο Θεός είναι πάντο αμερόληπτος⁶⁹, αυτό,

⁶² Δευτ. 7:7-8.

⁶³ Α' Πέτρ. 1:17.

⁶⁴ Ιακ. 3:17.

⁶⁵ Γαλ. 2:6.

⁶⁶ Ρωμ. 2:11.

⁶⁷ Εφ. 6:9.

⁶⁸ Πράξ. 10:34.

⁶⁹ (i) Πράξ. 2:6 · 3:25 · 6:9 · 10:12 · 15:9, (ii) Ιακ. 1:17 · 2:1-7, (iii) Ρωμ. 2:9 · 10:12, (iv) Κολ. 3:25, (v) Εφ. 6:9, (vi) Α' Πέτρ. 1:17.

που ίσως δεν τυγχάνει τόσο σαφές, είναι σε τί ακριβώς κατατείνει αυτή η αμεροληψία. Τι σημαίνει, ότι ο Θεός είναι αμερόληπτος Θεός; Θα ήταν λάθος να υποθέσουμε, ότι επειδή ο Θεός είναι αμερόληπτος, τότε πρέπει να φέρεται σε όλους ακριβώς το ίδιο. Και θα ήταν λάθος, επειδή η ίδια η Αγ. Γραφή αντικρούει αυτόν τον ισχυρισμό. Στην προς Ρωμαίους επιστολή ο Θεός αναφέρει άμεσα και κατηγορηματικά: *«ἐλέησω ὃν ἂν ἐλεῶ, καὶ οἰκτειρήσω ὃν ἂν οἰκτείρω»*⁷⁰. Επομένως, δεν αντιμετωπίζει τον καθένα ακριβώς το ίδιο, αλλά ο καθένας θα κριθεί σύμφωνα προς τις πράξεις του.

Η ποιότητα της αμεροληψίας του Θεού γίνεται θεολογική καμπή στην διακήρυξη του ευαγγελίου στη Κ. Διαθήκη. Ο Λουκάς σπέρνει τα πρωτόσπορα αυτής της ιδέας στο πρόσωπο του Ιησού και στα λόγια των αντιπάλων του: *«διδάσκαλε, οἶδαμεν ὅτι ὀρθῶς λέγεις καὶ διδάσκεις, καὶ οὐ λαμβάνεις πρόσωπον, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ διδάσκεις»*⁷¹. Προσπαθώντας να επικοινωνήσει με ένα κοινό συμπεριλαμβανομένων των Εθνικών, ο Λουκάς σημειώνει ότι ο Ιησούς «δεν ανυψώνει το πρόσωπο» (δηλ. δεν μεροληπτεῖ), αλλά διδάσκει την αλήθεια. Για τον Λουκά, οι Εβραίοι και «κάθε ἔθνος», που είδαν την βροτοφεγγή ήλυση του Πνεύματος την ημέρα της Πεντηκοστής, τώρα ανοίγονται για να γίνουν Εβραίοι και Εθνικοί «κάθε ἔθνος», που θα λάβουν τις δωρεές του Ιησού. Στην συνέχεια, στις Πράξεις, όταν ο Πέτρος βλέπει ότι ο Θεός ευλόγησε τον Κορνήλιο και τους άλλους Εθνικούς μαζί του, ἔλαβε τον λόγο και εἶπε: *«ἐπ' ἀληθείας καταλαμβάνομαι ὅτι οὐκ ἔστι προσωπολήπτης ὁ Θεός, ἀλλ' ἐν παντὶ ἔθνει ὁ φοβούμενος αὐτὸν καὶ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην δεκτὸς αὐτῷ ἔστι»*⁷².

Η ίδια αρχή ισχύει και για τον Παύλο, όπου η προσεκτικά δομημένη δυαδική εστίαση των αρχικών κεφαλαίων της προς Ρωμαίους επιστολής του, εξισορροπώντας την πραγματικότητα ενώπιον του Θεού για τους Εβραίους και τους Εθνικούς, εξαρτάται από αυτήν την ιδέα της θείας αμεροληψίας. Κατά τον Παύλο, θα υπάρξει πρόβλημα και αγωνία για κάθε άνθρωπο που κάνει κακό· πρώτα για τον Εβραίο και μετά για τον Εθνικό. Αλλά δόξα, τιμή και ειρήνη για όποιον κάνει καλό· πρώτα για τον Εβραίο και μετά για τον Εθνικό. Γιατί ο Θεός δεν δείχνει ευνοιοκρατία: *«οὐ γὰρ ἔστι προσωποληψία παρὰ τῷ Θεῷ»*⁷³. Ο Παύλος κάνει μια ισχυρή δήλωση σχετικά με

⁷⁰ Ρωμ. 9:15.

⁷¹ Λουκ. 20:21.

⁷² Πράξ. 10:34-35.

⁷³ Ρωμ. 2:9-11.

τον χαρακτήρα του Θεού. Ο Θεός είναι εντελώς αμερόληπτος, χωρίς προκαταλήψεις και προτιμήσεις. Είναι απολύτως αντικειμενικός, χωρίς μονομέρεια και ευνοιοκρατία. Είναι πάντα δίκαιος και αυτό ισχύει για τον Θεό με κάθε πιθανό τρόπο και σε κάθε πιθανή εκδήλωση. Αυτός είναι ένας σαφής, αμετάβλητος ισχυρισμός σχετικά με την ποιότητα της θείας αμεροληψίας και τον χαρακτήρα του Θεού.

v. Η αμεροληψία ως θεολογική αρχή στην ηθική της Κ. Διαθήκης

«Ὁ Κύριός ἐστιν ἐν οὐρανοῖς, καὶ προσωποληψία οὐκ ἔστι παρ' αὐτῶ»⁷⁴

Η θεολογική αρχή της αμεροληψίας λειτουργεί στην πρακτική ηθική, από την πρώτη έως την τελευταία από τις επιστολές της Κ. Διαθήκης. Ο αδελφόθεος και χρυσολόγος Ιάκωβος είναι emphaticός ότι η πρώιμη κοινότητα των οπαδών του Ιησού δεν μπορεί να αντιμετωπίσει διαφορετικούς ανθρώπους με διαφορετικούς τρόπους ανάλογα με την εξωτερική εμφάνιση. *«Ἀδελφοί μου, μὴ ἐν προσωποληψίαις ἔχετε τὴν πίστιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς δόξης... εἰ δὲ προσωποληπεῖτε, ἁμαρτίαν ἐργάζεσθε, ἐλεγχόμενοι ὑπὸ τοῦ νόμου ὡς παραβάται»⁷⁵*. Ο Παύλος αντιμετωπίζει τόσο τους συμμάχους, όσο και τους εχθρούς με τον ίδιο τρόπο στις διαφορές τους⁷⁶, ενώ είναι ξεκάθαρο ότι η ανθρώπινη διάκριση μεταξύ δούλου και ελεύθερου δεν μπορεί να αντέξει στον έλεγχο κάτω από το επίκεντρο της αναζήτησης της έλλειψης ευνοίας του Θεού⁷⁷. Και ο συνεργός του Παύλου, ο Τιμόθεος, προτρέπεται να τηρήσει ευλαβικά τα θεία του διδασκάλου του παραγγέλματα *«χωρὶς προκρίματος μηδὲν ποιῶν κατὰ πρόσκλισιν»⁷⁸*. Μία συνέπεια όλων αυτών σχετίζεται με την κρίση. Ο Πέτρος στην επιστολή του συνδέει ρητά την κρίση με την αμεροληψία του Θεού, αναφέροντας ότι η κρίση αυτή θα πραγματοποιηθεί *«κατὰ τὸ ἐκάστου ἔργον»⁷⁹*. Αυτό είναι ιδιαίτερα σαφές στην Αποκάλυψη, όπου η επανειλημμένη εστίαση στην θεϊκή κρίση πλαισιώνεται από μια επαναλαμβανόμενη έμφαση στην θεία δικαιοσύνη. Ακόμα και στα τελευταία οράματα της Νέας Ιερουσαλήμ υπάρχει μία αμήχανη ένταση, μεταξύ της αυστηρής γλώσσας της κρίσης και του αποκλεισμού από

⁷⁴ Εφ. 6:9

⁷⁵ Ιακ. 2:1, 9.

⁷⁶ Γαλ. 2:6.

⁷⁷ Ibid (αρ. 74).

⁷⁸ Α' Τιμ. 5:21.

⁷⁹ Α' Πέτρ. 1:17-18 · Αποκ. 22:12.

την Αγία Πόλη και λόγια ριζοσπαστικής υποδοχής και πρόσκλησης· όλα συγκροτημένα από την θεολογική ιδέα της αμεροληψίας του Θεού. Η δωρεάν προσφορά για ζωή, ενός κατά πάντα αμερόληπτου Θεού, είναι ανοιχτή προς όλους, όσους πρόθυμα θα την αποδεχθούν⁸⁰.

⁸⁰ Αποκ. 22:17.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

ι. Η αρχή της αμεροληψίας στο Διεθνές Δίκαιο

«Ως δικαιοσύνης πηγή τιμᾶσα τὸ δίκαιον»⁸¹

Η αρχή της «αμεροληψίας», ως συστατικό του υποκειμενικού δικαιώματος στην δικαιοσύνη, κατοχυρώνεται σε επιφανή κείμενα σε πολλές διεθνείς συμφωνίες για τα ανθρώπινα δικαιώματα, όπως στο άρθρο 14 (1) του «Διεθνούς Συμφώνου των Ηνωμένων Εθνών για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα» (ΔΣΑΠΔ-1966)⁸², στο άρθρο 6 (1) της «Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών» (ΕΣΔΑ-1950)⁸³, στο άρθρο 47(1^β) του «Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης» (ΧΘΔΕΕ-2000)⁸⁴, στο άρθρο 8 (1) της «Αμερικανικής Σύμβασης για τα Ανθρώπινα δικαιώματα» (ACHR-1969)⁸⁵, στο άρθρο 7 (1^δ) του «Αφρικανικού Χάρτη για τα

⁸¹ Θεοδώρητος Κύρου, *Ερμηνεία εις τούς Ψαλμούς* PG 80,1988:1.

⁸² Διεθνές σύμφωνο για τα αστικά και πολιτικά δικαιώματα. Άρθρο 14 (1): «Κάθε πρόσωπο έχει το δικαίωμα η υπόθεσή του να δικαστεί δίκαια και δημόσια από αρμόδιο, ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, που έχει συσταθεί με νόμο, το οποίο θα αποφασίσει για το βάσιμο κάθε κατηγορίας σχετικά με ποινικό αδίκημα, η οποία έχει απαγγελθεί εναντίον του, καθώς και για αμφισβητήσεις δικαιωμάτων και υποχρεώσεων αστικού χαρακτήρα» (εγκρίθηκε στις 16 Δεκεμβρίου 1966, τέθηκε σε ισχύ στις 23 Μαρτίου 1976) 999 UNTS 171.

⁸³ Σύμβαση για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών. Άρθρο 6 (1): «Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσή του δικασθεί δίκαιως, δημοσία και εντός λογικής προθεσμίας υπό ανεξαρτήτου και αμερόληπτου δικαστηρίου, νομίμως λειτουργούντος, το οποίον θα αποφασίσει είτε επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεών του αστικής φύσεως, είτε επί του βασίμου πάσης εναντίον του κατηγορίας ποινικής φύσεως» (υπογράφηκε στις 4 Νοεμβρίου 1950, τέθηκε σε ισχύ στις 3 Σεπτεμβρίου 1953) 213 UNTS 221.

⁸⁴ Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Άρθρο 47 (1^β): «Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα να δικασθεί η υπόθεσή του δίκαια, δημόσια και εντός εύλογης προθεσμίας, από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως» (πραγματώθηκε στις 7 Δεκεμβρίου 2000, τέθηκε σε ισχύ την 1η Δεκεμβρίου 2009) 40 (2001) ILM 266.

⁸⁵ Αμερικανική Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Article 8 (1) “Right to a Fair Trial”: «Every person has the right to a hearing, with due guarantees and within a reasonable time, by a competent, independent, and impartial tribunal, previously established by law, in the substantiation of any accusation of a criminal nature made against him or for the determination of his rights and obligations of a civil, labor, fiscal, or any other nature», βλ. United for Human Rights, (υπογράφηκε στις 22 Νοεμβρίου 1969, τέθηκε σε ισχύ στις 18 Ιουλίου 1978) 1144 UNTS 123.

δικαιώματα του Ανθρώπου και των Λαών» (ACHPR-1981)⁸⁶, καθώς και στο άρθρο 20 (1) του «Ασιατικού Χάρτη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων» (AHRD -1986)⁸⁷. Όλες εγγυώνται το δικαίωμα ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου⁸⁸. Η αμεροληψία είναι ένα ιδιαίτερα σημαντικό χαρακτηριστικό κάθε μορφής δικαστικής εξουσίας σε ένα δημοκρατικό κράτος, που διέπεται από τον νόμο⁸⁹.

⁸⁶ Αφρικανικός Χάρτης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και των Λαών. Article 7(1^d): «*Every individual shall have the right to be tried within a reasonable time by an impartial court or tribunal*», (εγκρίθηκε στις 27 Ιουνίου 1981, τέθηκε σε ισχύ στις 21 Οκτωβρίου 1986) 1520 UNTS 217.

⁸⁷ Άρθρο 20 (1): «*Κάθε άτομο που κατηγορείται για ποινικό αδίκημα τεκμαίρεται αθώο έως ότου αποδειχθεί ένοχο σύμφωνα με το νόμο σε δίκαιη και δημόσια δίκη, από αρμόδιο, ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, στο οποίο ο κατηγορούμενος εγγυάται το δικαίωμα υπεράσπισης*», βλ. University of Minnesota, «Human Rights Library», στο: <University of Minnesota Human Rights Library (umn.edu)> (Δημοσιεύθηκε 25 Σεπτεμβρίου 2012).

⁸⁸ (i) Οι βασικές αρχές του ΟΗΕ για την ανεξαρτησία του δικαστικού συστήματος, του 1985, τονίζουν ότι: «[ο] δικαστής θα αποφασίσει τα θέματα ενώπιον του αμερόληπτα, βάσει γεγονότων και σύμφωνα με τον νόμο, χωρίς περιορισμούς, ακατάλληλες επιρροές, προτροπές, πιέσεις, απειλές ή παρεμβολές, άμεσες ή έμμεσες, από οποιοδήποτε ή για οποιονδήποτε λόγο» (§ 2). Λεπτομερείς αναλύσεις της αμεροληψίας του δικαστηρίου μπορούν να βρεθούν στις Αρχές της Δικαστικής Συμπεριφοράς του Μπανγκαλόρ 2002, όπου η αμεροληψία αντιμετωπίζεται ως μία από τις σημαντικές αξίες για το δικαστικό σώμα εκτός από την ακεραιότητα, την ισότητα και την ικανότητα / επιμέλεια. Το έγγραφο αναφέρει ότι η αμεροληψία «ισχύει όχι μόνο για την ίδια την απόφαση, αλλά και για τη διαδικασία με την οποία λαμβάνεται η απόφαση» και, εκτός από την ανάγκη τήρησης βασικών απαιτήσεων αμεροληψίας, όπως ένας δικαστής που εκτελεί τα καθήκοντά του χωρίς εύνοια, προτίμηση ή προκατάληψη, (ii) Η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών (UN HRC) έχει αποφανθεί ότι η έννοια της αμεροληψίας χρησιμοποιείται στο άρθρο 14 (1), (iii) Το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (ICCPR) «υπονοεί ότι οι δικαστές δεν πρέπει να διατηρούν προκαταλήψεις σχετικά με το ζήτημα που τίθεται ενώπιον τους και ότι πρέπει να ενεργούν με τρόπους που προάγουν τα συμφέροντα ενός από τα μέρη» (*Ανακοίνωση HRC του ΟΗΕ Αρ. 387/89 Karttunen κ. Φινλανδίας, UN Doc. CCPR/C/46/D/387/1989 §7*). Το ΕΔΔΑ συνδέει συχνά τις έννοιες της ανεξαρτησίας και της αμεροληψίας: εάν ένα δικαστήριο δεν είναι ούτε ανεξάρτητο ούτε αμερόληπτο, δεν μπορεί να διασφαλιστεί το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη (π.χ. *Findley κ. Ηνωμένου Βασιλείου Αρ. Προσφυγής 22107/93 (ΕΔΔΑ, 25 Φεβρουαρίου 1997 ECHR:1997:0225)*). Η αμεροληψία, σύμφωνα με το ΕΔΔΑ, σημαίνει έλλειψη προτίμησης ή προκατάληψης.

⁸⁹ Το ΕΔΔΑ, διακρίνει αντικειμενικά και υποκειμενικά κριτήρια δικαστικής αμεροληψίας - *De Cubber κ. Βελγίου Αρ. Προσφυγής 9186/80 (ΕΔΔΑ, 26 Οκτωβρίου 1984 ECHR:1984:1026)*. Το αντικειμενικό του κριτήριο αφορά την εκτίμηση του κατά πόσον ένα δικαστήριο προσφέρει «εγγυήσεις για τον αποκλεισμό οποιασδήποτε θεμιτής αμφιβολίας ως προς αυτό» - *Pullar κ. Ηνωμένου Βασιλείου Αρ. Προσφυγής 22399/93 (ΕΔΔΑ, 10 Ιουνίου 1996 ECHR:1996:0610)* · *Fey κ. Αυστρίας Αρ. Προσφυγής 14396/88 (ΕΔΔΑ, 24 Φεβρουαρίου 1993 ECHR:1993:0224)*. Υπό το πρίσμα

Ένα από τα πιο αναγνωρισμένα παγκοσμίως νομικά σύμβολα, που είναι συνήθως ορατά στην αρχιτεκτονική των κτηρίων των δικαστηρίων είναι η γυναικεία φιγούρα, που αναπαριστά και εκπροσωπεί την δικαιοσύνη. Η απεικόνιση της δικαιοσύνης ως γυναικείας μορφής χρονολογείται από τις απεικονίσεις της Θέμιδας και της Justitia στην αρχαία μυθολογία. Η Θέμις, γνωστή για την καθαρότητά της, ήταν η ελληνική θεά της δικαιοσύνης και του δικαίου. Και στην ρωμαϊκή μυθολογία αντίστοιχα, η Justitia, ήταν μια από τις τέσσερις αρετές, που έγινε σύμβολο της αρετής της δικαιοσύνης, με την οποία κάθε Ρωμαίος αυτοκράτορας ήθελε να συνδέσει το καθεστώς του. Με την πάροδο του χρόνου, η δικαιοσύνη συσχετίστηκε με κλίμακες για να αντιπροσωπεύσει την αμεροληψία και ένα σπαθί για να συμβολίσει την εξουσία. Κατά τη διάρκεια του 16^{ου} αιώνα, η δικαιοσύνη απεικονίστηκε συχνά με τα μάτια κλειστά. Σήμερα, η εικόνα αυτή γίνεται ευρέως αποδεκτή ως «σύμβολο αμεροληψίας». Αν και οι άνθρωποι επιθυμούν ένα δικαστικό σύστημα, που είναι εντελώς τυφλό στις εξωτερικές επιρροές, εντελώς αμερόληπτο, όσο ζουν σε έναν πεσμένο κόσμο, τέτοια τέλεια αμεροληψία φαντάζει σχεδόν αδύνατη. Είναι ακόμη, ειλικρινά, δύσκολο να αντιληφθεί κάποιος πώς θα ήταν, επειδή η μεροληψία είναι εγγενές στοιχείο της ανθρώπινης ιδιοσυστασίας.

της νομολογίας του ΕΔΔΑ, το αντικειμενικό κριτήριο απαιτεί να μην υπάρχουν αξιόπιστα γεγονότα που να δημιουργούν αμφιβολίες ως προς την αμεροληψία των δικαστών, δεδομένου ότι τα δικαστήρια τόνισαν ότι «ακόμη και οι εμφανίσεις μπορεί να έχουν κάποια σημασία» και «ότι διακυβεύεται η εμπιστοσύνη που τα δικαστήρια μιας δημοκρατικής κοινωνίας πρέπει να εμπνέουν στο κοινό [,] και πάνω από όλα στους διαδίκους» - *Hauschildt κ. Δανίας Αρ. Προσφυγής 10486/83 (ΕΔΔΑ, 24 Μαΐου 1989 § 48 ECHR:1989:0524)*. Έτσι, το αντικειμενικό κριτήριο σχετίζεται με την εκτίμηση του κατά πόσον υπάρχουν ιεραρχικές ή άλλες σχέσεις μεταξύ δικαστών και διαδίκων μιας διαδικασίας, ή εάν ο χαρακτήρας και ο βαθμός τους μπορεί να οδηγήσουν στην έλλειψη αμεροληψίας ενός δικαστηρίου, για παράδειγμα μια σχέση μεταξύ ενός δικαστή και πληρεξούσιου των διαδίκων. Το ΕΔΔΑ εξέφρασε την πεποίθηση ότι, κατά αντικειμενική έννοια, η δικαστική ανεξαρτησία και αμεροληψία απαιτεί από τους δικαστές να είναι απαλλαγμένοι από ακατάλληλες επιρροές, όχι μόνο από το εξωτερικό του δικαστικού σώματος αλλά και από το εσωτερικό του - *Agrokompleks κ. Ουκρανίας Αρ. Προσφυγής 23465/03 (ΕΔΔΑ, 6 Οκτωβρίου 2011 ECHR:2013:0725)*. Εκτός από αυτήν την προοπτική, εμφανίζεται και το λεγόμενο υποκειμενικό κριτήριο. Συνδέεται με μια κατάσταση κατά την οποία μια προσωπική πεποίθηση και ένα προσωπικό συμφέρον ενός συγκεκριμένου δικαστή λαμβάνονται υπόψη σε μια συγκεκριμένη υπόθεση, δηλαδή εάν τείνει να εμφανίζει προτίμηση ή προκατάληψη.

Η αμεροληψία ως θεμελιώδες συστατικό στοιχείο της αρετής της δικαιοσύνης⁹⁰, δεν είναι μόνο χαρακτηριστικό ενός δικαστή, αλλά είναι επίσης, μία αρχή επίλυσης διαφορών (δέουσα διαδικασία του δικαίου), που συνδέεται με την λήψη αποφάσεων σε αυτή την διαδικασία ή με ουσιαστικές διατάξεις, βάσει των οποίων εκδίδονται αποφάσεις, που πρέπει να ερείδονται σε αντικειμενικά κριτήρια και όχι στην βάση της προκατάληψης ή της προτίμησης του οφέλους για ένα πρόσωπο έναντι κάποιου άλλου για αθέμιτους λόγους⁹¹. Οι δικαστές οφείλουν να είναι αμερόληπτοι κριτές, ώστε οι αποφάσεις τους να είναι ανέντευκτες, απαλλαγμένες από την επιρροή οιασδήποτε προκατάληψης ή πίεσης⁹².

Ως συστατική απαίτηση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη, η αμεροληψία των δικαστών υποδηλώνει την απουσία προκαταλήψεων, που πρέπει να χαρακτηρίζουν τον δικαστή, καθώς τυγχάνει ο εγγυητής των θεμελιωδών αρχών της δίκαιης δίκης. Η ποιότητα της αμεροληψίας αποσκοπεί ακριβώς στην αποδέσμευση από την προκατάληψη ή την ευνοιοκρατία, στην ισότητα και την δίκαιη μεταχείριση. Αν και ο δεσμός μεταξύ ανεξαρτησίας και αμεροληψίας φαίνεται πολύ ισχυρός και δυσδιάκριτος και η ανεξαρτησία σκοπεί να προστατεύσει τον δικαστή από εξωτερικές πιέσεις, η αμεροληψία εν τούτοις, δύναται να εκληφθεί ως «αρετή», καθώς συνδέεται με την ηθική κατάσταση του δικαστή⁹³.

ii. Η αρχή της αμεροληψίας υπό το πρίσμα του ΕΔΔΑ

«Η δικαιοσύνη δεν πρέπει μόνο να επιτευχθεί· πρέπει επίσης να φαίνεται ότι εκδηλώνεται»⁹⁴

Η αμεροληψία βρίσκεται στην καρδιά της έννοιας της δικαιοσύνης και της δίκαιης δίκης. Επομένως, δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι κατέχει εξέχουσα θέση στις εγγυήσεις, που προβλέπονται στην ΕΣΔΑ και στην νομολογία του ΕΔΔΑ.

⁹⁰ Solum, L.B., «Virtue Jurisprudence: A Virtue-Centred Theory of Judging» (2003) 34:1-2 *Metaphilosophy* 178-213 (192).

⁹¹ Λουκ. 18:5.

⁹² Sharman, J. (1996), «Judicial Ethics: Independence, Impartiality and Integrity», στο: <<https://publications.iadb.org/publications/english/document/Judicial-Ethics-Independence-Impartiality-andIntegrity.pdf>>, (Δημοσιεύθηκε, 19-22 Μαΐου 1996) 15.

⁹³ Domselaar I., «The persceptive judge» (2018) 9:1 *Jurisprudence* 71-87 (81) · William L., «The possibility of impartiality» (2005) 25:1 *Oxford Journal of Legal Studies* 3-31 (28).

⁹⁴ Κατ' αναλογία προφανώς με την σημασία, που ενέχει η πασίγνωστη φράση του Ιουλίου Καίσαρα «*Η γυναίκα του Καίσαρα δεν αρκεί να είναι τίμια, πρέπει και να φαίνεται τίμια*».

Η αρχή της αμεροληψίας δεν μπορεί να διαχωριστεί από την άσκηση των δικαστικών καθηκόντων. Η αντίληψη του κοινού ότι η δικαιοσύνη είναι αμερόληπτη είναι η βάση για την εμπιστοσύνη, που πρέπει να έχουν οι πολίτες στο δικαστικό τους σύστημα. Η απαίτηση ενός ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστικού σώματος περιλαμβάνει τόσο υποκειμενικά, όσο και αντικειμενικά στοιχεία. Είναι η τελευταία πτυχή, που αποτέλεσε το επίκεντρο της νομολογίας του Στρασβούργου σε αυτόν τον τομέα και η οποία προφανώς συνδέεται με την αντίληψη του κοινού. Ως εκ τούτου, έχει αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια, υπό την επήρεια της νομολογίας του ΕΔΔΑ⁹⁵, το οποίο απηχεί την ίδια την αγγλοσαξονική αντίληψη, μια διάκριση σχετικά με την αμεροληψία, μεταξύ αντικειμενικής αμεροληψίας και υποκειμενικής αμεροληψίας⁹⁶.

Το ΕΔΔΑ, εξετάζει την αμεροληψία του δικαστηρίου σύμφωνα με μια υποκειμενική προσέγγιση αφενός και αντικειμενική αφετέρου. Η πρώτη επικεντρώνεται στην προσωπική πεποίθηση και συμπεριφορά του δικαστή (αυτό δηλ. που ο δικαστής ενσυνείδητα πιστεύει), καθορίζοντας εάν έχει δείξει προκατάληψη. Η υποκειμενική αμεροληψία, στην περίπτωση που προκλήθηκε, ορίζεται ως η ελεύθερη συνείδηση του δικαστή, η οποία προκαλείται από την στάση της ουδετερότητάς του απέναντι στους διαδίκους, την υπόθεση, τα εμπλεκόμενα συμφέροντα. Αυτή η μορφή αμεροληψίας πρέπει να διασφαλίζεται με ακρίβεια από τους προαναφερθέντες κανόνες δικαστικής δεοντολογίας. Ενώ η δεύτερη, συνίσταται στον καθορισμό του κατά πόσον το δικαστήριο προσέφερε, ιδίως μέσω της σύνθεσής του, επαρκείς εγγυήσεις για τον αποκλεισμό κάθε νόμιμης αμφιβολίας ως προς την αμεροληψία του⁹⁷.

Ειδικότερα, η αντικειμενική αμεροληψία, από την πλευρά της, ορίζεται πάντα, ως αυτή η ελεύθερη συνείδηση του δικαστή, αλλά αυτή την φορά προκαλείται από την λειτουργία του δικαστικού οργάνου, στο οποίο συμμετέχει ως μέλος. Αυτή η μορφή αμεροληψίας, που όπως εκτέθηκε αναπτύχθηκε σταδιακά

⁹⁵ Fey κ. Αυστρίας (αρ. 89).

⁹⁶ Agrokompleks κ. Ουκρανίας *ibid*.

⁹⁷ (i) Piersack κ. Βελγίου Αρ. Προσφυγής 8692/79 (ΕΔΔΑ, 1 Οκτωβρίου 1982) § 30 ECHR:1982:1001 · (ii) Lindon, Otchakovsky-Laurens et July κ. Γαλλίας Αρ. Προσφυγών 21279/02 & 36448/02 (ΕΔΔΑ [GC], 22 Οκτωβρίου 2007) § 75 ECHR:2007:1022.

στην Ευρώπη υπό την ώθηση της νομολογίας του ΕΔΔΑ⁹⁸, σταδιακά διασφαλίζεται στις Ευρωπαϊκές χώρες με «νέες απαγορεύσεις και υποχρεώσεις», αναφορικά με δικαστές, οι οποίες αποσκοπούν ουσιαστικά στην αποφυγή είτε ότι ένας δικαστής μπορεί να χρειαστεί να κρίνει την ίδια υπόθεση δύο φορές για τον έναν ή τον άλλο λόγο⁹⁹, είτε για παρέμβαση δικαστή σε υπόθεση, μολονότι δεν μετέχει στην σύνθεση του δικαστικού οργάνου κατά την συζήτησή της.

Εν ολίγοις, η προσωπική αμεροληψία αναφέρεται στην συμπεριφορά ή τις δηλώσεις του δικαστή, που δείχνουν προκατάληψη. Η λειτουργική αμεροληψία τείνει να επαληθεύει τις γνώσεις, που μπορεί να είχε ήδη ο δικαστής σχετικά με την υπόθεση, την οποία γνωρίζει λόγω προηγούμενων καθηκόντων¹⁰⁰. Το ΕΔΔΑ προτιμά να διακρίνει, ορθά, μεταξύ «προσωπικής αμεροληψίας» (αντί υποκειμενικής) και «λειτουργικής αμεροληψίας» (αντί αντικειμενικής)¹⁰¹. Υπό το πρίσμα αυτής της διάκρισης, διακρίνεται και το εύρος της έννοιας της αμεροληψίας του δικαστή. Αυτό καλύπτει έναν σημαντικό τομέα στο βαθμό, που έχει πολλές πτυχές στη πολύπτυχη δραστηριότητα απονομής δικαίου. Αφορά διάφορα ζητήματα, όπως προκλήσεις, ασυμβατότητες, θεμιτές υποψίες ή διαχωρισμό των λειτουργιών της δικαιοσύνης, τα οποία πέρα από τον αριθμό τους, αποδεικνύονται ουσιώδη από την άποψη της προστασίας της ατομικής ελευθερίας. Ζητούν επομένως μία σε βάθος εξέταση. Γενικότερα, η σημασία των ανωτέρω εστιάζεται στο πώς η νομολογία θεωρεί την αμεροληψία του ποινικού δικαστή. Πρέπει να μας ενδιαφέρει, με άλλα λόγια, η αντίληψη της αμεροληψίας του δικαστή σύμφωνα με το ΕΔΔΑ.

Οι απαιτήσεις που επιβάλλονται από την αρχή της δίκαιης δίκης, της οποίας η αμεροληψία των δικαστηρίων είναι ένα από τα κύρια συστατικά στοιχεία, πρέπει να τηρούνται σχολαστικά. Όταν αυτό δεν φαίνεται να συμβαίνει, οι απαιτήσεις αυτές έχουν παραβιαστεί. Το Δικαστήριο πρέπει να επιδειξει αυξημένη επαγρύπνηση σε θέματα αμεροληψίας: πρόκειται για κύριο μέλημα και μερίδιο ευθύνης του ίδιου του ΕΔΔΑ.

⁹⁸ Pullar κ. Ηνωμένου Βασιλείου (αρ. 89) · Lachs, M., «A few thoughts on the independence of judges of the International Court of Justice» (1987) Columbia Journal of Transnational Law 25 (3) 593.

⁹⁹ Morice κ. Γαλλίας Αρ. Προσφυγής 29369/10 (ΕΔΔΑ, 23 Απριλίου 2015) § 73 ECHR:2015:0423.

¹⁰⁰ Morel κ. Γαλλίας Αρ. Προσφυγής 34130/96 (ΕΔΔΑ, 6 Ιουνίου 2000) § 40 ECHR:2000:0606.

¹⁰¹ Agrokompleks κ. Ουκρανίας (αρ. 89).

iii. Η Αρχή της αμεροληψίας στο Κανονικό Δίκαιο

«Μη κρίνετε κατ' όψιν, αλλά την δικαίαν κρίσιν κρίνατε»¹⁰²

Οι πρώτοι Χριστιανοί είχαν μια περίπλοκη σχέση με τον νόμο. Οι ευαγγελικές παραδόσεις είναι επικριτικές για την περιγραφόμενη τήρηση του μωσαϊκού νόμου. *«Ουαί ύμιν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύσμον καὶ τὸ ἄνηθον καὶ τὸ κύμινον, καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν καὶ τὸν ἔλεον καὶ τὴν πίστιν· ταῦτα δὲ ἔδει ποιῆσαι κάκεῖνα μὴ ἀφιέναι»¹⁰³*. Ταυτόχρονα, ο Ιησούς είναι ξεκάθαρος ότι δεν ήλθε να καταργήσει τον νόμο και είναι σαφής όταν λέγει: *«Μὴ νομίσητε ὅτι ἤλθον καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφήτας· οὐκ ἤλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι· ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα ἐν ἡ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου ἕως ἂν πάντα γένηται»¹⁰⁴*. Ο Απ. Παῦλος, επίσης, αντανακλά τον ρόλο του νόμου στην ζωή ενός Χριστιανού. Έτσι, ενώ το πρώτο μέρος της επιστολής του προς Ρωμαίους υψώνει τον νόμο, *«ὥστε ὁ μὲν νόμος ἅγιος, καὶ ἡ ἐντολὴ ἀγία καὶ δικαία καὶ ἀγαθή»¹⁰⁵*, ο Παῦλος μιλά αργότερα για το «τέλος του νόμου» τονίζοντας: *«τέλος γὰρ νόμου Χριστὸς εἰς δικαιοσύνην παντὶ τῶ πιστεύοντι»¹⁰⁶*. Ο Απ. Παῦλος είναι επίσης επικριτικός για όσους ακολουθούν τον νόμο γράφοντας: *«Ὅσοι γὰρ ἐξ ἔργων νόμου εἰσὶν, ὑπὸ κατάραν εἰσὶ»¹⁰⁷*. Και προσθέτει ότι *«ὁ δὲ νόμος οὐκ ἔστιν ἐκ πίστεως, ἀλλ' ὁ ποιήσας αὐτὰ ἄνθρωπος ζήσεται ἐν αὐτοῖς»¹⁰⁸*.

Στην πρώιμη χριστιανική Εκκλησία η αμεροληψία είναι νόμος και η εμφάνιση ευνοιοκρατίας αμαρτία¹⁰⁹. Οι ἐνοχοὶ γιὰ πράξεις ευνοίας γίνονται δικαστές *«διαλογισμῶν πονηρῶν»¹¹⁰* και λαμβάνουν δύστηνες και σκοτώδεις αποφάσεις. Τέτοια άτομα δεν πληροῦνται σοφίας *«ἄνωθεν κατερχομένης»¹¹¹*, απαλλαγμένης από

¹⁰² Ιωάν. 7:24.

¹⁰³ Ματθ. 23:23.

¹⁰⁴ Ματθ. 5:17-18.

¹⁰⁵ Ρωμ. 7:12.

¹⁰⁶ Ρωμ. 10:4.

¹⁰⁷ Γαλ. 3:10.

¹⁰⁸ Γαλ. 3:12.

¹⁰⁹ Ιακ. 2:9.

¹¹⁰ Ιακ. 2:1-4.

¹¹¹ Ιακ. 3:17.

διακρίσεις, αλλ' εμφορούνται από ανοσιότητα «ἐπίγειο, ψυχική, δαιμονιώδη»¹¹². Συνεπώς, η εκκλησιαστική πειθαρχία πρέπει να τηρείται απροσωπόληπτα. Οι ηγήτορες της Εκκλησίας υπόκεινται στο ίδιο σοβαρό καθήκον, που έθεσε ο απόστολος Παύλος στον Τιμόθεο, χωρίς να διστάσει να αναφέρει για τους πρεσβύτερους που αμαρτάνουν και δεν μετανοούν: «*Διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων, ἵνα ταῦτα φυλάξης, χωρὶς προκρίματος μηδὲν ποιῶν κατὰ πρόσκλισιν*»¹¹³. Δεν μπορεί να επιβληθεί η κρίση και η πειθαρχία σε κάποιον με βάση διάφορους εξωτερικούς παράγοντες, που συντρέχουν στο πρόσωπο του κρινομένου (καταγωγή, οικονομική κατάσταση, μόρφωση κλπ). Σύμφωνα με τον Παύλο οι κριτές πρέπει να είναι απολύτως απαρλόγιστοι, όπως ακριβώς ο Θεός είναι αμερόληπτος και δικαιοκρίτης¹¹⁴. «*οὐ γάρ ἐστι προσωποληψία παρὰ τῷ Θεῷ*»¹¹⁵. Όλοι θα αντιμετωπίσουν την ίδια κρίση του νόμου και μια ευκαιρία του θείου ελέους¹¹⁶. Ακόμα και κατά την κρίση, όλοι δεν θα ανταμειφθούν ούτε θα τιμωρηθούν το ίδιο¹¹⁷. Γι' αυτό και ο κριτής δεν πρέπει να αρέσκειται στην ευνοιοκρατία¹¹⁸.

Πρώτοι οι θεοφόροι πατέρες της Εκκλησίας, ενωτιζόμενοι την σημασία της θεμελιώδους αυτής θεολογικής και δικαϊκής αρχής στην ζωή της Εκκλησίας, την εισήγαγαν με το έργο τους και την καθιέρωσαν ως κρηπίδα απονομής της εκκλ. δικαιοσύνης. Αυτό κατανοείται πλήρως από το αποπνέον πνεύμα των ι. Κανόνων και ιδιαίτερα από τον 9^ο της Δ' Οικ. Συνόδου, που κατοχυρώνει ρητά την αρχή *nemo iudex in causa sua* στις προσωπικές διαφορές, που αναφύονται μεταξύ επισκόπου και κληρικού της ίδιας επαρχίας, προκειμένου να διασφαλίζεται απρόσκοπτα η απροσωπόληπτη κρίση: «*Εἰ δὲ κληρικὸς πρᾶγμα ἔχει πρὸς τὸν ἴδιον, ἢ καὶ πρὸς ἕτερον ἐπίσκοπον, παρὰ τῇ συνόδῳ τῆς ἐπαρχίας δικαζέσθω*»¹¹⁹, ώστε μέσω αυτής να επέρχεται η πολυπόθητη ειρήνη και ομόνοια¹²⁰.

¹¹² Ibid.

¹¹³ Α' Τιμ. 5:21.

¹¹⁴ Δευτ. 10:17.

¹¹⁵ Ρωμ. 2:11.

¹¹⁶ Ρωμ. 2:11.

¹¹⁷ Αποκ. 20:12-13.

¹¹⁸ Ιακ. 2:8-9.

¹¹⁹ Κανών 9 Δ' Οικ. Συνόδου Ρ.- Π.-Β' 237 • Πηδάλιον (ερμην.) 191-192 και υπ. 1.

• Πηδάλιον (ερμην.) 191-192 και υπ. 1.

Επίσης, η ως άνω αρχή συμπορεύεται, προσφυώς, με τον ι. Κανόνα 1^ο Κυρίλλου Αλεξανδρείας, που θεμελιώνει τα δικαιώματα κάθε κατηγορουμένου κληρικού να δικασθεί και να τύχει δίκαιης δίκης «ἕκαστα τῶν καθ' ἡμᾶς πραγμάτων, ὅταν εὐθὺ φέρηται κανονικῆς εὐταξίας, οὐδένα μὲν ἡμῖν ἐντίκει θόρυβον»¹²¹, προκειμένου να αποσειεται ο ψόγος της κακοδικίας «ἀπαλλάττει δὲ καὶ τῆς παρά τινων δυσφημίας, μᾶλλον δὲ καὶ τὰς παρὰ τῶν εὖ φρονούντων εὐφημίας ἡμῖν προξενεῖ», από αμερόληπτο δικαστήριο. «Τίς γὰρ οὐκ ἂν ἀποδέξαιτο ψῆφον ἀπροσκληνῆ, ἢπερ ἂν γένοιτο παρά τινων; ἢ πῶς τὸ κρίνειν ὀρθῶς καὶ ἐννόμως οὐκ ἀνεπίπληκτον ἔσται, μᾶλλον δὲ παντὸς ἐπαίνου μεστόν;»¹²², προκρίνοντας, ευχερώς, ακόμα και την εξαίρεση από αυτό δυσμενῶν προσώπων, ἔνεκα ευλόγων υπονοιῶν¹²³ «ἵνα δὲ μὴ πρόφασις αὕτη γένηται, τὴν ἐσομένην ἐπ' αὐτῷ κρίσιν παραλύουσα, πρὸς τὸ μὴ ἐν δίκῃ πεποιῆσθαι δοκεῖν, οὐδὲν ἔστι τὸ λυποῦν ἀπεῖναι τοῦ συνεδρίου τῶν ἐν ὑποψία τινάς»¹²⁴.

Γιατί είναι σημαντικό προνόμιο του κρινομένου η άσκηση εκ μέρους του, του δικαιώματος αποκλεισμού ή εξαίρεσης του εκκλ. κριτή, κυρίως όταν υφίστανται εχθρικά αισθήματα απέναντι στον κατηγορούμενο ή υπάρχουν εύλογες υποψίες μη αμερόληπτης κρίσης ή ακόμα υφίσταται γεγονός, το οποίο κατ' αμάχητο τεκμήριο δημιουργεί προϋποθέσεις για μια τέτοια επίσογη συμπεριφορά¹²⁵.

¹²⁰ Κανών 13 Σαρδικῆς Ρ.- Π.- Γ' 266 : «Αὕτη ἡ κρίσις καὶ τὴν εἰρήνην πάντοτε διαφυλάξει καὶ διατηρήσει τὴν πάντων ὁμόνοιαν».

¹²¹ Κανών 1 Κυρίλλου Αλεξανδρείας Ρ.- Π.- Δ' 355-356 • Πηδάλιον (ερμην.) 688-689.

¹²² Ibid.

¹²³ Ενδεικτικῆ τυγχάνει η σχετικῆ διαδικασία εκδίκασης της κανονικῆς ὑπόθεσης του μητροπολίτη Λεμεσοῦ Αθανασίου, ἐνώπιον της συγκληθείσας στη Κύπρο Μείζονος καὶ Ὑπερτελοῦς Συνόδου (λειτουργούσας ως Συνοδικοῦ Δικαστηρίου), αναφορικᾶ με την υποβληθείσα ἀπὸ τον κρινόμενον μητροπολίτη αίτηση εξαίρεσης ἀπὸ το δικαστικὸ σχηματισμὸ των μητροπολιτῶν Πάφου Χρυσοστόμου καὶ Μόρφου Νεοφύτου καὶ των ἐπισκόπων Τριμυθούντος Βασιλείου καὶ Αρσινόης Γεωργίου. Μετὰ την διεξαχθείσα ψηφοφορία αποφασίσθηκε κατὰ πλειοψηφία, η εξαίρεση του μητροπολίτη Πάφου Χρυσοστόμου (με ψήφους 14 ὑπὲρ καὶ 9 κατὰ) καὶ του χωρεπισκόπου Αρσινόης Γεωργίου (με ψήφους 12 ὑπὲρ καὶ 11 κατὰ), οἱ ὁποῖοι καὶ ἀπεχώρησαν. Ἀντιθέτως, οἱ δύο αἰτήσεις εξαίρεσης, κατὰ του μητροπολίτη Μόρφου Νεοφύτου καὶ του χωρεπισκόπου Τριμυθούντος Βασιλείου ἀπορρίφθηκαν παμψηφεί, βλ. Βλαδιμήρου, Γ., «Μείζων καὶ Ὑπερτελής Σύνοδος ἐν τῇ Ἱερᾷ Ἀρχιεπισκοπῇ Κύπρου», στο: <http://www.greekorthodox-alexandria.org/Visits/cyprus_mizon2000.html> (Δημοσιεύθηκε 17 Νοεμβρίου 2000).

¹²⁴ Κανών 1 Κυρίλλου Αλεξανδρείας (αρ. 121).

¹²⁵ Τρωϊάνος, Σ., «Η εκκλησιαστικῆ διαδικασία μεταξύ 565 καὶ 1204», *Επετηρίδα Κέντρου Ερεῦνης της Ἱστορίας του Ἑλληνικοῦ Δικαίου της Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν*, 13 (1966) 70 § 8 κ.ε. • Βαβούσκος, Α.,

(i) Η πειθαρχία της Εκκλησίας

«Πάντα πρὸς οἰκοδομὴν τῆς Ἐκκλησίας βουλόμενοι διαπράττεσθαι»¹²⁶

Οι πρώτοι Χριστιανοί αναγνώρισαν γρήγορα ότι κάθε κοινωνία απαιτεί κανόνες και πειθαρχία για να διασφαλιστεί η σωστή συμπεριφορά των μελών της. Από αυτή την βασική κατανόηση αντλούμε και το σύστημα νόμων από την Εκκλησία, που σήμερα ονομάζουμε ι. Κανόνες.

Αν και η πειθαρχία της Εκκλησίας είναι ένας πολύ δύσκολος τομέας διδασκαλίας και δύσκολος να ασκηθεί, παρ' όλα αυτά στηρίζεται στην θεϊκή εξουσία της Αγ. Γραφής και είναι ζωτικής σημασίας για την καθαρότητα, την δύναμη, την πρόοδο και τον σκοπό της Εκκλησίας. Η ευθύνη και η αναγκαιότητα πειθαρχίας δεν είναι επιλογή για την Εκκλησία εάν υπακούει στον λόγο του Θεού, αλλά μια Εκκλησία πρέπει να ανησυχεί εξίσου ότι η Αγ. Γραφή ακολουθείται προσεκτικά στην πρακτική της άσκησης εκκλ. πειθαρχίας. Η πειθαρχία στην Εκκλησία δεν αποτελεί τιμωρία. Είναι θεραπεία και ως τέτοια έχει σχεδιαστεί για να θεραπεύσει, να αποκαταστήσει και να επαναδομήσει τους αστοχήσαντες στην αλήθεια¹²⁷.

i) Η πειθαρχία της Εκκλησίας διαμορφώνεται πρώτα από το γεγονός ότι ο ίδιος ο Κύριος πειθαρχεί τα παιδιά του: *«ὄν γὰρ ἀγαπᾷ Κύριος παιδεύει, μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν ὃν παραδέχεται»¹²⁸* και, ως στοργικός πατέρας αναθέτει μέρος της πειθαρχίας των παιδιών του στην μητέρα¹²⁹. Ο Κύριος, λοιπόν, έχει αναθέσει την πειθαρχία της οικογένειας της Εκκλησίας στην ίδια την Εκκλησία: *«τοὺς ἔσω ὑμεῖς κρίνετε»¹³⁰*.

ii) Η πειθαρχία βασίζεται περαιτέρω στον ιερό χαρακτήρα του Θεού *«διότι γέγραπται· ἅγιοι γίνεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι»¹³¹*. Το μοτίβο της αγιότητας του Θεού -η επιθυμία του για την Εκκλησία να είναι ιερή, ενωμένη με Αυτόν- είναι ένας σημαντικός λόγος για την αναγκαιότητα της πειθαρχίας της Εκκλησίας, επειδή *«πᾶσα δὲ παιδεία πρὸς μὲν τὸ παρὸν οὐ δοκεῖ χαρᾶς εἶναι, ἀλλὰ λύπης, ὕστερον δὲ καρπὸν*

«Θεμελιώδεις αρχές της εκκλησιαστικής δικονομίας : Η αρχή της εξασφάλισης, της ανεξαρτησίας και της αμεροληψίας των οργάνων απονομής της εκκλησιαστικής δικαιοσύνης» (δ. Διατριβή, ΑΠΘ 2001) 268 κ.ε.

¹²⁶ Κανών 30 Β' εν Τρούλω (Πενθέκτη) Οικ. Συνόδου Ρ.-Π.-Β' 369.

¹²⁷ Ματθ. 18:15 • Β' Θεσ. 3:14-15 • Εβρ. 12:10-13 • Γαλ. 6:1-2 • Ιακ. 5:20.

¹²⁸ Εβρ. 12:6.

¹²⁹ Ψαλμ. 83:4.

¹³⁰ Α' Κορ. 5:12-13 • Β' Κορ. 2:6.

¹³¹ Α' Πέτρ. 1:16.

*εἰρηνικὸν τοῖς δι' αὐτῆς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσι δικαιοσύνης*¹³². Η Εκκλησία λοιπόν, πρέπει να καθαρῖσει την ζύμη της φθοράς και της κακίας από τις τάξεις της: *«ἐκκαθάρατε οὖν τὴν παλαιὰν ζύμην, ἵνα ἦτε νέον φύραμα, καθὼς ἐστε ἄζυμοι· ὥστε ἐορτάζωμεν μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ, μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρίας, ἀλλ' ἐν ἄζυμοις εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας*¹³³. Η αποτυχία άσκησης πειθαρχίας στην Εκκλησία μαρτυρεῖ την έλλειψη συνειδητοποίησης και ανησυχίας για την αγιότητα του Θεού.

iii) Η εκκλησιαστική πειθαρχία πρέπει να ακολουθεῖται και να βασίζεται στις θεϊκές εντολές της Αγ. Γραφής, που διακηρύσσουν και συνάμα προτρέπουν *«αἰρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι ἐξέστραπται ὁ τοιοῦτος καὶ ἀμαρτάνει ὡν αὐτοκατάκριτος*¹³⁴ καθώς και στους ι. Κανόνες. Έχουμε πολλά χωρία της Αγ. Γραφής, που μας παρέχουν σαφείς οδηγίες του Θεού για το πώς, πότε, που και γιατί, πρέπει να επιβάλλεται η εκκλ. πειθαρχία. Και πάλι, η μη άσκηση αυτής της ευθύνης καταδεικνύει έλλειψη υπακοής και πίστης στην εξουσία της Βίβλου¹³⁵.

iv) Μία άλλη βάση για την αναγκαιότητα της εκκλ. πειθαρχίας είναι η μαρτυρία της Εκκλησίας στον κόσμο *«ὅτι ὁ καιρὸς τοῦ ἄρξασθαι τὸ κρῖμα ἀπὸ τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ*¹³⁶. Οι άνθρωποι παρατηροῦν την συμπεριφορά και την ζωή της Εκκλησίας. Όταν η Εκκλησία δεν ενεργεί διαφορετικά από τον κόσμο, χάνει την αξιοπιστία και την αυθεντικότητά της¹³⁷.

(ii) Προϋποθέσεις εκκλησιαστικής ποινικής δίκης

*«Τάξις ἀρίστη, παντὸς ἀρχομένου καὶ λόγου καὶ πράγματος, ἐκ Θεοῦ τε ἄρχεσθαι καὶ εἰς Θεὸν ἀναπαύεσθαι, κατὰ τὴν θεολόγον φωνήν*¹³⁸.

Οι ι. Κανόνες, αλλά και η μακραίωνη εκκλ. παράδοση και πρακτική, προϋποθέτουν την αυστηρή εφαρμογή συγκεκριμένης εκκλ. ποινικής διαδικασίας, προκειμένου να επιβληθεῖ είτε η ποινή της καθάρσεως, είτε οποιαδήποτε άλλη εκκλ. ποινή.

¹³² Εβρ. 12:11.

¹³³ Α' Κορ. 5:6-8.

¹³⁴ Τίτ. 3:10.

¹³⁵ Α' Κορ. 5:1-13 · Ματθ. 18:17-18 · Β' Θεσ. 3:6-15 · Α' Τιμ. 5:20 · Γαλ. 6:1.

¹³⁶ Α' Πέτρ. 4:13-19.

¹³⁷ Α' Πέτρ. 2:11-18 · 3:8-16 · 4:1-4.

¹³⁸ Κανὼν 1 Β' εν Τρούλω (Πενθέκτη) Οικ. Συνόδου Ρ.- Π.- Β' 301-302.

Στην εκκλ. ποινική δίκη τηρείται απαρεγκλίτως η αρχή της τυπικότητας της ποινικής διαδικασίας («*nulla poena sine processu*»), μέρος της οποίας είναι η αυστηρή τυπική μορφή των ιεροκανονικών ποινών και η εφαρμογή της κανονικής δικονομικής τάξης. Η αλόγιστη παράθεση των θείων και ι. Κανόνων, επί των οποίων πρέπει να στηρίζονται οι υπό των εκκλ. δικαστηρίων επιβαλλόμενες ποινές, αποτελεί σοβαρή παραχάραξη και αλλοίωση του δίκαιου χαρακτήρα της εκκλ. ποινικής δίκης, γεγονός που επανειλημμένως έχει επισημανθεί και κατακριθεί¹³⁹.

Η εκκλ. ποινική δίκη διέπεται από αυστηρές τυπικές δικονομικές προϋποθέσεις, οι οποίες ισχύουν εξάλλου και σε κάθε έννομη τάξη. Έτσι και στην ποινική εκκλ. δίκη, όπου εφαρμόζεται το δίκαιο των ι. Κανόνων, ισχύουν, επίσης, οι αρχές «*nulla poena sine lege*», «*ne bis in idem*» και «*in dubio pro reo*»¹⁴⁰, η υποχρέωση κλήσης σε απολογία του κατηγορουμένου¹⁴¹, η τήρηση πρακτικών της δίκης, η υποβολή ενστάσεων¹⁴², το δικαίωμα εξαίρεσης δικαστών¹⁴³, η διαδικασία της απόδειξης¹⁴⁴, η αιτιολόγηση της ψήφου των δικαστών, η αιτιολόγηση των δικαστικών αποφάσεων και η δημόσια απαγγελία της επιβληθείσας ποινής, τηρουμένων αυστηρώς της αρχής της πλήρους απόδειξης της ενοχής και των κανόνων της ουσιαστικής δικαιοσύνης¹⁴⁵. Γενικά, εφαρμόζονται όλοι οι θεμελιώδεις κανόνες, που διέπουν την εκκλ. ποινική δίκη, ήδη από την εποχή της βυζαντινής περιόδου¹⁴⁶.

Εκτός από την παραπάνω στοιχειώδη εγγύηση νόμιμης και κανονικής διεξαγωγής της εκκλ. δίκης (έγερση εκκλ. ποινικής δίωξης, κλήση του κατηγορουμένου και γνωστοποίηση της κατηγορίας), η εκκλ. ποινική διαδικασία προβλέπει ακόμα και τα εξής, ως ελάχιστο επίπεδο προστασίας του κατηγορουμένου κληρικού¹⁴⁷: i) Ανάπτυξη της κατηγορίας εκ μέρους του κατηγορού, εφόσον αυτός

¹³⁹ Συν. Εγκύκλιοι 81/1377/5738/9-6-1906 (τ. Α΄ Συν. Εγκ. 108) · 236/951/1030/18-3-1939 (τ. Β΄ Συν. Εγκ. 15-17).

¹⁴⁰ Κανών 6 Β΄ Οικ. Συνόδου Ρ.- Π.-Β΄ 180-182.

¹⁴¹ Κανών 74 Αγ. Αποστόλων Ρ.- Π.-Β΄ 93-94.

¹⁴² Κανών 17 Δ΄ Οικ. Συνόδου Ρ.- Π.-Β΄ 258-259.

¹⁴³ Κανών 1 Κυρίλλου Αλεξανδρείας (αρ. 121).

¹⁴⁴ Κανών 20 Καρθαγένης Ρ.- Π.- Γ΄ 362.

¹⁴⁵ Χριστινάκη-Γλάρου, Ε. (2018), *Κανονική θεωρία της Εκκλησιαστικής Ποινής*, Αθήνα : Γρηγόρη 259.

¹⁴⁶ Τρωϊάνος (αρ. 125) 58§7.

¹⁴⁷ Ibid. 27 § 5 κ.ε.

υπάρχει· *ii*) απάντηση ή άρνηση του κατηγορουμένου στην κατηγορία με την εκ μέρους του προβολή νέων πραγματικών ισχυρισμών, ουσιαστικών ή δικονομικών, όπως λ.χ. ένσταση αναρμοδιότητας του δικαστηρίου ή πλημμελούς διεξαγωγής της δίκης ή πλαστότητας εγγράφων· *iii*) παράσταση του κατηγορουμένου με συνήγορο κληρικό¹⁴⁸. *iv*) στάδιο απόδειξης, όπου μετά από μακρά συζήτηση, διαπιστώνεται εάν τα πραγματικά περιστατικά συνιστούν παράβαση επιτακτικού ή απαγορευτικού κανόνα εκκλ. δικαίου και ποια η κύρωση που θα επιβληθεί· *v*) επίκληση αποδεικτικών μέσων, κυρίως της μαρτυρικής κατάθεσης, όπου ισχύει ο κανόνας ότι αποκλείεται η στήριξη της απόφασης με τη κατάθεση ενός μόνο μάρτυρα¹⁴⁹. *vi*) τήρηση πρακτικών («*αυθεντικά ειλητάρια*»), όπου αναγράφεται ο χρόνος, ο τόπος της συνεδρίασεως, τα ονόματα των μελών της Συνόδου, τις συζητήσεις που διεξήχθησαν, τα προσαχθέντα έγγραφα, τις ψήφους των μελών της Συνόδου, το κείμενο της απόφασης και τις σχετικές υπογραφές· *vii*) λήψη αιτιολογημένης απόφασης, της οποίας μάλιστα το περιεχόμενο γνωστοποιείται με επιστολές και στις λοιπές εκκλησίες και *viii*) άσκηση ενδίκων μέσων κατά αυτής¹⁵⁰.

Περαιτέρω, η εκκλ. δίκη χωρίζεται σε τρία στάδια: στο πρώτο αναγιγνώσκονται τα έγγραφα ενώπιον των δικαστών, στο δεύτερο αναπτύσσεται η υπερασπιστική στρατηγική από τον κατηγορούμενο και ακολουθεί το τρίτο στάδιο όπου περιλαμβάνεται η διάσκεψη των εκκλ. δικαστών και η λήψη της απόφασης¹⁵¹. Και ναι μεν, κατά το άρθρο 20 Σ και του άρθ. 6§3 της ΕΣΔΑ, δεν είναι υποχρεωμένο το εκκλ. δικαστήριο να δεχθεί την παρουσία του κατηγορουμένου (ή του συνηγόρου του) στο σύνολο της διαδικασίας¹⁵², αλλά είναι κατ' ελάχιστον υποχρεωμένο να τους δεχθεί στο δεύτερο στάδιο αυτής¹⁵³.

¹⁴⁸ Η διάταξη αυτή τροποποιήθηκε με το άρθρο 11 του Ν. 1700/87 (ΦΕΚ 61/Α/6.5.1987), που επέτρεψε ενώπιον των εκκλ. δικαστηρίων την παράσταση και δικηγόρων, δηλαδή λαϊκών.

¹⁴⁹ «... κατά πρεσβυτέρου κατηγορίαν μη παραδέχου, έκτος ει μη επί δύο ή τριών μαρτύρων» Α' Τιμ. 5:19.

¹⁵⁰ Για την απόφαση, την γνωστοποίηση αυτής, την άσκηση ενδίκων μέσων και την εκτέλεση των ποινών βλ. και Τρωϊάνος, Σ. (1964), *Η εκκλησιαστική δικονομία μέχρι του θανάτου του Ιουστινιανού*, [ανατ. με βιβλιογραφικές προσθήκες, Αθήνα 2004] § 33 κ.ε.

¹⁵¹ ΣτΕ 3490/2009 §13.

¹⁵² ΣτΕ 4120/2005 §7 · ΣτΕ 4596/2014 §8.

¹⁵³ Κρεμπένιος, Δ. (2018) *Η νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας επί εκκλησιαστικών ζητημάτων υπό το ισχύον Σύνταγμα*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη : Σάκκουλα 428 κ.ε.

Τα αμέσως ανωτέρω συμπίπτουν και με το εσωτερικό Κανονικό Δίκαιο της Ορθόδοξου Εκκλησίας, το οποίο έχει απόλυτο και δεσμευτικό κύρος για όλες τις κατά τόπους Ορθόδοξες Εκκλησίες¹⁵⁴. Κάθε κατηγορία περί εκκλ. παραπτώματων απαιτεί την γραπτή στοιχειοθέτησή της, την επίσημη κοινοποίησή της στους εγκαλουμένους, την επιβεβαίωσή της με την κίνηση της ανακριτικής διαδικασίας, της κλήτευσης του αναγκαίου ελάχιστου αριθμού μαρτύρων (δύο ή τριών)¹⁵⁵ για την θεμελίωση της κατηγορίας, ώστε να γίνει η κίνηση της διαδικασίας κρίσης των εγκαλουμένων ενώπιον των αρμοδίων εκκλ. οργάνων για συγκεκριμένα και επαρκώς βεβαιωμένα με υπεύθυνες μαρτυρικές καταθέσεις εκκλ. αδικήματα στον συγκροτημένο φάκελο της ανακριτικής διαδικασίας.

Επί της κύριας διαδικασίας¹⁵⁶, το Κανονικό Δίκαιο κατοχυρώνει το θεμελιώδες δικαίωμα κάθε κατηγορούμενου να παραστεί στην διαδικασία κρίσης του για να υπερασπισθεί τον εαυτό του ή να απολογηθεί για τα τυχόν κανονικά του παραπτώματα. Συγκεκριμένα, ο κατηγορούμενος πρέπει να κληθεί να απαντήσει επί της αποδιδόμενης σε βάρος του κατηγορίας¹⁵⁷. Τούτο δε προϋποθέτει την εμπρόθεσμη και νομότυπη κλήτευσή του, η οποία αποτελεί ουσιώδη τύπο της πειθαρχικής διαδικασίας¹⁵⁸. Η κατηγορούμενη πράξη πρέπει να περιγράφεται με σαφήνεια και ακρίβεια¹⁵⁹ και να καθορίζονται επακριβώς τα πραγματικά περιστατικά, τα οποία πληρούν την αντικειμενική και υποκειμενική υπόσταση του εκκλ. αδικήματος, όπως αυτό τυποποιείται στους ι. Κανόνες, προκειμένου ο κατηγορούμενος να είναι σε θέση να λάβει γνώση της αποδιδόμενης σ' αυτόν κατηγορίας και να προετοιμάσει ανάλογα την υπεράσπισή του¹⁶⁰. Αν δεν εμφανισθεί,

¹⁵⁴ Βλ. Πατριαρχείον Αλεξανδρείας & πάσης Αφρικής, «Κανονισμοί» [2006] Άρθ. 34:17.

¹⁵⁵ Τρωϊάνος (αρ. 150).

¹⁵⁶ Τα ισχύοντα επί Επισκόπων, εφαρμόζονται επί πάντων των Κληρικών και Μοναχών. Βλ. Παναγιωτάκος, Π. (1962), *Σύστημα του εκκλησιαστικού δικαίου κατά την εν Ελλάδι ισχύν αυτού – Το ποινικό δίκαιο της Εκκλησίας*, τ. Γ' Αθήναι 813 [I] · Τρωϊάνος (αρ. 147) 59 § 7 με παραπομπή στον κανόνα Κ' Καρθαγένης.

¹⁵⁷ Παναγιωτάκος, *ibid.* 811.

¹⁵⁸ ΣτΕ 624/2010.

¹⁵⁹ ΑΠ (Ποιν) 1678/2008 άρθ. 321 §1^δ ΚΠοινΔ.

¹⁶⁰ Κατά την ερμηνεία του άρθρου 6 § 3^α της ΕΣΔΑ, που αφορά το δικαίωμα ενημέρωσης σχετικά με την κατηγορία, το ΕΔΔΑ έχει τονίσει «ότι απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή όσον αφορά την γνωστοποίηση της κατηγορίας, ήτοι, των πράξεων που καταλογίζονται στον κατηγορούμενο και επί των οποίων στηρίζεται η κατηγορία, καθώς επίσης και του νομικού χαρακτηρισμού αυτών (εν

πρέπει να κληθεί και δεύτερη και τρίτη φορά και στη συνέχεια το εκκλ. δικαστήριο δύναται να αποφασίσει ερήμην επί της ενοχής του¹⁶¹. Η κλήση είναι γραπτή¹⁶² και παρέχεται κατάλληλη προθεσμία για την προετοιμασία του κατηγορούμενου, η οποία δεν μπορεί να υπερβαίνει το ένα έτος¹⁶³. Αν μάλιστα, αρνηθεί να εμφανιστεί, μπορεί να του επιβληθούν κυρώσεις (λ.χ. επιβολή ακοινωνησίας μέχρι απόδειξης της αθωότητας)¹⁶⁴, χωρίς να αποκλείεται και η βίαιη προσαγωγή του¹⁶⁵. Η αυτοπρόσωπη παρουσία του κατηγορούμενου είναι απαιτητή¹⁶⁶. Ωστόσο, η μη εμφάνισή του, εφόσον εφαρμοσθούν τα υπό των ι. Κανόνων οριζόμενα, δεν εμποδίζει την εκδίκαση της υπόθεσης ερήμην του¹⁶⁷. Της κλήτευσης ακολουθεί η τυχόν υποβολή εξαιρέσης

προκειμένων των ι. Κανόνων που τυποποιούν το αδίκημα), καθόσον τα στοιχεία αυτά είναι κρίσιμα στην κύρια διαδικασία και συνδέεται με το δικαίωμα του κατηγορουμένου να προετοιμάσει την υπεράσπισή του κατά το άρθρο 6§3^b και το πεδίο εφαρμογής της πρέπει, ειδικότερα, να εκτιμάται υπό το πρίσμα του γενικότερου δικαιώματος σε δίκαιη δίκη που κατοχυρώνει το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης [...]], βλ. (i) Block κ. Ουγγαρίας Αρ. Προσφυγής 56282/09 (ΕΔΔΑ 25 Ιανουαρίου 2011) §20-21 ECHR:2011:0125, (ii) Pélissier and Sassi κ. Γαλλίας Αρ. Προσφυγής 2544/94 (ΕΔΔΑ [GC] 25 Μαρτίου 1999) ECHR:1999:0325.

¹⁶¹ Κανών 19 Καρθαγένης Ρ.- Π.- Γ' 358-359.

¹⁶² *ibid.*: «...γράμμασι προσκληθείς...».

¹⁶³ Κανών 79 Ρ.- Π.- Γ' 501.

¹⁵⁸ Κανών 87 Καρχηδόνας Ρ.- Π.- Γ' 517.

¹⁶⁵ Τρωϊάνος (αρ. 125) 68.

¹⁶⁶ Ο Αρχιμανδρίτης Ευτυχής, κύριος εκπρόσωπος και πατέρας του μονοφυσιτισμού μετά την Γ' Οικουμενική Σύνοδο, εκλήθη το 448 μ.Χ. από την Ενδημούσα Σύνοδο της Κωνσταντινουπόλεως υπό τον Πατριάρχη Φλαβιανό να απολογηθεί για την διδασκαλία του. Εν τούτοις, αιτήθηκε προβάλλοντας λόγους ασθενείας να εκπροσωπηθεί από τον Ηγούμενο Αβραάμιο και άλλους Μοναχούς (πληρεξούσιοι). Ο Πατριάρχης Φλαβιανός τους εδέχθη και απευθυνόμενος στον Αβραάμιο του είπε: «τι εσκόλη προς ημάς η ευλάβεια υμών»; Ο Αρχιμανδρίτης Αβραάμιος απήντησε: «Απέστειλεν ημάς αρρωστών, μα τας ευχάς σου όλην την νύκτα ουκ εκοιμήθη μύζων· Εμοί, των ποδών σου, και άλλα τινα ενετείλατο, ά, εάν ερωτηθώ, λέγω». Ο Πατριάρχης Φλαβιανός αρνήθηκε: «Πώς δυνατόν, παρακαλώ σε, άλλον κατηγορουμένον, άλλον ειπείν υπέρ αυτού; Αλλά Μάλλον ενιδόαμεν ουκ επιτιθέμεθα. Καν έλθη ενταύθα, προς πατέρας έρχεται και προς αδελφούς, προς ουκ αγνοούντας αυτόν, προσέτι και νυν επιμένοντα τη φιλία...», βλ. Σκαρλάτος, Δ. ο Βυζάντιος (1869), Κωνσταντινούπολις : Η Περιγραφή - Τπογραφική, Αρχαιολογική και Ιστορική, τ. Γ', έκδ. Χ. Ν. Φιλαδέλφεως 597.

¹⁶⁷ Μίλας, Ν. (1906), *Το εκκλησιαστικόν δίκαιον της Ορθοδόξου Ανατολικής Εκκλησίας*, (μτφρ.) Μ. Αποστολόπουλος, εν Αθήναις 684-685 § 147 · Σακελλαρόπουλος, Μ. (1898), *Εκκλησιαστικόν Δίκαιον*, εν Αθήναις 398-399: «ουδείς απών καταδικάζεται» · Ράλλης, Κ. (1907/1998), *Ποινικόν Δίκαιον της Ορθοδόξου Ανατολικής Εκκλησίας*, Θεσσαλονίκη : Πουρναράς 543 κ.ε. · Παναγιωτάκος, Π. (αρ. 156) 813. Ο τέως μητροπολίτης Τυάνων Παΐσιος καθαιρέθηκε από το Οικ. Πατριαρχείο

δικαστών, εφ' όσον υπάρχουν εύλογες υπόνοιες μεροληψίας¹⁶⁸. Τέλος, οι ι. Κανόνες 12¹⁶⁹, 14¹⁷⁰ και 20¹⁷¹ της Συνόδου Καρθαγένης ρυθμίζουν ρητά την περίπτωση εκείνη, κατά την οποία κωλύονται για διάφορους λόγους να παραστούν οι επίσκοποι στο εκκλ. δικαστήριο.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα της πιστής εφαρμογής των ιεροκανονικών διατάξεων, κατά την μακράιωνη πορεία της Εκκλησίας, ως προς το ζήτημα αυτό, τυγχάνουν οι σχετικές αποφάσεις της Δ' Οικουμενικής Συνόδου της Χαλκηδόνος (451), αναφορικά με τις καταδίκες των επισκόπων Αλεξανδρείας Διοσκόρου και Τύρου Φωτίου. Στην πρώτη περίπτωση η Σύνοδος εξάντλησε τις νόμιμες προθεσμίες κλήτευσης του κατηγορουμένου επισκόπου¹⁷², ενώ στην δεύτερη, με απόφαση της ακυρώθηκε η προηγούμενη της Ενδημούσας¹⁷³ Συνόδου Κωνσταντινουπόλεως¹⁷⁴

απολογούμενος χωρίς την παρουσία συνηγόρου κληρικού ή λαϊκού, ενώ ο επίσκοπος Απαμείας Βικέντιος καθαιρέθηκε ερήμην χωρίς να τηρηθούν οι διαδικασίες, που προβλέπονται από τους ι. Κανόνες. Το πλήρες ανακοινωθέν του Οικουμενικού Πατριαρχείου έχει ως εξής: «*Ανακοινούται, ότι κατά την σημερινήν συνεδρίαν τῆς Ἁγίας καί Ἱερᾶς Συνόδου, ἐπί εἰσηγήσει τῆς Κανονικῆς Ἐπιτροπῆς καί κατόπιν ἔκτενοῦς συζητήσεως, ἐπεβλήθη ὁμοφώνως ἡ ποινή τῆς καθαιρέσεως, διά τὰ εἰς ᾗ ὑπέπεσον κανονικά παραπτώματα, εἰς τοὺς Μητροπολίτην Τυάνων Παῖσιον καί Ἐπίσκοπον Απαμείας Βικέντιον, πρῶην Ἡγούμενον καί ἀναπληρωτήν αὐτοῦ, ἀντιστοίχως, τῆς ἐν Ἀστορίᾳ Νέας Ὑόρκης Ἱερᾶς Πατριαρχικῆς καί Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Ὀσίας Εἰρήνης Χρυσοβαλάντου, οἵτινες καί ἐπανήχθησαν εἰς τὰς τάξεις τῶν μοναχῶν. Ἐξ αὐτῶν, ὁ πρῶτος παρέστη καί ἀπελογήθη ἐνώπιον τοῦ Ἱεροῦ Σώματος, ἐνῶ ὁ Ἐπίσκοπος Απαμείας, εὕρισκόμενος ἐν Ἀμερικῇ, ἐδήλωσεν ἀδυναμίαν ἀνταποκρίσεως εἰς τήν κλήσιν τῆς Ἐκκλησίας καί ἐμφανίσεως ἐνώπιον τῆς Ἁγίας καί Ἱερᾶς Συνόδου. Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, τῇ 28ῃ Μαρτίου 2012*». Ανακοινωθέν εκ της Αρχιγραμματείας της Αγίας και Ιεράς Συνόδου (28.03.2012), στο: <<https://ec-patr.org/>> (Δημοσιεύθηκε 28 Μαρτίου 2012).

¹⁶⁸ Κανών 1 Κυρίλλου Αλεξανδρείας (αρ. 121).

¹⁶⁹ Κανών 12 Καρθαγένης P.- Π.- Γ' 322.

¹⁷⁰ Κανών 14 Καρθαγένης P.- Π.- Γ' 329.

¹⁷¹ Κανών 20 Καρθαγένης P.- Π.- Γ' 362.

¹⁷² Όπως επιβεβαιώνει ο Ανατόλιος Κωνσταντινουπόλεως «*Δια την πίστιν ου καθηρέθη Διόσκορος, ἀλλ' ἐπειδή ακοινωνησίαν ἐποίησε τῷ Κυρίῳ Λέοντι τῷ Αρχιεπισκόπῳ, καί τρίτον ἐκλήθη καί οὐκ ἦλθε, διά τούτο καθηρέθη*» ACO,II,1,2,124 • Kourie, G., «Η Χριστολογία του Φιλόξενου Ιεραπόλεως και η Σύνοδος της Χαλκηδόνος» (ιδ. διατριβή, ΑΠΘ 2009) 214.

¹⁷³ «Κατά κύριο λόγο ο θεσμός της ενδημούσης Συνόδου εστόχευε στην αντιμετώπιση και λύση των αμέσων και σημαντικών αναγκών της Εκκλησίας της Κωνσταντινουπόλεως» βλ. Κουντούρης, Γ., «Η Διαπατριαρχική Ενδημούσα Σύνοδος της Κων/πόλεως του 536 μ.Χ.» (2011) Θεολογία ΠΙΒ' 3:155.

¹⁷⁴ «Το γεγονός ότι η Ενδημούσα Σύνοδος του 450 απεφάνθη για ένα ζήτημα σχετικό με την επαρχία της Φοινίκης, η οποία ανήκε οργανικά στην υπό τον Αντιοχείας Ανατολική Διοίκηση, γεννά

γιατί δεν είχε κληθεί σε αυτήν ο καταδικασθείς επίσκοπος και, ως εκ τούτου, «*ἀπόντα οὐδείς κατακρίνει*»¹⁷⁵. Κάθε απόκλιση από τις ανωτέρω δικονομικές και ιεροκανονικές προϋποθέσεις, που θέτουν εν αμφιβόλω την απονομή της εκκλ. δικαιοσύνης και δημιουργούν σύγχυση και σκανδαλισμό στο πλήρωμα της Εκκλησίας είναι απορριπτέα¹⁷⁶ και καταδικαστέα¹⁷⁷.

ερωτήματα για την κανονικότητα και τις κανονικές αρμοδιότητες του μέχρι τότε εθμικώς λειτουργήσαντος θεσμού της Συνόδου αυτής», βλ. Βαμβακά - Κρουσταλάκη, Ε., «Οι διοικητικές αποφάσεις της Δ΄ Οικουμενικής Συνόδου κατά τα πρακτικά της: Ιστορικοκανονική προσέγγιση» (διπλ. εργασία, ΕΚΠΑ 2017) 101.

¹⁷⁵ Η Δ΄ Οικουμενική Σύνοδος (Χαλκηδόνα, 451 μ.Χ.) ακύρωσε την απόφαση της Ενδημούσας Συνόδου Κωνσταντινουπόλεως υπό τον Πατριάρχη Ανατόλιο (450 μ.Χ.) περί διαμελισμού της Μητρόπολης Τύρου, γιατί απουσίαζε από αυτήν ο καταδικασθείς σε ακοινωνησία Τύρου Φώτιος, ο οποίος έπρεπε να είχε κληθεί τρεις φορές να προσέλθει στην Ενδημούσα Σύνοδο κατά τις κανονικές διατάξεις (Κανόνας 74 Αγ. Αποστόλων), η Σύνοδος να τον ακούσει και μετά να εκδώσει την απόφασή της. Η ακύρωση αποφασίστηκε μετά από παρέμβαση του Αττικού Ζήλων: «*Αττικός ο ευλαβέστατος επίσκοπος Ζήλων είπεν: Αλλ' ἀπόντα οὐδείς κατακρίνει (30). Πάντες οι ευλαβέστατοι επίσκοποι εβόησαν: Απόντα οὐδείς κατακρίνει (31)*» βλ. De Photio et Evstathio 17-40, «*Consilium Chalcedonensis*», *Acta Conciliorum Oecumenicorum*, Concilium Universale Chalcedonense, (Ed. E. Schwartz, Berolini et Lipsiae 1927 - φωτοτυπική ανατύπωση 1965) στ. 2, 1, 3 : 107 · Κατερέλος, Κ. (2019), *Ο Θρόνος της Κωνσταντινουπόλεως στο πηδάλιο και το Πατριαρχείο Μόσχας*, Κωνσταντινούπολις: Θεολογική Σχολή Χάλκης, 56, 85-90.

¹⁷⁶ Κανόνες 74 και 75 Αγ. Αποστόλων (αντίστοιχα - Ρ.- Π.- Β΄ 93-94, 96) · Πηδάλιον (ερμ. 74^{ος}) 100-101 · 5 Α΄ Οικ. Συνόδου Ρ.- Π.- Β΄ 124-125 · 6 Β΄ Οικ. Συνόδου Ρ.- Π.- Β΄ 180-182 · 9, 17 και 21 Δ΄ Οικ. Συνόδου (αντίστοιχα: Ρ.- Π.- Β΄ 237:258-259:267) · 12, 14 και 15 Αντιοχείας (αντίστοιχα Ρ.-Π.- Γ΄ 146:152:153) · 3, 4 και 5 Σαρδικής (αντίστοιχα: Ρ.- Π.- Γ΄ 233-234: 238: 239-240) και 8, 11, 15, 19, 28, 30, 59, 125, 129, 130, 131, 132 Καρθαγένης (αντίστοιχα: Ρ.-Π.- Γ΄ 315:320:330-331:358-359:377:381:463:588:596:599:603).

¹⁷⁷ Βλ. ενδεικτικά την περίπτωση του Επισκόπου πρώην Λαρίσης και Πλαταμώνος Αμβροσίου Κασσάρα ή Προφητηλίτη (1844-1918), ο οποίος μολονότι «*Ανήρ κόσμιος και Αρχιεροπρεπής, τα θεία καλώς εξησημένως, εξ απαλών ονύχων το αγγελικόν ημφιεσμένος σχήμα, παιδεία κεκοσμημένος τη τε εκκλησιαστική και τη θύραθεν, φρονήσει τε και ικανότητι συγκεκριτημένος*» καθηρέθη, επειδή κατήγγειλε τις τότε επιχειρούμενες μεταφράσεις του Ιερού Ευαγγελίου στην δημοτική γλώσσα. Η δημόσια τοποθέτησή του υπέρ του «Στρατιωτικού Συνδέσμου» στα πολιτικά δρώμενα της χώρας (κίνημα στο Γουδί), υπήρξε η αφορμή για την μετέπειτα δικαστική του περιπέτεια, η οποία όμως κινήθηκε στις παρυφές της παρανομίας, των συκοφαντικών διαδόσεων και ψευδών μαρτυριών και εκτελέστηκε με παράνομες και αντικανονικές διαδικασίες εκ μέρους της Ιεράς Συνόδου. Το Πρωτοβάθμιο Συνοδικό Δικαστήριο, το οποίο συγκροτήθηκε από πέντε μόνο Αρχιερείς, στις 27 Ιανουαρίου 1910 τον καταδίκασε σε καθαίρεση και εν συνεχεία, το Δευτεροβάθμιο Συνοδικό Δικαστήριο (στο οποίο όμως συμμετείχαν και οι πρωτοδικώς δικάσαντες αυτόν Αρχιερείς) επικύρωσε

(iii) *Ιεροί Κανόνες - Ακρίβεια & Οικονομία*

«Δύο εἶδη κυβερνήσεως καί διορθώσεως φυλάττονται εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν. Τό ἓν εἶδος ὀνομάζεται Ἀκρίβεια, τό δέ ἄλλο Οἰκονομία καί Συγκατάβασις...»¹⁷⁸

Οι πιο πάνω αναλυτικά αναφερόμενες προϋποθέσεις κανονικής και δίκαιης διεξαγωγής της εκκλ. δίκης δεν μπορούν να καμφθούν. Στο Κανονικό Δίκαιο της Ανατολικής Ορθοδόξου Εκκλησίας υφίσταται, καταρχήν, η αρχή της «ακρίβειας», δηλ. της ακριβούς και πιστής τήρησης της αυθεντικής εκκλ. παράδοσης, της αποδοχής, διαφύλαξης και εφαρμογής των δογμάτων της πίστης και των «κανόνων της τάξεως και ζωής»¹⁷⁹ και σε καμία περίπτωση δεν υφίσταται ο όρος του «δικαίου της ανάγκης»¹⁸⁰ και η συνακόλουθη χρήση του.

την πρωτόδικη απόφαση στις 2 Ιουλίου 1910. Το 1917, έπειτα από επίμονες προσπάθειες και πολλαπλές εισηγήσεις του διαδόχου του στον θρόνο της Λάρισας Αρσενίου Αφεντούλη (1914-1935), η Ιερά Σύνοδος αποφάσισε «...ίνα ο καθαιρεθείς επίσκοπος πρώην Λαρίσης Αμβρόσιος φέρη από τούδε και εις το εξής τιμής ένεκα, τον ψιλόν τίτλον του επισκόπου, άνευ ουδενός δικαιώματος των ανηκόντων κατά νόμον εις τους εν ενεργεία επισκόπους και άνευ του δικαιώματος του ιεροπρακτείν», εμμένουσα ουσιαστικά στην άδικη και παράνομη περί αυτού απόφασή της. βλ. μεταξύ άλλων: Κωνσταντινίδης, Ι. (1963), «Αμβρόσιος. Ο Κασσάρας (ή Προφητηλίτης)» εν ΘΗΕ 2:283 · «Ο Σεβ. Επίσκοπος πρώην Λαρίσης και Πλαταμώνος κυρός Αμβρόσιος (1844-1918)», στο: <http://markmarkou.sites.sch.gr/1901_1930/1918/koim/amvrosios_kassaras.htm> (Δημοσιεύθηκε 20 Μαΐου 2019) · Παπαθεοδώρου, Ν., «Ιχνηλατώντας την παλιά Λάρισα: Αμβρόσιος Κασσάρας, Επίσκοπος Πλαταμώνος και Μητροπολίτης Λαρίσης Β'», στο: <https://www.eleftheria.gr/m/item/238328.html> (Δημοσιεύθηκε 21 Αυγούστου 2019) · Γρηγορίου, Α., «Ο Αρχιμανδρίτης Σωφρόνιος Παυλίδης, ο ευπαιδευτος και φλογερός ιεροκήρυκας από το Καστελόριζο», (*Επίσημη ιστοσελίδα της εφημερίδας "Ελευθερία"*) στο: <<https://www.rodiki.gr/article/371653/o-arximandriths-swfronios-paylidhs>> (Δημοσιεύθηκε 19 Αυγούστου 2017) υπ. 7.

¹⁷⁸ Πηδάλιον 53.

¹⁷⁹ Μπούμης, Π. (2002), *Κανονικό Δίκαιο*, Αθήνα : Γρηγόρη 49 κ.ε.

¹⁸⁰ Στηρίζεται στην γνωστή αρχή του Ρωμαϊκού Δικαίου ότι η σωτηρία του κράτους είναι ο υπέρτατος νόμος (*salvus reipublicae suprema lex esto*). Η θεωρητική πίσω από την αρχή αυτή είναι ότι ένα κράτος δεν υπάρχει χάριν του Συντάγματός του, αλλά αντίθετα ένα Σύνταγμα υπάρχει χάριν του συγκεκριμένου κράτους. Η πρώτη αυθεντία στο θέμα του δικαίου της ανάγκης είναι η *Attorney General of the Republic v. Mustafa Ibrahim* (1964) CLR 195. Με βάση την απόφαση αυτή «όταν προκύψει μια κατάσταση που παρεμποδίζει την εκπλήρωση βασικής λειτουργίας του κράτους, τότε το αρμόδιο όργανο του κράτους στα πλαίσια της αρμοδιότητάς του, όχι μόνο δικαιούται αλλά επιβάλλεται να λάβει τα αναγκαία μέτρα ώστε να καταστεί δυνατή η εκπλήρωση της συγκεκριμένης

Οι ι. Κανόνες για την Ορθόδοξη Εκκλησία έχουν απόλυτο κύρος και απαγορεύεται η παραχάραξη ή η αλλοίωσή τους¹⁸¹. Οι ι. Κανόνες, ως ιστορική μορφή της κανονικής συνείδησης της Εκκλησίας, δεν επιδέχονται εσωτερικές αλλοιώσεις του σωτηριολογικού χαρακτήρα τους, αλλά ούτε και την συντήρηση απολιθωμένων εξωτερικών μορφών του ουσιώδους και απόλυτου περιεχομένου τους, γιατί οι ι. Κανόνες εκφράζουν διαχρονικά την βούληση της Εκκλησίας, η οποία εκδηλώνεται μέσα από ιστορικές δομές, και ενσωματώνουν την ουσία της ύπαρξής της. Η σχετική μορφή των ι. Κανόνων δεν καθορίζει την απόλυτη αξία της ουσίας τους, αλλά την εκφράζει χωροχρονικά η Εκκλησία κατά την ιστορική πορεία της και όταν η ακρίβεια αυτού του σχετικού μεγέθους αποκλίνει από τις πραγματικές ανάγκες της Εκκλησίας, η οικονομία αποκαθιστά τις διασαλευθείσες σχέσεις της με την πραγματικότητα.

Στους ι. Κανόνες σε καμία περίπτωση δεν αποξενώνεται το απόλυτο από το σχετικό, συνυπάρχουν σαν δύο φύσεις σε μία υπόσταση, η μία αιώνια και η άλλη ιστορική. Η αιώνια ουσία του κανόνα εκφράζεται μέσα από το καιρικό σχήμα του, στην εν τόπω και χρόνω ενέργειά του, χωρίς ασφαλώς ουσία και ενέργεια να συμπίπτουν μεταξύ τους. Η ιστορική δομή του κανόνα διακρίνεται από το σωτηριολογικό περιεχόμενό του, αξιολογείται και ερμηνεύεται βάσει της κανονικής παράδοσης και της ευρύτερης έννοιας της συνείδησης της Εκκλησίας, ως σταθερό, δυναμικό και καταλυτικό μέγεθος, αφού οι ι. Κανόνες δεν αποτελούν αυθύπαρκτη ή αδιασάλυκτη οντότητα μέσα στην Εκκλησία, δεδομένου ότι οι κοινωνικές συνθήκες στην ζωή της Εκκλησίας επηρεάζουν το ιστορικό σχήμα του ι. Κανόνα και το μεταβάλλουν σύμφωνα με τις τρέχουσες ποιμαντικές ανάγκες της, χωρίς να το ακυρώνουν, υπό την προϋπόθεση ότι οι ενδεχόμενες αποκλίσεις από αυτούς θα είναι υπεύθυνες αποφάσεις των αρμοδίων εκκλ. οργάνων.

κρατικής λειτουργίας», βλ. Λυκούργου, Α., «Η δυνατότητα του δικαίου της ανάγκης να διασώζει το κύρος και την ισχύ νόμων που αντιστρατεύονται συνταγματικές διατάξεις», στο: <<https://dikaiosyni.com/katigories/arthra/i-dynatotita-tou-dikaiou-tis-anagkis-na-diaswzei-to-kyroskai-tin-isxy-nomwnprou-antistratevontai-syntagmatikes-diatakseis/>>, (Δημοσιεύθηκε 6 Οκτωβρίου 2020).

¹⁸¹ Μπούμης, Π., «Το Κύρος και η Ισχύς των Ιερών Κανόνων» [1975] Θεολογία 97 · Αρχοντώνης, Β., «Νόμοι και Ιεροί Κανόνες» (2005) 2 Νομοκανονικά 11 κ.ε. και ιδίως (21-22), όπου, χαρακτηριστικώς, αναφέρεται: «1. Οι Ιεροί Κανόνες της Ορθοδόξου Εκκλησίας έχουν απόλυτο κύρος εντός αυτής...6. Τα λαμβανόμενα υπό των Ορθοδόξων Εκκλησιών μέτρα κατά των μελών των, τα οποία παραβαίνουν τους Ιερούς Κανόνας, έχουν χαρακτήρα παιδαγωγικών και θεραπευτικών και όχι τιμωρητικών».

Έτσι, λοιπόν, ως «αντιστάθμισμα» στην «ακρίβεια», εφαρμόζεται η αρχή της εκκλ. «οικονομίας», δηλ. η από χριστιανική αγάπη - διάθεση πρόσκαιρη και λογική παρέκκλιση από την ακρίβεια των κανόνων χωρίς μετακίνηση των δογματικών ορίων, προς σωτηρία των ανθρώπων, που βρίσκονται εκτός ή εντός της Εκκλησίας¹⁸² ή κατ' άλλο ορισμό η μη εφαρμογή από την Εκκλησία, για λόγους συγκατάβασης και επιείκειας¹⁸³, σε συγκεκριμένη πάντοτε περίπτωση, του κανόνα δικαίου, που θα έπρεπε αλλιώς να εφαρμοσθεί, είτε για το μέλλον, είτε αναδρομικά, έτσι ώστε είτε να μην επέλθουν, είτε να ατονήσουν οι συνέπειές του¹⁸⁴. Η άσκηση δε της «οικονομίας» είναι έκφραση του πνεύματος της αγάπης, της συμπάθειας, της επιείκειας και της συγκατάβασης προς την ανθρώπινη αδυναμία, που ενυπάρχει στην Ορθόδοξη Εκκλησία. «Τοὺς δὲ ἐπισκόπους ἐξουσίαν ἔχειν, τὸν τρόπον τῆς ἐπιστροφῆς δοκιμάσαντας, φιλανθρωπεύεσθαι»¹⁸⁵. Κάθε άλλο κίνητρο ή σκοπιμότητα ή ωφελμιστικό κριτήριο αποδοκιμάζεται¹⁸⁶.

Η άσκηση οικονομίας θα μπορούσε να θεωρηθεί ως εφαρμογή ακρίβειας ενός άτυπου Κανόνος, ο οποίος έχει διατυπωθεί άυλα στην ποιμαντική συνείδηση των υπευθύνων ποιμένων με σκοπό την ανεμπόδιση επίτευξη ενός άπώτερου σκοπού, μέσω της υπέρβασης του ιστορικού σχήματος των ι. Κανόνων. Το συμβατικό και το δικανικό υπερνικάται από αυτό, το οποίο συνιστά ελευθερία από δεσμά, έστω και αν αυτά είναι, δηλ. η άσκηση οικονομίας σε μια δεδομένη πορεία της Εκκλησίας προς τα έσχατα. Η άσκηση οικονομίας δεν αφορά στην μη εφαρμογή της ακρίβειας, αλλά

¹⁸² Μπούμης (αρ. 179) 51.

¹⁸³ Γρινιεζάκης, Μ., «Δεν πρέπει να ξεχνούμε, ότι υπάρχουν αναρίθμητα παραδείγματα που αποδεικνύουν ότι οι άνθρωποι, όση αγιότητα και αν διαθέτουν, πολλές φορές κάνουν λάθη δογματικά και εκκλησιαστικά. Αλλά η Εκκλησία μας πάντοτε έδειχνε υπομονή και ανοχή, μέσα στο πλαίσιο της εκκλησιαστικής οικονομίας, και συγχώρησε, παρέβλεψε, ανέπαυσε και, κυρίως, ποτέ δεν βιάστηκε να κατηγορήσει ή να αναθεματίσει, σε αντίθεση με κάποιους που σπεύδουν να κρίνουν και να επικρίνουν, πιστεύοντας μάλιστα ότι πράττουν κανονικό και θεάρεστο καθήκον», βλ. εισήγηση του Θεοφιλεστάτου Επισκόπου Χριστουπόλεως κ. Μακαρίου στο 8ο Διεθνές Συνέδριο Ορθόδοξου Θεολογίας με θέμα: «Η διακοπή της κοινωνίας με τον Επίσκοπο και τα επί τούτοις ορισθέντα παρά του 15ου Κανόνος της Πρωτοδευτέρας Αγίας Συνόδου: Θεολογική και Κανονική Θεώρηση» (Επίσημος Ιστότοπος Ιεράς Βασιλικής Πατριαρχικής και Σταυροπηγιακής Μονής του Εσφιγμένου), στο: <<https://www.esphigmenou.gr/2018/06/diakopi-koionias.html>> (Δημοσιεύθηκε 2 Ιουνίου 2018).

¹⁸⁴ Ανδρουτσόπουλος, Γ. «Η άσκηση της εκκλησιαστικής οικονομίας στην Εκκλησία της Ελλάδος», (2010) 2 Νομοκανονικά 13 κ.ε.

¹⁸⁵ Κανών 5 Αγκύρας Ρ. -Π.- Γ' 31-32.

¹⁸⁶ Μπούμης (αρ. 179) 55-56.

στην χορήγηση της οικονομίας, η διαφορά αυτή είναι δυσδιάκριτη, αλλά ουσιαστική για την αυτοσυνειδησία των ι. Κανόνων, έτσι η οπτική αυτή αφαιρεί την αρνητική θεώρηση της οικονομίας ως της μη τήρησης της ακρίβειας, ενώ αντιθέτως της προσδίδει θετικό πρόσημο στην πορεία της σωτηρίας.

Συνεπώς, η συνύπαρξη των δύο παραπάνω αρχών ερμηνείας των ι. Κανόνων εξοβελίζει και δεν αφήνει κανένα περιθώριο επίκλησης και εφαρμογής του, άγνωστου στο κανονικό δίκαιο, θεσμού του «δικαίου της ανάγκης», ιδίως δε όταν η εφαρμογή του στο πλαίσιο της εκκλ. δίκης αποσκοπεί όχι στην ίαση του κατηγορουμένου κληρικού για λόγους αγάπης και συγκατάβασης¹⁸⁷, αλλά στην καταστρατήγηση θεμελιωδών δικονομικών δικαιωμάτων προς επίτευξη της μεγίστης τιμωρίας του, με την σε βάρος του επιβολή της ποινής της καθάρσεως και της αποπομπής του από το εκκλ. σώμα.

Εξάλλου, όπου σε διεθνές επίπεδο ένα κράτος βρίσκεται σε κατάσταση ανάγκης (συνήθως λόγω πολεμικών συγκρούσεων ή ταραχών ή πολιτικής ανωμαλίας), υπάρχουν δικαιώματα που δεν δύνανται να ανασταλούν σύμφωνα με Διεθνείς Συνθήκες¹⁸⁸. Ανάμεσα στα δικαιώματα αυτά, είναι και το δικαίωμα δίκαιης δίκης, υπό τις ειδικότερες εκφάνσεις του, ήτοι το δικαίωμα δίκης από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, το δικαίωμα υπεράσπισης από συνήγορο επιλογής του

¹⁸⁷ «Συγκροτούντες Σύνοδον ηυξημένου κύρους έχομεν εις χείρας ημών την δυνατότητα επιλύσεως του προβλήματος της Εκκλησίας ταύτης. Προβλήματος ου μικρού και πληγής προκαλούσης πόνον πολύν, και δεομένης ταχείας, αμέσου και αποτελεσματικής αντιμετώπισεως, διότι, διά να χρησιμοποιήσω τους λόγους του 102^{ου} κανόνος της Πενθέκτης Οικουμενικής Συνόδου “*Ου γαρ απλή της αμαρτίας η νόσος, αλλά ποικίλη και πολυειδής και πολλές της βλάβης τας παραφυάδας βλαστάνουσα, εξ ων το κακόν επί πολύ διαχέεται και πρόσω βαίνει, μέχρις αν σταίη τη δυνάμει του θεραπεύοντος*”. Το απόσπασμα αυτό καλύπτει ασφαλώς την σημερινή πραγματικότητα της εν Κύπρω αγιωτάτης αδελφής Εκκλησίας. Η νόσος της αμαρτίας δεν είναι ‘απλή’, αλλά ‘ποικίλη’ και ‘πολυειδής’, διότι έχει πολλές μορφάς ή εκδηλώσεις. Είναι νόσος, η οποία εβλάστησεν ήδη πολλές παραφυάδας, εκ των οποίων το κακόν ‘επί πολύ’, ήτοι εις μεγάλην έκτασιν διαχέεται ‘και πρόσω βαίνει’, ήτοι προχωρεί αυξανόμενον ‘μέχρις αν σταίη τη δυνάμει του θεραπεύοντος’, μέχρι να σταματήσει διά της δυνάμεως του θεραπεύοντος. Θεραπεύων εν προκειμένω είναι η παρούσα Υπερμείζων και Υπερτελής Σύνοδος, όθεν και η ευθύνη Αυτής τε και των συγκροτούντων Αυτήν είναι ενώπιον Θεού και λαού του Θεού μεγίστη. Διά τούτο προς επιτυχίαν του έργου της τε Συνόδου και ημών, κατ’ επιταγήν της σχετικής προτροπής του 1^{ου} Κανόνος της Πενθέκτης Οικουμενικής Συνόδου, καθ’ ην ‘τάξις άριστη παντός αρχομένου και λόγου και πράγματος εκ Θεού τε άρχεσθαι και εις Θεόν αναπαύεσθαι κατά την Θεολόγον φωνήν», βλ. Βλαδιμήρου (αρ. 123).

¹⁸⁸ ΕΣΔΑ, Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα [N. 2462/1997].

κατηγορουμένου και η διάθεση απαραίτητου χρόνου και μέσων για την προετοιμασία του και ιδίως το θεμελιώδες δικαίωμα έγκαιρης και λεπτομερούς ενημέρωσης για τις κατηγορίες. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται για το τελευταίο τούτο δικαίωμα, «η υποχρέωση ενημέρωσης του κατηγορουμένου ποτέ δεν μπορεί να θέτει σε κίνδυνο την ασφάλεια του κράτους και ενδεχόμενη αναστολή του δεν θα βοηθούσε στην υπέρβαση οποιουδήποτε κινδύνου»¹⁸⁹.

¹⁸⁹ Σαράντης, Β. (2011), *Καταστάσεις ανάγκης και δικαιώματα του ανθρώπου* [Μελετήματα διεθνούς προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου και διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου 7], Αθήνα-Κομοτηνή 347-348.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΙΧΝΗΛΑΤΙΣΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΑΜΕΡΟΛΗΨΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΡΟΛΗΨΗΣ & ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

ι. Η αρχή της αμεροληψίας στην εκκλησιαστική ποινική δίκη

«Άσφαλείς και βεβαίως ποιείσθε τὰς ἀποφάσεις κατὰ τοῦ ἐλεγχθέντος»¹⁹⁰

Η εκκλ. δικαιοσύνη σκοπεύει στην πειθαρχία και βελτίωση των κληρικών, που υποπίπτουν σε κανονικά παραπτώματα¹⁹¹ και *«ὡς ἔμπειρος καὶ συμπαθὴς ἰατρός πάντας τοὺς πεπληγμένους ἰᾶται»¹⁹²*. Οι εκκλ. δικαστές «διακρατούν στα χέρια τους» την ιερατική ελευθερία, την τιμή, την ασφάλεια και τις υλικές απολαβές όλων των κληρικών και των μοναχών της Εκκλησίας. Αυτός ο εξέχων ρόλος τους είναι η βάση των απαιτήσεων, που μπορεί να έχει ο καθένας από αυτούς και απαιτεί κατάλληλα και πεπαιδευμένα άτομα ως εκφραστές αυτής της εξέχουσας θεσμικής λειτουργίας.

Ο Κύριος απαιτεί ακριβείς κλίμακες και ισορροπίες και θέτει τα πρότυπα για τη δικαιοσύνη: *«ροπή ζυγοῦ δικαιοσύνη παρὰ Κυρίῳ, τὰ δὲ ἔργα αὐτοῦ στάθμια δίκαια»¹⁹³*. Απαιτεί δικαστήρια όπου πρέπει να λαμβάνονται επίσης, υπόψη τα δικαιώματα των ανθρώπων¹⁹⁴. *«ἀδικίαν καὶ ταλαιπωρίαν ἀφέλεσθε καὶ κρίμα καὶ δικαιοσύνην ποιήσατε, ἐξάρατε καταδυναστείαν ἀπὸ τοῦ λαοῦ μου, λέγει Κύριος Θεός· ζυγὸς δίκαιος καὶ μέτρον δίκαιον καὶ χοῖνιζ δικάια ἔστω ὑμῖν»¹⁹⁵*. Γι' αυτό οι εκκλ. δικαστές καλούνται να αξιολογήσουν αμερόληπτα όλα τα αποδεικτικά στοιχεία που έχουν συγκεντρωθεί για να καθοριστεί εάν αρκεί να αποδείξουν με ηθική βεβαιότητα την τυχόν επίμεμπτη πράξη των ελεγχομένων προσώπων της δικαιοδοσίας τους. Η

¹⁹⁰ Δ.Α.Α-Β΄ PG 01,712 (να΄ «Ὅτι οὐ χρὴ μονομερεῖς τὰς κρίσεις ποιεῖσθαι»).

¹⁹¹ Μαρίνος, Α. (1984) «Σχέσεις Εκκλησίας και Πολιτείας», Εκκλησιαστικό επιστημονικό και μορφωτικό ίδρυμα Ιωάννου και Εριέττης Γρηγοριάδου, Σειρά 174.

¹⁹² Δ.Α.Α-Β΄ PG 01,669 (κζ΄ «Ὅτι φρικῶδες ἄνθρωπον ἑαυτὸν ἐπιρρίπτειν ἀξιώματί τινι ἱερατικῷ, ὡς οἱ Κορεῖται, ὡς Σαούλ, ὡς Ὀζίας»).

¹⁹³ Παρ. 16:11.

¹⁹⁴ Παπαγεωργίου, Κ. «Εκκλησιαστικά δικαστήρια: ζητήματα συνταγματικότητας και προοπτικές» (2004) 90 Σύναξη 75-80.

¹⁹⁵ Ιεζ. 45:9-10.

απόφαση των εκκλ. δικαστών βασίζεται πάντοτε στα αποδεικτικά στοιχεία, που συγκεντρώθηκαν σε κάθε στάδιο της εκκλ. δίκης και πρέπει να παραμείνουν εντελώς αμερόληπτοι, απαθείς και ελεύθεροι, ώστε να αποφασίσουν με σύνεση για όλα τα νομικά και διαδικαστικά ζητήματα.

Το βιβλικό παράδειγμα του προφήτου Μωυσέως είναι απολύτως χαρακτηριστικό και αντανακλά ακριβώς αυτή τη θέση. Ο Μωυσής τοποθετεί τους δικαστές στη θέση του, επειδή δεν μπορεί μόνος του να κρίνει το σύνολο των περίπου 2.000.000 Ισραηλιτών, που καθοδηγούσε στην έρημο και τους λέει: «*Οὐκ ἐπιγνώση πρόσωπον ἐν κρίσει, κατὰ τὸν μικρὸν καὶ κατὰ τὸν μέγαν κρινεῖς, οὐ μὴ ὑποστείλῃ πρόσωπον ἀνθρώπου, ὅτι ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ ἐστὶ· καὶ τὸ ῥῆμα, ὃ ἐὰν σκληρὸν ᾖ ἀφ' ὑμῶν, ἀνοίσετε αὐτὸ ἐπ' ἐμέ, καὶ ἀκούσομαι αὐτό*»¹⁹⁶. Και η σοφία του προφητάνακτος Σολομώντος επιρρωνύει ευκρινώς την μεγάλη αυτή αλήθεια. «*Ταῦτα δὲ λέγω ὑμῖν τοῖς σοφοῖς ἐπιγινώσκειν· αἰδεῖσθαι πρόσωπον ἐν κρίσει οὐ καλόν· ὁ εἰπὼν τὸν ἀσεβῆ· δίκαιός ἐστιν, ἐπικατάρατος λαοῖς ἔσται καὶ μισητὸς εἰς ἔθνη*»¹⁹⁷.

Από κοινωνική άποψη γίνεται γενικά δεκτό ότι η έμφαση στην δικαστική ηθική ανταποκρίνεται στις προσδοκίες της κοινής γνώμης. Αν και τα εκκλ. δικαστήρια χειρίζονται όλο και περισσότερες υποθέσεις κληρικών και ο ρόλος τους στην Εκκλησία είναι όλο και πιο σημαντικός, η δυσaréσκεια και οι καταγγελίες μαζί τους έχουν επίσης αυξηθεί σημαντικά. Οι καθυστερήσεις στην διεκπεραίωση των υποθέσεων, η έλλειψη αμεροληψίας και διαφάνειας των δικαστικών διαδικασιών¹⁹⁸, ο διορισμός των δικαστικών μελών των επισκοπικών δικαστηρίων από τον οικείο μητροπολίτη¹⁹⁹, τα πολυάριθμα παραδείγματα κατακριτέας συμπεριφοράς²⁰⁰, η

¹⁹⁶ Δευτ. 1:17.

¹⁹⁷ Παρ. 24:23.

¹⁹⁸ Κυριαζή, Β., «Να δικαστώ από αμερόληπτο δικαστή», στο: <<https://www.taxydromos.gr/Topika/295532-na-dikastw-aro-amerollhpto-dikasth.html>> (Δημοσιεύθηκε 23 Απριλίου 2018).

¹⁹⁹ Ειδικότερα, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι της γνώμης ότι το απλό γεγονός ότι ο νομοθέτης ή το εκτελεστικό όργανο εμπλέκονται στη διαδικασία διορισμού δικαστή δεν μπορεί να δημιουργήσει εξάρτηση από τον εν λόγω δικαστή από αυτούς ή να αμφισβητήσει την αμεροληψία του εάν ο ενδιαφερόμενος μετά τον διορισμό του δεν υπόκειται σε καμία πίεση, βλ. ΔΕΕ C-272/19 VQ κ. Land Hessen Απόφαση της 9^{ης} Ιουλίου 2020 ECLI:EU:C:2020:535.

²⁰⁰ Κονιδάρης, Ι. (i) «Πολύπαθη Εκκλησιαστική Δικαιοσύνη», στο: <<https://www.tovima.gr/2008/11/24/opinions/polypathi-ekklisiastiki-dikaiosyni/>> (Δημοσιεύθηκε 24 Νοεμβρίου 2008), (ii) «Δίκαιες δίκες στην Εκκλησία», εφημ. «Το Βήμα της Κυριακής, 6.12.1998», Α26.

έκταση της αυθαιρεσίας²⁰¹, καθώς και η βραδύτητα, η αποδιοργάνωση και η αναποτελεσματικότητα των νομικών μεταρρυθμίσεων²⁰² προκαλούν αυξανόμενη δυσαρέσκεια²⁰³. Πολλοί αναλυτές καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι οι ίδιοι οι κληρικοί δεν έχουν εμπιστοσύνη στην λειτουργία τους²⁰⁴ και δεν προκαλεί έκπληξη υπό αυτές τις συνθήκες ότι τα εκκλ. δικαστήρια στην Ελλάδα φαίνεται να τα ακολουθεί ή ίδια ακριβώς φήμη, που ακολουθεί από χρόνια το απαρχαιωμένο «Μαοϊκό» δικαστικό σύστημα της Κίνας, κατά το οποίο: «η διαδικαστική διαδικασία είναι σκληρή για τους διαδίκους, αλλά απαλή και βελούδινη για τα δικαστήρια και τους δικαστές»²⁰⁵.

Αποτέλεσμα αυτού του αναχρονισμού τυγχάνει: *i)* η κατ' εξακολούθηση κατάφωρη παραβίαση θεμελιωδών δικαϊκών αρχών στην δίκαιη δίκη, *ii)* η συστηματική παραβίαση δικαιωμάτων του κατηγορουμένου κληρικού ή μοναχού, *iii)* η κατά κανόνα παντελής έλλειψη αμεροληψίας, *iv)* η στείρα και τυπολατρική προσκόλληση στην γραμματική ερμηνεία του αναχρονιστικού Ν. 5383/1932, *v)* η κατά κανόνα έλλειψη αιτιολογίας στις αποφάσεις των εκκλ. δικαστηρίων, *vi)* η καταχρηστική και αυθαίρετη ερμηνεία των ι. Κανόνων, η οποία μάλιστα δεν ελέγχεται από το Συμβούλιο της Επικρατείας κατά την πάγια νομολογία του και η αλόγιστη παράθεσή τους στην τυποποίηση εκκλ. αδικημάτων, *vii)* η εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή των ποινικών διατάξεων και των νόμων, με βάση την αρχή

²⁰¹ (i) «Ο ίδιος ο μητροπολίτης είναι ο κατηγορός, διώκτης και ανακριτής ή αναθέτει την ανάκριση σε ιερέα πειθήνιο όργανό του», βλ. Σκορδάς, Ε., «Η αιμάσσουσα εκκλησιαστική δικαιοσύνη», εφημ. «Ελευθεροτυπία 31.12.1998», φ. 362 (ii) «Είναι κοινόν μυστικόν ότι η εκκλησιαστική μας δικαιοσύνη, ως ανέκαθεν και σήμερα ακόμη ασκείται, κινείται και λειτουργεί μετ' ιδιαιζούσης αυστηρότητος μόνον κατά των διακόνων, των πρεσβυτέρων και των μοναχών», βλ. Παναγόπουλος, Ι. (1980), *Εκκλησιαστικόν Δίκαιον. Μελέται - Άρθρα - Γνωμοδοτήσεις*, Αθήναι 489.

²⁰² Βαρβιτσιώτης, Ι. «Προβλήματα της εκκλησιαστικής δικαιοσύνης», στο: <<https://www.tovima.gr/2008/11/24/archive/problimata-tis-ekklisiastikis-dikaiosynis/>> (Δημοσιεύθηκε 24 Νοεμβρίου 2008).

²⁰³ Παπαγεωργίου, Κ., «Αναχρονιστικό το θεσμικό πλαίσιο των Εκκλ. Δικαστηρίων», στο: <<https://thesstoday.gr>> (Δημοσιεύθηκε 4 Σεπτεμβρίου 2019) · Πουλής, Γ. «Επίκαιρα και οριακά προβλήματα απονομής της εκκλησιαστικής δικαιοσύνης (με αφορμή την ΟλΣτΕ 2979/1996)» (1988) 29 ΕλλΔνη 500-506.

²⁰⁴ Αποστολίδης, Χ. «Εκκλησιαστικά Δικαστήρια ή Πειθαρχικά Συμβούλια;», στο: <<https://www.laosnews.gr/article/56179-ekklisiastika-dikastiria-i-peitharxika-symvoylia-grafei-o-xristos-a-apostolidis>> (Δημοσιεύθηκε 7 Οκτωβρίου 2017).

²⁰⁵ Woo, M., «Law and Discretion in Contemporary Chinese Courts », in Karen G. Turner et al., *The Limits of the Law in China*, University of Washington Press [2000] 173.

της σκοπιμότητας, την οποία επιδιώκουν, viii) η συνήθης μη συμμόρφωση προς τις αποφάσεις του ΣτΕ, ix) η κατά κανόνα έκδοση αποφάσεων όχι με βάση τις αρχές της νομιμότητας και της κανονικότητας, αλλά με βάση την αρχή της σκοπιμότητας, x) η ενίοτε αρνησιδικία των εκκλ. δικαστηρίων.

Τα συνταγματικής φύσης προβλήματα του Ν. 5383/1932, έχουν προκαλέσει επανειλημμένως οξεία κριτική εκ μέρους όχι μόνον των νομικών²⁰⁶, αλλά εκ μέρους και των ίδιων των κληρικών, ιδίως, μάλιστα, όσων τα αντιμετώπισαν ως κατηγορούμενοι, συνειδητοποιώντας την βάνανυση καταπάτηση από τα όργανα αυτά και των πλέον στοιχειωδών συνταγματικών τους ελευθεριών.

Η ορθή εφαρμογή της αρχής της αμεροληψίας στην εκκλ. δίκη δύναται να καταστεί εφικτή μόνο όταν οι εκκλ. δικαστές διατηρούν ένα ακριβές επίπεδο αμεροληψίας και ακεραιότητας²⁰⁷, που θα συμβάλλει ενεργά στην προστασία όχι μόνο των κρινομένων προσώπων από τυχόν ασύγνωστες παραβιάσεις των δικαιωμάτων τους, αλλά και στην προστασία της ακεραιότητας της Εκκλησίας ως κοινότητας πίστης, υπηρεσίας και ελπίδας.

Παρά ταύτα, η εφαρμογή της ανωτέρω θεμελιώδους θεολογικής και δικαιοσύνης αρχής συνθλίβεται πολλάκις στα κράσπεδα της δικαιοαπονεμητικής λειτουργίας της εκκλ. δικαιοσύνης στην Ελλάδα, εξ αιτίας ανθρωπίνων αδυναμιών, νομικής παιδείας²⁰⁸ και κυρίως, ικανότητας αντίληψης της θεσμικής λειτουργίας της, όταν η τελευταία συνδιαλέγεται -συγκλίνοντας/αποκλίνοντας;- με τις αδυναμίες των εκκλ.

²⁰⁶ Βλ. ιδίως: Λαζαρίμος, Δ. «Τα εκκλησιαστικά δικαστήρια δεν είναι δικαστήρια» (1960) 8 ΝοΒ 1257-1259 · Γεωργάτος Γ., «Η δημοσιότητα της δίκης και τα ανθρώπινα δικαιώματα στα εκκλησιαστικά δικαστήρια» (1999) 47 ΝοΒ 1661 κ.ε. · Σταθόπουλος, Μ. (1993), *Σχέσεις Πολιτείας και Εκκλησίας*, Αθήνα 62 κ.ε. · Παπαγεωργίου, Κ. (2013), *Εκκλησιαστικό Δίκαιο. Θεωρία & Νομολογία*, Θεσσαλονίκη 550 κ.ε.

²⁰⁷ Βλ. την από 12-12-2020 αποκλειστική συνέντευξη στην εφημερίδα «Εθνικό Κήρυκα» του διακόνου και ελληνοαμερικανού ομοσπονδιακού δικαστή Στέφανου Μπίμπα του Εφετείου της 3^{ης} Δικαστικής Περιφέρειας της Πενσυλβάνιας: «Φυσικά η εργασία μου ως δικαστής είναι να κάνω επίγεια δικαιοσύνη, να εφαρμόζω το νόμο αντί να τον μεταποιώ σ' αυτό που νομίζω ότι είναι σωστό. Όμως δεν έχει σημασία τι κάνουμε, αλλά πώς το κάνουμε. Πολλοί άνθρωποι που έρχονται στο δικαστήριο είναι πακραμένοι, οργισμένοι, κουρασμένοι, φοβισμένοι, αγχωμένοι ή κι ακόμα ψυχικά άρρωστοι. Αλλά προσεύχομαι γι' αυτούς και κάνω το καλύτερο για να τους συμπεριφέρομαι με αξιοπρέπεια και σεβασμό», βλ. Καλμούκος, Θ., «Διάκονος στην Ρωσική Εκκλησία της Διασποράς ο Ελληνοαμερικανός δικαστής που φρέναρε τον Ν. Τράμπ στην Πενσυλβάνια», στο: <<https://orthodoxia.info/news/diakonos-stin-rosiki-ekklisia-tis-dia/>> (Δημοσιεύθηκε 12 Δεκεμβρίου 2020).

²⁰⁸ «ὄ πέρ ἐστι δικαστής, οὐ γίνεται, εἰ μὴ πρῶτον ἀναγνῶ νόμους, ἔπειτα συνηγορήσῃ ἐπὶ πλείονα χρόνον» βλ. *Commentaria In Dionysii Thracis Artem Grammaticam*, 12.16.

επιλογών και τα ελλείμματα ανεπάρκειας των επιμέρους ευκαιριακών εκπροσώπων της²⁰⁹.

Και αποτελεί πρόκληση το γεγονός ότι επιφυλάσσεται ένα ιδιότυπο καθεστώς ατιμωρησίας (*impune*) στους εκκλ. δικαστές, από τα χαμηλόβαθμα κυρίως ποινικά δικαστήρια της χώρας, καθιστώντας τους ουσιαστικά, απολύτως νήπουνους, σχετικά με τις νομικές συνέπειες οποιασδήποτε παραβίασης περί την απονομή της εκκλ. δικαιοσύνης, δεδομένου ότι εσφαλμένα έχει εξακολουθητικά νομολογηθεί²¹⁰, ότι κατά την διαδικασία ενώπιον των εκκλ. δικαστηρίων:

«ο μητροπολίτης είτε ενεργών μονομερώς, είτε ως μέλος του επισκοπικού δικαστηρίου που μετέχει στην πειθαρχική διαδικασία κατά κληρικού, δεν λειτουργεί ως εκτελεστής της θέλησης του κράτους, αλλά ως θρησκευτικός λειτουργός. Ως εκ τούτου, οι παράνομες πειθαρχικές ποινές που επιβάλλει ο μητροπολίτης, είτε η παράτυπη συγκρότηση εκκλ. δικαστηρίου, δεν στοιχειοθετούν το έγκλημα της παράβασης καθήκοντος (άρθρ. 259 ΠΚ), γιατί οι πράξεις του έχουν χαρακτήρα καθαρά πνευματικό, εκδικαζόμενες από τα εκκλησιαστικά δικαστήρια»²¹¹.

ii. Η παραβίαση της αρχής της αμεροληψίας

«Κρίσεις ού δίκαιον μονομερεῖς ποιεῖσθαι»²¹²

Η αρχή της αμεροληψίας απαιτεί την εφαρμογή του νόμου από τον εκκλ. δικαστή χωρίς προσωπική προκατάληψη έναντι του κρινομένου προσώπου. Οι εκκλ. δικαστές πρέπει να εφαρμόζουν τον νόμο ισότιμα και αμερόληπτα προς όλους τους κατηγορούμενους. Με άλλα λόγια, η δικαστική αμεροληψία πρέπει να ταυτίζεται με

²⁰⁹ Βλ. την από 5-3-2019 συνέντευξη του Καθηγητή Εκκλ. Δικαίου στο ΑΠΘ Κ. Κυριαζόπουλου στην τηλεοπτική εκπομπή του Δημήτρη Μαρέδη, στο: <<https://www.onlarissa.gr/2019/03/05/dika-zetai-xana-o-p-georgios-delikostas-epeidi-zita-na-pantreytei-deyteri-fora/>> (Δημοσιεύθηκε 5 Μαρτίου 2019).

²¹⁰ ΣτΕ 507/1983: «Απόφασις επισκοπικού δικαστηρίου αποτελούσαν πράξιν ελέγχου οργάνου της Εκκλησίας εκφεύγει του ακυρωτικού ελέγχου του ΣτΕ», βλ. Αποστολάκης, Γ. (2005), *Ευρετήρια Νομολογίας & Βιβλιογραφίας Εκκλησιαστικού Δικαίου* (1890-2003), Τρίκαλα - Αθήνα : Πρότυπες Θεσσαλικές Εκδόσεις 195 · Πουλής, Γ., «Εκκλησιαστική δικαιοσύνη και δικαστικός έλεγχος» (1988) 15 Δ & Π 205-232.

²¹¹ ΣυμβΠλημΜεσολ. 36/2017, [2017] Δ/ΝΗ 1568 · ΣυμβΠλημΠειρ. 406/2001 [2002] ΠοινΔ/νη 711 · ΕΓ141-09/181/27Δ/09 Διάταξη Εισαγγελέως Πλημ/κών Αθηνών, *Contra*: ΑΠ 729/1988, ΠοινΧρ. ΔΗ' 857 · ΣυμβΕφΠειρ. 206/1986, [1988] ΑΡΧΝ 681.

²¹² Δ.Α.Α-Β' (αρ. 190).

αυτή την προστασία του νόμου. Αυτή η αρχή παραβιάζεται όταν ένας εκκλ. δικαστής έχει προσωπική προκατάληψη σχετικά με ένα από τα διάδικα μέρη σε μια υπόθεση. Οποιοδήποτε συναίσθημα κακής θέλησης ή, αντιστρόφως, είναι ακατάλληλο και υποδηλώνει ότι ο εκκλ. δικαστής δεν διαθέτει τον απαιτούμενο βαθμό αμεροληψίας για να αποφανθεί. Στην περίπτωση αυτή, οι παραπάνω κανόνες φαίνεται να έχουν ελάχιστο σεβασμό στο κλασικό γνωμικό του ευρωπαϊκού δικαίου, σύμφωνα με το οποίο «justice must not only be done; it must also be seen to be done»²¹³.

Χαρακτηριστικό, αλλά όχι έσχατο παράδειγμα πρόδηλης παραβίασης της θεμελιώδους αρχής της αμεροληψίας στον ιδιάζοντα χώρο της εκκλ. ποινικής δίκης και παράλληλα, ευθείας προσβολής του δικαιώματος των κρινομένων προσώπων να δικασθούν από αμερόληπτο δικαιοδοτικό όργανο, αποτελεί η στείρα και άγνη προσκόλληση της διαμορφωθείσας «νομολογίας» των εκκλ. δικαστηρίων στην αντικανονική και αντισυνταγματική διάταξη του άρθρου 33 του Ν. 5383/1932, κατά την οποία:

ι) Δεν δύναται να ζητηθεί εξαίρεση του οικείου μητροπολίτου, ως προέδρου του δικαστηρίου²¹⁴, ακόμα και στην περίπτωση εκείνη, που άσκησε ο ίδιος εκκλ. ποινική δίωξη εναντίον κληρικού για κανονικά αδικήματα, από τα οποία ο ίδιος φέρεται ως παθών²¹⁵.

²¹³ «Δεν αρκεί η δικαιοσύνη να αποδίδεται μόνο, πρέπει επίσης να θεωρείται ότι έχει αποδοθεί»: Delcourt κ. Βελγίου Αρ. Προσφυγής 2689/65 (ΕΔΔΑ, 17 Ιανουαρίου 1970) § 31 ECHR:1970:0117.

²¹⁴ Ωστόσο, η διάταξη αυτή δεν είναι ορθή για δύο σημαντικούς λόγους: (i) Γιατί έρχεται σε προφανή εσωτερική αντίφαση αφενός μεν με το άρθρ. 4^γ του Ν. 5383/1932, διάταξη κατά την οποία: «Τον Μητροπολίτην απόντα ή κωλυόμενον αναπληροί ο Πρωτοσύγκελλος ή ο Γενικός Αρχιερατικός Επίτροπος», καθώς και με τη διάταξη του άρθρ. 5^γ του ίδιου νόμου, προς την οποία: «Καθ' ην περίπτωσιν, εν ελλείψει, απουσία ή άλλω κωλύματι του Μητροπολίτου, το Επισκοπικόν Δικαστήριον συγκροτείται μόνον εκ πρεσβυτέρων, πάντα τα μέλη του Δικαστηρίου έχουσιν αποφασιστικήν ψήφον». Συνεπώς, ο ίδιος Ν. 5383/1932 προβλέπει σε παράλληλες διατάξεις του την μη συμμετοχή του μητροπολίτη στο επισκοπικό δικαστήριο, όταν συντρέχει κάποιο κώλυμα και (ii) γιατί η διάταξη αυτή έρχεται σε ευθεία αντίθεση με το ειρημένο άρθρ. 7§1 & 2 Ν. 2690/1999, όταν προκύπτουν σε βάρος του μητροπολίτη βάσιμες υπόνοιες ας, που θεμελιώνουν πλέον υπηρεσιακή του υποχρέωση να υποβάλλει αίτηση αυτοεξαίρεσης και αποχής του από τα καθήκοντα του προέδρου του επισκοπικού δικαστηρίου.

²¹⁵ Βλ. ενδεικτικά: (i) την υπ' αρ. 4/2005 απόφαση του ΕΔ της Ι.Μ. Ηλείας · (ii) την υπ' αρ. 35/2019 απόφαση του ΕΔ της Ι. Μ. Θεσσαλιώτιδος · (iii) την υπ' αρ. 1/2012 απόφαση του ΕΔ της Ι. Μ. Ναυπάκτου.

ii) Ο ασκών την κανονική δίωξη μητροπολίτης δύναται να ενεργήσει και ως ανακριτής της υπόθεσης²¹⁶.

iii) Ο ασκών την δίωξη μητροπολίτης και ενεργών ως ανακριτής δύναται να αναλάβει ταυτόχρονα και την εκδίκαση της ίδιας υπόθεσης²¹⁷.

ix) Αποφαινεται ο ίδιος ο μητροπολίτης σε κάθε στάδιο της κανονικής υπόθεσης επί της κατ' αυτού αίτησης εξαιρέσεως²¹⁸.

Το δικαίωμα των κληρικών για πρόσβαση σε αμερόληπτο δικαστήριο είναι αμετάβλητο και δεν επιδέχεται κανενός είδους περιορισμό από την εκκλ. δικαιοσύνη, η οποία σε κάθε περίπτωση δεν διαθέτει περιθώριο εκτίμησης στην θέση περιορισμών, αλλά ενεργεί πάντα με ό,τι ακριβώς υπαγορεύεται από το

²¹⁶ Τάχος, Α., - Συμεωνίδης, Ι. ³(2007), *Ερμηνεία Υπαλληλικού Κώδικα*, Θεσσαλονίκη 1363 · βλ. το υπ' αρ. 1119/2007 έγγραφο του μητροπολίτη Μεσογαίας. Περαιτέρω, σύμφωνα με την νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας: (i) Σχετικά με την πειθαρχική διαδικασία (ΣτΕ 4206/1990) δεν είναι νόμω επιτρεπτή, για λόγους προστασίας της αντικειμενικής και απροσωπόληπτης διεξαγωγής της πειθαρχικής δίκης, η σύμπτωση σε ένα πρόσωπο των ιδιοτήτων του οργάνου που διεξάγει την ανάκριση και εκείνου το οποίο ασκεί, ως προϊστάμενο όργανο, πειθαρχικές αρμοδιότητες, (ii) σύμφωνα με τις ΣτΕ 2425/1978, 1922/1976, «κατά γενική αρχή του πειθαρχικού δικαίου, περί του αμερόληπτου της πειθαρχικής κρίσεως, ο διενεργών την ανάκριση κωλύεται να την διενεργήσει εάν υφίστανται σοβαρές αμφιβολίες σχετικά με το ανεπηρέαστο της κρίσεώς του», (iii) κατά τις ΣτΕ 5128/1987, 1975/1980, «δεν μπορεί να συμμετάσχει στην σύνθεση του πειθαρχικού συμβουλίου το μέλος του εκείνο που άσκησε καθήκοντα ανακριτή για την ίδια υπόθεση», (iv) σύμφωνα με τις ΣτΕ 1487/1997, 1231/1996, «η ενέργεια της ανακρίσεως κωλύει την συμμετοχή του ενεργήσαντος αυτήν στην σύνθεση του πειθαρχικού συμβουλίου», (v) σύμφωνα με τις ΣτΕ 936/1966, 1507/19650 κ.ά., «αποκλείεται η συμμετοχή στο πειθαρχικό συμβούλιο μέλους διεξαγαγόντος σχετικές ανακρίσεις και υποβαλλόντος πόρισμα, αδιαφόρως του είδους της ανάκρισης ως κυρίας ανάκρισης ή προανάκρισης». Συναφώς, το άρθ.39 του Ν. 5383/1932, προβλέπει την εκούσια εξαιρέση του ανακριτή, αλλά και κάθε δικαστή εκκλ. δικαστηρίου, μη διακρίνοντας μεταξύ επισκοπικών ή άλλων εκκλ. δικαστηρίων (Άρθρον 39: «*Εκούσια εξαιρέσεις. Δικαστής, ανακριτή ή γραμματεύς, συνειδώς εαυτώ λόγον εξαιρέσεως, υποβάλλει τούτον τω εις ο ανήκει Δικαστηρίω προς απόφασιν. Τούτο δ' αποφαίνεται άνευ συμμετοχής του αιτούντος την εαυτού εξαιρέσιν*»).

²¹⁷ Βλ. ιδίως, Καμμένος κ. Κύπρου Αρ. Προσφυγής 147/07 (ΕΔΔΑ, 31 Οκτωβρίου 2017) ECHR 951: «Μη αμερόληπτη πειθαρχική διαδικασία, δεδομένου ότι ο προσφεύγων δικαστής κατηγορήθηκε, δικάστηκε και καταδικάστηκε σε πειθαρχικό επίπεδο από τα ίδια πρόσωπα. Παραβίαση δίκαιης δίκης, άρθρο 6 § 1 ΕΣΔΑ».

²¹⁸ Βλ. το υπ' αρ. 855/20-9-2007 έγγραφο του τότε τοποτηρητή της ι. Μητροπόλεως Αττικής, μητροπολίτη Μεσογαίας, ενεργούντος ως εκκλ. ανακριτή επί κανονικής υπόθεσης του Αρχιμανδρίτη [...], με το οποίο απεφάνητο ο ίδιος επί της κατ' αυτού υποβληθείσας αίτησης εξαιρέσεως.

υπερνομοθετικό πλαίσιο και τους ι. Κανόνες. Στην περίπτωση αυτή μάλιστα, γίνεται λόγος για ένα «οριστικό δικαίωμα» (definitives Recht), που η εκκλ. δικαιοσύνη πρέπει να πραγματώσει, αλλιώς παραβιάζει τους ι. Κανόνες, το Σύνταγμα και την ΕΣΔΑ²¹⁹.

iii. Ειδικές περιπτώσεις παραβίασης

Ο κώδικας δικαστικής δεοντολογίας απαιτεί από τον δικαστή να αποκλειστεί από οποιαδήποτε διαδικασία, στην οποία θα μπορούσε λογικά να αμφισβητηθεί η αμεροληψία του. Αυτό σημαίνει ότι ο εκκλ. δικαστής αποκλείεται από την εκδίκαση υποθέσεων όχι μόνο όταν είναι στην πραγματικότητα από την μία πλευρά ή την άλλη, αλλά και όταν υπάρχει εμφανής μεροληψία στον κάθε λογικό παρατηρητή της υπόθεσης. Ως εκ τούτου, οφείλει να αποφεύγει όχι μόνο την εκδηλούμενη μεροληψία, αλλά και την εμφάνισή της, επειδή η παρουσία του εκκλ. δικαστή, που δεν είναι αμερόληπτος, υποβαθμίζει το σύστημα απονομής της εκκλ. δικαιοσύνης, όπως το γεγονός αυτό εκδηλώνεται και μάλιστα εξακολουθητικά στις κατωτέρω περιπτώσεις:

(i) Κατά την έγερση εκκλησιαστικής ποινικής δίωξης : Όταν ο ασκών την δίωξη Μητροπολίτης τυγχάνει παθών εκ της κρινόμενης πράξης

«Μή σὺ, καὶ δικαστὴς καὶ κατήγορος ὢν, τὸ τῶν δικαζομένων δικαίωμα παρίδης»²²⁰

Έχει κριθεί από το ΕΔΔΑ ότι ο δημόσιος κατήγορος, που δεν αποφαινεται για το βάσιμο της κατηγορίας²²¹, ο ισχυρισμός περί πιθανής μεροληψίας του

²¹⁹ ΝΔ 53/1974 (ΦΕΚ 256 Α/20-9-1974). « Η υποχρέωση των κρατών να διασφαλίζουν δίκη από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο δεν περιορίζεται μόνο στην δικαστική εξουσία. Οι διασφαλίσεις της ανεξαρτησίας και της αμεροληψίας του δικαστικού σώματος πρέπει να ενσωματωθούν αποτελεσματικά στις καθημερινές διοικητικές στάσεις και πρακτικές», βλ. Council of Europe: Directorate General Human Rights and Rule of Law, «New thematic factsheet on the independence and impartiality of the judicial system», στο: <<https://www.coe.int/en/web/human-rights-rule-of-law/-/new-thematic-factsheet-on-the-independence-and-impartiality-of-the-judicial-system>>, (Δημοσιεύθηκε 8 Δεκεμβρίου 2020).

²²⁰ Joannes VI Cantacuzenus, *Historiae libri IV*, (Ed. Weber, 1828) 1.321.22.

²²¹ Ευθεία παραβίαση της πιο πάνω αρχής τυποποιείται στην εκκλ. δίκη όταν ο μητροπολίτης, που ασκεί την εκκλ. δίωξη αποφαινεται και για το βάσιμο της κατηγορίας με την συμμετοχή του ως πρόεδρος του εκκλ. δικαστηρίου που θα κρίνει την υπόθεση.

παραμένει ανενεργός, καθώς δεν ενεργεί ως δικαστική αρχή κατά την έννοια του άρθρου 5§3 της ΕΣΔΑ, δεδομένου ότι «δεν παρουσιάζει τις εγγυήσεις ανεξαρτησίας και αμεροληψίας που απαιτούνται από αυτό το κείμενο»²²².

Έτσι, λοιπόν, τίθεται ζήτημα ως προς την συμμετοχή του οικείου μητροπολίτη τόσο στην έγερση της εκκλ. ποινικής δίωξης δίκην κατηγορού, όσο και στην διαδικασία της ανάκρισης, όταν θιγόμενος από τον κρινόμενο κληρικό είναι ο ίδιος ο μητροπολίτης²²³.

Στην περίπτωση αυτή ο συνήθης τύπος απόδοσης της κατηγορίας στον ελεγχόμενο κληρικό διατυπώνεται στο Κλητήριο Επίκριμα ως εξής : «*Καλείσθε ίνα δικασθήτε επί καταφρονήσει και εξυβρίσει του οικείου Επισκόπου*» και σε καμία περίπτωση απρόσωπα «... προς την οικεία εκκλ. Αρχή». Αυτό πρακτικά σημαίνει, ότι οι αποδιδόμενες στον κατηγορούμενο πράξεις, όπως αυτές καταγράφονται στο επίσημο, εισαγωγικό της εκκλ. ποινικής δίκης έγγραφο, δεν έθιξαν γενικά και αόριστα τον εκκλ. διοικητικό θεσμό, αλλά προσωπικά τον επιχώριο μητροπολίτη, ο οποίος ασκεί και την δίωξη εναντίον του.

Η διάταξη του άρθρου 6 (1) της ΕΣΔΑ, ανάγει σε κανόνα δικαίου υπερνομοθετικού χαρακτήρα μία πανανθρώπινη αξία την αμεροληψία του κριτή, που αποφαίνεται μεταξύ άλλων και για το βάσιμο κάθε ποινικής (πειθαρχικής) κατηγορίας. Καθοριστικός παράγοντας για την εξακρίβωση της αμερόληπτης κρίσης είναι η εμπιστοσύνη, που πρέπει να ενσταλάζει σε μία δημοκρατική κοινωνία ο πιο πάνω κριτής, που διαμορφώνεται με βάση αντικειμενικά γεγονότα και αξιολογήσεις²²⁴.

²²² Lucy, W., «The possibility of impartiality» (2005) 5 : 1 Oxford Journal of Legal Studies 3.

²²³ Βαρβιτσιώτης (αρ. 200): «κρίσιμο σημείο είναι ότι στην εκκλησιαστική δικονομία η δίωξη ασκείται από το ίδιο το όργανο που θα εκδώσει και την απόφαση, δηλαδή τον επίσκοπο. Η διάκριση ανάμεσα στην εισαγγελική αρχή και στον δικαστή, που καθιερώνουν όλες οι κοσμικές νομοθεσίες, είναι στον χώρο της Εκκλησίας άγνωστη».

²²⁴ Έχει συναφώς κριθεί ότι: «στην έννοια των αμφισβητήσεων ως προς δικαιώματα και υποχρεώσεις αστικής φύσης κατά το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ εμπίπτουν και οι διαφορές που προέρχονται από πράξεις διοικητικών ή πειθαρχικών οργάνων σχετικά με την υπηρεσιακή κατάσταση υπαλλήλου, εφόσον οι πράξεις αυτές δεν συνδέονται στενά με την άσκηση δημόσιας εξουσίας και δεν υπόκεινται σε ουσιαστικό δικαστικό έλεγχο». Έτσι στην απόφαση του ΕΔΔΑ Pellegrin κ. Γαλλίας, το πρώτο θέμα που τίθεται είναι εάν η υπό κρίση διαφορά υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6 ΕΣΔΑ, με βάση το λειτουργικό κριτήριο που τέθηκε επί δημοσιούπαλληλικών διαφορών με την πιο πάνω απόφαση. Με βάση αυτή «εξαιρούνται του πεδίου εφαρμογής διαφορές που εγείρονται από δημοσίους υπαλλήλους,

Εξ' άλλου, σύμφωνα με γενική αρχή του διοικητικού δικαίου:

«τα όργανα της διοικήσεως πρέπει να παρέχουν τα εχέγγυα αμερόληπτης κρίσης, πράγμα που μπορεί να τεθεί σε αμφισβήτηση όχι μόνο όταν υπάρχει είτε προσωπικό συμφέρον για την έκβαση της υποθέσεως, είτε ιδιαίτερος δεσμός ή ιδιαίζουσα σχέση ή οξεία αντίθεση από έχθρα προς τα πρόσωπα που αφορά η ενέργεια, αλλά και γενικότερα στις περιπτώσεις που είναι δυνατό να δημιουργηθεί εύλογα η υπόνοια ότι το διοικητικό όργανο έχει ήδη προκατειλημμένη γνώμη για την υπόθεση που πρόκειται να κρίνει»²²⁵.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, σύμφωνα με την κρατούσα νομολογία, η νομική φύση των εκκλ. δικαστηρίων προσιδιάζει στην φύση και στον χαρακτήρα των πειθαρχικών συμβουλίων²²⁶. Άρα τυγχάνουν εφαρμογής οι διατάξεις του ΚΔιοικΔ²²⁷ οι οποίες εφαρμόζονται «συμπληρωματικώς για την κάλυψη κενού στις ειδικές ρυθμίσεις και επί των συλλογικών διοικητικών οργάνων της Εκκλησίας»²²⁸, γεγονός που έχει γίνει δεκτό από την Εκκλησία²²⁹.

των οποίων τα καθήκοντα αφορούν τη δράση της δημόσιας αρχής ως φορέα δημόσιας εξουσίας για την προστασία των συμφερόντων του κράτους ή άλλων διοικητικών αρχών. Τέτοια καθήκοντα ασκούνται από τις Ένοπλες Δυνάμεις ή την Αστυνομία. Εντούτοις, αναφέρεται ότι η φύση των καθηκόντων θα ελέγχεται από το ΕΔΔΑ σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, με γνώμονα πάντως τον κατάλογο κατηγοριών δραστηριοτήτων και θέσεων που δημοσιεύθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και υιοθετήθηκε από το ΔΕΕ, βλ. Pellegrin κ. Γαλλίας Αρ. Προσφυγής 2854/95 (ΕΔΔΑ, 8 Δεκεμβρίου 1999) § 66 ECHR:1999:1208. Σημειώνεται ότι στον κατάλογο αυτό δεν υπάρχει αναφορά σε λειτουργούς της Εκκλησίας προφανώς, επειδή ο θρησκευτικός λειτουργός δεν είναι υπάλληλος, διότι η διοικητική πλευρά της σχέσης του με την Εκκλησία είναι περιορισμένη έναντι της πνευματικής (ΣτΕ [Ολομ.] 2238/1999)». Όμως, ανεξαρτήτως του ότι, ο δεσμός μεταξύ μητροπολίτη και Εκκλησίας είναι πνευματικής φύσεως και για τον λόγο αυτό θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι μία τέτοια διαφορά δεν θα εντασσόταν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6 ΕΣΔΑ, λόγω ακριβώς της ιδιομορφίας του ελληνικού καθεστώτος, πράξεις που εκδίδονται στο πλαίσιο της σχέσης αυτής αποτελούν διοικητικές πράξεις και προσβάλλονται ενώπιον του ΣτΕ και συνεπώς και ενώπιον του ΕΔΔΑ.

²²⁵ ΣτΕ 689/1987 · ΣτΕ 2263/1991 · ΣτΕ 5263/1996 κ.ά.

²²⁶ Τρωϊάνος, Σ., (i) «Σχόλιο στην ΟλΣτΕ 825/1988 για τη νομική φύση των εκκλησιαστικών δικαστηρίων» (1988) 29 ΕλλΔνη 783-785 (ii) «Σχόλιο στην ΕφΠειρ 206/1988 (Βουλ.) για τη νομική φύση των εκκλησιαστικών δικαστηρίων και το κύρος των αποφάσεών τους» (1986) 27 ΕλλΔνη 1253-1255.

²²⁷ Ν. 2690/1999 - ΦΕΚ 45/Α/09-03-1999, «Κύρωση του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας και άλλες διατάξεις»..

²²⁸ ΣτΕ (Ολομ) 410/2008 · Τρωϊάνος, Σ. (i) «Σχετικές παρατηρήσεις» 3 (2008) Θεωρία και Πράξη Διοικητικού Δικαίου 288-300 (ii) «Τα δικαιοδοτικά όργανα της Εκκλησίας της Εκκλησίας» (2008) 1 Θεωρία και Πράξη Διοικητικού Δικαίου 769-781. Εν προκειμένω το άρθρο 7 του ΚΔιοικΔ

Σύμφωνα, λοιπόν, με την πιο πάνω αρχή καθώς και την αρχή της δίκαιης δίκης, που θεσπίζει το άρθρο 6 (1) της ΕΣΔΑ, «δεν επιτρέπεται η έγερση και η διεξαγωγή της πειθαρχικής διαδικασίας (ανάκριση) και η επιβολή της πειθαρχικής ποινής από το ίδιο το διοικητικό όργανο»²³⁰, κατά του οποίου στρέφεται η επίμαχη ενέργεια, συμπεριφορά ή πράξη»²³¹ και αυτό, γιατί:

«τόσον η κίνηση και διεξαγωγή της πειθαρχικής διαδικασίας, όσον και η σχετική με την ενοχή ή μη του πειθαρχικώς διωκομένου απόφαση πρέπει να προέρχεται από όργανα και πρόσωπα ως μέλη αυτών που παρέχουν τα εχέγγυα αμερόληπτης κρίσεως, πράγμα που αντικειμενικώς τίθεται σε αμφισβήτηση όταν το ίδιο διοικητικό όργανο ως έχον την πειθαρχική αρμοδιότητα, ή μέλη αυτού, κρίνουν, κατόπιν συλλογής και αξιολογήσεως των σχετικών αποδεικτικών στοιχείων, ότι η ενέργεια, πράξη ή συμπεριφορά που τους αφορά συνιστά στη συγκεκριμένη περίπτωση πειθαρχικό παράπτωμα διαπραχθέν εις βάρος τους επιβάλλουν δε και την σχετική ποινή»²³².

Επομένως και ανεξάρτητα από την ύπαρξη ρητής διάταξης στον Ν. 5383/1932, που να προβλέπει για ειδικούς λόγους την εξαίρεση του οικείου μητροπολίτη από την άσκηση δίωξης, κατά την περίπτωση που ο ίδιος φέρεται ως παθών, από οποιαδήποτε επίμεμπτη ενέργεια ή συμπεριφορά του διωκομένου, που

«Αμεροληψία των διοικητικών οργάνων», ορίζει τα εξής : «i. Τα διοικητικά όργανα, μονομελή ή συλλογικά, πρέπει να παρέχουν εγγυήσεις αμερόληπτης κρίσης κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους· ii. Τα μονομελή όργανα, καθώς και τα μέλη των συλλογικών οργάνων, οφείλουν να απέχουν από κάθε ενέργεια ή διαδικασία που συνιστά συμμετοχή σε λήψη απόφασης ή διατύπωση γνώμης ή πρότασης, εφόσον : α) η ικανοποίηση προσωπικού συμφέροντός τους συνδέεται με την έκβαση της υπόθεσης, β) ... γ) έχουν ιδιαίτερο δεσμό ή ιδιαίζουσα σχέση ή εχθρότητα με τούς ενδιαφερομένους· iii. Το όργανο ή το μέλος του συλλογικού οργάνου, εφόσον κρίνει ότι συντρέχει στο πρόσωπό του λόγος πού επιβάλλει την αποχή του, οφείλει να το δηλώσει αμέσως στην προϊστάμενη αρχή ή στον προεδρεύοντα του συλλογικού οργάνου, αντιστοίχως, και να απέχει από οποιαδήποτε ενέργεια. Στις περιπτώσεις αυτές, η προϊστάμενη αρχή, ή το συλλογικό όργανο, αποφαίνεται το ταχύτερο δυνατόν· iv. Αίτηση εξαίρεσης μονομελούς οργάνου, ή μέλους συλλογικού οργάνου, μπορούν να υποβάλουν οι ενδιαφερόμενοι σε όλα τα στάδια της διαδικασίας...· v. Η εξαίρεση μπορεί να διατάσσεται και αυτεπαγγέλτως από την προϊστάμενη αρχή ή το συλλογικό όργανο».

²²⁹ Μαρίνος, Α. (2008), *Γνωμοδοτήσεις επί εκκλησιαστικών εν γένει ζητημάτων*, τ. Α', Αθήνα, 172-173, 174-175, 198-200, 206-207.

²³⁰ ΣτΕ (Ολομ.) 789/1990 · ΣτΕ (Ολομ.) 1990/1990.

²³¹ *Contra*: ΠΣυνΔικ. της Ι.Σ της Ε.Ε, απόφαση υπ' αρ. 36/2019 (Συνεδρία 1 Οκτωβρίου 2019) · ΕΔ. Ι. Μ. Θεσσαλιώτιδος, απόφαση υπ' αρ. 35/2019.

²³² ΣτΕ 664/2006.

έγινε παρά την συνδρομή των ανωτέρω λόγων είναι προδήλως αντικανονική²³³, επειδή ο εκκλ. δικαστής «*οφείλει ανάπλευς είναι δικαιοσύνης άκραιφνοῦς, εἴ γε μέλλει τὰ δίκαια τοῖς έντευζομένοις έπάρδειν, ἴν' ὡσπερ άπό πηγῆς γλυκείας φέρηται νᾶμα πότιμον τοῖς διψῶσιν εὐνομίας*»²³⁴. Είναι όμως και διττά ελαττωματική και συνεπάγεται την απόλυτη ακυρότητα της σχετικής διαδικασίας λόγω του τεκμηρίου επηρεασμού του, που δημιουργείται έτσι, έστω και αν δεν αποδεικνύεται ότι η πράξη αυτή υπήρξε πραγματικά μεροληπτική²³⁵ και, επειδή το ελάττωμα είχε ως αποτέλεσμα να υπονομεύσει την δίκαιη και αντικειμενική του κρίση θέτοντας σε κίνδυνο την ισορροπία των δικαιωμάτων των διαδίκων μερών.

(ii) Κατά την διεξαγωγή εκκλησιαστικής ανάκρισης : Όταν ο Μητροπολίτης ενεργών ως ανακριτής αποφαινεται επί της αίτησης εξαίρεσής του

*«Οὐκέτι πονηρὸς ἔσται ὁ πονηρῶν δικαστῆς ὑπάρχων»*²³⁶

Σύμφωνα με το άρθρο 100 του Ν. 5383/1932 επιτρέπεται είτε η εκτέλεση της ανάκρισης από τον ίδιο τον οικείο μητροπολίτη, είτε η ανάθεσή της σε έτερο κληρικό της ι. Μητροπόλεως. Κατά το άρθρο 40 του ίδιου νόμου ωστόσο, για το ζήτημα της αρμοδιότητας κρίσης επί αίτησης εξαίρεσης του ενεργούντος την ανάκριση,

²³³ Ibid. (αρ. 121).

²³⁴ Philo Judaeus, *De specialibus legibus* (Ed. Cohn, L. 1902, Repr. 1962) Berlin: Reimer, 4, 56:4.

²³⁵ Βλ. εισήγηση του Συμβούλου Επικρατείας Δ. Γκότση επί της υπ' αρ. 8136/2005 Αίτησης Ακύρωσης ενώπιον του ΣτΕ του [...] κληρικού της Ι. Μ. [...], σύμφωνα προς την οποία: «*Ο αιτών άσκησε αίτηση ασφαλιστικών μέτρων κατά μητροπολίτη [...]στο δικόγραφο της οποίας περιέχονταν εκφράσεις που φέρονταν ότι είναι συκοφαντικές και εξυβριστικές. Ο μητροπολίτης αποφάσισε, κατόπιν τούτου, να κινήσει την πειθαρχική διαδικασία κατά του κληρικού, διατάσσοντας τη διεξαγωγή ανάκρισης. Από τα ανωτέρω εκτεθέντα προκύπτει ότι η συμπεριφορά του κληρικού, όπως αυτή εκδηλώθηκε εμπράκτως διά της επίμαχης αιτήσεως ασφαλιστικών μέτρων αφορούσε τον μητροπολίτη και ότι το Επισκοπικό Δικαστήριο επελήφθη κατόπιν πειθαρχικής διαδικασίας που εκίνησε ο ίδιος ο μητροπολίτης. Όμως, η όλη πειθαρχική διαδικασία που κατέληξε στην έκδοση της προσβαλλομένης πειθαρχικής διαδικασίας κινηθείσα από τον μητροπολίτη κατά του οποίου εστρέφοντο οι φερόμενες ως πειθαρχικώς κολάσιμες πράξεις του κληρικού πάσχει ακυρότητα λόγω παραβίασεως της αρχής της αμεροληψίας, λόγω δηλαδή του τεκμηρίου επηρεασμού του κρίναντος Επισκοπικού Δικαστηρίου, που δημιουργήθηκε εξαιτίας του γεγονότος και μόνον ότι αυτό επελήφθη και απεφάνθη για πράξη του κληρικού που εστρέφετο κατά του μητροπολίτη, ο οποίος άσκησε και την εκκλησιαστική ποινική δίωξη (πρβλ. ΣτΕ 664/2006). Συνεπώς, για το λόγο αυτόν, βασίμως προβαλλόμενο, είναι μη νόμιμες και ακυρωτέες οι προσβαλλόμενες πράξεις*», 15-19.

²³⁶ Επιφάνειος Κύπρου, *Πανάριον (Κατά Αιρέσεων)* PG 41, 102:14.

αντιμετωπίζεται η συνήθης περίπτωση της διεξαγωγής της από κληρικό της ι. Μητροπόλεως, οπότε η αίτηση εξαίρεσης κατ' αυτού κρίνεται από τον μητροπολίτη.

Είναι κατανοητό ενόψει των προεκτεθεισών αρχών ότι σε περίπτωση διεξαγωγής ανακριτικών καθηκόντων από τον επιχώριο μητροπολίτη ή τοποτηρητή της ι. Μητροπόλεως η κρίση επί της αίτησης εξαίρεσής του πρέπει να γίνεται υπό το φως των ανωτέρω υπερνομοθετικών διατάξεων²³⁷ και κατ' ευθεία ή και ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 55 § 1 ν. 590/1977 από την Διαρκή Ιερά Σύνοδο, δηλ. από όργανο διοίκησης της Εκκλησίας της Ελλάδος, που έχει θέση προϊσταμένης αρχής σε σχέση προς τον επιχώριο μητροπολίτη ή τον τοποτηρητή.

Κατά την ανωτέρω διάταξη του Ν. 590/1977 έχει θεσμοθετηθεί η γενική αρμοδιότητά της ΔΙΣ προς επίλυση παντοειδών διαφωνιών, μεταξύ κληρικού και του επιχωρίου μητροπολίτη, οι οποίες ανακύπτουν π.χ. κατά την διεξαγωγή ανακρίσεων²³⁸ και συνεπώς, εσφαλμένα ενεργεί στις αντίστοιχες περιπτώσεις υποβολής αιτήσεων εξαίρεσης μητροπολίτη από την εκκλ. πειθαρχική διαδικασία απεκδυόμενη της εξουσίας, που της παρέχει ο ρηθείς νόμος²³⁹ με την αιτιολογία ότι η σχετική διαδικασία δεν ερείδεται επί του ανωτέρω νόμου²⁴⁰, αλλά εμπίπτει στο πλαίσιο της ειδικής διαδικασίας της προβλεπομένης από τα άρθρα του Ν. 5383/1932.

²³⁷ Άρθρα 20 § 1 Σ & 6 § 1 ΕΣΔΑ.

²³⁸ *Contra*: (i) Μαρίνος, Α., Γνμδ. 66/2007 & 79/2007, ως αντιφάσκουσες αφ' ενός προς την (καθ' εαυτήν εσφαλμένη) άποψη [σ. 3] της ίδιας γνωμοδότησης), ότι κατά την εκκλ. δίκη υφίσταται «ειδική διαδικασία» υποβολής παραπόνου, η οποία θέτει εκποδών την διαδικασία υποβολής αναφοράς κατά το άρθρο 55 παρ. 1 του ν. 590/1977 ενώπιον της ΔΙΣ και αφ' ετέρου, κυρίως, προς το συμπέρασμα της γνωμοδότησης [σ. 5] να μην θεωρηθεί παραδεκτή η αναφορά κατά το άρθρον 24 ν. 2690/1999 (ii) ΔΙΣ, Απόφαση υπ' αρ. 3524/2205/2007, με την οποία αποφάινεται ότι δεν έχει αρμοδιότητα να επιληφθεί επί της διαδικασίας εξαίρεσης εκκλ. ανακριτή (μητροπολίτη).

²³⁹ Η ΔΙΣ ως το ανώτατο «διαρκές διοικητικόν όργανον» της Εκκλησίας της Ελλάδος, κατ' άρθ. 3 § 1 ν. 590/1977 (ΚΧ τ ΕΕ), καθίσταται αρμόδια όπως εξετάσει την αίτηση εξαίρεσης μητροπολίτη κατά την διεξαγωγή εκκλ. ανάκρισης, κατά το άρθρο 7 § 4 του ΚΔιοικΔ, σύμφωνα με την οποία : («Αίτηση εξαίρεσης μονομελούς οργάνου, ή μέλους συλλογικού οργάνου, μπορούν να υποβάλουν οι ενδιαφερόμενοι σε όλα τα στάδια της διαδικασίας. Η αίτηση υποβάλλεται στην προϊστάμενη αρχή, ή στον προεδρεύοντα του συλλογικού οργάνου, ή στο αποφασίζον όργανο, κατά περίπτωση»).

²⁴⁰ Το άρθρο 55 § 1 του ΚΧ τ ΕΕ αποτελεί, όσον αφορά τις εκκλησιαστικές υποθέσεις, ειδικότερη έκφανση του άρθρου 10 του Συντάγματος (το δικαίωμα αναφοράς, εν προκειμένω άσκησης ιεραρχικής προσφυγής ενώπιον της προϊσταμένης αρχής) και ουδαμού αναφέρει, ότι η υποβολή αναφοράς επιτρέπεται μόνον εφ' όσον δεν προβλέπεται άλλος ειδικότερος τρόπος υποβολής παραπόνου από άλλες διατάξεις.

Για να τίθεται, όμως, εκποδών η δυνατότητα αναφοράς του άρθρου 55 § 1 του Ν. 590/1977, η ειδικότερη αυτή διαδικασία υποβολής του παραπόνου έπρεπε να υπάρχει και να προβλέπεται κατά το οικείο στάδιο της εκκλ. ανάκρισης ενώπιον ανώτερου οργάνου και όχι, ασφαλώς, κατόπιν της λήξης της, ενώπιον ετέρου οργάνου, το οποίο θα επιληφθεί της υπόθεσης σε επόμενο στάδιο, γεγονός που αποστερεί κατά το στάδιο της ανάκρισης του συνταγματικώς κατοχυρωμένου δικαιώματος κατ' άρθρο 10 υποβολής αναφοράς, ειδικότερα ιεραρχικής προσφυγής ενώπιον της προϊσταμένης αρχής²⁴¹.

Κατά συνέπεια, δεν είναι επιτρεπτή από τον ίδιο τον μητροπολίτη ή τον τοποτηρητή της ι. Μητροπόλεως η αίτηση εξαίρεσης κατ' αυτού, στις περιπτώσεις εκείνες, που αυτός ενεργεί ως εκκλ. ανακριτής²⁴², αλλά επέχει υποχρέωση αποχής από την εξέταση και απόφαση επ' αυτής, για την οποία πρέπει να αποφάινεται, σύμφωνα με όσα εκτέθηκαν, η Διαρκής Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος.

Σε κάθε περίπτωση, το γεγονός ότι ο ίδιος ο ενεργών ως ανακριτής μητροπολίτης, λόγω της ιδιαίτερης σχέσης προς την υπόθεση, την οποία έκρινε (δηλ. την βασιμότητα της κατά αυτού αίτησης εξαίρεσης) δεν απέχει από την κρίση επί της κατ' αυτού αίτησης εξαίρεσης αποτελεί ευθεία παραβίαση των άρθρων 33 και 39 του Ν. 5383/1932²⁴³ και της υπερνομοθετικής διατάξεως του άρθρου 6 § 1 της ΕΣΔΑ.

Το πιο πάνω γεγονός, δικαιολογεί εύλογα την έντονη προδιάθεση σε βάρος του πειθαρχικά διωκόμενου, κλονίζει την αμεροληψία του εκκλ. κριτή και εμποδίζει, σύμφωνα με τις πιο πάνω διατάξεις και αρχές, την συμμετοχή του στην διαδικασία της ανάκρισης, όταν ο ίδιος δίχως να πληροί αυστηρά πρότυπα αμεροληψίας εξέτασε και απέρριψε τις αιτήσεις και ενστάσεις, που αφορούσαν στο πρόσωπό του²⁴⁴,

²⁴¹ ΣτΕ 1725/2004 · 2327/1995 · 2671/1993 · 186/1989 · 3206/1986.

²⁴² Ibid (αρ. 216).

²⁴³ Τρωϊάνος, Σ., & Παπαγεωργίου, Κ. (2009), *Θρησκευτική Νομοθεσία. Ειδική Νομοθεσία - Βιβλιογραφία - Νομολογία*, Αθήνα : Νομική Βιβλιοθήκη, 1692 : [ο κατηγορούμενος κληρικός ή μοναχός δύναται να ζητήσει την εξαίρεση των προσώπων τα οποία μετέχουν της συνθέσεως του Εκκλησιαστικού Δικαστηρίου «*όταν συντρέχει άποχρών λόγος... πού νά δικαιολογεί δυσπιστία γιά τήν άμεροληψία τών προσώπων τούτων*»].

²⁴⁴ Μίγονον κ. Ρωσίας Αρ. Προσφυγής 58138/09 (ΕΔΔΑ, 6 Οκτωβρίου 2020) ECHR:2020:1006 «Δικαστής δίκασε υπόθεση του ίδιου διαδίκου για τα ίδια πραγματικά περιστατικά τρεις φορές. Ο ίδιος δικαστής απέρριψε και αίτηση εξαίρεσής του! Καταδίκη για μεροληψία» · Revtuyok κ. Ρωσίας Αρ. Προσφυγής 31796/10 (ΕΔΔΑ, 9 Ιανουαρίου 2018) ECHR:2018:0109 § 21: «Το ΕΔΔΑ έχει ήδη διαπιστώσει ότι η διαδικασία με την οποία οι δικαστές δεν αποφάσισαν πραγματικά, αλλά απλώς

παραβιάζοντας έτσι τη θεμελιώδη αρχή της δικαιοσύνης «*nemo iudex in causa sua*» ότι κανείς δεν πρέπει να είναι δικαστής για τον ίδιο του τον εαυτό και «*επίτροπος της κρίσεως αυτού*»²⁴⁵. Αυτή η διαπίστωση ισχύει κατά μείζονα λόγο στην παρούσα περίπτωση.

(iii) Κατά την εκδίκαση κανονικής υπόθεσης : Όταν ο Μητροπολίτης ως ενεργών την δίωξη ή την ανάκριση της κρινόμενης υπόθεσης αναλαμβάνει και την εκδίκασή της

«*Αὐτὸς ἔμελλεν ἔσσεσθαι κατήγορός τε καὶ μάρτυς καὶ δικαστῆς καὶ κολαστῆς καὶ τοῦ μεγέθους τῆς τιμωρίας κύριος*»²⁴⁶

Η πιο πάνω υπερνομοθετικού χαρακτήρα διάταξη του άρθρου 6 (1) της ΕΣΔΑ, που θεμελιώνει την δίκαιη δίκη μεταξύ άλλων, στην αμεροληψία του δικάζοντος οργάνου, ισχύει μόνο για τους δικαστές και όχι για τον εκπρόσωπο της κατηγορούσας αρχής, καθώς το ΕΔΔΑ επέλεξε να εξαιρέσει την δίωξη, που αποτελεί το κύριο μέρος μίας δίκης, από αυτή την θεμελιώδη εγγύηση²⁴⁷.

Η ανωτέρω διάταξη ισχύει και στην εκκλ. διαδικασία και τούτο, ανεξάρτητα από την διάταξη του άρθρου 33 παρ. 3 του Ν. 5383/1932, σύμφωνα με την οποία «δεν δύναται να εξαιρεθεί ο μητροπολίτης ως πρόεδρος του επισκοπικού δικαστηρίου και εν γένει ως ασκών τη δικαστική εξουσία στην μητρόπολη αυτού», εφόσον δεν μπορεί να θεωρηθεί αμερόληπτος όταν στην ίδια υπόθεση συνέπραξε στην παραπομπή του κατηγορουμένου, ή άσκησε ανακριτικά καθήκοντα ύστερα όμως και από στάθμιση των προϋποθέσεων της παραπομπής και του ρόλου του ανακριτή²⁴⁸, ή δίκασε και απεφάνθη επί ενστάσεων, που υπέβαλε ο πειθαρχικά διωκόμενος στον εκκλ. ανακριτή²⁴⁹.

φαινόταν να αποφασίζουν, σχετικά με τις αιτήσεις για προκατάληψη εναντίον τους ήταν ασυμβίβαστη με την απαίτηση αμεροληψίας» • ΑΚ κ. Λιχτενστάιν, Αρ. Προσφυγής 10722/13 (ΕΔΔΑ, 18 Φεβρουαρίου 2016) ECHR:2016:0218 § 66.

²⁴⁵ Philo Judaeus, *De specialibus legibus* (αρ. 229) 4, 71: 5-6.

²⁴⁶ Dionysii Halicarnasei, *Antiquitatum Romanarum quae supersunt*, (Ed. Jacoby, K. 1885, Repr. 1967) Leipzig: Teubner, 7. 51. 2:8.

²⁴⁷ Ibid (αρ. 222).

²⁴⁸ Jakšovski & Trifunovski κ. Π.Γ.Δ.Μ. Αρ. Προσφυγών 56381/09 & 58738/09 (ΕΔΔΑ, 7 Ιανουαρίου 2016) ECHR:2016:0107. Το Δικαστήριο έκρινε ότι παραβιάστηκε η αρχή της αντικειμενικής αμεροληψίας, γιατί το πρόσωπο που άσκησε την αίτηση/δίωξη ενώπιον του Δικαστικού Συμβουλίου

Από την αρχή του Αριστοτελικού αξιώματος της μεσότητας, ως ουσίας της δικαιοσύνης και των οργάνων που την απονέμουν, αποκλείεται εξ ορισμού το ίδιο όργανο να είναι διάδικος και δικαστής. Όπως συνέβαινε στις αρχέγονες εποχές. Στην πρωτόγονη κοσμική αντίληψη των συντακτών της Βίβλου εμφανίζεται ο Γιαχβέ να θέτει στους πρωτόπλαστους την απαγόρευση²⁵⁰, να τους κατηγορεί για την παράβασή της²⁵¹ και, εν τέλει, να τους καταδικάζει²⁵².

Εφόσον, λοιπόν, ο επιχώριος μητροπολίτης ή ο τοποτηρητής ασκήσει κανονική δίωξη, που σημαίνει ότι κατά την άποψή του συντρέχουν κατ' αρχήν ενδείξεις τέλεσης του αδικήματος εκ μέρους του κατηγορουμένου, οφείλει να απόσχει της διαδικασίας της ανάκρισης (δηλαδή της συλλογής και αξιολόγησης των σχετικών αποδεικτικών στοιχείων). Και τούτο, επειδή το παραπάνω περιστατικό (η άσκηση δίωξης) συνιστά ήδη μια πρώτη έστω έκφραση άποψης περί ύπαρξης ένδειξης ενοχής, ενώ τα ανακριτικά καθήκοντα προϋποθέτουν πλήρη αμεροληψία έναντι της υπόθεσης και του προσώπου του κατηγορουμένου, που δεν του επιτρέπει να

και πραγματοποιήσει την σχετική προκαταρκτική έρευνα συμμετείχε και ως μέλος στο Συμβούλιο που έλαβε την επίμαχη απόφαση, κατά παράβαση του άρθρου 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ.

²⁴⁹ «Το ΕΔΔΑ υπογραμμίζει, συγχρόνως, ότι εάν το ίδιο πρόσωπο, αφού έχει ασχοληθεί με συγκεκριμένη υπόθεση ασκώντας εισαγγελικά καθήκοντα, κληθεί να αποφανθεί ως προς την ίδια υπόθεση ως δικαστής της έδρας, τότε ο κατηγορούμενος δικαιολογημένα αμφιβάλλει για την αμεροληψία του. Το ίδιο ισχύει κατά κανόνα και για τον δικαστή, ο οποίος έχει ενεργήσει προηγουμένως την ανάκριση ως προς την εν λόγω υπόθεση ή και τον πρόεδρο του δικαστηρίου, που έχει ορίσει τον εισηγητή της υπόθεσης και τα λοιπά μέλη της συνθέσεως και έχει συμμετάσχει ενεργά σε προηγούμενες φάσεις της επίμαχης διαδικασίας. Αντίστοιχες παρατηρήσεις ισχύουν *mutatis mutandis* και για τον εισηγητή», βλ. Σισιλιάνος, Α. (2017), *Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Ερμηνεία κατ' άρθρο (Δικαιώματα-Παραδεκτό-Δίκαιη ικανοποίηση-Εκτέλεση)* Αθήνα : Νομική Βιβλιοθήκη 270 § 93 · (i) Piersack κ. Βελγίου Αρ. Προσφυγής 8692/79 (ΕΔΔΑ, 1 Οκτωβρίου 1982) § 30 ECHR:1982:1001 · (ii) De Cubber κ. Βελγίου Αρ. Προσφυγής 9186/80 (ΕΔΔΑ, 26 Οκτωβρίου 1984) ECHR:1984:1026 · (iii) Dakaras κ. Λιθουανίας Αρ. Προσφυγής 42095/98 (ΕΔΔΑ, 10 Οκτωβρίου 2000) § 36 ECHR:2000:1010.

²⁵⁰ Γέν. 3:3: «από δε του καρπού του ξύλου, ό εστιν εν μέσω του παραδείσου, είπεν ο θεός, ου φάγεσθε απ' αυτού, ουδέ μη άψησθε αυτού».

²⁵¹ Γέν. 3:9 και 11: «και εκάλεσε κύριος ο θεός τον Αδάμ και είπεν αυτό ... ει μή απο του ξύλου, ού ενετειλάμην σοι τούτου μόνου μη φαγείν, απ' αυτού έφαγες».

²⁵² Γέν. 3: 16-24: «και τη γυναικί είπε · πληθύνων πληθυνό τα λύπας σου και τον στεναγμόν σου ... τω δε Αδάμ είπεν · επικατάρατος η γή εν τοις έργοις σου · εν λύπαις φαγή αυτήν πάσας τας ημέρας της ζωής σου ... και εξαπέστειλεν αυτόν κύριος ο θεός εκ του παραδείσου ... και έταξε τα χερουβίμ και την φλογίνην ρομφαίαν την στρεφομένην φυλάσσειν την οδό...».

ενεργήσει ως ανακριτής. Δηλαδή, κατά το άρθρο 116 του Ν. 5383/1932, να εισηγηθεί μετά το πέρας της ανάκρισης προς τον επιχώριο μητροπολίτη, δηλ. τον εαυτό του, εάν συντρέχει αποχρών λόγος προς εκδίκαση της υπόθεσης από το επισκοπικό δικαστήριο της ι. Μητροπόλεως.

Για τον λόγο αυτό στην ποινική δίκη, οι αρχές της οποίας έχουν ανάλογη εφαρμογή στην εκκλ. πειθαρχική διαδικασία²⁵³, άλλο όργανο ασκεί την δίωξη, άλλο δικαστικό όργανο αναλαμβάνει την διεξαγωγή της ανάκρισης και άλλο όργανο εκδικάζει την υπόθεση.

Η σχετική με την ενοχή ή μη του πειθαρχικά διωκομένου απόφαση πρέπει να προέρχεται από πρόσωπα, που δεν έλαβαν μέρος στην διαδικασία της παραπομπής, αλλά αξιολογούν για πρώτη φορά το σχετικό αποδεικτικό υλικό, έτσι ώστε η κρίση τους να είναι εξοπλισμένη με το κύρος και την αυθεντία, που εμπνέει η εύλογη εμπιστοσύνη στην αμεροληψία τους²⁵⁴.

Κατά το ίδιο ως άνω άρθρο 116 του Ν. 5383/1932 ο μητροπολίτης, που ασκεί κανονική δίωξη και διεξάγει και την ανάκριση, θα πρέπει να προβεί στις ακόλουθες κατά σειρά ενέργειες, μη συμβιβαζόμενες με την αρχή της αμεροληψίας, εάν γίνουν από το ίδιο όργανο:

ι) Πληροφορούμενος ή παραλαβών μήνυση ασκεί δίωξη²⁵⁵. τούτο σημαίνει μία πρώτη έκφραση άποψης, γιατί εάν θεωρούσε προφανώς αβάσιμες, παρελκυστικές, συκοφαντικές κλπ. τις κατά του κατηγορουμένου πληροφορίες θα είχε παραλείψει την άσκηση δίωξης (και εάν επρόκειτο για μήνυση θα την είχε αρχειοθετήσει). Ο νόμος 5383/1932 δεν επιβάλλει την οπωσδήποτε τυφλή άσκηση δίωξης σε κάθε άκουσμα φημολογίας, έστω και εάν δεν συνιστά επαρκή λόγο άσκησής της κατά την κρίση του επιχωρίου μητροπολίτη. Αντίθετα και από την αρχή της οικονομίας της διοίκησης και της δίκαιης δίκης εξυπακούεται ότι ο τελευταίος

²⁵³ Σύμφωνα με πάγια αρχή του εκκλ. ποινικού δικαίου, τα κενά, αλλά και τα ερμηνευτικά προβλήματα από την εφαρμογή των διατάξεων του Ν. 5383/1932 συμπληρώνονται από τις ισχύουσες διατάξεις του Κώδικος Ποινικής Δικονομίας, βλ. Χριστοφιλόπουλος, Α. (1965), *Ελληνικόν Εκκλησιαστικόν Δίκαιον*, Αθήναι, 303 · Τρωϊάνος, Σ., - Πουλής, Γ. (2003), *Εκκλησιαστικό Δίκαιο*, Αθήνα - Κομοτηνή : Α. Σάκκουλας 602.

²⁵⁴ «Η επιταγή αυτή έχει εξ άλλου αποτυπωθεί σε δύο βασικά νομοθετήματα που διέπουν το πειθαρχικό δίκαιο δύο σημαντικών κατηγοριών δημοσίων λειτουργών στην ελληνική έννομη τάξη και συγκεκριμένα στα άρθρα 239 §1 και 227 § 2 του ΥΚ (ΠΔ 611/1977) και 97 § 5⁷ του ΚΚΔΛ (ν. 1756/1988)».

²⁵⁵ Άρθρο 100 Ν. 5383/1932.

αξιολογεί και ακολούθως προχωρεί στην άσκηση δίωξης, δικαίωμα που επιφυλάσσεται στον επιχώριο μητροπολίτη τόσο από τον Ν. 5383/1932, όσο και τους

i. Κανόνες και αποτελεί δικαστική αρμοδιότητα - σκέλος της επισκοπικής εξουσίας, η οποία, ασφαλώς, δεν δύναται να εκχωρηθεί σε κληρικό ή λαϊκό υπάλληλο της ι. Μητροπόλεως.

ii) Ενεργεί την ανάκριση, συλλέγει αποδεικτικά μέσα, καλεί τέλος σε εξέταση τον κατηγορούμενο και αξιολογεί μετά το πέρας της ανάκρισης, το συλλεγένο αποδεικτικό υλικό, διατυπώνοντας σχετική εισήγηση²⁵⁶ προς τον επιχώριο μητροπολίτη, δηλ. τον εαυτό του.

iii) Αξιολογεί ο ίδιος την εισήγηση προς τον εαυτό του και εάν πεισθεί ότι η υπόθεση χρήζει εκδίκησης, τότε συγκαλεί το επισκοπικό δικαστήριο της ι. Μητροπόλεως σε συνεδρίαση²⁵⁷.

iv) Προεδρεύει ο ίδιος του τριμελούς επισκοπικού δικαστηρίου έχων μόνος αυτός αποφασιστική ψήφο²⁵⁸, καλούμενος να κρίνει την βασιμότητα του ανακριτικού υλικού, το οποίο ο ίδιος συνέλεξε και αξιολόγησε, εισηγήθηκε και τελικά, έκρινε ως επαρκές για την εκδίκαση της υπόθεσης από το δικαστήριο και για τον λόγο αυτό προέτεινε την σύγκλησή του κατά το άρθρο 117 του Ν. 5383/1932.

Επομένως, σε διάφορα σημεία του ο νόμος 5383/1932 ρητά διακρίνει μεταξύ καθηκόντων ανακριτή και δικαστή, καθόσον θεωρεί τα μεν ως μη ταυτιζόμενα ή υπαγόμενα προς τα δε. Ειδικότερα στο άρθρο 32 του Ν. 5383/1932 διακρίνεται ο κληρικός, που θα «μετάσχει ως δικαστής της συγκροτήσεως εκκλ. τινός Δικαστηρίου» από τον κληρικό που θα «εκτελέσει έργα ανακριτού», όπως και στην διάταξη του άρθρου 39 διακρίνεται ο δικαστής από τον ανακριτή, ενώ από τα άρθρα 34 - 37 και 40 του ιδίου νόμου προκύπτει ότι άλλη διαδικασία τηρείται για την εξέταση αίτησης εξαίρεσης, ανάλογα προς το εάν στρέφεται κατά δικαστή ή ανακριτή κάθε φορά, ενώ απαγορεύεται ρητά η κρίση της ως άνω αίτησης από το ίδιο το υπό εξαίρεση πρόσωπο²⁵⁹.

Ακόμα όμως και υπό την εκδοχή ότι η απαγόρευση του άρθρου 33 § 2^β του Ν. 5383/1932 αφορά και την άσκηση καθηκόντων μητροπολίτη ως ανακριτή (υπό την έννοια ότι αποτελούν άσκηση δικαστικής εξουσίας) δεν δύναται να τύχει

²⁵⁶ Άρθρο 116 *ibid.*

²⁵⁷ Άρθρο 117 *ibid.*

²⁵⁸ Άρθρο 5 § 1 *ibid.*

²⁵⁹ *Ibid* (αφ. 217).

εφαρμογής λόγω ευθείας παραβίασης των εκτεθεισών αρχών της δίκαιης δίκης και της αμεροληψίας των διοικητικών οργάνων²⁶⁰.

Συνεπώς, η σύμπραξη σε πειθαρχική παραπομπή δημιουργεί κώλυμα του προσώπου του μητροπολίτη, που συνέπραξε σ' αυτήν με την έγερση εκκλ. ποινικής δίωξης να μετάσχει στο εκκλ. δικαστήριο, που θα κρίνει τελικά για την ενοχή ή μη του παραπεμπομένου, καθώς η απόφαση αυτή κίνησε πράγματι την διαδικασία της παραπομπής και την επηρέασε αποφασιστικά, ώστε να στοιχειοθετείται απολύτως το πιο πάνω κώλυμα²⁶¹.

Επομένως, όταν συντρέχουν οι ανωτέρω λόγοι, η επίκληση και εφαρμογή της προεκτεθείσας διάταξης του άρθρου 33 § 2^β του Ν. 5383/1932, πέραν της προδήλου αβασιμότητάς της, ως αντικείμενης στους ι. κανόνες²⁶², την ΕΣΔΑ και τις αρχές του πειθαρχικού δικαίου επάγει απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας.

²⁶⁰ Mitrinovski κ. ΠΓΔΜ Αρ. Προσφυγής 6899/12 (ΕΔΔΑ, 30 Απριλίου 2015) ECHR: 2015:0430 «πειθαρχική δίκη εις βάρος του προσφεύγοντος, δικαστικού λειτουργού, κατά την οποία επιβλήθηκε η ποινή της απόλυσης»: Η αίτηση για πειθαρχική δίκη υποβλήθηκε από τον Πρόεδρο του Ανωτάτου Δικαστηρίου και *ex officio* μέλος του Δικαστικού Συμβουλίου, κατόπιν διαπιστώσεως από το ποινικό τμήμα του Ανωτάτου Δικαστηρίου επαγγελματικού παραπτώματος του προσφεύγοντος. Ο Πρόεδρος είχε ψηφίσει υπέρ της κρίσεως αυτής και, ακολούθως, ενήργησε στο πλαίσιο της πειθαρχικής διαδικασίας ως «εισαγγελέας», υποβάλλοντας στοιχεία και επιχειρηματολογώντας υπέρ της ενοχής του αιτούντος. Περαιτέρω δε, μετείχε, ως μέλος του Δικαστικού Συμβουλίου, στη λήψη της πειθαρχικής αποφάσεως. Ενόψει των ανωτέρω, ο ρόλος του Προέδρου στην όλη διαδικασία δεν κρίθηκε συμβατός με τις απαιτήσεις της αρχής τόσο της υποκειμενικής όσο και της αντικειμενικής αμεροληψίας, ενώ δεν άσκησε επιρροή το γεγονός ότι επρόκειτο για ένα μόνο από τα δεκαπέντε μέλη του κρίναντος Δικαστικού Συμβουλίου.

²⁶¹ ΣτΕ 2522/2001.

²⁶² Ρ.- Π. - (αρ. 119 & 121).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

ι. Τεκμήριο «ορθοκρισίας» και αμερόληπτη κρίση

«Ἡθέλησας τοὺς τῆς δικαιοσύνης τρυγῆσαι καρποὺς»²⁶³

Δεν δύναται να υποστηριχθεί βάσιμα ότι τα εκκλ. δικαστήρια λογίζονται ως Δικαστήρια²⁶⁴ κατά την έννοια του Συντάγματος²⁶⁵ και ως εκ τούτου, τα αρμόδια περί την απονομή της εκκλ. δικαιοσύνης όργανα και κυρίως ο επίσκοπος, ως κατ' εξοχήν φορέας αυτής, εμφορούνται από το τεκμήριο «ορθοκρισίας», που προσιδιάζει μόνο στους δικαστές των ανεκτών από το Σύνταγμα Δικαστηρίων²⁶⁶, δεδομένου ότι έχει κριθεί ότι: «τα εκκλ. δικαστήρια, δεν είναι φορείς δικαστικής εξουσίας, η δε από τον Νόμο απονομή της ονομασίας αυτής, δεν μπορεί από μόνη της να μεταβάλει την φύση τους, όπως αυτή καθορίζεται από τους βασικούς κανόνες οργάνωσης του Κράτους»²⁶⁷.

²⁶³ Θεοδώρητος Κύρου, *Ἑρμηνεία εἰς τοὺς 12 μικροὺς προφήτας* PG 81,1585:43.

²⁶⁴ Για τα εκκλ. δικαστήρια παλαιότερη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας τα θεωρούσε ειδικά δικαστήρια, ανεκτά από το Σύνταγμα. Ωστόσο, η 2800/1972 απόφαση της Ολομέλειας του Δικαστηρίου τούτου έκρινε ότι τα όργανα αυτά της Εκκλησίας δεν είναι δικαστήρια της πολιτείας κατά την έννοια του Συντάγματος, αλλά όργανα, με τα οποία η Εκκλησία, ενεργούσα όχι ως νπδδ ασκούν διοίκηση, αλλά με την ιδιότητά της ως πνευματικού οργανισμού, πειθαναγκάζει τους κληρικούς να εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις τους, με την επιβολή εκκλ. ποινών που έχουν χαρακτήρα καθαρώς πνευματικό, και δεν προσβάλλονται, σαν μη εκτελεστές διοικητικές πράξεις, στο Συμβούλιο της Επικρατείας (βλ. και ΣτΕ 195/1987, 507/1983, 3665/1982, 866/1981, 4120-4123/1980, 36/1975, 2548/1973, 2565/1969, 2024, 2055, 2298/1965, 2279/1953, 115/1944, 386/1942, 830/1940).

²⁶⁵ *Contra*: Βαβούσκος (αρ. 125) : «Τα εκκλησιαστικά Δικαστήρια είναι Δικαστήρια κατά την έννοια του Συντάγματος, θεμελιούμενα στη διάταξη του άρθρου 3, που αφορά την θέση της Εκκλησίας της Ελλάδος εντός του ελληνικού κράτους και όχι στις διατάξεις των άρθρων 93 - 100, όπου απαριθμούνται τα πολιτικά δικαστήρια ή εν στενή εννοία πολιτειακά δικαστήρια και κατά συνέπειαν θα πρέπει να απολαμβάνουν πλήρως του σεβασμού και των δικαιωμάτων, που απολαμβάνουν τα υπόλοιπα Δικαστήρια» 54.

²⁶⁶ Άρθρο 93 (Σ) κ.ε.

²⁶⁷ Τον χαρακτήρα της φύσης των εκκλ. δικαστηρίων ως πειθαρχικών συμβουλίων φαίνεται πως αποδέχεται *a priori* η Εκκλησία της Ελλάδος, όπως συνάγεται ανενδοίαστα από το από 26 Ιουνίου 2009 υπόμνημα της ΔΙΣ προς τον Οικ. Πατριάρχη Βαρθολομαίο, επ' αφορμή της από 1^{ης} Ιουνίου ασκηθείσας, κατά της υπ' αρ. 1/2009 Απόφασης του Πρωτοβαθμίου δι' Αρχιερείς Συνοδικού Δικαστηρίου, *εκκλήτου αναφοράς* του πρώην μητροπολίτη Αττικής Παντελεήμονος Μπεζενίτη, κατά το οποίο: «παγίως και ορθώς δεν θεωρούνται υπό της ελληνικής νομολογίας (ΣτΕ 825/1988) ως "Δικαστήρια" υπό την έννοιαν του ελληνικού Συντάγματος, ει μη μόνον πνευματικά - πειθαρχικά

Ανεξάρτητα, όμως, από το γεγονός αυτό, οι αποφάσεις των εκκλ. κριτών επιβάλλεται να είναι πάντοτε ευπαγείς και κυρίως θέμιστες²⁶⁸ ερειδόμενες στους ι. Κανόνες και την ισχύουσα νομοθεσία²⁶⁹ και να χαρακτηρίζονται από αίσθημα δικαιοσύνης, απονέμοντας και οροθετώντας το δίκαιο με φρόνηση²⁷⁰ χωρίς διακρίσεις, όπως «πάντα ἢ θεία δικαιοσύνη τάττει καὶ ὀροθετεῖ καὶ πάντα ἀπὸ πάντων ἀμιγῆ καὶ ἀσύμφυρτα διασώζουσα τὰ ἐκάστῳ προσήκοντα πᾶσι τοῖς οὖσι δωρεῖται κατὰ τὴν ἐκάστῳ τῶν ὄντων ἐπιβάλλουσαν ἀξίαν»²⁷¹. Γιατί μέσω της δικαιοσύνης κατά τον Αρεοπαγίτη Διονύσιο υμνείται ο ίδιος ο Θεός²⁷². Και αυτό είναι απολύτως φυσικό, «γιατί δίχως αυτήν όλα είναι άδικα, και χωρίς αυτήν δε στέκονται»²⁷³.

Η μεροληψία είναι εγγενής στην ανθρώπινη φύση. Αναγνωρίζοντας αυτό, οι κλίμακες της δικαιοσύνης μπορούν εύκολα να ανατραπούν, να χάσουν την ισορροπία τους και να αποκλείσουν του αρχικού τους σκοπού. Πολλοί πιστεύουν ότι λόγω αυτής της ιδέας της «μεροληψίας» και οι εκκλ. δικαστές θα μπορούσαν προφανώς να θεωρηθούν ως εγγενώς προκατειλημμένοι²⁷⁴.

όργανα της Εκκλησίας» · Τρωϊάνος, Σ., «Σχόλιο στην ΟλστΕ 825/1988 για τη νομική φύση των εκκλησιαστικών δικαστηρίων» (1988) 29 ΕλλΔνη 783-785.

²⁶⁸ «Στις πρώτες γραπτές μαρτυρίες της ιστορικής παράδοσης της αρχαιοελληνικής εποχής η δικαιοσύνη ταυτίζεται με τις θέμιστες (=δικαστικές αποφάσεις), τις οποίες εμφανίζονται οι δικαστές να εμπνέονται κατευθείαν από τους Θεούς. Οι αποφάσεις τους απένειμαν το δίκαιο χωρίς διάκριση και δεν επιδέχονταν αμφισβήτηση» βλ. Διαμαντοπούλου, Α., «Ελευθερία, ισότητα και αρχαίοι συγγραφείς» <<http://www.greeklaws.com/pubs/uploads/1082.pdf>> (χ.χ.).

²⁶⁹ Βλ. την εισήγηση του Αρχιεπισκόπου Αθηνών Χριστοδούλου ενώπιον της εκτάκτου συγκλήσεως της ΙΣΙ τ ΕΕ (18-19 Φεβρουαρίου 2005), κατά την οποία: «*παραπτώματα κληρικών και δη και Ιεραρχών και ταχύτατη εκδίκαση αυτών με κανονικές και διανυγείς δημοκρατικές διαδικασίες, εντός των πλαισίων των ι. Κανόνων και των ισχυόντων νόμων. Οι ι. Κανόνες αποτελούν αμετάκλητο θεμέλιο αντιμετώπισεως πάσης παρεκτροπής. Η Ιεραρχία υποχρεούται και αυτοδεσμεύεται να τηρεί και εφεξής ακριβώς αυτούς*» στο: <http://www.ecclesia.gr/greek/archbishopchristodoulos.asp?id=240&what_main=1> (Δημοσιεύθηκε στις 18 Φεβρουαρίου 2005).

²⁷⁰ «Η Φρόνησις είναι μια αρετή που η ψυχή μπορεί να κυοφορήσει και να γεννήσει, κυρίως στην ωραιότερή της μορφή, τη σωφροσύνη και δικαιοσύνη, που έχει σχέση με την οργάνωση του κοινοτικού βίου, στον ιδιωτικό ή δημόσιο χώρο», Πλάτων, *Φαίδων*, 63.b.4 - 69.e.2 (69 b.c).

²⁷¹ Διονύσιος Αρεοπαγίτης, «*Περί Θείων Όνομάτων : Κεφ. Η΄ Περί δυνάμεως, δικαιοσύνης, σωτηρίας, ἀπολυτρόσεως, ἐν ᾧ καὶ περὶ ἀνισότητος*» PG 4,10.

²⁷² «*Δικαιοσύνη δὲ αὐθις ὁ θεὸς ὡς πᾶσι τὰ κατ' ἀξίαν ἀπονέμων ὑμνεῖται*», *ibid.*

²⁷³ Αγ. Γρηγόριος ο Σιναΐτης, *Λόγος 20^{ός}*. Φιλοκαλία των Ιερών Νηπτικών, (μτφρ.) Αντόνιος Γαλίτης, Αθήνα : Το περιβόλι της Παναγίας, 3 (1986) 224-225.

²⁷⁴ Κολλάς, Ε., «Τα δικαιομάματα του επισκόπου επί ελαφρών παραπτωμάτων» [2004] Ενορία 973.

Ο John Piper δίδοντας την εικόνα ενός δικαστή σε μια αίθουσα δικαστηρίου τονίζει ότι ο δικαστής έχει την ευθύνη να είναι αμερόληπτος. Εάν, λοιπόν, ένας δικαστής προσπαθεί να αποφασίσει εάν ο κατηγορούμενος θα πρέπει να απαλλαγεί ή εάν θα πρέπει να τιμωρηθεί, η αμεροληψία απαιτεί από τον δικαστή να μην λάβει την απόφασή του βεβιασμένα και βάσει λανθασμένων εκτιμήσεων²⁷⁵.

Το γεγονός ότι μια δυσμενής απόφαση θα μπορούσε να εξαρτάται ακόμα και από την ώρα της ημέρας, κατά την οποία ο δικαστής είχε ένα ευεργετικό ή μη πρωινό, όπως δυστυχώς συμβαίνει πολλές φορές στο χώρο της δικαιοσύνης, είναι απολύτως ενδεικτική και επισημαίνει τους κινδύνους για τα ελλείμματα ηθικής ανεπάρκειας των εκπροσώπων της απονομής του δικαίου. Η ρεαλιστική δυστυχώς αυτή άποψη, που απεικονίζεται από την δημοφιλή καρικατούρα «τι έφαγε ο δικαστής για το πρωινό του», μια εικόνα εξίσου κυνική και χιουμοριστική, υποδηλώνει προσφυώς τους εξωγενείς παράγοντες, που μπορεί να επηρεάσουν και τις πολύ σημαντικές αποφάσεις των εκκλ. δικαστικών οργάνων. Αυτή η ιδέα απεικονίζεται στο λογοτεχνικό έργο του Alex Kosinski: «Αυτό που έφαγα για πρωινό και άλλα μυστήρια δικαστικής λήψης αποφάσεων»²⁷⁶.

Ο λογικός δικαστής είναι ένα ιδεότυπο, που αντιπροσωπεύει το υποκειμενικό αντίστοιχο του ιδεώδους του «κράτους δικαίου», στο βαθμό που ένα νομικό σύστημα δεν μπορεί να είναι απλώς θέμα κανόνων και αρχών, αλλά και των ανθρώπων που τις εφαρμόζουν και τις εκφράζουν²⁷⁷.

Δεδομένου ότι οι αποφάσεις, που λαμβάνονται στο εκκλ. δικαστήριο μπορεί να έχουν δια βίου συνέπειες -όπως η επίσχεση της ιερωσύνης- δεν γίνεται αποδεκτό περιττοί και ψεφηνοί παράγοντες να επηρεάζουν την λήψη τέτοιων σημαντικών αποφάσεων, υπονομεύοντας ουσιαστικά την αμεροληψία των εκκλ. δικαστών.

Η στάση του εκκλ. δικαστή απαιτεί την μεγαλύτερη δυνατή προσοχή, ώστε να μην βλάψει την εικόνα του, αλλά και τον θεσμό, που εκπροσωπεί.

²⁷⁵ Piper, J., «Can an angry judge be just?», στο: <<https://www.desiringgod.org/articles/can-an-angry-judge-be-just>> Δημοσιεύθηκε 17 Φεβρουαρίου 2020.

²⁷⁶ Kozinski, A., «What I Ate for Breakfast and Other Mysteries of Judicial Decision Making» 26 (1993) Loyola of Los Angeles Law Review 993.

²⁷⁷ Mangini M., «Ethics of virtues and the education of the reasonable judge» (2017) 2 International Journal of Ethics Education 175-202 (176).

ii. Ο εκκλησιαστικός δικαστής ως πρότυπο του δικαιοκρίτου Θεού

«Κρῖνε οὖν, ὃ ἐπίσκοπε, μετὰ ἐξουσίας ὡς Θεός, κρῖνε ὡς Θεῷ δικάζων, μὴ ἐν κράτει μετὰ ἐμπαιγμοῦ ὡς κατεξουσιάζων, ἀλλ' ὡς ποιμὴν χρηστός»²⁷⁸

Θεμέλιο της εκκλ. δικαιοσύνης, κατά την διδασκαλία της ορθόδοξης Εκκλησίας, είναι ο επίσκοπος. Ο λόγος του Θεού απαιτεί από τον επίσκοπο, ως εκκλ. κριτή, ακεραιότητα στην άσκηση των καθηκόντων του²⁷⁹. Υπό την έννοια αυτή, ο ακεραίος κριτής είναι ο δίκαιος κριτής, κατά το πρότυπο του ανεπέγκλητου και δικαιοκρίτου Θεού, που οφείλει να δικαιώνει τον αθώο, δηλ. να τον απαλλάσσει και να τον αποκαθιστά στο δίκαιό του *«ἄτε δικαστῆς ἀκλινέστατος, ὁ θεῖος Διονύσιος, ἀδέκαστον ἀπένειμε τῇ κατὰ τὸν πνευματοφόρον Παῦλον ἀληθείᾳ τὴν ψῆφον»²⁸⁰*. Το καθήκον και η ευθύνη του εκκλ. δικαστή διακηρύσσονται με πιστότητα στο Β' βιβλίο των Αποστολικών Διαταγών: *«Χρῆ γὰρ τὸν ἐπίσκοπον καὶ τῶν ἁμαρτιῶν κωλυτὴν διὰ τῆς νουθεσίας γίνεσθαι, καὶ τῆς δικαιοσύνης σκοπὸν διαγγελτῆρα, ὅπως μὴ καταφρονήσας τῆς τοῦ Θεοῦ φυτουργίας ἀκούση διὰ ἀμέλειαν τὸ ἐν τῷ Ἰωσηε εἰρημένον· Ἴνα τί παρεσιωπήσατε ἀσέβειαν καὶ τὸν καρπὸν αὐτῆς ἐτρυγήσατε;»²⁸¹*.

Ο επίσκοπος ως εκκλ. δικαστής, εξ αιτίας ακριβώς της θεόδοτης αποστολής του έργου του, οφείλει και επιδιώκει να ενεργεί πάντοτε για την πιστή τήρηση και την ορθή εφαρμογή των ι. Κανόνων και των νόμων, σύμφωνα, άλλωστε και προς την αρχιερατική του διαβεβαίωση, αμέσως μετά τη χειροτονία του, ενώπιον του ανωτάτου Πολιτειακού Ἀρχοντα και της Εκκλ. Αρχής, ως δίκαιος και αμερόληπτος πατέρας²⁸². Η μη αναγνώριση αυτών των επιταγών θα έθετε σε κίνδυνο την εμπιστοσύνη στον θεσμό της εκκλ. δικαιοσύνης. Ο εκκλ. δικαστής ασφαλώς δεν είναι αλάνθαστος κριτής. *«Οὐδεὶς γὰρ ἀναμάρτητος»²⁸³*. Αντιθέτως, στα αυτιά του πρέπει να

²⁷⁸ Δ.Α.Α-Β' PG 01,672 (κη' «Περὶ δοχῆς, καὶ ὅπως χρῆ ἕκαστον τάγμα τοῦ κλήρου ὑπὸ τῶν προσκαλουμένων τιμᾶσθαι»).

²⁷⁹ Κοτταράς, Δ. (μητροπολίτης Λαρίσης [+]) «Ἡ ἐξέλιξις τῆς εκκλησιαστικῆς δικονομίας» (1948) 3 ΑΕΚΔ 171 - 190 (68-70).

²⁸⁰ *Catena Graecorum patrum in Novum Testamentum*, (ed. Cramer, J.A. 1838, Repr. 1967) Oxford: Oxford University Press, 3. 300 : 9.

²⁸¹ Δ.Α.Α-Β' PG 01,652 (κδ' «Ὅτι ὁ Χριστὸς καὶ Κύριος ἡμῶν παρεγένετο ἁμαρτωλοῦς σῶσαι διὰ μετανοίας»).

²⁸² Α' Πέτρ. 1:17.

²⁸³ Τροπάριον Εξοδίου Ακολουθίας · βλ. και το: «Ἀναμάρτητος μὲν γὰρ ἀνθρώπων οὐδεὶς παρὲξ τοῦ γενομένου δι' ἡμᾶς ἀνθρώπου», Δ.Α.Α-Β' (αρ. 281).

ηχεί αέναα η ίδια φράση, που υπενθύμιζε καθημερινά στον Ιούλιο Καίσαρα, κατ' εντολή του, ο δούλος του: «*Respice post te, hominem te esse memento*» («Κοίτα πίσω σου και θυμήσου ότι είσαι απλώς ένας θνητός άνθρωπος»)²⁸⁴.

Ανεξάρτητα, όμως, από την πιο πάνω παραδοχή, οφείλει κάθε στιγμή να αποδεικνύει ο ίδιος την ακεραιότητά του· «*σὺ οὖν κατὰ δύναμιν σπούδαζε ἀνεπίληπτος εἶναι, καὶ περὶ πάντων μερίμνα, μὴ διὰ σέ τις σκανδαλισθεὶς ἀπόληται*»²⁸⁵, ότι δηλ. είναι άξιός να αποφασίσει για την άσκηση των ουσιωδών δικαιωμάτων των κληρικών «*δικαιοκριτικῶς*»²⁸⁶, επιδιώκοντας ο ίδιος με βεβαιότητα και πίστη αυτό τον σκοπό γενόμενος «*ἄγιος, ἄμωμος, μὴ πλήκτης, μὴ ὀργίλος, μὴ ἀπηνής, ἀλλ' οἰκοδόμος, ἐπιστροφεύς, διδακτικός, ἀνεξίκακος, ἠπιόθυμος, πρᾶος, μακρόθυμος, παραινετικός, παρακλητικὸς ὡς Θεοῦ ἄνθρωπος*»²⁸⁷.

Η ακεραιότητα αποκαλύπτεται σε αυτά, που λέει και ακόμη και σε αυτά, που επιλέγει να μην πει, «*μὴ ἐμπαίζων, μὴ ἀποκρύπτων τὰ τοῦ Θεοῦ νόμιμα, μὴ πρόχειρος πρὸς τὸ ἐξῶσαι καὶ ἐκβαλεῖν, μὴ φιλεπιτιμητής, μὴ προπετής*»²⁸⁸. Η ακεραιότητα του εκκλ. δικαστή αποκαλύπτεται στον τρόπο, με τον οποίο συμπεριφέρεται στους άλλους «*μὴ σκληρός, μὴ αὐθάδης, μὴ ἀπότομος, μὴ ἀλαζών, μὴ ἀνηλής, μὴ τετυφωμένος, μὴ ἀνθρωπάρεσκος, μὴ δειλός, μὴ δίγνομος*»²⁸⁹, στον τρόπο, με τον οποίο σκέφτεται και αποφασίζει «*ἐπιπλήσων τοῖς ἁμαρτάνουσιν, νουθετῶν τοὺς μὴ ἐπιστρέφοντας, παρακαλῶν τοὺς ἐστῶτας ἐμμένειν τοῖς καλοῖς, τοὺς μετανοοῦντας προσδεχόμενος*»²⁹⁰.

Το αληθινό μέτρο της ακεραιότητας προβάλλει όταν ερχόμενος αντιμέτωπος με διαφορετικούς τύπους και χαρακτήρες ανθρώπων, τους οποίους μέλει να κρίνει

²⁸⁴ Bucay, J. (2014), *Ο δρόμος της πνευματικότητας*, (μτφρ. Κωνσταντίνα Επισκοποπούλου), Αθήνα: Όπερα 256 · βλ. και «*Ὅτι ἄδηλος ἡ ἐξοδός σου ἐκ τοῦ βίου ὑπάρχει, καὶ ἐν ἁμαρτίαις τελευτήσαντι μετάνοια οὐκ ἔστιν*» Δ.Α.Α-Β' PG 01,629 (ιη' «*Ὅτι χρὴ τὸν ἐπίσκοπον φροντίζειν ὅπως λαὸς μὴ πλημμελῆ διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν σκοπὸν*»).

²⁸⁵ Δ.Α.Α-Β' PG 01,652 (κδ' «*Ὅτι ὁ Χριστὸς καὶ Κύριος ἡμῶν παρεγένετο ἁμαρτωλοὺς σῶσαι διὰ μετανοίας*»).

²⁸⁶ Δ.Α.Α-Β' PG 01,624 (ιε' «*Ὅτι οὐ χρὴ τὸν ἱερέα μῆτε παρορᾶν τὰ ἁμαρτήματα, μῆτε πρό χειρον εἶναι ἐν τῷ τιμωρεῖσθαι*»).

²⁸⁷ Δ.Α.Α-Β' PG 01,720 (νε' «*Ἀπαρίθμησις διαφόρου προνοίας, καὶ ὅπως ἐξ ἀρχῆς καθ' ἐκάστην γενεὰν ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς εἰς μετάνοιαν ἅπαντας*»).

²⁸⁸ Δ.Α.Α-Β' (αρ. 278).

²⁸⁹ Ibid.

²⁹⁰ Δ.Α.Α-Β' PG 01,629 (αρ. 284).

δεν θα παραπλανηθεί «μὴ παραδεχόμενος κατὰ τινος μαρτυρίαν ἄνευ τριῶν μαρτύρων, καὶ τούτων ἂν ὁ τρόπος ἢ μεμαρτυρημένος πάλαι, καὶ εἰ μὴ ἀπὸ ἔχθρας κινούμενοι καὶ φθόνου. Εἰσὶ γὰρ πολλοὶ ἐπιχαιρεσίσκακοι, πρόγλωσσοι, τριττὴν γλῶσσαν ἔχοντες, μισάδελφοι, ἔργον τιθέμενοι»²⁹¹, οὔτε θα υποκύψει για οἰονδήποτε λόγο σε μεροληψία ἢ προκατάληψη, που επισύρει πάντα την ἀδίκη κρίση, ἀλλὰ «ὁμοίως ἀκούσας ἑκατέρων τῶν προσώπων, τοῦ τε κατηγοροῦντος καὶ τοῦ κατηγορουμένου, μὴ προλήψει μηδὲ μονομερῶς, ἀλλὰ μετὰ δικαιοσύνης, ὡς ὑπὲρ ζωῆς αἰωνίου ἢ θανάτου διδόντι ἀπόφασιν»²⁹².

Υπάρχουν υπνώδεις χαρακτήρες ἀνθρώπων, που δεν κατόρθωσαν να ἀντιταχθῶν στην ἀδικία, ἀν καὶ την γνώριζαν. Κλασικὴ ἐν προκειμένῳ, εἶναι ἡ περίπτωση τῆς κρίσης τοῦ Κυρίου ἀπὸ τον Πιλάτο. Ὁ Πόντιος Πιλάτος γνώριζε ὅτι ἀδίκως οδήγησαν οἱ Ἰουδαῖοι τον Κύριο στο πραιτόριο για να τον θανατώσουν. «*Οὐχ εὐρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν*»²⁹³ λέγει. Γνώριζε ὅτι ἀπὸ φθόνο ἐκινούντο οἱ Ἰουδαῖοι: «*ἦδη γὰρ ὅτι δια φθόνον παρέδωκαν αὐτόν*»²⁹⁴. Προτείνει τὴν ἀπόλυση τοῦ Κυρίου. Ὁ ὄχλος τῶν Ἰουδαίων ἐπιμένει. Ὁ Πιλάτος προσπαθεῖ να ἀποφύγει τὴν ἀδικη σταύρωση τοῦ Κυρίου. Οἱ Ἰουδαῖοι ζητοῦν να τον φέρουν ἀντιμέτωπο με τον Καίσαρα. Ὁ Πιλάτος κλονίζεται, υποχωρεῖ, νίπτει τὰς χεῖρας του, νομίζοντας ὅτι ἀπαλλάσσεται τῆς ευθύνης. Πιστεῦει, ὅτι ἔχει ἀπέναντι του τον Δίκαιο. «*Ἀθῶος, λέγει, εἰμὶ ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου*»²⁹⁵ καὶ ὁμως, υπογράφει τὴν θανατικὴ καταδίκη τοῦ Κυρίου. Εἶναι δυστυχῶς τὰ ζοφώδη, δυσόρφνα καὶ ἀξιοθρήνητα παραδείγματα τῶν ἀνθρώπων, που βλέπουν τὴν ἀδικία, ἀλλὰ δεν ἔχουν τὴν ἠθικὴ τόλμη καὶ τὴν ψυχικὴ δύναμη να ἀντισταθῶν σ' αὐτὴν καὶ να ἐπιβάλουν τὴν δικαιοσύνη.

Το κράτος δικαίου εἶναι δεσμευτικὸ για τον ἐκκλ. δικαστὴ καὶ ἐπιβάλλεται να το εφαρμόζει πιστὰ «*ἐκζητῶν τὸ ἀπολωλός, κατευθύνων τὸ πεπλανημένον, ἐπιστρέφων τὸ ἀφεστός*»²⁹⁶. Μέσω τῆς συνεχῶς ενημερωμένης γνώσης τοῦ σχετικὰ με τοὺς ἰ. Κανόνες, τὰ εφαρμοστέα κείμενα καὶ τὶς ἀρχές δικαίου καὶ μέσω τῆς ἀνησυχίας τοῦ να μὴν παραιτηθεῖ ποτέ ἀπὸ τὴν προστασία τῶν δικαιωμάτων τῶν κληρικῶν καὶ

²⁹¹ Δ.Α.Α-Β' (ἀρ. 278).

²⁹² Δ.Α.Α-Β' PG 01,709 (μθ' «Ὅποιους εἶναι χρὴ τοὺς κατηγοροὺς ἢ τοὺς μάρτυρας»).

²⁹³ Ἰωάν. 16:9.

²⁹⁴ Ματθ. 27:18.

²⁹⁵ Ibid. 27:24.

²⁹⁶ Δ.Α.Α-Β' (ἀρ. 192).

μοναχών της Εκκλησίας, των οποίων καθίσταται κηδεμόνας, ο εκκλ. δικαστής επιβεβαιώνει το κράτος δικαίου *«ἀπροσωπολήπτως κρίνων ὡς Θεοῦ ἄνθρωπος μετὰ δικαιοσύνης»*²⁹⁷.

Ο εκκλ. δικαστής, εξ ορισμού του ρόλου του, πρέπει να αποφανθεί για όλες τις περιπτώσεις, που τίθενται υπόψη του *«μελετῶν καὶ σπουδάζων πολὺ ἐν ἀναγνώσμασιν, ἵνα τὰς γραφὰς ἐπιμελῶς ἐρμηνεύῃ, ὁμοστοίχως καὶ τῷ Νόμῳ»*²⁹⁸. Υπό αυτή την έννοια περισσότερο από σχεδόν όλους τους άλλους παράγοντες της Εκκλησίας, έχει ένα ηθικό φορτίο που ταιριάζει, τουλάχιστον σε ένα βαθμό, με τις προσδοκίες της κοινής γνώμης σχετικά με μία «δίκαιη Εκκλησία», που θα αποστρέφεται *«τὸ κατακρίνειν τινὰς ἀδίκως καὶ συνηγορεῖν τοῖς πονηροῖς»*²⁹⁹.

Ωστόσο, αυτό δεν είναι το μόνο είδος προσδοκίας, ὅσον αφορά το λειτούργημα του εκκλ. δικαστή. Αναμένεται επίσης, ὅτι θα είναι πολύπειρος γνώστης και νομικά εὐίστος, ευμετάδοτος και εὐσκυλτος σε ὅλες αυτές τις πτυχές, που αποτελούν την ολκάδα του νόμου, *«ἵνα, εἰ δυνατόν αὐτόν, πάντα κατὰ λέξιν ἐρμηνεύσῃ καὶ ἐν πολλῇ διδαχῇ πλουσίως τρέφῃ»*³⁰⁰. Ὄταν δεν είναι ικανός και η κρίση του αποκαλύπτεται ὡς αυθαίρετη και ελαττωματική, καθίσταται δυσκλεής, ὅπως στην περίπτωση, κατὰ την οποία αδικεῖ με την κρίση του, ὥστε με την ακρισία της αποκαλυφθείσας ανομίας του να λοιδωρεῖται ο θεσμός της Εκκλησίας, του ιεροῦ ψαλμωδοῦ λέγοντος: *«Ἐμίσησα ἐκκλησίαν πονηρευομένων, καὶ μετὰ παρα νομούντων οὐ μὴ εἰσέλθω· οὐκ ἐκάθισα μετὰ συνεδρίου ματαιότητος, καὶ μετὰ ἀσεβῶν οὐ μὴ καθίσω»*³⁰¹. Τουναντίον, μία δίκαιη, εὐληπτη, ευπερίγραφη και νομικά ευποίητη απόφαση απαιτεῖ επίσης, μια σωστή επικοινωνία, καθὼς μπορεί ἢ ὄχι να αποτελέσει ὀρόσημο απόφαση, που επηρεάζει (ἢ ὄχι) την κοινή γνώμη, σύμφωνα πάντα με την ευφύια και την νομική δεινότητα του εκκλ. δικαστή.

Ο εκκλ. δικαστής εφαρμόζει πιστὰ τις κατευθυντήριες αρχές των δικῶν, ιδίως τον σεβασμό της αρχῆς της ἀντίκρουσης των επιχειρημάτων και εκείνης των

²⁹⁷ Δ.Α.Α-Β' (αρ. 292).

²⁹⁸ Δ.Α.Α-Β' PG 01, 617 (ιδ' «Ὅτι χρῆ φεύγειν οὐ τὴν ἐν λόγῳ κοινωνίαν πρὸς τοὺς ἁμαρτὰ νοντας, ἀλλὰ τὴν ἐν ἔργῳ»).

²⁹⁹ Δ.Α.Α-Β' PG 01,705 (μς' «Ὅτι οὐ χρῆ τοὺς πιστοὺς ἐπὶ τῶν ἀπίστων δικάζεσθαι, οὔτε μὴν ἐξ αὐτῶν τινα καλεῖν εἰς μαρτυρίαν τὴν κατὰ Χριστιανῶν»).

³⁰⁰ Δ.Α.Α-Β' (αρ. 298).

³⁰¹ Δ.Α.Α-Β' PG 01,745 (ζ' «Παράδειγμα πρὸς ζῆλον ἐνάγον ἢ Ἑλλήνων καὶ Ἰουδαίων μάταιος συνδρομῆ ἐπὶ τοὺς νεῶς καὶ τὰς συναγωγὰς»).

δικαιωμάτων υπεράσπισης. «Παραγενομένων οὖν ἐκατέρων τῶν προσώπων στήσονται ἑκάτεροι ἐν μέσῳ τῷ κριτηρίῳ, οἷς ἔστιν ἡ ἀντιλογία· καὶ ἀκούσαντες αὐτῶν, ὁσίως ἀνενέγκατε τὰς ψήφους, σπουδάζοντες φίλους αὐτοὺς ἀμφοτέρους ποιῆσαι πρὶν ἀποφάσεως τῆς τοῦ ἐπισκόπου, ὅπως μὴ ἐξέλθοι ἐπὶ γῆς κρίσις κατὰ τοῦ ἁμαρτήσαντος, καθότι καὶ ἐν τῷ δικαστηρίῳ σύμφηφον ἔχει καὶ συνίστορα τῆς δίκης τὸν Χριστὸν τοῦ Θεοῦ»³⁰². Βασίζει τις αποφάσεις του στα συζητηθέντα στοιχεία, αποφεύγοντας να αποφανθεί εκ των προτέρων διαφορετικά «Ἐὰν γὰρ τοῦ ἐνὸς προσώπου ἀκούση, μὴ παρόντος τοῦ ἐτέρου μηδὲ ἀπολογοησαμένου πρὸς τὸ ἐπιφερόμενον ἔγκλημα, καὶ προπετῶς ἐξενέγκῃ ψήφον κατακρίσεως, ἔνοχος τῆς ἀναιρέσεως καὶ συμμεριστῆς τῷ συκοφάντῃ παρὰ Θεῶ εὐρεθῆ τῷ δικαίῳ κριτῇ»³⁰³. Στο διαδικαστικό επίπεδο, η υποχρέωση πίστεως απαιτεῖ ἀπὸ αὐτὸν να ασκήσει τις ἐξουσίες, που του ἔχουν ἀνατεθεῖ ἀπὸ το νόμο και τους ι. Κανόνες δίχως να τις υπερβεί. «Γνώριζε οὖν, ὃ ἐπίσκοπε, τὸ ἀξίωμα σου, ὅτι ὡς τοῦ δεσμεῖν ἐκκληρώσω τὴν ἐξουσίαν, οὕτως καὶ τοῦ λύειν. Ἐξουσίαν οὖν ἔχων τοῦ λύειν γνώριζε σεαυτὸν καὶ ἀξίως τοῦ τόπου σου ἐν τῷδε τῷ βίῳ ἀναστρέφου, εἰδὼς ὅτι πλείονα αὐτὸς ἀπαιτηθήσῃ τὸν λόγον»³⁰⁴.

iii. Ὑψιστο καθήκον η ἀμεροληψία του ἐπισκόπου

«Ὡς δικαστῆς ἐξετάζει, καὶ ὡς ἰατρὸς διορθοῦται, καὶ ὡς διδάσκαλος παιδεύει τοὺς ἡμαρτηκότας εἰς πᾶσαν ἐνάγων φιλοσοφίαν»³⁰⁵.

Δικαίωμα που διασφαλίζεται στους διαδίκους βάσει των σχετικῶν ι. Κανόνων και του ἀρθρου 6 της ΕΣΔΑ, η ἀμεροληψία του εκκλ. δικαστῆ συνιστά για αὐτὸν ἀπόλυτο καθήκον, που ἀποσκοπεῖ στην ἀποτελεσματική μιας ἀπὸ τις ἰδρυτικές ἀρχές της Δημοκρατίας· τὴν ἰσότητα των πολιτῶν (κληρικῶν-μοναχῶν) ἐναντι του νόμου. Ἄλλωστε το δικαίωμα αὐτὸ ἀπῆχρει και διατρανώνει τὴ πεμπτοσύνη του ευαγγελικῶ λόγου³⁰⁶. Ὡς εκ τούτου, η ἀμεροληψία δύναται να ἀποτελεῖ ουσιαστικὸ στοιχεῖο τῆς

³⁰² Δ.Α.Α-Β' (αρ. 292).

³⁰³ Δ.Α.Α-Β' (αρ. 190).

³⁰⁴ Δ.Α.Α-Β' (αρ. 285).

³⁰⁵ Ἰωάννης Χρυσόστομος, *Εἰς τοὺς Ἀνδριάντας, ομιλίας κα' και ἐν Ἀντιοχείᾳ λεχθεῖσαι* PG 49.96.15.

³⁰⁶ Γέν. 1:26-28 «καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν» · Παρ. 22: 2 «πλοῦσιος καὶ πτωχὸς συνήντησαν ἀλλήλοις, ἀμφοτέρους δὲ ὁ Κύριος ἐποίησε» · Ρωμ. 3:23 «πάντες γὰρ ἡμαρτον καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ» · Ἰωάν. 3:16 «οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον» · Α' Ἰωάν. 2: 2 «καὶ αὐτὸς ἴλασμός ἐστι περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, οὐ περὶ τῶν

εμπιστοσύνης των κληρικών στην εκκλ. δικαιοσύνη³⁰⁷. Επειδή προϋποθέτει την εγκυρότητα, όχι μόνο της ίδιας της απόφασης, αλλά και της διαδικασίας που οδηγεί τον εκκλ. δικαστή στην απόφασή του, η υποχρέωση αμεροληψίας επιβάλλει την εφαρμογή θεσμικών, λειτουργικών και προσωπικών αρχών.

Η Αποστολική διαταγή «*Ἔστω δὲ ὁ ἐπίσκοπος ἀπροσωπώλητος*»³⁰⁸ απαιτεί από αυτόν να παραβλέπει οποιαδήποτε προκατάληψη κατά την άσκηση των καθηκόντων του ως εκκλ. δικαστής και να υιοθετεί μια στάση, που χαρακτηρίζεται από πλήρη αντικειμενικότητα διό και παραγγέλλει: «*Διὰ τοῦτο οὖν, ὃ ἐπίσκοπε, σπούδαζε καθαρὸς εἶναι τοῖς ἔργοις, γνωρίζων τὸν τόπον σου καὶ τὴν ἀξίαν, εἰς Θεοῦ τύπον ἔχων ἐν ἀνθρώποις τῷ πάντων ἄρχειν ἀνθρώπων*»³⁰⁹.

Ανεξάρτητα από τις προσωπικές του απόψεις, ως δίκαιος, ειρηνοποιός και αόργητος κριτής πρέπει να αποδεχθεί και να λάβει υπόψη όλες τις απόψεις που εισφέρθηκαν ενώπιον του. Η αμεροληψία, κατά την άσκηση των δικαστικών του καθηκόντων, δεν σημαίνει μόνο την προφανή (υποκριτική) απουσία προκατάληψης, αλλά και ουσιαστικά την πραγματική απουσία προκατάληψης. Αποδεικνύει την αμεροληψία του με σεβασμό και διασφαλίζει τον ίδιο σεβασμό και στον τυχόν, λόγω των αναφευομένων διαφορών των διαδίκων μερών, συγκρουσιακό χαρακτήρα των συζητήσεων «*ἐν χρηστότητι σωφρονίζον*»³¹⁰.

«*Πρῶτος ὑπαρχέτω δεῖλός τε καὶ ἡσύχιος*»³¹¹ επιδεικνύει μεγάλη προσοχή σε εκείνους που κρίνει, όπως και σε εκείνους που τον περιβάλλουν, χωρίς να προσβάλλει ποτέ την αξιοπρέπεια κανενός, διατηρώντας την εικόνα της δικαιοσύνης και σεβόμενος το καθήκον της ενδουκέως αντιμετώπισης της κρινόμενης υπόθεσης.

Κατά την ακρόαση «*εὐσυνείδητος, πάσης κακίας καὶ πονηρίας καὶ ἀδικίας κεκαθαρμένος*»³¹², καθοδηγεί τις συζητήσεις ή συμμετέχει σε αυτές -με τακτική,

ἡμετέρων δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ ὅλου τοῦ κόσμου» • Γέν. 1:27 «*καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς*» • Α' Πέτρ. 3:7 «*Οἱ ἄνδρες ὁμοίως συνοικοῦντες κατὰ γνῶσιν, ὡς ἀσθενεστέρω σκεύει τῷ γυναικίῳ ἀπονέμοντες τιμὴν, ὡς καὶ συγκληρονόμοι χάριτος ζωῆς, εἰς τὸ μὴ ἐγκόπτεσθαι τὰς προσευχὰς ὑμῶν*».

³⁰⁷ Λουκ. 20:21.

³⁰⁸ Δ.Α.Α-Β' (αρ. 298).

³⁰⁹ Δ.Α.Α-Β' (αρ. 286).

³¹⁰ Δ.Α.Α-Β' PG 01,628 (ιζ' «*Ὅτι ἀνεπίλητον εἶναι χρὴ τὸν ἐπίσκοπον, ὡς τύπον τῶν ἀρχομένων*»).

³¹¹ Δ.Α.Α-Β' PG 01,613 (ιβ' «*Διδασκαλία ὅπως χρὴ προσφέρεσθαι τοῖς μετανοοῦσι καὶ τούτων παραδείγματα διαφορά*»).

³¹² Δ.Α.Α-Β' PG 01,616 (ιγ' «*Ὅτι χρὴ φεύγειν τῶν ἀμαρτημάτων τὴν πεῖραν*»)

ήρεμη εξουσία και αμεροληψία- «νουθετητικός, καλογνώμων, άποτεταγμένος πᾶσιν τοῖς ἐν τῷ βίῳ πονηροῖς ἐπιτηδεύμασιν»³¹³, αποδίδοντας ίση μεταχείριση προς όλα τα μέρη, απέχοντας από ανούσια λαλαγήματα και κατεγλωττισμένες ιδεοληψίες.

Αξιώνει με αυστηρότητα την εξέταση των αποδεικτικών στοιχείων, έχοντας υπόψη του πάντα ότι «κατὰ πρεσβυτέρου κατηγορίαν μὴ παραδέχου, ἐκτὸς εἰ μὴ ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων»³¹⁴, προκειμένου να εκδώσει με σύνεση τις αποφάσεις του, που στηρίζονται στην πιστή εφαρμογή του ιεροκανονικού δικαίου, του νόμου και στην ισότιμη έρευνα των επιχειρημάτων των διαδίκων.

Σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να κρίνει «δίκαιον τὸν ἄδικον, ἄδικον δὲ τὸν δίκαιον»³¹⁵, γιατί παραχρήμα καθίσταται «βδελυκτὸς παρὰ Θεῶν»³¹⁶. Το κίνητρο πρέπει σε όλες τις περιπτώσεις να τον αντικατοπτρίζει, ώστε να μη καταφεύγουν οι υπ' αυτού αδικούμενοι στα πολιτικά δικαστήρια προκειμένου να δικαιωθούν. «Δεν επιτρέπεται ο Καίσαρ να εμφανίζεται δικαιότερος του Ιεράρχου, ζώσης εικόνας του Δικαίου Ιησού»³¹⁷.

Καθίσταται για όλα τα μέρη, ο εγγυητής του σεβασμού της διαδικασίας «διαστολεὺς ἀγαθὸς γινόμενος, νόμον καὶ δευτέρωσιν διαιρῶν, καὶ δεικνύων τί νόμος ἐστὶν πιστῶν καὶ τί δεσμὰ ἀπίστων»³¹⁸. Ασκει την εξουσία του, χωρίς να κάνει κατάχρηση, με ηρεμία και σύνεση «νηφάλιος, σώφρων, κόσμιος, εὐσταθής, ἀτάραχος, μὴ πάροινος, μὴ πλήκτης, ἀλλ' ἐπιεικής, ἄμαχος»³¹⁹, για να ολοκληρώσει την διαδικασία, τηρώντας παράλληλα την αρχή της ισότητας και τα δικαιώματα των διαδίκων.

Η στάση του παραμένει, σε κάθε περίπτωση, χαρακτηριζόμενη από ουδετερότητα «μὴ δίγνωμος, μὴ δίγλωσσος, μὴ πρὸς διαβολὴν ἢ καταλαλιὰν φιλήκοος, μὴ ὑποκριτής»³²⁰, δίχως να προβαίνει προπετῶς σε μονομερείς κρίσεις, διαφορετικά η εκδήλωση τυχόν φιλικών ή εχθρικών συναισθημάτων προς κάποιον από τους

³¹³ Δ.Α.Α-Β' (αρ. 286).

³¹⁴ Α' Τιμ. 5:19.

³¹⁵ Παρ. 17:15.

³¹⁶ Ibid.

³¹⁷ Καντιώτης, Α., «Που Εκκλησιαστική δικαιοσύνη; Και έπειτα απορούμε πως η Εκκλησία επλήσθη ναυαγίων πολλών» [1958] Χριστιανική Σπίθα 209-210.

³¹⁸ Δ.Α.Α-Β' (αρ. 298).

³¹⁹ Δ.Α.Α-Β' (αρ. 312).

³²⁰ Δ.Α.Α-Β' (αρ. 298).

διαδίκους τον καθιστά παραχρήμα *iudex inhabilis*³²¹, ενώ οφείλει να γνωρίζει ότι «*χρηή ἀπροσωπόληπτον εἶναι τὸν ἐπίσκοπον ἐν τῷ κρίνειν*»³²².

Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο, οι ι. Κανόνες αξιώνουν πάντοτε τον αυστηρό έλεγχο των υποκειμενικών διαθέσεων των εκκλ. κριτών, ειδικά σε περιπτώσεις επιβολής αναλόγων αυστηρών ποινών. Εν προκειμένω, ο 5^{ος} κανών της Α' Οικ. Συνόδου (325) διαγορεύει: «*Ἐξεταζέσθω δὲ, μὴ μικροψυχία, ἢ φιλονεικία, ἢ τινι τοιαύτῃ ἀηδία τοῦ ἐπισκόπου, ἀποσυνάγωγοι γεγένηται...*»³²³ οι καταδικασθέντες κληρικοί. Συνεπώς, ή μικροψυχία ή η φιλονεικία, η ψυχολογική φόρτιση ή η προκατάληψη των εκκλ. κριτών σχετικοποιεί ή και αναιρεί ακόμα το κύρος της οποιασδήποτε καταδικαστικής απόφασης, γι' αυτό και οι ι. Κανόνες θεωρούν άδικη ή και απαράδεκτη την τελεσιδικία μιας τέτοιας ποινής.

Πράγματι, για τον λόγο αυτό ο Κανόνας 14 της Σαρδικής (343) όχι μόνο αποδοκιμάζει τούς «*ὄξυχόλους ἐπίσκοπους*» για την άκριτη επιβολή παραλόγων ποινών σε κληρικούς, αλλ' αμφισβητεί συγχρόνως και την τελεσιδικία των αποφάσεών τους αυτών: «*μὴ ἀθρόον τὸν τοιοῦτον κατακρίνεσθαι, καὶ τῆς κοινωνίας ἀποστερεῖσθαι*»³²⁴. Άλλωστε, υπό την έννοια αυτή καθιερώθηκε από τους ι. Κανόνες το δικαίωμα όλων των καταδικαζομένων σε πρωτοβάθμια κρίση κληρικών να ασκούν το ένδικο μέσο της εφέσεως σε ανώτερο συνοδικό όργανο για μία δευτεροβάθμια κρίση ή και για την αναθεώρηση της υποθέσεώς τους «*ἵνα ἡ ἐξέτασις τοῦ πράγματος γένηται, καὶ ἡ κυρωθῆ αὐτοῦ ἡ ἀπόφασις, ἢ διορθώσεως τύχη*»³²⁵. Η δευτεροβάθμια κρίση δεν μειώνει βεβαίως το κύρος του πρωτοβάθμιου συνοδικού οργάνου «*ἐάν ἐλεγχθῆναι μὴ δυνηθῶσιν ἢ κατ' ἔχθραν ἢ κατὰ προσπάθειαν δεδικακέναι ἢ τινι χάριτι ὑποφθαρήναι*»³²⁶ αφού κατ'αυτή πρέπει να εξετασθεί ακόμη και «*μήποτε κατὰ του επισκόπου μέμψιν ἔχοι δικαία*»³²⁷ ό καταδικασθείς κληρικός, ώστε «*τὴν ἀμφισβήτησιν διαλύσοντας, τοῦ βεβαιῶσαι σὺν τοῖς ἐπαρχίας τὸ παριστάμενον*»³²⁸.

³²¹ Αναγνωστόπουλος, Η., «Η ποινική δίκη ως reality show;», στο: <<https://www.kathimerini.gr/society/1078263/ypothesi-topaloydi-i-roiniki-diki-os-reality-show/>> (Δημοσιεύθηκε 15 Μαΐου 2020).

³²² Δ.Α.Α-Β' PG 01,601 (ε' «*Ὅτι χρηή ἀπροσωπόληπτον εἶναι τὸν ἐπίσκοπον ἐν τῷ κρίνειν*»).

³²³ Κανών 5 Α' Οικ. Συνόδου Ρ.- Π.- Β' 124.

³²⁴ Κανών 14 Σαρδικής Ρ.- Π.- Γ' 267.

³²⁵ Ibid.

³²⁶ Κανών 15 Καρθαγένης Ρ.- Π.- Γ' 331.

³²⁷ Κανών 11 Καρθαγένης Ρ.- Π.- Γ' 320.

³²⁸ Κανών 14 Αντιοχείας Ρ.- Π.- Γ' 152.

Τους ίδιους ακριβώς περιορισμούς θέτουν και τα κείμενα των Αποστολικών Διαταγών, που διαγορεύουν ρητά την ακεραιότητα του επισκόπου: «Ἔστω δὲ ὁ ἐπίσκοπος μὴ αἰσχροκερδής, μὴ πλεονέκτης, μὴ ἄρπαξ, μὴ ἀποστερητής, μὴ κατάλαλος, μὴ ψευδομάρτυς, μὴ θυμώδης, μὴ φιλόμαχος, μὴ ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις συμπεπλεγμένος, μὴ ἐγγυόμενός τινα ἢ συνηγορῶν δίκαις χρηματικαῖς, ὅτι πάντα τὰ τοιαῦτα ἐχθρὰ τοῦ Θεοῦ ὑπάρχει καὶ δαιμόνων φίλα»³²⁹. Και προτρέπουν να ερευνάται υπ' αυτού ενδελεχῶς η κρινομένη υπόθεση: «ἐρευνᾶτε ἀκριβῶς περὶ τῶν ἐνεχομένων καὶ πρῶτον περὶ τοῦ κατηγοροῦντος, εἰ πρώτου τούτου κατηγορεῖ ἢ καὶ ἑτέροις τισὶν ἐγκλήματα κατενήνοχεν, καὶ εἰ μὴ ἐκ μέμψεως αὐτῶν ἢ φιλονεικία καὶ τὸ ἐγκλημα ὑπόκειται, καὶ ὅποια τις ἢ ἀναστροφή αὐτοῦ ὑπάρχει»³³⁰.

Ενώ εναπόκειται στον εκκλ. δικαστή να ερμηνεύσει τον νόμο δεν μπορεί να αντικαταστήσει τον νομοθέτη. Δυνάμει του Συντάγματος και των ι. Κανόνων, χρησιμοποιεῖ την δικαιοδοσία του εφαρμόζοντας και τηρώντας το ισχύον δίκαιο «ἵνα μὴ τυφωθεῖς εἰς κρίμα ἐμπέση τοῦ διαβόλου»³³¹. Το κράτος δικαίου εφαρμόζεται χωρίς επιφύλαξη. Δεν μπορεί να αποφασίσει σχετικά με ζητήματα που εἶναι ξένα προς τον νόμο και τους ι. Κανόνες, ούτε ενεργεῖ, ως ἀφροντις και ἀπόθυμος, εκχωρώντας τον χειρισμό των δικονομικῶν θεμάτων και την ευθύνη της κρίσης σε ἄλλους (πχ. ειδικούς νομικούς συμβούλους, κανονολόγους κ.λπ.), δίκην δοιδυκοποιού, ὅπως κατά κόρον εσφαλμένα και πάντῃ παράνομα συνηθίζεται κατά παγία και προσφιλή τακτική στις εκκλ. δίκες³³², ἀλλ' ως ἀργυρονόμος επιστήμων σπουδάζει μετὰ προσοχής, «ἵνα μὴ ἀνέλη τὸν ἀθῶον καὶ ἀποκτείνῃ τὸν δίκαιον»³³³.

³²⁹ Δ.Α.Α-Β' (αρ. 298).

³³⁰ Δ.Α.Α-Β' PG 01, 710 (ν' «Ὅτι ἐγχορεῖ τινὰ καὶ ἐκ προτέρων κακῶν μὴ ἀπιστεῖσθαι τὰ δεῦτερα»).

³³¹ Δ.Α.Α-Β' (αρ. 312).

³³² Βλ. ενδεικτικά: (i) το υπ' αρ. πρωτ. 150/1.3.2005 έγγραφο του μητροπολίτη Μεσογαίας & Λαυρεωτικής Νικολάου προς τον καθηγητή της Θεολογικής Σχολῆς του Πανεπιστημίου Αθηνῶν [...], με το οποίο του ζητούσε να τον διευκολύνει ως δήθεν «ἐμπειρος νομικός και κανονολόγος», στην εκτίμηση και αξιολόγηση του συλλεγέντος ανακριτικού υλικού, εναντίον κληρικού του, προκειμένου ο μητροπολίτης να τον εκθέσει σε δίωξη και τιμωρία ενώπιον των εκκλ. δικαστηρίων, έχοντας ως ακολούθως: «Ελογιμώτατε κ. Καθηγητά. Διά του παρόντος γνωρίζομεν υμῖν ὅτι, ενεργούντες ως Τοποτηρητής της Ιεράς Μητροπόλεως Αττικής, δυνάμει του υπ' αριθμ. πρωτ. 558)272)9-2-2005 Εγγράφου της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος, διενεργούμεν τακτικὰς ἐνόρκους ἀνακρίσεις κατά του [...], Εφημερίου του Ιερού Ναοῦ [...] της ως εἶρηται Ιεράς Μητροπόλεως, συμφώνως προς τας διατάξεις του άρθρου 100 του Ν. 5383)1932 <Περὶ Εκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων και της προ αυτῶν διαδικασίας>, ως τίθενται και ισχύουν κατά τα οριζόμενα υπό της παραγράφου 1 του άρθρου 157 του

Ο εκκλ. δικαστής δεν μπορεί να αρνηθεί να εφαρμόσει τον νόμο στο όνομα μιας ιδέας δικαιοσύνης, που θα προέκυπτε από τις προσωπικές του πεποιθήσεις. Το δικαίωμα διασφάλισης κατά της αυθαιρεσίας εκ μέρους του εκκλ. δικαστή, η υπόσχεση ισότητας ενώπιον του νόμου, αποτελεί την βάση της υποχρέωσής του να δίνει προτεραιότητα, σε κάθε περίπτωση, στην εφαρμογή του νόμου και όχι να ενεργεί ως δυσμήχανος κυβιστητήρας. «Ὁ δικαστής ἢ ἐκὼν πρὸς τὸ λῆμμα τὸν τοῦ δικαίου ζυγὸν ἀπέκλινεν, ἢ ἀκουσίως τῇ περιεργίᾳ τῶν τὴν ἀλήθειαν συγγεόντων παρακρουσθεὶς τὴν ἀδικίαν ἐκύρωσεν»³³⁴. Δεν μπορεί να αφίσταται από κάθε έννοια δικαιοσύνης. «Τὸν μέντοι ἐπίσκοπον δεῖ κρίνειν ὀρθῶς, καθὼς γέγραπται· Τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε»³³⁵.

iv. Ιδιότητες και προσόντα του εκκλησιαστικού δικαστή

«Αὐτὸς δικαστὴς τῶν ἐπ' ἐμοὶ γενοῦ, καὶ τὴν σὴν εὐθύτητα, ἤτοι τὴν σὴν δικαιοκρισίαν, ἐπιδέτωσάν μου οἱ ὀφθαλμοί»³³⁶

Αν και οι συνταγματικές και νομικές διασφαλίσεις είναι σημαντικές κυρίως για την διασφάλιση της αντίληψης της σύγχρονης κοινωνίας για αμερόληπτη και αξιόπιστη δικαστική εξουσία, ωστόσο, η συνταγματική πρακτική συχνά δεν έχει

ως ἄνω Νόμου. Ὄθεν παρακαλούμεν, ὅπως διευκολύνητε ἡμᾶς, προβαίνων ὡς ἐμπειρος νομικός και κανονολόγος, εἰς τὴν ἐκτίμησιν και ἀξιολόγησιν του ἄχρι τοῦδε υπάρχοντος δημοσιογραφικοῦ ἢ ἄλλου υλικού κατά του ἐξονομασθέντος Κληρικοῦ, ἀποσταλέντος εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τὴν Ἱεράν Σύνοδον. Ευχαριστοῦντες ὑμᾶς διὰ τὴν πρόθυμον συνδρομὴν και εὐελπιστοῦντες εἰς γόνιμον και ἀποτελεσματικὴν συνεργασίαν, διατελούμεν...+ Ὁ Μεσογαίας και Λαυρεωτικῆς Νικόλαος», (ii) τὴν υπ'αριθ. 128/4-11-2020 ἀπόφαση του μητροπολίτη Θηβῶν & Λεβαδείας Γεωργίου για τὴν ἐπανάληψη τῆς ἀνακριτικῆς διαδικασίας κατηγορουμένων μοναζουσῶν τῆς Ἱεράς Μονῆς [...] τῆς I. Μ. Θηβῶν και Λεβαδείας, μετὰ τὴν ἀπὸ 27-7-2020 μηνυτήρια ἀναφορά των ὡς ἄνω μοναζουσῶν ἐνώπιον του Εἰσαγγελέα Πλημ/κῶν Θηβῶν, κατὰ του Ἀρχιμανδρίτη [...], ἐπειδὴ με τὴν ιδιότητά του ὡς εκκλ. ἀνακριτὴ, κατὰ τὴν διάρκεια τῆς εκκλ. ἀνάκρισης, παρὰ τὴν ἐντονότατη διαμαρτυρία και νόμιμη ἀπαίτηση των κατηγορουμένων μοναζουσῶν και του πληρεξουσίου δικηγόρου τους για ἀμεση ἀποβολὴ του παριστάμενου νομικοῦ συμβούλου τῆς ρηθείσας I. Μητροπόλεως [...], ἐπέτρεψε αυθαίρετα, παράνομα και καταχρηστικά στον τελευταίον, κατὰ σαφὴ παράβαση του ἀρθρ. 105 § 1 του Ν. 5383/1932 (ὅπως ἰσχύει), να παρίσταται σε αὐτὴ και να του υπαγορεύει τὶς ἀνακριτικὲς ἐνέργειες.

³³³ Δ.Α.Α-Β' PG 01,701 (μγ' «Ὅπως χρῆ τὸς συκοφάντας τιμωρεῖσθαι»).

³³⁴ Γρηγόριος Νύσσης, *Εἰς τὴν Προσευχὴν*, PG 44, 206:12.

³³⁵ Δ.Α.Α-Β' PG 01,680 (λγ' «Ὅπως χρῆ τιμᾶσθαι τὸς ἱερεῖς και σεπτοὺς ἡγεῖσθαι, πνευματικοὺς ὄντας γονεῖς»).

³³⁶ Κύριλλος Αλεξανδρείας, *Ἐξήγησι εἰς τοὺς Ψαλμοὺς* PG 69,816:7-9.

καμία σχέση με την επίσημη εικόνα, που απορρέει από τον νόμο. Αυτό συμβαίνει εξ αιτίας διαφόρων μορφών ακατάλληλης επιρροής, που μπορεί να βλάψουν την αμεροληψία της δικαιοσύνης και να την οδηγήσουν σε ατραπούς αντικείμενους στον θεσμικό της ρόλο.

Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι η αμεροληψία συνδέεται σε μεγάλο βαθμό με την εσωτερική στάση ενός ατόμου, που δικαιούται να αποφασίσει σε μία συγκεκριμένη υπόθεση «ὡσπερ ἀπροσωπόληπτος καὶ ἀδέκαστος δικαστὴς οὐχ ἔτεροκλινὴς ἐστὶ τοῖς τῶν πράξεων μέρεσιν, ἀλλ' ἴσῳ σταθμῶ τοῖς λόγοις ἑαυτὸν διδοῦς»³³⁷. Επομένως, ένας ισχυρός προσωπικός χαρακτήρας και σθένος είναι αυτό, που είναι περισσότερο επιθυμητό. Αυτό περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, αξίες, όπως ένα πολύ ηθικό επίπεδο συμπεριφοράς, τόσο εντός του πεδίου του καθήκοντος κατά την άσκηση της δικαστικής λειτουργίας, όσο και εκτός καθηκόντων, θάρρος, ευρεία αντίληψη, ευφυΐα, σοφία, εγκράτεια γλώσσας, περίσκεπτη δικανική κρίση, αίσθηση δικαιοσύνης και ευαίσθητη συνείδηση. Ένας μάλλον εξέχων ρόλος αποδίδεται στην αρετή της δικαστικής αντίληψης. Αν μη τι άλλο, ένας ενάρετος δικαστής είναι ένας αντιληπτικός κριτής³³⁸. Υπό αυτή την έννοια, η αμεροληψία δεν μπορεί να εδραιωθεί αποτελεσματικά σε κανονιστικές πράξεις, επειδή παραμένει κατ' εξοχήν ζήτημα της ανθρώπινης ηθικής δεδομένου ότι «πᾶσά τε ἐπιστήμη χωριζομένη δικαιοσύνης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς πανουργία, οὐ σοφία φαίνεται»³³⁹.

Εν τούτοις, ο καλός δικαστής, θα πρέπει να συγκεντρώνει στο πρόσωπό του τις πιο πάνω ιδιότητες, ώστε να ανταποκρίνεται με τον καλλίτερο δυνατό τρόπο στο υψηλό θεσμικό του καθήκον³⁴⁰ και να καθίσταται σπεκταβίλιος και «τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων κεκρμένους»³⁴¹. Με τα ίδια προσόντα θα πρέπει να κοσμεῖται και ο εκκλ. κριτής, δηλ. ο επίσκοπος, στο πρόσωπο του οποίου ανάγεται πάντοτε η κανονική αρμοδιότητα απονομῆς της εκκλ. δικαιοσύνης³⁴², που απορρέει

³³⁷ Μιχαήλ Ψελλός, *Χρονογραφία*, PG 122,478:13.

³³⁸ Domselaar, I., «Moral Quality in Adjudication: On Judicial Virtues and Civic Friendship» (2015) 1 Netherlands Journal of Legal Philosophy 24-46 (46).

³³⁹ Πλάτωνας, *Μενέξενος*, 246e-247b.

³⁴⁰ Platt, S., «The Qualities of a Good Judge», στο: <<http://www.apursuitofjustice.com/the-qualities-of-a-good-j.../>> (Δημοσιεύθηκε 31 Οκτωβρίου 2007).

³⁴¹ Χρονικόν Πασχάλιον, *Εἰς τὸν Ἀπόστολον Παύλον* PG 92, 439:19.

³⁴² «Συνήθεια βεβίαιος ἦτον αὐτῆ, ἢ μᾶλλον εἶπειν, νόμος ἀγιώτατος, νόμος δικαιοτάτος, καὶ νόμος κοινωφελής. Ἀγιώτατος, διότι ἐκεῖνοι διὰ τῶν ἀσκητικῶν ἀγώνων, καὶ τοῦ μοναδικοῦ πολιτεύματος, πρῶτον ἐκαθαρίζοντο, καὶ τότε ἤρχιζον νὰ καθαρίζωσι τοὺς ἄλλους. Πρῶτον ἐφωτίζοντο, καὶ ὕστερον

από το τριστόν αξίωμα του Χριστού, στην άσκηση του οποίου μετέχει πλήρως, λαμβάνοντας μέσω του μυστηρίου της ιεροσύνης, όλη την εκκλ. αυθεντία και διακονία καθιστάμενος τοιουτοτρόπως «*θρόνων διάδοχος*» των Αποστόλων, αλλά και των «*τρόπων αὐτῶν μέτοχος*»³⁴³.

Αυτά τα προσόντα και οι ιδιότητες μπορεί να συνοψιστούν ως εξής.

i) Δικαστική ιδιοσυγκρασία, συνισταμένη στην ικανότητα να αξιολογεί «*ἀξίως τῆς σεαυτοῦ συνέσεως*»³⁴⁴, όλους τους παράγοντες της εκκλ. δίκης «*δικάζων καὶ τρυφῶν ἐν τῷ δικαστηρίῳ*»³⁴⁵.

ii) Διαρκής επιμόρφωση και συχνή παρακολούθηση των νομικῶν εξελίξεων σε εγχώριο και διεθνές επίπεδο «*ὡς ἂν μὴ καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν κατέχοντο τῇ ἀγνοίᾳ*»³⁴⁶, καθώς την τελευταία κυρίως δεκαετία αρκετά εκκλ. θέματα μείζονος σπουδαιότητας και σημασίας έχουν απασχολήσει τόσο το ΕΔΔΑ³⁴⁷, όσο και το ΔΕΕ³⁴⁸ και μία νέα και μάλιστα υπερνομοθετικής ισχύος νομολογία βρίσκεται *ante portas*.

iii) Ευφυΐα, αντίληψη και ικανότητα σύνθετου συλλογισμού, ακόμη και αν πρέπει να αντιμετωπίσει νέες και άγνωστες έννοιες, ώστε «*μετὰ κρίσεως ἕκαστα διαλαμβάνειν*»³⁴⁹.

iv) Εμπειρία του εκκλ. και κανονικού δικαίου και συνεχῆς ενασχόληση με την νομική επιστήμη και την σύγχρονη νομολογία, ώστε «*εὐχερῶς δυνηθεῖ ὑπὲρ τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων ἐκδικεῖν*»³⁵⁰.

ἐφώτιζον. Πρῶτον ἐτελειοῦντο, καὶ ὕστερον ἐτελείουν καὶ συντόμως εἶπεῖν, πρῶτον ἠγιάζοντο, καὶ ὕστερον ἠγίαζον. Δικαιοσύνη, διότι ἐνδυσάμενοι τοὺς νικηφόρους φοίνικας κατὰ τῶν παθῶν, διὰ μέσου τῶν ἀσκητικῶν ἀγώνων, τότε εἰς βραβεῖον τῆς νίκης, ἐλάμβανον τὸ μέγα τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα καθυποτάξαντες τὸ χειρὸν εἰς τὸ κρεῖττον, ἦτοι τὸ σῶμα εἰς τὸ πνεῦμα, καὶ ἄρξαντες ἑαυτῶν διὰ τῆς ἀκροτάτης φιλοσοφίας τότε τῷ νόμῳ τῆς δικαιοσύνης, ὑπέταττον ἄλλους, καὶ ἐγίνοντο ἄρχοντες τῶν λαῶν», βλ. Αγ. Νικόδημος, Συμβουλευτικὸ Ἐγχειρίδιον, Αθήνα: Παναγόπουλος, Ν. 4 (1999) 31-32.

³⁴³ Απολυτίκιο ἁγίων Ἐπισκόπων Ἱερομαρτύρων.

³⁴⁴ Κανὼν 8 Μ. Βασιλείου Ρ.- Π.- Δ' 112.

³⁴⁵ Ωριγένης, Ὁμιλία εἰς τὸν προφήτην Ἱερεμία PG 14, 17:9.

³⁴⁶ Κανὼν 32 Β' εν Τρούλω (Πενθέκτη) Οικ. Συνόδου Ρ.- Π.- Β' 373.

³⁴⁷ Βλ. ενδεικτικά: Νεγρεπόντης - Γιαννίσης κ. Ελλάδας Αρ. Προσφυγῆς 56759/08 (ΕΔΔΑ, 5 Δεκεμβρίου 2013) ECHR:2013:1205 · Λιαμπέρης κ.ά. κ. Ελλάδας Αρ. Προσφυγῆς 18312/12 (ΕΔΔΑ, 8 Οκτωβρίου 2020) ECHR:2020:1008.

³⁴⁸ ΔΔΕ C-431/17 Μοναχός Ειρηναίος κ. Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών, Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος σύνθεσης) της 7^{ης} Μαΐου 2019 ECLI:EU:C:2019:368.

³⁴⁹ Κανὼν 9 Αντιοχείας Ρ.- Π.- Γ' 141.

³⁵⁰ Κανὼν 97 (nZ') Καρθαγένης Ρ.- Π.- Γ' 539.

v) Ηθική συμπεριφορά και ακεραιότητα, δεδομένου ότι «οὔτε προσῆκόν ἐστιν, τολμηρῶς καὶ κούφως ἐπὶ τούτῳ ἰέναι»³⁵¹.

vi) Θάρρος, προκειμένου αδειμάντως να εφαρμόζει με ευσυνειδησία τον νόμο και τους ι. Κανόνες που είναι «φῶς, καὶ ὁδὸς ζωῆς ἔλεγχος καὶ παιδεία»³⁵², ἔστω κι αν γίνεται αντιδημοφιλής, αναγνωρίζοντας ότι διακονεί των αρετών το σύνολο, την δικαιοσύνη. «Αυτή είναι που απονέμει το ἴσο»³⁵³.

vii) Ικανότητα επικοινωνίας, προφορική και γραπτή, προκειμένου να αποτυπώνει εύστοχα και εύληπτα την δικανική κρίση «καὶ ἀπόφασιν ποιήσει ὅπερ ἂν τῇ ἔμφρονεστάτῃ αὐτοῦ βουλῇ καλῶς ἔχειν δόξῃ»³⁵⁴.

viii) Νομική συλλογιστική, που πρέπει να είναι μοναδική και διακριτική. Ο καλός νομικός συλλογισμός είναι ένας συνδυασμός πρακτικής σοφίας (ορθή ερμηνεία και εφαρμογή του νόμου), τέχνης (αξιολόγηση ουσιωδών πραγματικών περιστατικών) και ρητορικής (ύφος και δομή δικαστικής κρίσης). Η αρμονική σύνθεση αυτών των εννοιών αποτελούν τα βασικά χαρακτηριστικά του άριστου εκκλ. δικαστή.³⁵⁵

ix) Προσαρμογή και ικανότητα στην διαχείριση του φόρτου εργασίας και τα μακροσκελή νομικά κείμενα, ὅστε «τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πεπραγμένοις βεβαιωθῆναι»³⁵⁶.

x) Υγεία σωματική και κυρίως ψυχική³⁵⁷ για να διαχειρίζεται την πίεση και «πᾶν τὸ τῆς ζητήσεως ἐχόμενον»³⁵⁸ χωρίς να άγχεται.

³⁵¹ Κανόν 10 Σαρδικής Ρ.- Π.- Γ' 256.

³⁵² Κανόν 6 Ζ' Οικ. Συνόδου Ρ.- Π.- Β' 577.

³⁵³ Όσ. Πέτρος ο Δαμασκηνός, *Βιβλίο δεύτερο - 24 συνοπτικοί λόγοι, γεμάτοι πνευματική γνώση: Λόγος υ' (20ος)*, Φιλοκαλία των Ιερών Νηπτικών, (μτφρ.) Αντώνιος Γαλίτης, Αθήνα : Το περιβόλι της Παναγίας, 3 (1986) σελ. 183-247: «Υψίλον το γράμμα και εικοστός ο λόγος για των αρετών το σύνολο, την δικαιοσύνη».

³⁵⁴ Κανόν 5 Σαρδικής Ρ.- Π.- Γ' 240.

³⁵⁵ Scharffs, B., «The Character of Legal Reasoning» 61 (2004) *Washington & Lee Law Review* 733-786 (784).

³⁵⁶ Κανόν 91(ηΘ') Καρθαγένης Ρ.- Π.- Γ' 524.

³⁵⁷ Χαρακτηριστική υπήρξε η συμμετοχή σε εκκλησιαστική δίκη εν ενεργεία μητροπολίτη [...], ως προέδρου του ΔΣυνΔικ., ο οποίος όχι μόνο συμμετείχε «ωσει παρών» κατά την διεξαχθείσα κανονική υπόθεση του κληρικού [...], αλλά υπέγραψε την εκδοθείσα απόφαση και τα πρακτικά της εκκλ. δίκης θέτοντας ως ημερομηνία επικύρωσης των ως άνω πρακτικών τυχαία ημεροχρονολογία στιγμιαίας έμπνευσής του «18-4-1914» (sic) αναγόμενη στο απώτατο παρελθόν, που συμπίπτει με την παρέλευση 100 ετών από την κήρυξη του Α' Παγκόσμιου πολέμου.

³⁵⁸ Κανόν 92 (NB') Καρθαγένης Ρ.- Π.- Γ', 525-526.

xi) Χαρακτήρας αδέητος, «*μη ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις συμπεπλεγμένος*»³⁵⁹, ώστε να προσιδιάζει σε μία θετική προσωπικότητα «*δι' ἧς ἡ δικαιοσύνη ...καὶ ὀρᾶται φρονίμως, καὶ κατέχεται σταθερῶς*»³⁶⁰.

xii) Ο εκκλ. δικαστής όπως και ο ησυχαστής «πρέπει πάντοτε να τηρεί την βασιλική οδό. Γιατί την υπερβολή στο κάθε τί, συνήθως την ακολουθεί εύκολα η υπερηφάνεια, την οποία διαδέχεται η πλάνη»³⁶¹.

v. Στοιχειώδεις αρχές δικαϊκής ηθικής

«*Ὁ ἀληθινὸς δικαστὴς ζυγοῖς δικαιοσύνης πάντα διακρινεῖ, καὶ πρᾶξιν καὶ λόγον καὶ διανόημα*»³⁶².

Περαιτέρω, οι εκκλ. κριτές θα πρέπει να εμφορούνται και από τις στοιχειώδεις εκείνες αρχές, που θωρακίζουν την θεσμική τους ιδιότητα στον ευαίσθητο χώρο απονομής της εκκλ. δικαιοσύνης, όπως αυτές αποτυπώνονται στους ι. Κανόνες, αναδύονται μέσα από την περίσκεπτη ζωή και το δικαστικό λειτούργημα ιερών και περισσόφρωνων προσώπων της Εκκλησίας³⁶³ και κατοχυρώνονται μέσα από το αδιαμφισβητήτου κύρους ψήφισμα για την δικαστική ηθική, που εξέδωσε η Ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στις 23 Ιουνίου 2008³⁶⁴, αφού γίνεται φανερό «*πάντων τῶν ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ χρησιμότητι συντρέχειν δοκούντων*»³⁶⁵.

³⁵⁹ Δ.Α.Α-Β' (αρ. 298).

³⁶⁰ Επιστολή της συνόδου της Αφρικής προς τον πάπα Κελεστίνο, επίσκοπο της Ρώμης, βλ. Ακανθόπουλος, Π. (2009), *Κώδικας Ιερών Κανόνων (Κείμενο-Ερμηνεία-Σχόλια) και Εκκλησιαστικής Νομοθεσίας της Εκκλησίας της Ελλάδος*, Θεσσαλονίκη: Βάνιας 372.

³⁶¹ Αγ. Γρηγόριος ο Σιναΐτης, *Πώς πρέπει να κάθεται ο ησυχαστής στην προσευχή και να μη σηκώνεται γρήγορα : Περί πλάνης και διαφόρων ζητημάτων*, *ibid* (αρ. 273) 4 (1986) 230-239.

³⁶² Ιωάννης Δαμασκηνός, *Εἰς τὸν βίον Βαρλαάμ καὶ Ἰωάσαφ* PG 96,110:27.

³⁶³ Ο Διονύσιος ο Αρεοπαγίτης, ο Ιερόθεος Αθηνών, ο Αμβρόσιος Μεδιολάνων και ο Ησύχιος ο Συγκλητικός είναι τα κατ' εξοχήν σύμβολα πρότυπα δικαστών, στα οποία συνδυάζονται με ιδανικό τρόπο η αδέκαστη και σοφή δικαστική κρίση με την πίστη στις αρχές του χριστιανισμού. Η πλούσια μόρφωση, η ενασχόληση με τη φιλοσοφία, η ευγλωττία, η βαθιά σκέψη τους, το ανεπίληπτο ήθος τους και η ενάρετη ζωή τους, τους ανέδειξαν σε σοφούς και αδέκαστους δικαστές με μεγάλη φήμη, ανεπηρέαστους από τις πιέσεις της εξουσίας και του χρήματος, που την συνειδήσή τους δεν την έκαμπε καμιά δύναμη.

³⁶⁴ Στις 23 Ιουνίου 2008, η Ολομέλεια του ΕΔΔΑ εξέδωσε ψήφισμα για την δικαστική ηθική, το οποίο τονίζει την σημασία της ανεξαρτησίας, της αμεροληψίας, της ακεραιότητας, της επιμέλειας και

Ένα καθοριστικό χαρακτηριστικό της αμεροληψίας είναι ότι βλέπει την αρετή της δικαστικής αντίληψης ως κλειδί για την επίτευξη της ηθικής ποιότητας στην απονομή της δικαιοσύνης, επειδή η αντίληψη είναι μια δικαστική αρετή που υπερέχει όλων των άλλων. Η σημασία αυτής της αρετής οφείλεται στο γεγονός ότι η δικαστική κρίση είναι μια πρακτική που ασχολείται με μεμονωμένες περιπτώσεις και, επομένως, με λεπτομέρειες. Αυτά τα στοιχεία ούτε επιβάλλονται στο μυαλό του εκκλ. δικαστή, ούτε αναδύονται από τον εαυτό τους με την δική τους συμφωνία³⁶⁶.

Ειδικότερα, ένα βασικό πλαίσιο, που πρέπει να διέπει την συμπεριφορά των εκκλ. δικαστών σε ατομικό και θεσμικό επίπεδο, προκειμένου να διαμορφώσουν τις κατάλληλες και αναγκαίες πρακτικές ομαλής και λειτουργικής ένταξής τους στον ευαίσθητο χώρο απονομής του δικαίου, εμπεριέχεται στις εξής αρχές:

i) Ανεξαρτησία:

Κατά την άσκηση των δικαστικών τους καθηκόντων τα αρμόδια εκκλ. όργανα είναι ανεξάρτητα από κάθε εξωτερική εξουσία ή επιρροή «*ἵνα αὐτοὶ ἐπιμελῶς καὶ μετὰ ἀκριβείας ἕκαστα διερευνήσωσι καὶ κατὰ τὴν τῆς ἀληθείας πίστιν, ψῆφον περὶ τοῦ πράγματος ἐξενέγκωσιν*»³⁶⁷.

ii) Αντικειμενικότητα:

Απέχουν από οποιαδήποτε δραστηριότητα και αποφυγή οποιασδήποτε κατάστασης, που μπορεί να επηρεάσει την εμπιστοσύνη³⁶⁸ στην αντικειμενικότητα τους «*ὡς ἔξω τρεχόντων πάσης ἀκολουθίας*»³⁶⁹.

iii) Αμεροληψία:

Ασκούν το λειτούργημά τους αμερόληπτα και «*μετὰ πάσης ἐπιμελείας καὶ ἀγαθῆς συνειδήσεως*»³⁷⁰, διασφαλίζοντας την εμπιστοσύνη των παραγόντων της

της αρμοδιότητας, καθώς και της διακριτικής ευχέρειας των δικαστών. Οι δικαστές του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου είναι ελεύθεροι να εκφράσουν τις διαφορετικές τους απόψεις εάν δεν συμφωνούν με την απόφαση της πλειοψηφίας βλ. ECHR, «Resolution on Judicial Ethics : Adopted by the Plenary Court on 23 June 2008», στο: <https://www.echr.coe.int/Documents/Resolution_Judicial_Ethics_ENG.pdf> (Δημοσιεύθηκε 26 Ιουνίου 2008).

³⁶⁵ Κανών 76 Καρθαγένης P.- Π.- Γ' 475.

³⁶⁶ Clarke, B. *The Lens of Character: Aristotle, Murdoch, and the Idea of Moral Perception*, (PhD thesis, University of Pittsburgh, 2003).

³⁶⁷ Κανών 5 Σαρδικής P.- Π.- Γ' 240.

³⁶⁸ Λευιτ. 19:15.

³⁶⁹ Κανών 3 Κυρίλλου Αλεξανδρείας P.- Π.- Γ' 359.

³⁷⁰ Κανών 24 Αντιοχείας P.- Π.- Γ' 166.

ποινικής εκκλ. διαδικασίας σε αυτή. Αποφεύγουν να ενεργήσουν με τρόπο που παραβιάζει τα καθήκοντα τους³⁷¹ και προσέχουν να μην εμπλέκονται σε συγκρούσεις συμφερόντων, καθώς και σε καταστάσεις, που μπορεί εύλογα να θεωρηθεί ότι δημιουργούν σύγκρουση συμφερόντων.

iv) Ακεραιότητα:

Η συμπεριφορά τους πρέπει να είναι σύμφυτη προς τον υψηλό ηθικό χαρακτήρα, που αποτελεί κριτήριο του λειτουργήματός τους. «Οὐ γὰρ κάθηται ὁ δικαστής, ἐπὶ τῷ καταχαρίζεσθαι τὰ δίκαια, ἀλλ' ἐπὶ τῷ κρίνειν ταῦτα· καὶ ὁμῶμοκεν οὐχαριεῖσθαι οἷς ἂν δοκῇ αὐτῷ, ἀλλὰ δικάσειν κατὰ τοὺς νόμους»³⁷². Επιβάλλεται, λοιπόν, να είναι προσεκτικοί ανά πάσα στιγμή του καθήκοντός τους, να τηρούν την προσωπική τους φήμη και συνακόλουθα την φήμη του Δικαστηρίου «ἵνα μὴ κατευτελίζηται τὸ τοῦ ἐπισκόπου ὄνομα καὶ ἡ ἀύθεντία»³⁷³.

v) Αξιοπρέπεια:

Δεν επιτρέπεται να συμμετέχουν σε οποιαδήποτε δραστηριότητα που θα κλόνηζε το κύρος τους «*παραλογιζόμενοι τὴν κανονικὴν διάταξιν*»³⁷⁴, εκτός αν συνάδει με τις απαιτήσεις του λειτουργήματος, που τους έχει αναθέσει η Εκκλησία.

vi) Διακριτική ευχέρεια:

Ασκούν τη μέγιστη διακριτική ευχέρεια σε σχέση με την επιβαλλόμενη εχεμύθεια και το απόρρητο πληροφοριών, αναφορικά με τις προβλεπόμενες διαδικασίες ενώπιον των εκκλ. δικαστηρίων τηρώντας «*πεπληρωμένως*»³⁷⁵ το απόρρητο των συζητήσεων. Η υποχρέωση εχεμύθειας δεν αποκλείει κυρώσεις όταν ένας εκκλ. δικαστής εκτρέπεται, ιδίως στα μέσα ενημέρωσης. Το σύστημα εκκλ. δικαιοσύνης και τα δικαστήρια διαθέτουν θεσμικά εργαλεία επικοινωνίας και δυνατότητες οργανωμένης έκφρασης που πρέπει να χρησιμοποιηθούν. Σε κάθε περίπτωση, η επικοινωνία δεν πρέπει να εκτρέπεται για προσωπική προώθηση.

vii) Ελευθερία έκφρασης:

Ασκούν την ελευθερία της έκφρασης κατά τρόπο συμβατό με την αξιοπρέπεια του ιερού λειτουργήματος τους, όπως εύστοχα ορίζεται στον 6^ο ι. Κανόνα της Β΄

³⁷¹ Δευτ. 1:17.

³⁷² Plato, *Apologia Socratis-Platonis opera* (Ed. Burnet, J. 1900, Repr. 1967) Oxford : Clarendon Press 1.35.c.3.

³⁷³ Κανών 6 Σαρδικής Ρ.- Π.- Γ΄ 243.

³⁷⁴ Κανών 10 Ζ΄ Οικ. Συνόδου Ρ.- Π.- Β΄ 587.

³⁷⁵ Κανών 86 Καρθαγένης Ρ.- Π.- Γ΄ 515.

Οικουμενικής Συνόδου: «Χρή γὰρ παντὶ τρόπῳ, τὸ τε συνειδὸς τοῦ ἐπισκόπου ἐλεύθερον εἶναι»³⁷⁶. Σέβονται την εμπιστευτικότητα των δικαστικῶν συζητήσεων και των διαδικασιῶν, που αναφέρονται ενώπιον τους και δεν εκθέτουν τις πληροφορίες για τις οποίες ἔχουν γνώση.

viii) Επιμέλεια:

Το κράτος δικαίου είναι δεσμευτικό για τους εκκλ. δικαστές και επιβάλλεται να το εφαρμόζουν πιστά. Γι' αυτό καταβάλλουν κάθε δυνατή προσπάθεια, ὡστε να εκτελούν τα καθήκοντά τους «μετὰ πάσης ἀκριβείας και ἐπιμελείας»³⁷⁷. Στο διαδικαστικό επίπεδο, απαιτείται να ασκήσουν τις εξουσίες, που του ἔχουν ανατεθεί από το νόμο και τους ι. Κανόνες δίχως να τις υπερβούν.

ix) Ευθύνη:

Απέχουν από δημόσιες δηλώσεις, παρατηρήσεις ή σχόλια «κόμπου χάριν ἐγκωμίσις οἰκείσις ὑπηρετούμενοι»³⁷⁸, που ενδέχεται να υπονομεύουν το κύρος του εκκλ. δικαστηρίου ή δημιουργεί εύλογες αμφιβολίες ως προς την διασφάλιση της αμεροληψίας τους ως εκκλ. δικαστῶν.

x) Εύνοιες και πλεονεκτήματα:

Δεν θα δεχτούν κανένα δῶρο, χάρι ή ωφέλημα ενωτιζόμενοι την σοφία του βιβλικού χωρίου «τὰ γὰρ δῶρα ἀποτυφλοῖ ὀφθαλμοὺς σοφῶν και ἐξαίρει λόγους δικαίων»³⁷⁹. Στις περιπτώσεις ὅμως εκείνες, που δεν είναι δυνατό να τρωθεί το δικαστικό τους ἦθος «σὺ σαυτοῦ γένου κριτῆς, και τῶν βεβιωμένων ἀκριβῆς δικαστῆς, ἐρεῦνα τὸ συνειδὸς, και τότε δέχου τὸ δῶρον»³⁸⁰. Διαφορετικά «τὰ γὰρ δι' αἰσχροκέρδειαν γινόμενα ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἀλλότρια τοῦ Θεοῦ καθεστήκασι»³⁸¹.

xi) Τιμές και διακρίσεις:

Μπορούν να δεχτούν διακρίσεις και τιμές «προθύμως»³⁸², μόνο όταν η αποδοχή τους «κατὰ τὸ ἰδίωμα τῆς περιστάσεως»³⁸³ δεν τους εκθέτει σε καταστάσεις,

³⁷⁶ Κανὼν 6 Β' Οικ. Συνόδου Ρ.- Π.- Β' 180.

³⁷⁷ Κανὼν 10 Σαρδικῆς Ρ.- Π.- Γ' 256.

³⁷⁸ Κανὼν 11 Σαρδικῆς Ρ.- Π.- Γ' 259.

³⁷⁹ Δευτ. 16:19.

³⁸⁰ Θεοδώρητος Κύρου, Ἑρμηνεία εἰς τὰς ἐπιστολάς τοῦ Ἀπ. Παύλου PG 82,317:30.

³⁸¹ Κανὼν 15 Ζ' Οικ. Συνόδου Ρ.- Π.- Β' 620 · 2 Δ' Οικ. Συνόδου Ρ.-Π.- Β', 218 · 5 Ζ' Οικ. Συνόδου Ρ.- Π.- Β' 573.

³⁸² Κανὼν 4 Ζ' Οικ. Συνόδου Ρ.- Π.- Β' 567.

που κινδυνεύουν να βλάψουν την αντικειμενικότητά τους. Εάν οι περιστάσεις ή και άλλοι παράγοντες αυξάνουν τον κίνδυνο να υπονομευτεί η δικαστική κρίση τους και να εγείρει εύλογη αμφιβολία ως προς την ανεξαρτησία ή την αμεροληψία τους τότε είναι προτιμότερο να μην τις αποδεχτούν³⁸⁴.

xii) Modus vivendi

Οι εκκλ. δικαστές, όπως ακριβώς και οι ησυχαστές θα πρέπει να ενεργούν άμεμπτα και να απέχουν «από την φαυλότητα της αλαζονείας»³⁸⁵. Έτσι, «ακόμη κι αν προκαλέσουν εναντίον τους αναρίθμητους πειρασμούς όλη η φάλαγγα των δαιμόνων, δε θα τους βλάψει. Εκείνοι όμως που πορεύονται με αυθάδεια και σύμφωνα με την δική τους κρίση, αυτοί εύκολα θα υφίστανται βλάβη»³⁸⁶, όπως πολύ εύστοχα αναφέρει η πατερική σοφία.

³⁸³ Κανών 54 Μ. Βασιλείου Ρ.- Π.- Δ' 211.

³⁸⁴ Εμφανής καταστρατήγηση της ρηθείσας αρχής αποτελεί το σύνθημα γεγονός της συμμετοχής επισκόπων σε θρησκευτικές εκδηλώσεις και τελετές κατόπιν προσκλήσεως συνεπισκόπων τους, στους οποίους ανήκουν οι κληρικοί εκείνοι, την εκδίκαση των κανονικών υποθέσεων των οποίων έχουν οι πρώτοι επιφορτιστεί να δικάσουν, ενώπιον των εκκλ. δικαστηρίων, την συγκεκριμένη χρονική περίοδο (!!!).

³⁸⁵ Αγ. Γρηγόριος ο Σιναΐτης (αρ. 273).

³⁸⁶ Ibid.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

ι. Αθέμιτες παρεμβάσεις στην απονομή της εκκλησιαστικής δικαιοσύνης

«Ὁ ἀδίκος δικαστῆς διαστρέφει μὲν τὰ ὀρθὰ μεμελετηκῶς, λέγων δὲ τὸ πονηρὸν καλὸν καὶ τὸ καλὸν πονηρὸν, καὶ τὸ μὲν σκότος εἰς φῶς, τὸ δὲ φῶς εἰς σκότος ἀνοσίως καταλογιζόμενος»³⁸⁷.

Αν και είναι επιθυμητή μια πραγματικά αμερόληπτη και ανεξάρτητη εκκλ. δικαιοσύνη, καθίσταται σαφές ότι πολλοί και διαφορετικοί εξωγενείς παράγοντες έχουν επιπτώσεις στην λήψη των εκκλ. δικαστικών αποφάσεων. Ωστόσο, πρέπει να είμαστε ρεαλιστές, αναγνωρίζοντας ότι και οι εκκλ. δικαστές, αν και «ευκαιριακοί», έχουν «ιστορικό». Δεν έχει σημασία αν διαθέτουν νομικό τρόπο σκέψης, ή πόσο συντηρητικοί ή φιλελεύθεροι είναι στις απόψεις τους. Είναι αναμφισβήτητο ότι μπορούν να αναπτύξουν και να διαμορφώσουν απόψεις, που μπορεί να δημιουργήσουν ανισορροπία στις κλίμακες της απονομής της εκκλ. δικαιοσύνης και αυτό, γιατί συνήθως οι εκκλ. δικαστές έχουν έλλειψη νομικής κατάρτισης, λίγη ή σχεδόν καθόλου γνώση πολλών νομικών θεμάτων, που θα πρέπει να αντιμετωπίσουν ως δικαστές³⁸⁸. Και η συντριπτική πλειοψηφία τους δεν έχει προηγουμένως σπουδάσει νομική επιστήμη, ανακριτική, δικαστική διοίκηση, δικαστική ψυχολογία ή δικαστική ηθική. Επομένως, υπάρχει μεγάλη και άμεση ανάγκη να αναπληρωθεί το ταχύτερο η σημαντική αυτή έλλειψη στον ιδιαίτερα ευαίσθητο χώρο απονομής εκκλ. δικαιοσύνης.

³⁸⁷ Κύριλλος Αλεξανδρείας, *Σχόλια εἰς τοὺς 12 μικροὺς προφήτας* PG 72, 670:28-31.

³⁸⁸ Λ.χ. όταν το εκκλ. δικαστήριο, ως πειθαρχικό ὄργανο, αμφισβητεί την αμετάκλητη κρίση του ποινικού δικαστηρίου και αρνείται να συμμορφωθεί, σύμφωνα προς θεμελιώδεις νομικές διατάξεις, κατά τις οποίες «τα εκκλ. δικαστήρια δεσμεύονται από πλευράς ουσίας της υποθέσεως, εφ' ὅσον πρόκειται οὐχὶ περὶ πνευματικῶν, ἀλλὰ περὶ ποινικοῦ ἀδικήματος, ὑπὸ τοῦ ἐξενεχθέντος δεδικοσμένου της ποινικῆς αποφάσεως, ἐν ὅψει τοῦ ἀρθροῦ 124 τοῦ Ν. 5383/1932, καθ' ὃν ἐπὶ δεδικοσμένου διατάξεις της ποινικῆς δικονομίας ἐπεκτείνονται καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος», βλ. ενδεικτικά τις διατυπωθείσες και καταχωρηθείσες στα πρακτικά αποφάσεως του ΠΣυνΔικ (Συνεδρία 8^ης Ἀπριλίου 2013) εσφαλμένες και ανεδαφικές αιτιάσεις του προέδρου του δικαστηρίου μητροπολίτη Φιλίππων Προκοπίου: (i) «...Για την συνείδησή μας δεν είμαστε πειθαρχικό ὄργανο. Είμαστε Πρωτοβάθμιο Συνοδικό Δικαστήριο. Προφορικά μη μας το λέτε. Στα δικόγραφέ σας γράψετε ότι θέλετε. Μην μας το λέτε ὅμως ἐδῶ» [σελ. 16] (ii) «...Μην αναφέρεστε συνεχῶς σε αποφάσεις ποινικῶν δικαστηρίων. Δεν μας ενδιαφέρουν καθόλου. Ἐχουμε μπροστά τον φάκελο και ἀνάλογα κρίνουμε τον κατηγορούμενο με βάση τους Ἱερούς κανόνες» [σελ. 22].

Οι νηπτικοί πατέρες της Εκκλησίας ταυτίζοντας την δικαιοσύνη με την διάκριση αναφέρουν πως: «λέγεται διάκριση και απονέμει το ίσο σε κάθε περίπτωση, για να μη γίνει μήτε έλλειψη με τη μειωτική κρίση, μήτε υπερβολή με την πλεονεξία»³⁸⁹. Και εξηγούν πως: «αν και αυτές οι δύο φαίνονται αντίθετες, αφού βρίσκονται πάνω και κάτω από τη δικαιοσύνη, εντούτοις κλίνουν το ένα τους μέρος στην αδικία και οι δύο. Η γραμμή είτε κύρτωμα έχει, είτε κοίλωμα, φεύγει από την ευθεία. Και ο δίσκος της ζυγαριάς που γέρνει, πλεονεκτεί από τον άλλο», συνιστώντας, εν τέλει, ότι: «εκείνος τώρα που μπορεί να κρατά τη δικαιοσύνη, δεν πέφτει ούτε κάτω, με την αφροσύνη, ούτε πάλι πάνω, με τη θρασύτητα, αλλά έχει φρόνημα σωφροσύνης»³⁹⁰.

Οι ως τώρα αρνητικές επισημάνσεις αναφέρονται σε κενά του θεσμικού πλαισίου της πειθαρχικής εξουσίας στο χώρο της εκκλ. δικαιοσύνης. Όμως, πέρα από αυτά, υπάρχουν ή είναι ενδεχόμενο να λειτουργούν και αφανείς διάυλοι, που απομακρύνουν τον εκκλ. κριτή από την θέση της μεσότητας³⁹¹, την οποία επιβάλλεται να τηρεί, ως πειθαρχικός δικαστής, κατά την απονομή του δικαίου.

Ένας από τους σημαντικότερους τούτους διαύλους είναι η τάση, που παρατηρείται σε πολλούς επισκόπους όταν καλούνται να κρίνουν κανονικές υποθέσεις κληρικών, να στέργουν αλληλέγγυοι προς τις επιλογές και τις παρεμβάσεις των συνεπισκόπων τους, στην εκκλ. δικαιοδοσία των οποίων υπάγονται οι κρινόμενοι, κατά παράβαση των ιεροκανονικών διατάξεων, που ορίζουν ρητά «*τὸ τῆς συνωμοσίας ἔγκλημα καὶ παρὰ τῶν ἔξω νόμων πάντῃ κεκώλυται, πολλῶ δὴ μᾶλλον ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ τοῦτο γίνεσθαι ἀπαγορεύειν προσήκει*»³⁹².

³⁸⁹ Αγ. Γρηγόριος ο Σιναΐτης, *Λόγος 20^{ος}* (αρ. 273) 224-225.

³⁹⁰ *Ibid* · Ρωμ. 12, 3.

³⁹¹ «Στα Ηθικά Νικομάχεια (1131b 13-15) αναπτύσσεται το Αριστοτέλειο αξίωμα της μεσότητας, αξίωμα στο οποίο ερείδεται το μέτρο, η μετριοπάθεια, η αποφυγή των ακροτήτων που εν τέλει οδηγεί στην ύβρι. Ο φιλόσοφος υποστήριζε ότι τόσο η υπερβολή σε κάτι όσο και η πλήρης έλλειψη ή αδιαφορία είναι δυο άκρα που πρέπει να αποφεύγονται. Μέσα από το αριστοτελικό αυτό αξίωμα του μέτρου, αναδεικνύονται είδη ανθρώπινων χαρακτήρων και σκιαγραφείται ο επιθυμητός χαρακτήρας του δικαστή, τον οποίο -κυρίως- πρέπει να διακρίνουν διάφορες αρετές (πχ. η ανδρεία, η σωφροσύνη, η γενναιοδωρία, η πραότητα, η σεμνότητα, η νέμεση) και το μέτρο (ή η μεσότητα) κατά τον Αριστοτέλη» βλ. Λαϊνιώτη, Α., «Ένας δικαστής αλλά και ένας ηγέτης πρέπει να έχει αιδώ», Ομιλία στην εορτή του Αγ. Διονυσίου Αρεοπαγίτη, (*Επίσημη ιστοσελίδα του Πρακτορείου Ειδήσεων δικαστικό*, 8.10.2019) <<https://www.dikastiko.gr/articles/>>, Ανακτήθηκε 19 Νοεμβρίου 2020.

³⁹² Κανών 18 Δ' Οικ. Συνόδου Ρ.- Π.- Β' 263.

Δεν είναι δυστυχώς ελάχιστες οι περιπτώσεις εκείνες, όπου οι επίσκοποι ως εκκλ. κριτές, υπό το κράτος πειστικών αιτημάτων, ενεργούν σε βάρος των θεμελιακών δικαιωμάτων των προσώπων, που καλούνται να κρίνουν, γεγονός που καταδεικνύει ότι δεν έχει συνειδητοποιηθεί ευρύτερα ότι σε μεγάλη έκταση η αποστολή των εκκλ. δικαστηρίων επικεντρώνεται στην έννομη και μόνο προστασία των κρινομένων προσώπων, κληρικών και μοναχών, απέναντι στο αλαζονικό και πολλές φορές ιδιοτελές φρόνημα ενίων «οξυχόλων επισκόπων»³⁹³ και λοιπών εν γένει αφανών και παρανόμων επηρεασμών³⁹⁴.

Τα τελευταία χρόνια μάλιστα, πληθύνονται οι περιπτώσεις εκείνες, όπου περιστασιακές και ύποπτες πλειοψηφίες³⁹⁵, ερειδόμενες εν πολλοίς, σε στείρες και αντισυνταγματικές διατάξεις του Ν. 5383/1932 στήριζαν «*τοιιάτας ράδιουργίας και τέχνας ού δεκτέας, αλλά μᾶλλον κολαστέας*»³⁹⁶ και προέκριναν ως ιεροκανονικές, νόμιμες και σύμφωνες με την ΕΣΔΑ³⁹⁷, πρόδηλες προσβολές θεμελιακών δικαιωμάτων³⁹⁸.

Άλλοτε, πάλι, με την έκδοση αντιφατικών αποφάσεων³⁹⁹ παραβιάζεται η αρχή της ασφάλειας δικαίου⁴⁰⁰, ως ειδικότερης έκφανσης της δίκαιης δίκης, με αποτέλεσμα

³⁹³ Κανών 14 Σαρδικής Ρ.- Π.- Γ' 267.

³⁹⁴ Βλ. την υπ' αρ. πρωτ. 193/10-3-2010 επιστολή του μητροπολίτη Κυθήρων Σεραφεΐμ προς τον Οικ. Πατριάρχη Βαρθολομαίο, εξ αφορμής της υποθέσεως του μητροπολίτη πρ. Αττικής, Παντελεήμονος Μπεζενίτη, στο: <<http://imkythiron.gr/index.php/eidiseis/teleftaia-nea/3349>> (Δημοσιεύθηκε 10 Μαρτίου 2010).

³⁹⁵ Έξ. 23:2.

³⁹⁶ Κανών 2 Σαρδικής Ρ. - Π.:Γ' 231.

³⁹⁷ Svetina κ. Σλοβενίας Αρ. Προσφυγής 38059/13 (ΕΔΔΑ, 22 Μαΐου 2018) ECHR:2018:0522 «Χρήση προσωπικών δεδομένων κατά την ποινική διαδικασία χωρίς δικαστική άδεια».

³⁹⁸ Βλ. την υπ' αρ. 644/2010 απόφαση του ΣτΕ, με την οποία ακυρώθηκε η υπ' αρ. 4/2005 απόφαση του ΔΣυνΔικ. της ΙΣ της ΕΕ επί υποθέσεως του κληρικού [...], στον οποίο επιβλήθηκε η ποινή της καθαίρεσης, καθώς το δικάσαν εκκλ. δικαστήριο έλαβε υπόψη του για την κατάγνωση της ενοχής παρανόμως ληφθέντα αποδεικτικά μέσα. Κατά την παλινδικία της υποθέσεως τόσο το ΠΣυνΔικ (α/α 23/2013), όσο και το ΔΣυνΔικ (Συνεδρία της 14-1-2014) επέβαλαν και πάλι την ποινή της καθαίρεσης στον ως άνω κληρικό, η δε απόφαση επί επτά (7) και πλέον έτη, πάντο αντικανονικά και παράνομα, δεν έχει κοινοποιηθεί στον καταδικασθέντα κληρικό, προφανώς προς αποτροπή νέας προσφυγής του στο ΣτΕ και απόσχιση τυχόν ποινικών και αστικών ευθυνών των εμπλεκομένων, εξ αιτίας της ανωτέρω παράνομης συμπεριφοράς.

³⁹⁹ Βλ. το υπ' αρ. 1/2003 Απαλλακτικό Βούλευμα του Πρωτοβαθμίου δια τους Αρχιερείς Συνοδικού Δικαστηρίου της ΙΣ της ΕΕ, το οποίο δεν έλαβε υπόψη του παρανόμως ληφθέντα αποδεικτικά μέσα

να διαρρηγνύεται ο ιστός του κράτους δικαίου⁴⁰¹ και να κλονίζεται η εμπιστοσύνη στην εκκλ. δικαιοσύνη και τούτο, παρά τις επανειλημμένες αποφάσεις της ΔΙΣ επί αναλόγων θεμάτων, που προέκρινε, στις περιπτώσεις εκείνες, που δεν παραβιάζεται το ιεροκανονικό δίκαιο, την εναρμόνιση της εκκλ. δικαιοσύνης με την σύγχρονη νομολογία, ώστε να παρέχεται ευχερώς η ασφάλεια δικαίου⁴⁰². Γιατί είναι παράδοξο, αν μη και θλιβερό, ελάχιστονες εκκλ. δικαστικοί σχηματισμοί να λοξοβατούν ή να αποκλείουν εντελώς από τις σχετικές αποφάσεις του ανωτάτου διοικητικού οργάνου της Εκκλησίας, δημιουργώντας υπόνοιες μεροληψίας, σύγχυση και νομική αβεβαιότητα στις κρινόμενες υποθέσεις.

και αποφάσισε την αθώωση του κατηγορηθέντος για κανονικά αδικήματα μητροπολίτη [...], «επειδή μετά την έκδοσιν της υπ' αριθμ. 6478/2002 αποφάσεως του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών (διαδικασία ασφαλιστικών μέτρων), δι' ής απηγορεύθη, ως προϊόν παρανόμου και ποινικώς κολασίμου διεργασίας, η χρήση και η περαιτέρω κυκλοφορία των υπαρχουσών μαγνητοταινιών ήχου, εμπειρευουσών φερομένας υποκλοπείσας συνομιλίας του κατηγορουμένου Αρχιερέως ...και της υπ' αριθμ. 1335/778/ 8.4.2003 Αποφάσεως της Διαρκούς Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος, δι' ής συνωδά τη ισχύουσα Νομοθεσία και τη προρρηθείσα Δικαστική Αποφάσει απηγορεύθη ή διακρίβωσις της γνησιότητας και η ταυτοποίησις ή μή των ειρημένων μαγνητοταινιών ήχου διά πραγματογνωμοσύνης, δέν ήδύναντο αύται να χρησιμοποιηθούν ως αποδεικτικόν μέσον, ένεκεν του μη νομίμου τρόπου εγγραφής αύτών», 3-4. Αντίθετα, με τις υπ' αρ. 6/2005, 4/2005 και 23/2013 αποφάσεις του ΠΣυνΔικ και ΔΣυνΔικ της ΙΣ της ΕΕ αντίστοιχα, επιβλήθηκε η ποινή της καθάρσεως στον [...] κληρικό της Ι. Αρχιεπισκοπής Αθηνών, καθώς για την κατάγνωση της ενοχής του λήφθηκαν υπ' όψιν παρανόμως ληφθέντα αποδεικτικά μέσα και ειδικότερα «εκ της εκτιμήσεως ιδίως εκ της θεωρήσεως των μνημονευομένων μαγνητοταινιών εικόνας», 21.

⁴⁰⁰ Σύμφωνα με το ΕΔΔΑ «Η αρχή αυτή επιδιώκει κυρίως να εξασφαλίσει σταθερότητα στις νομικές καταστάσεις και να ενισχύσει την εμπιστοσύνη του κοινού στην απονομή της δικαιοσύνης. Κάθε σταθερή απόκλιση της νομολογίας γεννά τον κίνδυνο νομικής αβεβαιότητας η οποία μειώνει την εμπιστοσύνη του κοινού εντός του νομικού συστήματος, ενώ αυτή η ίδια η εμπιστοσύνη είναι μία από τις βασικές συνιστώσες της ιεράρχησης των κανόνων του δικαίου στην εφαρμογή τους» βλ. ιδίως, Hayati Celebi κ. Τουρκίας, Αρ. Προσφυγής 582/05 (ΕΔΔΑ, 9 Φεβρουαρίου 2016) ECHR:2016:0209 § 52 · Ferreira Santos Pardal κ. πορτογαλλίας, Αρ. Προσφυγής 30123/10 (ΕΔΔΑ, 30 Ιουλίου 2015) ECHR:2015:0730 § 42.

⁴⁰¹ Καταδίκη της Ελλάδας για παραβίαση του δικαιώματος της δίκαιης δίκης. «Το Δικαστήριο του Στρασβούργου έκρινε ότι η νομολογιακή σύγκρουση μεταξύ των δύο τμημάτων του ΣτΕ συνεχίστηκε επί σειρά ετών και μάλιστα, παρά την απόφαση της Ολομέλειας του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Αυτό δημιούργησε μια κατάσταση νομικής αβεβαιότητας, επισημαίνοντας την αναποτελεσματικότητα του μηχανισμού εναρμόνισης της νομολογίας», βλ. Τσαγκαράκης κ. Ελλάδος Αρ. Προσφυγής 17257/13 (ΕΔΔΑ, 23 Ιουνίου 2019) ECHR:2019:0523.

⁴⁰² Βλ. το από 26 Ιουνίου 2009 υπόμνημα της ΔΙΣ προς τον Οικ. Πατριάρχη Βαρθολομαίο (αρ. 267).

Σε άλλες περιπτώσεις είναι διάχυτη η εντύπωση ότι κάποιοι εκκλ. κριτές ασκούν την δική τους, ασφαλώς καλοπροαίρετη πολιτική, και πάλι, όμως, με ανεπίτρεπτη ή έστω προβληματική θυσία ατομικών δικαιωμάτων⁴⁰³. Αυτή η ομηρία τους στις προσωπικές επιλογές τους, όπως χάριν της δήθεν «φιλαδελφίας» κατά την δημόδη ρήση «όμοιος τον όμοιο αγαπά κι όμοιος τον όμοιο θέλει», παραβιάζει την ουσία της δικαιοσύνης, ως έκφρασης της αρχής της μεσότητας και ως επιδίωξης ισόρροπης ικανοποίησης όλων των αντίθετων συμφερόντων, ιδίως όταν όλα έχουν συνταγματική κάλυψη.

Φυσικά οι προσωπικές επιλογές κάποιων άλλων εκκλ. κριτών ενέχουν κινδύνους, όταν εντάσσονται στο πλαίσιο, για το οποίο έγινε ήδη υπαινιγμός, δηλ. της αθέμιτης διαπλοκής αφανών προσωπικών συμφερόντων, ασφαλώς όχι στο θεμιτό πλαίσιο των θεσμικών τους καθηκόντων⁴⁰⁴, με αποτέλεσμα μέσα στον όλεθρο της δυστυχίας, που επισύρει η αυθαιρεσία, η δικαιοσύνη, που απονέμει το δίκαιο παύει να λειτουργεί ως εύδιος και ασφαλής λιμένας και ως πηγή ενθάρρυνσης και γίνεται σύμβολο ανθρώπινης αλαζονείας και ύβρεως⁴⁰⁵.

Ακραία, αν και υπαρκτά, είναι και τα οδυνηρά κρούσματα εκείνων των εκκλ. κριτών, που ενδίδουν στους πειρασμούς της Κίρκης, ιδίως σε πειθαρχικές δίκες μείζονος εκκλ. σημασίας, όπου αντιπαλαίει η αρετή της δικαιοσύνης με την ύβρι της

⁴⁰³ Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση αποφάσεως του ΔΣυνΔικ. της ΙΣ της ΕΕ (Συνεδρία 19-3-2014), κατά την οποία, επιβλήθηκε η ποινή της καθαίρεσης στον Αρχιμανδρίτη [...] κληρικό της Ι. Μητροπόλεως [...] και παρά την ανεπιφύλακτη αντίθετη διάταξη του άρθρου 20 παρ. 2 του Σ, κατά το οποίο: «*Το δικαίωμα της προηγούμενης ακρόασης του ενδιαφερομένου ισχύει και για κάθε διοικητική ενέργεια ή μέτρο που λαμβάνεται σε βάρος των δικαιωμάτων ή συμφερόντων του*», δέχεται ότι τάχα δεν είναι απαραίτητη η προηγούμενη ακρόαση του κληρικού, όταν οι προϋποθέσεις του νόμου διατυπώνονται κατά τρόπο αντικειμενικό και η εξέταση της συνδρομής τους γίνεται μηχανιστικά, σαν να παρείχε τάχα η μεθοδολογία του δικαίου τέτοια περιθώρια μηχανιστικής και όχι διαλεκτικής εφαρμογής των δικαϊκών κανόνων.

⁴⁰⁴ Βλ. την από 4-11-2020 αίτηση εξαίρεσης του Αρχιμανδρίτη [...] κληρικού της Ι. Μητροπόλεως [...], ενώπιον του ΠΣυνΔικ της ΙΣ της ΕΕ, περί αποχρώντος λόγου νομίμου αποκλεισμού του εισηγητή μητροπολίτη (μέλους της σύνθεσης του ως άνω ΠρΣυνΔικ.), επειδή ο τελευταίος, είχε εκνόμεως επιτρέψει στο πρωτοσύγκελλό του να λάβει γνώση του απόρρητου περιεχομένου του δικαστικού φακέλου της κανονικής υπόθεσης του ως άνω κληρικού και βάσει αυτού να προβεί σε προσβλητικές δηλώσεις εναντίον του, μέσω του διαδικτύου, προκαταλαμβάνοντας την δικαστική κρίση.

⁴⁰⁵ Bart van Klink, «The Destruction and Reconstruction of the Tower of Babel» (2011) 3 Netherlands Journal of Legal Philosophy 230-245 (230).

αδικίας, επιβάλλοντας παράνομα και καταχρηστικά «*συνομνύμενοι, ἢ φατριάζοντες ἢ κατασκευὰς τυρεύοντες συγκληρικῶν*»⁴⁰⁶ ανεπέριστες στους ι. Κανόνες εκκλ. ποινές⁴⁰⁷, κατά παράβαση του Σ και της ΕΣΔΑ (7)⁴⁰⁸, κάνοντας και πάλι επίκαιρους τους στίχους του Ησιόδου, καθώς διεκτραγωδούσε: «*τῆς δὲ Δίκης ῥόθος ἔλκομένης ἢ κ' ἄνδρες ἄγωσιν δωροφάγοι, σκολιῆς δὲ δίκης κρίνωσι θέμιστας· ἢ δ' ἔπεται κλαίουσα, ἡέρα ἔσσαμένη, κακὸν ἀνθρώποισι φέρουσα, οἷ τέ μιν ἐξελάσωσι καὶ οὐκ ἰθεῖαν ἔνειμαν*»⁴⁰⁹.

⁴⁰⁶ Κανὼν 34 Β' ἐν Τρούλω Οικ. Συνόδου (Πενθέκτη) Ρ.- Π.- Β' 382.

⁴⁰⁷ Βλ. (i) τὴν υπ' ἀρ. 14/2013 ἀπόφαση τοῦ ΠΣυνΔικ. τῆς Ι.Σ τῆς Ε.Ε, με τὴν ὁποία ἐπιβλήθηκε στὸν Ἀρχιμανδρίτη [...] κληρικό τῆς Ι. Μητροπόλεως [...] αὐθαίρετα καὶ ἀντικανονικά, κατὰ σαφῆ παράβαση θεμελιωδῶν διατάξεων τοῦ νόμου καὶ τῶν θείων καὶ ι. Κανόνων, ἡ ποινὴ τῶν 7,5 ἐτῶν ἀργίας, ἡ ὁποία ἐν συνεχείᾳ ἀνετράπη με τὴν υπ' ἀρ. 19/2014 Ἀπόφαση τοῦ ΔΣυνΔικ. (Συνεδρία 8^{ης} Ἀπριλίου 2014), γιὰ ἀνεπέριστα στους ι. Κανόνες εκκλ. ἀδικήματα, τὰ ὁποία ναι μεν κατὰ τὸ κοινὸ ποινικὸ δίκαιο συνιστοῦσαν ἀξιόποινες πράξεις, γιὰ τὶς ὁποῖες, ὁμως, ὁ ρηθεὶς κληρικός εἶχε ἀμετακλήτως ἀθωωθεὶ ἀπὸ τὴν ποινικὴ δικαιοσύνη καὶ ὡς ἐκ τούτου, οὐδεμία ἀρμοδιότητα, πλέον, κατελίπετο στὸ ΠΣυνΔικ πρὸς πειθαρχικὸ καταλογισμό, τὸ ὁποῖο ἐν προκειμένῳ, ἐδράσε καθ' ὑπέρβασιν τῶν ὁρίων τῆς ἐξουσίας τοῦ νοσφιζόμενου ἐξουσία, τὴν ὁποία οὐδόλως τοῦ παρείχε ὁ νόμος, ἐπιδεικνύοντας συμπεριφορὰ ἀντικείμενη εὐθέως στὸ κράτος δικαίου καὶ ἀγνοώντας προκλητικὰ τὶς ἀμετάκλητες ἀποφάσεις τῶν ποινικῶν δικαστηρίων, με δεδομένο μάλιστα ὅτι ἡ ἐν λόγω διαδικασία ἦταν ἐξ ὑπαρχῆς παντελῶς ἀκυρὴ, ἐνεκὰ ἐλλείψεως τῶν νομίμων προϋποθέσεων ἐγερσῆς τῆς κατὰ τὴν προδικασία, (ii) Μαντζουνέας, Ε. (1973), *Κανονικὸς Ποινικὸς: Ἐπιτιμιακὸς Κώδιξ ἐκ τῆς Ἀγ. Γραφῆς καὶ τῶν Ι. Κανόνων*, Ἀθήνα ιη'.

⁴⁰⁸ Τὸ ἀρθρο 7 τῆς Σύμβασης δὲν περιορίζεται μόνο στὴν ἀπαγόρευση τῆς ἀναδρομικῆς ἐφαρμογῆς διατάξεως τοῦ νόμου σε βάρους ἐνὸς κατηγορουμένου. Ἐνσωματώνει ἐπίσης, γενικότερα, τὴν ἀρχὴ ὅτι μόνο ὁ νόμος μπορεῖ νὰ ὀρίσει ἓνα ἐγκλημα καὶ νὰ ὀρίζει ποινὴ (*nullum crimen, nulla poena sine lege*). Ἐνὸ ἀπαγορεύει ἰδίως τὴν ἐπέκταση τοῦ πεδίου ἐφαρμογῆς τῶν ὑπαρχόντων ἀδικημάτων σε πράξεις, ποὺ προηγουμένως δὲν ἦταν ἀδικήματα, θεσπίζει ἐπίσης τὴν ἀρχὴ ὅτι τὸ δίκαιο δὲν πρέπει νὰ ἐρμηνεύεται διασταλτικῶς εἰς βάρους ἐνὸς κατηγορουμένου, γιὰ ἀδικήματα κατ' ἀναλογία βλ. *Del Río Prada* κ. Ἰσπανίας [GC] Ἀρ. Προσφυγῆς 42750/09 (ΕΔΔΑ, 21 Ὀκτωβρίου 2013) § 77 ECHR 2013:1021 · *Vasilias* κ. Λιθουανίας [GC] Ἀρ. Προσφυγῆς 35343/05 (ΕΔΔΑ, 20 Ὀκτωβρίου 2015) §153 ECHR 2015:1020 · *Kafkaris* κ. Κύπρου [GC] Ἀρ. Προσφυγῆς 21906/04 (ΕΔΔΑ, 12 Φεβρουαρίου 2008) § 140 ECHR 2008:0212.

⁴⁰⁹ «Καὶ ταραχὴ σηκώνεται, ὅταν ἡ Δικαιοσύνη σέρνεται ὅπου τυχόν τὴν πάνε οἱ δωροφάγοι ἄντρες ποὺ κρίνουνε τὰ δίκαια με κρίσεις στρεβλές. Κι ἐκεῖνη κλαίγοντας ἀκολουθεῖ ντυμένη με ομίχλη καὶ φέρνει τὸ κακὸ σε κείνους τοὺς ἀνθρώπους ποὺ τὴ διώχνουν καὶ δὲν τὴν ἀπονέμουν ἴσια», βλ. Γκιργκένης, Σ. (2001), *Ἡσιόδου, Ἔργα καὶ Ἡμέρες - Θεογονία - Ἡ Ἀσπίδα τοῦ Ἡρακλῆ : Μαρτυρίες γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὰ ἔργα του*, Θεσσαλονίκη : Ζήτρος, 220 -224:.

ii. Εκκλησιαστική δικαιοσύνη, αμεροληψία & MME

Ὅταν δὲ αἰτιᾶται κρινόμενον δικαστῆς καὶ τοσοῦτος, ἀνάγκη σιωπᾶν τῶν ἔθῶν καὶ νομίμων τὴν γλῶτταν ἐπεχόντων καὶ τὸ στόμα κλειόντων καὶ ἀπορραπτόντων»⁴¹⁰

Τα μέσα ενημέρωσης συνηθίζεται να χαρακτηρίζονται ως πηγή «τέταρτης εξουσίας» μίας δημοκρατικής κοινωνίας. Ο γρήγορα εξελισσόμενος κόσμος των μέσων ενημέρωσης έχει αφήσει πολλούς να αγωνίζονται να προσαρμοστούν. Ποτέ στην ιστορία δεν ήταν ευκολότερο να φτάσει κάποιος τόσους πολλούς κάνοντας τόσο λίγα. Όπως μπορεί κανείς να φανταστεί, η ικανότητα να μιλάμε άμεσα στον κόσμο μέσω κάμερας ή πληκτρολογίου μπορεί να είναι ένα απίστευτο δώρο, όσο και μια αφόρητη κατάρα.

Στην εποχή μας υπάρχει μία συνεχής ορατή και αφόρητη ψυχολογική πίεση, που ασκούν έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα μαζικού επηρεασμού (MME) σε όλους τους τομείς της σύγχρονης κοινωνίας μας, από τους οποίους δεν θα μπορούσε να παραμείνει αλώβητος ο εκκλ. χώρος. Η βλαβερή κάλυψη των εκκλ. θεμάτων από τα μέσα ενημέρωσης, τις περισσότερες μάλιστα φορές με ένα αβέβαιο δημοσιογραφικό στυλ, αναμφίβολα έχει αποσταθεροποιητικό αποτέλεσμα. Ποτέ οι δημοσιογράφοι δεν ήταν τόσο παθιασμένοι με τις εκκλ. υποθέσεις, ούτε, όμως, η Εκκλησία και οι πιστοί τόσο ευχαριστημένοι με τα δημοσιογραφικά τους ρεπορτάζ και χρονικά. Όσον αφορά στις σχέσεις μεταξύ Εκκλησίας και μέσων ενημέρωσης, οι εκκλ. παράγοντες επιπλέον υποφέρουν από πλήρη έλλειψη εμπειρίας σε αυτόν τον τομέα. Έτσι, θα ήταν επιθυμητό να ληφθούν συγκεκριμένα μέτρα για την μείωση των προβλημάτων, που έχουν προκύψει τα τελευταία χρόνια.

Πολλοί προειδοποιούν για τις παγίδες των λειτουργιών της δικαιοσύνης στην αλληλεπίδρασή τους με τα μέσα ενημέρωσης⁴¹¹, αλλά προτείνουν επίσης ότι η αποφυγή δεν είναι η απάντηση στο πρόβλημα⁴¹². Συνεπώς, η μεσότης και στην περίπτωση αυτή θα αποτρέψει την αρνητική αλληλεπίδραση με τα μέσα ενημέρωσης

⁴¹⁰ Philo Judaeus, *Legatio ad Gaium* (ed. Cohn, L., Reiter, S. Berlin : Reimer, 1915, Repr. 1962) Berlin: Reimer 6,360.2.

⁴¹¹ Leben, S., «Ten Tips for Judges Dealing with the Media» 47: 1-2 (2011) Court Review 38-41.

⁴¹² Greenstein, M., «Judicial Ethics, Impartiality and the Media» στο: <https://www.americanbar.org/groups/judicial/publications/judges_journal/2019/summer/judicial-ethics-impartiality-and-media/>, (Δημοσιεύθηκε 12 Αυγούστου 2019).

και θα συμβάλει στην λογική ενίσχυσης της διαφάνειας και της εξωστρέφειας του εκκλ. δικαστικού συστήματος. Επομένως, πρέπει να υπάρχει μια συνεχής ισορροπία: ο τύπος πρέπει να είναι ελεύθερος να ασκεί κριτική και τα εκκλ. δικαστήρια οφείλουν να παραμένουν ανεξάρτητα από την πίεση των μέσων ενημέρωσης.

Πώς θα πρέπει, λοιπόν, να συμπεριφερθούν οι επίσκοποι ως εκκλ. δικαστές απέναντι στα ΜΜΕ, ιδιαίτερα δε, σε διάφορες περιπτώσεις σκανδάλων, που ενέχονται εκκλ. πρόσωπα και έχουν εγείρει δικαιολογημένα ή μη δημοσιογραφικό θόρυβο, δηλ. σε συγκεκριμένες κανονικές υποθέσεις, τις οποίες μάλιστα καλούνται οι ίδιοι να κρίνουν;

Σύμφωνα με τους κανόνες δικαστικής δεοντολογίας, οι δικαστές δεν παρέχουν συνεντεύξεις και μάλιστα για εκκρεμείς υποθέσεις⁴¹³. Στις δημόσιες εκφράσεις τους, οι δικαστές επιδεικνύουν αυτοσυγκράτηση, ώστε να μην διακυβεύεται η εικόνα της αμεροληψίας της δικαιοσύνης, που είναι απαραίτητη για την εμπιστοσύνη του κοινού. Οι δικαστές «μιλούν» πάντα ενώπιον των δικαστηρίων και αποφαίνονται μέσω της δικανικής κρίσης τους, που αποτυπώνεται γραπτά με τις αντίστοιχες δικαστικές αποφάσεις τους. Ο παραπάνω θεμελιώδης κανόνας δικαστικής δεοντολογίας κρίνεται ως ο πλέον ενδεδειγμένος και για τους εκκλ. κριτές στις αντίστοιχες περιπτώσεις.

Οι εκκλ. δικαστές δεν πρέπει να επιτρέπουν στον εαυτό τους να επηρεάζονται ακατάλληλα από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και την κοινή γνώμη και δεν πρέπει να σχολιάζουν δημόσια ή μπροστά στα μέσα ενημέρωσης θέματα που θα μπορούσαν να κλονίσουν την αξιοπιστία τους βλάπτοντας σοβαρά τις αρχές που διέπουν την δίκαιη δίκη. Οι εκκλ. δικαστές αποφεύγουν να εκφραστούν, ακόμη και με σύνεση και μετριοπάθεια, στις περιπτώσεις, στις οποίες είναι πιθανό να παρεξηγηθούν.

Δεν είναι ελάχιστα, δυστυχώς, οι περιπτώσεις εκκλ. προβλημάτων, που ταλανίζουν την επικαιρότητα, στις οποίες οι επίσκοποι υπό το κράτος ψυχοφθόρων πιέσεων των ΜΜΕ, εξαιτίας του εγερθέντος δημοσιογραφικού θορύβου, είτε προβαίνουν ανεπίτρεπτα σε δηλώσεις και σχόλια⁴¹⁴ επί των εκκρεμών κανονικών

⁴¹³ Βλ. ενδεικτικά, ΦΕΚ Β'4942/09.11.2020 «*Χάρτης Δεοντολογίας των Δικαστικών Λειτουργιών του Ελεγκτικού Συνεδρίου*», Αρ. απόφ. ΦΓ8/55595, άρθ. 5.

⁴¹⁴ Βλ. την από 27-10-2020 σχετική δήλωση του Αρχιεπισκόπου Αθηνών Ιερωνύμου στο τηλεοπτικό διάλογο Σκάϊ, αναφορικά με φερόμενη ανάρμοστη συμπεριφορά κληρικού στη Μάνη: «*Δεν υπάρχουν λέξεις που να μπορούν να αποτυπώσουν τον βαθύτατο πόνο μου ως κληρικού, αλλά και την οργή μου ως ανθρώπου για το τερατώδες και φρικαλέο γεγονός της σεξουαλικής κακοποίησης του 12χρονου αγγελουδιού στην Ανατολική Μάνη. Δεν χωρά στο νου και στην ψυχή μου ότι ένας άνθρωπος ταγμένος*

υποθέσεων των κληρικών⁴¹⁵, τις οποίες οι ίδιοι καλούνται να εκδικάσουν, πριν ακόμα διαπιστωθεί και καταγνωσθεί νόμιμα η ενοχή τους, κατά παράβαση του τεκμηρίου της αθωότητας⁴¹⁶, είτε η δικανική τους κρίση επί των υποθέσεων αυτών τυγχάνει απόρροια αφόρητης ψυχικής πίεσης από την επίδραση των ΜΜΕ⁴¹⁷. Ενέργειες, που σε κάθε περίπτωση, αλλοιώνουν δραστικά την ταυτότητα της δικαστικής

στη διακονία του Θεού προσβάλλει και προδίδει τον Θεό, βιαιοπραγώντας σε βάρος των δημιουργημάτων Του. Θα ευχόμουν όλα αυτά να μην ισχύουν. Η Δικαιοσύνη όμως θα κρίνει. Το ταχύτερο που αυτή η φρικτή υπόθεση διαλευκανθεί, το καλύτερο. Όμως τώρα, προσωπικά, δεν μπορώ να σιωπήσω. Ουδείς μπορεί. Ζητώ ταπεινά συγγνώμη από τον Θεό και προσεύχομαι για το αθώο αγγελούδι» στο: <<https://www.iefimerida.gr/ellada/ieronimos-sexoyaliki-kakopoisi-12hronis-apo-iereas>> (Δημοσιεύθηκε 27 Οκτωβρίου 2019).

⁴¹⁵ Βλ. την από 10-3-2009 δημόσια τοποθέτησή του Αρχιεπισκόπου Αθηνών Ιερωνύμου *contra* στην απόφαση του ΔΣυνΔικ. της ΙΣ της ΕΕ, που αρχειοθέτησε την υπόθεση του μητροπολίτη πρ. Αττικής Παντελεήμονος, κατά την οποία: «η υπόθεση θα έπρεπε να παραπεμφθεί σε δίκη, διότι έτσι μόνον θα δινόταν η ευκαιρία, η αλήθεια να αποκαλυφθεί μέσα από δικαστικές διαδικασίες με μαρτυρικές καταθέσεις» στο: <<https://www.in.gr/2009/03/10/greece/sto-arxeio-ethese-i-dis-tin-ypothesi-toy-mitropolitirwin-attikis-panteleimona/>> (Δημοσιεύθηκε 10 Μαρτίου 2009).

⁴¹⁶ Άρθρο 48 ΧΘΔΑ: «κάθε κατηγορούμενος τεκμαίρεται ότι είναι αθώος μέχρι αποδείξεως της ενοχής του σύμφωνα με το νόμο» & άρθρο 71 ΠΚ (ν. 4619/2019): «Οι ύποπτοι και οι κατηγορούμενοι τεκμαίρονται αθώοι μέχρι να αποδειχθεί η ενοχή τους σύμφωνα με τον νόμο». Η πιο πάνω παραβίαση μετά την ψήφιση του νέου νόμου θεμελιώνει δικαίωμα αποζημίωσης για τον θιγόμενο (εν προκειμένω κληρικό ή μοναχό) να ασκήσει αγωγή αποζημίωσης από το Δημόσιο για την αποκατάσταση της βλάβης, την οποία υπέστη εξαιτίας της προσβολής του τεκμηρίου αθωότητάς του, η οποία προέκυψε από δηλώσεις δημόσιων αξιωματούχων (όπως οι αρχιερείς), αφού, πλέον, σύμφωνα με το άρθρο 7 του Νόμου 4596/2019 «Ο ύποπτος ή κατηγορούμενος έχει δικαίωμα να ασκήσει αγωγή αποζημίωσης ενώπιον του αρμόδιου δικαστηρίου, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 105 και 106 του Εισαγωγικού νόμου του Αστικού Κώδικα, προς αποκατάσταση της βλάβης, την οποία υπέστη εξαιτίας της προσβολής του τεκμηρίου αθωότητάς του από δηλώσεις δημόσιων αρχών που έλαβαν χώρα σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας πριν την έκδοση της απόφασης σε πρώτο ή δεύτερο βαθμό, οι οποίες αναφέρονται κατά τρόπο άμεσο στην εκκρεμή ποινική διαδικασία και είτε παροτρύνουν το κοινό να πιστέψει στην ενοχή του είτε προβαίνουν σε εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών με την οποία προδικάζουν τη δικαστική κρίση της υπόθεσης».

⁴¹⁷ Σύμφωνα με τον καθηγητή πολιτικής δικονομίας Κώστα Μπέη «Αυτό το πρόβλημα δεν μπορεί να ξεπεραστεί παρά μόνο με την καθιέρωση λόγου αναψηλάφησης για εκείνες τις περιπτώσεις, όπου το διατακτικό της απόφασης προδήλως έχει επηρεαστεί από ψυχολογικές πιέσεις, τις οποίες άσκησαν στους δικάζοντες δικαστές κάποια μέσα μαζικού επηρεασμού» βλ. , Κ. (1977), «Η δικαστική ανεξαρτησία στην ελληνική έννομη τάξη» στο: <<http://www.kostasbeys.gr/articles.php?s=4&mid=1096&mnu=1&id=1352>> (χ.χ).

αυτοσυνειδησίας τους⁴¹⁸, αμφισβητώντας την ακεραιότητα και την αμεροληψία της εκκλ. δικαιοσύνης στο σύνολό της. Η πιστή τήρηση της μυστικότητας της διαδικασίας και η ορθή εφαρμογή της αρχής του τεκμηρίου της αθωότητας κάθε κατηγορουμένου, για την παραβίαση της οποίας πολλές φορές έχει καταδικασθεί η Ελλάδα από το ΕΔΔΑ⁴¹⁹, είναι επιτακτικό καθήκον των εκκλ. δικαστών.

Επιπλέον, οι εκκλ. δικαστές δεν επικοινωνούν ποτέ οι ίδιοι απευθείας με τα ΜΜΕ, σχετικά με τις υποθέσεις, οι οποίες τους έχουν ανατεθεί και είναι υπεύθυνοι για την κρίση τους, ούτε μπορούν να δημοσιοποιήσουν τα αντικειμενικά ευρήματα μιας υπόθεσης, ούτε προβαίνουν σε καμία αξιολόγηση σχετικά με το βάσιμο ή μη των κατηγοριών.

Κατά την εκδίκαση κανονικών υποθέσεων κληρικών, οι εκκλ. δικαστές πρέπει να επικεντρώνονται στον δικαστικό χειρισμό των υποθέσεων αυτών και στην αντιμετώπιση των αναφεομένων περίπλοκων νομικών ζητημάτων των διαδικαστικών πτυχών τους και όχι να συγχρωτίζονται με τα μέσα ενημέρωσης με δεδομένο μάλιστα ότι στην συντριπτική πλειοψηφία τους αντικρίζουν τα ΜΜΕ με καχυποψία, φόβο και δισταγμό. Και τούτο, όχι βεβαίως άκριτα, καθώς τις περισσότερες φορές τα ΜΜΕ τείνουν να αμφισβητούν κακόβουλα τον θεσμό της Εκκλησίας στην σύγχρονη ελληνική κοινωνία.

Το σύνολο σχεδόν των ι. Μητροπόλεων της Εκκλησίας της Ελλάδος διαθέτει γραφείο τύπου, μέσω του οποίου παρέχεται ευχερώς η δυνατότητα ενημέρωσης των

⁴¹⁸ Χαρακτηριστική υπήρξε η παλινωδία της δικανικής κρίσης του μητροπολίτη Λαρίσης Ιγνατίου Λάππα (+), ενός εκ των επτά αρχιερέων, που ψήφισε να τεθεί στο αρχείο η υπόθεση του μητροπολίτη πρώην Αττικής Παντελεήμονα Μπεζενίτη, ο οποίος, υπό το βάρος των αντιδράσεων των ΜΜΕ, πρόεβη σε μια καινοφανή καταδοχή: *«Συνταχθείς με την υπό της πλειοψηφίας εξεγενχθείσαν κρίσιν, έπραξα τούτο ουχί διά λόγους μεροληψίας προς το πρόσωπον του εγκαλούμενου Μητροπολίτου, με τον οποίον ουδέποτε με συνέδεε οποιαδήποτε σχέσις, ούτε διότι επείσθην περί της αθωότητος αυτού, αρκεσθείς τουλάχιστον εις αμφιβολίας ερμηνευομένας υπέρ αυτού, υπολαμβάνων άλλωστε ότι η κατ' ουσίαν ενοχή του εκρίθη υπό των αρμοδίων ποινικών δικαστηρίων, την κρίσιν των οποίων μετ' ευλαβείας αποδέχομαι»* σημειώνει σε επιστολή του προς τον Αρχιεπίσκοπο Ιερώνυμο ο μητροπολίτης Ιγνάτιος και προσθέτει: *«Εκ των υστέρων διαβλέπω ότι η ως άνω κρίσις μου καταδεικνύεται εσφαλμένη και δι' αυτής και εις την Εκκλησίαν εδημιουργήθη πρόβλημα και τους ανθρώπους ίσως εσκανδάλιστα. Διά πάντα ταύτα ζητώ ταπεινώς συγγνώμην»* βλ. Παπαχρίστου, Ν. στο: <<https://www.kathimerini.gr/politics/352621/minyma-dysforias-pros-ierarchia/>> (Δημοσιεύθηκε 10 Μαρτίου 2009).

⁴¹⁹ *Ad hoc*: Γιοσάκης κ. Ελλάδος Αρ. Προσφυγής 5689/08 (ΕΔΔΑ, 3 Μαΐου 2011) ECHR:2011:0503 • Κώνστας κ. Ελλάδος Αρ. Προσφυγής 53466/07 (ΕΔΔΑ, 24 Μαΐου 2011) ECHR:2011:0524.

ΜΜΕ για όλα τα αναφερόμενα εκκλησιαστικά θέματα, μεταξύ των οποίων και εκείνα που αφορούν σε κανονικές υποθέσεις κληρικών⁴²⁰, για τις οποίες οι επίσκοποι, ως εκκλ. δικαστές, κωλύονται να αναφερθούν σχετικά, όπως ακριβώς περιορίζονται σε άλλες περιπτώσεις, αναφορικά με τον πολιτικό λόγο. Έτσι, λοιπόν, ο εκπρόσωπος τύπου εκάστης ι. Μητροπόλεως, σε συνεργασία με τον οικείο μητροπολίτη, είναι ο πλέον κατάλληλος φορέας ενημέρωσης στις περιπτώσεις αυτές, μέσω λιτών και αδρομερών δηλώσεων, που εμπεριέχονται στα σχετικά δελτία τύπου είτε πρόκειται για εφημερίδες, διαδίκτυο, ραδιόφωνο ή τηλεόραση⁴²¹, προστατεύοντας κατ' αυτόν τον τρόπο το πρόσωπο του επισκόπου, αλλά κυρίως το τεκμήριο αθωότητας του κρινόμενου προσώπου, για την παραβίαση του οποίου το ΕΔΔΑ εξακολουθεί να παραμένει αμείλικτο⁴²². Διαφορετική αντιμετώπιση του θέματος επιδρά αρνητικά στην επιβαλλόμενη αμεροληψία των εκκλ. δικαστών και δεν συμβάλλει στην λειτουργία και αποτελεσματικότητα της εκκλ. δικαιοσύνης.

⁴²⁰ Βλ. ενδεικτικά επί αναλόγων υποθέσεων την από 11-10-2019 ανακοίνωση του γραφείου τύπου της Ι. Μ. Κερκύρας, η οποία επισημαίνει: «*Η Ιερά Μητρόπολη Κερκύρας, σχετικά με δημοσιεύματα που αφορούν κληρικό της, ανακοινώνει ότι, μετά την ενημέρωση που είχε ο Σεβ. μητροπολίτης Κερκύρας από την Εισαγγελία της Κέρκυρας για την διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης σε βάρος ιερέα στην νότια Κέρκυρα, ανακοινώθηκε ότι 1) έθεσε σε διαθεσιμότητα τον ιερέα και τον έβαλε σε κατάσταση αργίας από κάθε ιεροπραξία, 2) όρισε άμεσα εκκλησιαστικό ανακριτή, όπως προβλέπουν οι κανόνες της Εκκλησίας και ο καταστατικός χαρακτήρας για τυχόν ποινικά αδικήματα, 3) η τοπική Εκκλησία αναμένει τα επίσημα στοιχεία από την Δικαιοσύνη για να προχωρήσει σε περαιτέρω ενέργειες*» στο: <<https://imcorfu.gr/>> (Δημοσιεύθηκε 11 Οκτωβρίου 2019).

⁴²¹ Βλ. την από 7-11-2019 απάντηση του μητροπολίτη Μάνης Χρυσοστόμου στην εφημερίδα «Ορθόδοξη Αλήθεια» για την κανονική υπόθεση κληρικού της επαρχίας του: «*εις τοιαύτας περιπτώσεις ενεργοῦμεν, οὐχί ἐπιπολαίως καί ἀβασανίστως, ἀλλά μετά πολλῆς συνέσεως, διακρίσεως καί σοβαρότητος, τηροῦντες ἐπακριβῶς καί ἀπαρεγκλίτως τοὺς θεσμούς τῶν ἱερῶν Κανόνων τῆς Ἐκκλησίας καί τοὺς Ποινικούς νόμους τῆς Πολιτείας καί τοὺς εἰδικούς νόμους ἐντός τοῦ κράτους Δικαίου καί τῆς ΕΣΔΑ. Εἰδικότερον, ὁ Μητροπολίτης, ὡς Ἐκκλησιαστική Ἀρχή καί Θεσμός, συμφώνως τῷ Καταστατικῷ Χάρτῃ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Ν.596/77), λειτουργεῖ καί ἐνεργεῖ βάσει νόμων καί οὐχί φημῶν· ἐπροχωρήσαμεν κατά τόν πρέποντα χρόνον καί διά τό ἀδιάβλητον τῶν ἐνεργειῶν μας εἰς τάς γνωστάς, ἀδρομερεῖς, διά τήν λεπτότητα τοῦ θέματος καί τό κῦρος τῆς Ἐκκλησίας, δηλώσεις μας μέ Δελτίον Τύπου, τό ὅποῖον καί ἐκοινοποιήθη εἰς ἅπαντα τόν ἡμερήσιον Τύπον*» στο: <<https://notospres.gr/article.php?id=44817>>, (Δημοσιεύθηκε 7 Νοεμβρίου 2019).

⁴²² Fleischner κ. Γερμανίας Ἀρ. Προσφυγῆς 61985/12 (ΕΔΔΑ, 3 Οκτωβρίου 2019) ECHR:2019:1003 · Allenet de Ribemont κ. Γαλλίας Ἀρ. Προσφυγῆς 15175/89 (ΕΔΔΑ, 10 Φεβρουαρίου 1995) ECHR:1995:0210 · Lavents κ. Λιθουανίας Ἀρ. Προσφυγῆς 58442/00 (ΕΔΔΑ, 28 Νοεμβρίου 2002) ECHR:2002:1128.

Συμπεράσματα

Αυτή η εργασία έχει προσεγγίσει σε μεγάλο βαθμό την θεμελιώδη αρχή της αμεροληψίας από ποιμαντική, κανονική και νομολογική άποψη. Ωστόσο, ελπίζω ότι ο αναγνώστης θα εκτιμήσει περισσότερο ότι το πόνημα αυτό δεν αποτελεί απλή σόρευση ξηρών και στυγνών νομικών θεμάτων, αλλά τουναντίον απαύγασμα πλούσιας βιβλικής, πατερικής, κανονικής και νομολογιακής επιστημονικής έρευνας, παρουσιάζοντας τα πλέον βασικά επιχειρήματα, που συνηγορούν στην αναγκαιότητα εφαρμογής της θεμελιώδους αυτής αρχής στην απονομή εκκλ. δικαιοσύνης, καθώς και ερωτήματα για μία μελλοντική έρευνα.

Παρουσιάστηκε μία αδρομερής αποτύπωση των βασικών αρχών του ισχύοντος εκκλ. πειθαρχικού δικαίου, όπως αυτό διαμορφώθηκε με τις αλλαγές που επήλθαν από τον δύσμορο Ν. 5383/1932, καθώς επίσης και μία προσπάθεια ανάλυσης και αξιολόγησης των σημείων εκείνων, που χρήζουν επανεξέτασης προκειμένου να συμπληρωθεί το θεσμικό πλαίσιο προς την κατεύθυνση εκσυγχρονισμού της αναχρονιστικής εκκλ. ποινικής διαδικασίας, αναφορικά με τον σεβασμό θεμελιωδών αρχών και συναφών δικαιωμάτων.

Προτάθηκε ένα συγκεκριμένο σύνολο δεοντολογικών αρχών ως απαραίτητο για την επίτευξη ηθικής ποιότητας στην απονομή της εκκλ. δικαιοσύνης, προκειμένου να συνειδητοποιήσουν οι εκκλ. δικαστές το *summum bonum*, που πρέπει να εξυπηρετεί ο ρόλος τους⁴²³ στην απονομή της. Αυτές οι αρχές δεν είναι μοναδικές υπό την έννοια ότι σχετίζονται αποκλειστικά με την εκκλ. δικαιοαπονεμητική διαδικασία, ως πρακτική *sui generis*. Μερικές από αυτές αποτελούν στην πραγματικότητα επεξεργασίες των βασικών αρετών: σοφίας, θάρρους, ιδιοσυγκρασίας, ικανότητας, επιμέλειας και δικαιοσύνης, οι οποίες σε όλη την ιστορία και σε διαφορετικούς πολιτισμούς και χώρες θεωρούνται απαραίτητες για όλα τα είδη κοινωνικών πρακτικών⁴²⁴.

Για τον λόγο αυτό, διατυπώνονται συγκεκριμένες προτάσεις στα υπάρχοντα κενά και προτείνονται νέες ριζοσπαστικές διατάξεις προς την κατεύθυνση αυτή. Οι προτεινόμενες διατάξεις αποσκοπούν στην αποτροπή της κρατούσας ανεπίτευκτης

⁴²³ Oakley, J. and Cocking, D., *Virtue Ethics and Professional Roles* (Cambridge: Cambridge University Press, 2001) 92.

⁴²⁴ Annas, J., «Being Virtuous and Doing the Right Thing», *Proceedings and Addresses of the American Philosophical Association* 78 (2) (2004).

κατάστασης στον ευαίσθητο χώρο της εκκλ. δικαιοσύνης. Θα πρέπει να υπάρχει συνεχής ετοιμότητα αλλαγών και τροποποιήσεων, με γνώμονα πάντα την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων των υπό της εκκλ. δικαιοσύνης εκάστοτε κρινομένων.

Η Εκκλησία οφείλει και πρέπει να εκπαιδεύσει τους κληρικούς της με τέτοιο τρόπο, ώστε να μην διαταράσσεται η δομή της, όπως ο ίδιος ο θεός ιδρυτής της απαιτεί: «παντί δὲ ᾧ ἐδόθη πολὺ, πολὺ ζητηθήσεται παρ' αὐτοῦ, καὶ ᾧ παρέθεντο πολὺ, περισσότερον αἰτήσουσιν αὐτόν»⁴²⁵. Επιθυμία του Θεού είναι πάντα οι άνθρωποι του να αντανakλούν τον χαρακτήρα και τις ενέργειές του στην καθημερινή τους ζωή και την σχέση τους με άλλους⁴²⁶. Καθώς η παρουσία του Θεού, αντανakλά την αγάπη και το έλεος του, η παρουσία, η αγάπη και η καλοσύνη της Εκκλησίας πρέπει να είναι απτή και ορατή και σε θέση να την βιώνουν τα άτομα και ιδίως οι κληρικοί και μοναχοί, που έρχονται σε επαφή μαζί της σε καθημερινή βάση.

Για την εκπλήρωση αυτής της εντολής, η Εκκλησία πρέπει να είναι η φωνή του Θεού. Αυτός είναι, άλλωστε, ο γνήσιος προφητικός ρόλος της στην κοινωνία, πέρα και μακριά από την προσποιούμενη τύφλωση στην αδικία⁴²⁷, που χρησιμοποιείται άκριτα και αλόγιστα πολλές φορές στον χώρο απονομής εκκλ. δικαιοσύνης.

Η έννοια της αμεροληψίας βρίσκεται σε ένα συναρπαστικό σταυροδρόμι νόμου, ψυχολογίας, οικονομικών, πολιτισμού και, πάνω απ' όλα, ηθικής. Η επίδειξη αμεροληψίας είναι πρωτίστως βασική ηθική πράξη. Έχει τη δυνατότητα να στοχεύσει στα κρίσιμα θέματα του εκκλ. νομικού μας συστήματος και στην άμεση ανάληψη ευθύνης στην σφαίρα απονομής του δικαίου. Πώς θα επιτευχθεί αυτή η ισορροπία, πώς θα βελτιώσει την επίλυση των αναφευομένων διαφορών και την συνήθη εκκλ. πρακτική, γενικά όλα παραμένουν να καταδειχθούν.

Αυτή η διατριβή παρέχει ζωή και κριτική στον πλέον ανάτρητο και δυσερεύνητο τομέα διακονίας και αποστολής της Ελληνικής Ορθόδοξης Εκκλησίας, αλλά και την στερρά πεποίθηση ότι η θεμελιώδης αρχή της αμεροληψίας αποτελεί την μόνη σταθερή θεολογική και δικαϊκή βάση για την χρηστή απονομή δικαίου στην εκκλ. ποινική δίκη, καθοδηγώντας τους φορείς της προς τον σκοπό αυτό αμεταπταίστως.

⁴²⁵ Λουκ.12:48.

⁴²⁶ Μιχ. 6:6-7.

⁴²⁷ Ibid. 6:4-5.

✚ **Πρωτογενείς Πηγές**

❖ **Αρχαιοελληνική Γραμματεία:**

Αριστοτέλης, *Ηθικά Νικομάχεια* 1131b 13-15.

Πλάτων, *Φαίδων*, 69 bc.

_____, *Μενέξενος*, 246e - 247b.

_____, *Apologia Socratis - Platonis opera* (ed. Burnet, J. 1900, Repr. 1967) Oxford : Clarendon Press 1.35.c.3.

❖ **Πατερική Γραμματεία:**

Διαταγαί των Αγίων Αποστόλων, διά Κλήμεντος του Ρωμαίων επισκόπου τε και πολίτου, ή Καθολική Διδασκαλία. (εις βιβλία οκτώ), *Βιβλίον Δεύτερον - Περί Επισκόπων, Πρεσβυτέρων, Διακόνων*,

_____, PG 01,601 (ε' «Ότι χρη άπροσωπόληπτον εΐναι τον έπίσκοπον έν τῷ κρίνειν»).

_____, PG 01,613 (ιβ' «Διδασκαλία ὅπως χρη προσφέρεσθαι τοΐς μετανοούσι και τούτων παραδείγματα διαφορά»).

_____, PG 01,616 (ιγ' «Ότι χρη φεύγειν τῶν άμαρτημάτων την πειραν»).

_____, PG 01, 617 (ιδ' «Ότι χρη φεύγειν ού την έν λόγω κοινωνίαν προς τους άμαρτάνοντας, αλλά την έν έργω»).

_____, PG 01,624 (ιε' «Ότι ού χρη τον ιερέα μήτε παρορᾶν τὰ άμαρτήματα, μήτε πρό χειρον εΐναι έν τῷ τιμωρεΐσθαι»).

_____, PG 01,628 (ιζ' «Ότι ανεπίληπτον εΐναι χρη τον έπίσκοπον, ως τύπον τῶν άρχομένων»).

_____, PG 01,652 (κδ' «Ότι ὁ Χριστός και Κύριος ήμῶν παρεγένετο άμαρτωλους σῶσαι διά μετανοΐας»).

_____, PG 01,669 (κζ' «Ότι φρικῶδες άνθρωπον έαυτον έπιρρίπτειν άξιώματι τινι ιερατικῷ, ως οί Κορεΐται, ως Σαούλ, ως Όζΐας»).

____, PG 01,672 (κη' «Περὶ δοχῆς, καὶ ὅπως χρῆ ἕκαστον τάγμα τοῦ κλήρου ὑπὸ τῶν προσκαλουμένων τιμᾶσθαι»).

____, PG 01,680 (λγ' «Ὅπως χρῆ τιμᾶσθαι τοὺς ἱερεῖς καὶ σεπτοὺς ἡγεῖσθαι, πνευματικοὺς ὄντας γονεῖς»).

____, PG 01,701 (μγ' «Ὅπως χρῆ τοὺς συκοφάντας τιμωρεῖσθαι»).

____, PG 01,705 (μς' «Ὅτι οὐ χρῆ τοὺς πιστοὺς ἐπὶ τῶν ἀπίστων δικάζεσθαι, οὔτε μὴν ἐξ αὐτῶν τινα καλεῖν εἰς μαρτυρίαν τὴν κατὰ Χριστιανῶν»).

____, PG 01,709 (μθ' «Ὅποιους εἶναι χρῆ τοὺς κατηγοροὺς ἢ τοὺς μάρτυρας»).

____, PG 01, 710 (ν' «Ὅτι ἐγχωρεῖ τινὰ καὶ ἐκ προτέρων κακῶν μὴ ἀπιστεῖσθαι τὰ δεύτερα»).

____, PG 01,712 (να' «Ὅτι οὐ χρῆ μονομερεῖς τὰς κρίσεις ποιεῖσθαι»).

____, PG 01,720 (νε' «Ἀπαρίθμησις διαφόρου προνοίας, καὶ ὅπως ἐξ ἀρχῆς καθ' ἐκάστην γενεὰν ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς εἰς μετάνοιαν ἅπαντας»).

____, PG 01,745 (ζ' «Παράδειγμα πρὸς ζῆλον ἐνάγον ἢ Ἑλλήνων καὶ Ἰουδαίων μάταιος συνδρομῆ ἐπὶ τοὺς νεῶς καὶ τὰς συναγωγάς»).

Γρηγόριος Νύσσης, *Εἰς τὴν Προσευχὴν*, PG 44, 206:12.

Διονύσιος Ἀρεοπαγίτης, «Περὶ Θεῶν Ὀνομάτων : Κεφ. Η' Περὶ δυνάμεως, δικαιοσύνης, σωτηρίας, ἀπολυτρώσεως, ἐν ᾧ καὶ περὶ ἀνισότητος» PG 4,10.

Επιφάνειος Κύπρου, *Πανάριον - Κατὰ Αἰρέσεων* PG 41, 102:14.

Ιωάννης Δαμασκηνός, *Εἰς τὸν βίον Βαρλαάμ καὶ Ἰωάσαφ* PG 96,110:27.

Ιωάννης Χρυσόστομος, *Εἰς τοὺς Ἀνδριάντας, ὁμιλίαι κα'* PG 49,96:15-17.

Θεοδώρητος Κύρου, *Ἑρμηνεία εἰς τοὺς Ψαλμούς* PG 80,1988:1.

_____, *Ἑρμηνεία εἰς τοὺς 12 μικροὺς προφήτας* PG 81,1585:43.

_____, *Ἑρμηνεία εἰς τὰς ἐπιστολάς τοῦ Ἀπ. Παύλου* PG 82,317:30.

Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, *Ἐξήγησις εἰς τοὺς Ψαλμούς* PG 69,816 : 7-9.

_____, *Σχόλια εἰς τοὺς 12 μικροὺς προφήτας* PG 72, 670:28-31.

Μιχαὴλ Ψελλός, *Χρονογραφία*, PG 122,478:13.

Χρονικόν Πασχάλιον, *Εἰς τὸν Ἀπόστολον Παῦλον* PG 92, 439:19.

- Ωριγένης**, *Ὁμιλία εἰς τόν προφήτην Ἰερεμία* PG 14, 17:9.
- Ράλλης - Ποτλής**, *Σύνταγμα τῶν Θείων καί Ἱερῶν Κανόνων*, Ἀθήνησιν (φωτ. ανατ. 1992) τ. Β΄ [1852], τ. Γ΄ [1853] & τ. Δ΄ [1854].
- Πηδάλιον** τῆς *Νοητῆς Νηός τῆς Μίας Ἀγίας Καθολικῆς & Ἀποστολικῆς τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησίας, ἧτοι ἅπαντες οἱ Ἱεροί καί Θεῖοι Κανόνες, ὑπό Ἀγαπίου ἱερομονάχου καί Νικοδήμου μοναχοῦ*, Ἀθήναι : Αστὴρ 1976.
- Σκαρλάτος, Δ. ο Βυζάντιος** (1869), *Κωνσταντινούπολις : Ἡ Περιγραφή - Τυπογραφική, Αρχαιολογική καὶ Ἱστορική*, τ. Γ΄, ἐκδ. Χ.Ν. Φιλαδέλφειας, 597.
- Γρηγόριος ο Σιναΐτης**, *Λόγος 20^{ός}*, Φιλοκαλία των Ἱερῶν Νηπτικῶν (μτφρ.) Αντώνιος Γαλίτης Ἀθήνα : Το περιβόλι της Παναγίας, τ. Γ΄ (1986) 224-225.
- _____, *Πῶς πρέπει να κάθεται ο ησυχαστής στην προσευχή και να μη σηκώνεται γρήγορα*, τ. Δ΄ (1986) 230-239.
- Νικόδημος ο Αγιορείτης**, *Συμβουλευτικό Εγχειρίδιον*, Ἀθήνα: Νεκτάριος Παναγόπουλος, ⁴(1999) 31-32.
- Acta Conciliorum Oecumenicorum**, *Concilium Universale Chalcondonense* (ed. Schwartz, E. 1927 - φωτοστατική ανατύπωση 1965) Berolini et Lipsiae.
- Catena Graecorum patrum in Novum Testamentum**, (ed. Cramer, J.A. 1838, Repr. 1967) Oxford: Oxford University Press 3.300:9.
- Dionysii Halicarnasei**, *Antiquitatum Romanarum quae supersunt* (ed. Jacoby, K. 1885, Repr. 1967) Leipzig: Teubner 7. 51. 2:8.
- Joannes VI Cantacuzenus**, *Historiae libri IV* (Ed. Weber, 1828) 1.321.22.
- Philo Judaeus**, *De specialibus legibus* (ed. Cohn, L. 1902, Repr. 1962) Berlin: Reimer 4,56:4/4,71: 5-6.
- _____, *Legatio ad Gaium*, (ed. Cohn, L., Reiter, S. Berlin:Reimer, 1915, Repr. 1962) Berlin: Reimer 6,360.2.

Βοηθήματα

❖ Ξενόγλωσσα:

Oakley, J. - Cocking, D. (2001), *Virtue Ethics and Professional Roles*, Cambridge: Cambridge University Press.

❖ Ελληνόγλωσσα:

Ακανθόπουλος, Π. (2009), *Κώδικας Ιερών Κανόνων (Κείμενο-Ερμηνεία-Σχόλια) και Εκκλησιαστικής Νομοθεσίας της Εκκλησίας της Ελλάδος*, Θεσσαλονίκη : Βάνιας.

Αποστολάκης, Γ. (2005), *Ευρετήρια Νομολογίας & Βιβλιογραφίας Εκκλησιαστικού Δικαίου (1890-2003)*, Τρίκαλα - Αθήνα : Πρότυπες Θεσσαλικές Εκδόσεις.

Bucay, J. (2014), *Ο δρόμος της πνευματικότητας*, (μτφρ.) Κωνσταντίνα Επισκοποπούλου, Αθήνα: Όπερα.

Γκιργκένης, Σ. (2001), *Ησίοδος, Έργα και Ημέρες - Θεογονία - Η Ασπίδα του Ηρακλή : Μαρτυρίες για τη ζωή και τα έργα του*, Θεσσαλονίκη : Ζήτρος.

Κατερέλος, Κ., (2019), *Ο Θρόνος της Κωνσταντινούπολης στο πηδάλιο και το Πατριαρχείο Μόσχας*, Κωνσταντινούπολις: Θεολογική Σχολή Χάλκης.

Κρεμπένιος, Δ. (2018) *Η νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας επί εκκλησιαστικών ζητημάτων υπό το ισχύον Σύνταγμα*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα.

Μαρίνος, Α. (2008), *Γνωμοδοτήσεις επί εκκλ. εν γένει ζητημάτων*, τ. Α', Αθήνα.

Μαντζουνέας, Ε. (1973), *Κανονικός Ποινικός - Επιτιμιακός Κώδιξ εκ της Αγίας Γραφής και των Ιερών Κανόνων*, Αθήνα.

Μίλας, Ν. (1906), *Το εκκλησιαστικόν δίκαιον της Ορθοδόξου Ανατολικής Εκκλησίας*, [μτφρ Μ. Αποστολόπουλος], εν Αθήναις.

Μπούμης, Π. (2002), *Κανονικό Δίκαιο*, Αθήνα: Γρηγόρη.

Παναγιωτάκος, Π. (1962), *Σύστημα του εκκλησιαστικού δικαίου κατά την εν Ελλάδι ισχύν αυτού – Το ποινικό δίκαιο της Εκκλησίας*, τ. Γ', Αθήναι.

- Παναγόπουλος, Ι.** (1980), *Εκκλησιαστικόν Δίκαιον. Μελέται - Άρθρα - Γνωμοδοτήσεις*, Αθήναι.
- Παπαγεωργίου, Κ.** (2013), *Εκκλησιαστικό Δίκαιο. Θεωρία & Νομολογία*, Θεσσαλονίκη.
- Παπαδόπουλος, Χ.** (2000), *Το Πατριαρχείο Αλεξανδρείας & πάσης Αφρικής στο χρόνο: Από τον Απόστολο Μάρκο στην Τρίτη χιλιετία*, Αθήνα-Αλεξάνδρεια : ΥΕΑΕ.
- Ράλλης, Κ.** (1907/1998), *Ποινικόν Δίκαιον της Ορθοδόξου Ανατολικής Εκκλησίας*, Θεσσαλονίκη: Πουρναράς.
- Σακελλαρόπουλος, Μ.** (1898), *Εκκλησιαστικόν Δίκαιον*, εν Αθήναις.
- Σαράντης, Β.** (2011), *Καταστάσεις ανάγκης και δικαιώματα του ανθρώπου*, [Μελετήματα διεθνούς προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου και διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου 7], Αθήνα-Κομοτηνή.
- Σισιλιάνος, Α.** (2017), *Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Ερμηνεία κατ' άρθρο (Δικαιώματα-Παραδεκτό-Δίκαιη ικανοποίηση-Εκτέλεση)* Αθήνα : Νομική Βιβλιοθήκη.
- Σταθόπουλος, Μ.** (1993), *Σχέσεις Πολιτείας και Εκκλησίας*, Αθήνα.
- Τάχος, Α., - Συμεωνίδης, Ι.** ³(2007) , *Ερμηνεία Υπαλληλικού Κώδικα*, Θεσσαλονίκη.
- Τρωϊάνος, Σ.** (1964), *Η εκκλησιαστική δικονομία μέχρι του θανάτου του Ιουστινιανού*, [ανατ. με βιβλιογραφικές προσθήκες, Αθήνα 2004].
- Τρωϊάνος, Σ., - Πουλής, Γ.** (2003), *Εκκλησιαστικό Δίκαιο*, Αθήνα - Κομοτηνή : Α. Σάκκουλας.
- Τρωϊάνος, Σ., - Παπαγεωργίου, Κ.** (2009), *Θρησκευτική Νομοθεσία. Ειδική Νομοθεσία - Βιβλιογραφία - Νομολογία*, Αθήνα : Νομική Βιβλιοθήκη.
- Χριστινάκη-Γλάρου, Ε.** (2018) *Κανονική θεωρία της Εκκλησιαστικής Ποινής*, Αθήνα: Γρηγόρη.
- Χριστοφιλόπουλος, Α.** (1965), *Ελληνικόν Εκκλησιαστικόν Δίκαιον*, Αθήναι.

✚ **Επιστημονικά περιοδικά**

❖ **Ξενόγλωσσα:**

Annas, J., «Being Virtuous and Doing the Right Thing», *Proceedings and Addresses of the American Philosophical Association* (2004) 78:2.

Domselaar, I., «Moral Quality in Adjudication: On Judicial Virtues and Civic Friendship» (2015) 1 *Netherlands Journal of Legal Philosophy* 24-46 (46).

Kozinski, A., «What I Ate for Breakfast and Other Mysteries of Judicial Decision Making» 26 (1993) *Loyola of Los Angeles Law Review* 993.

Lachs, M., «A few thoughts on the independence of judges of the International Court of Justice» (1987) *Columbia Journal of Transnational Law* 25 (3) 593.

Leben, S. «Ten Tips for Judges Dealing with the Media» 47: 1-2 (2011) *Court Review* 38-41.

Lohse, E. (1964), «Πρόσωπον, Εὐπροσωπέω, Προσωποληψία, Προσωπολήπτης, Προσωποληπτέω, Ἀπροσωπολήπτως>» (ed. Gerhard Kittel, Geoffrey W. Bromiley, and Gerhard Friedrich, *Theological Dictionary of the New Testament*) Grand Rapids, MI: Eerdmans 780.

Lucy, W., «The possibility of impartiality» (2005) *Oxford Journal of LS S5* (1) 3.

Mangini M., «Ethics of virtues and the education of the reasonable judge» (2017) 2 *International Journal of Ethics Education* 175-202 (176).

Scharffs B., «The Character of Legal Reasoning» 61 (2004) *Washington & Lee Law Review* 733-786 (784).

Solum, L.B., «Virtue Jurisprudence: A Virtue-Centred Theory of Judging» 34:1-2 (2003) *Metaphilosophy* 178-213 (192).

William L., «The possibility of impartiality» (2005) 25:1 *Oxford Journal of Legal Studies* 3-31 (28).

Woo, M., «Law and Discretion in Contemporary Chinese Courts», in Karen G. Turner et al., *The Limits of the Law in China*, University of Washington Press [2000] 173.

❖ *Ελληνόγλωσσα:*

Ανδρουτσόπουλος, Γ. «Η άσκηση της εκκλησιαστικής οικονομίας στην Εκκλησία της Ελλάδος», (2010) 2 Νομοκανονικά 13 κ.ε.

Αρχοντώνης, Β., «Νόμοι και Ιεροί Κανόνες» (2005) 2 Νομοκανονικά 11.

Γεωργάτος Γ., «Η δημοσιότητα της δίκης και τα ανθρώπινα δικαιώματα στα εκκλησιαστικά δικαστήρια», (1999) 47 ΝοΒ 1661 κ.ε.

Λαζαρίμος, Δ., «Τα εκκλησιαστικά δικαστήρια δεν είναι δικαστήρια» (1960) 8 ΝοΒ 1257-1259.

Μπούμης, Π., «Το κύρος και η ισχύς των ιερών κανόνων» [1975] Θεολογία 97.

Παπαγεωργίου, Κ., «Εκκλησιαστικά δικαστήρια: ζητήματα συνταγματικότητας και προοπτικές» (2004) 90 Σύνταξη 75-80.

Παπαστάθης, Χ., «Σχέδιο Νόμου για την εκκλησιαστική δικαιοσύνη» (1998) 19 ΕπετΑρμ 49-77.

Πατριαρχείον Αλεξανδρείας & πάσης Αφρικής, «Κανονισμοί» [2006] Άρθ. 34:17.

Πουλής, Γ., «Επίκαιρα και οριακά προβλήματα απονομής της εκκλησιαστικής δικαιοσύνης (με αφορμή την ΟλΣτΕ 2979/1996)» (1988) 29 ΕλλΔνη 500-506.

_____, «Εκκλησιαστική δικαιοσύνη και δικαστικός έλεγχος» (1988) 15 Δ & Π 205-232.

Τρωϊάνος, Σ., «Η εκκλησιαστική διαδικασία μεταξύ 565 και 1204» (1966/1969) Επετηρίς του Κέντρου Ερεύνης της Ιστορίας του Ελληνικού Δικαίου της Ακαδημίας Αθηνών 13:3-148.

_____, «Σχόλιο στην ΕφΠειρ 206/1988 (Βουλ.) για τη νομική φύση των εκκλησιαστικών δικαστηρίων και το κύρος των αποφάσεών τους» (1986) 27 ΕλλΔνη 1253-1255.

_____, «Σχόλιο στην ΟλΣτΕ 825/1988 για τη νομική φύση των εκκλησιαστικών δικαστηρίων» (1988) 29 ΕλλΔνη 783-785.

_____, «Τα δικαιοδοτικά όργανα της Εκκλησίας της Εκκλησίας» (2008) 1 Θεωρία και Πράξη Διοικητικού Δικαίου 769-781.

_____, «Σχετικές παρατηρήσεις» (2008) 3 Θεωρία και Πράξη Διοικητικού Δικαίου 288-300.

Επιστημονικές εργασίες

- Clarke, B.**, «The Lens of Character: Aristotle, Murdoch, and the Idea of Moral Perception» (PhD thesis, University of Pittsburgh, 2003).
- Kourie, G.**, «Η Χριστολογία του Φιλόξενου Ιεραπόλεως και η Σύνοδος της Χαλκηδόνος» (διδ. διατριβή, ΑΠΘ 2009).
- Βαβούσκος, Α.** «Θεμελιώδεις αρχές της εκκλησιαστικής δικονομίας της Εκκλησίας της Ελλάδος» (διδ. Διατριβή, ΑΠΘ 2001).
- Βαμβακά - Κρουσταλάκη, Ε.**, «Οι διοικητικές αποφάσεις της Δ΄ Οικουμενικής Συνόδου κατά τα πρακτικά της: Ιστορικοκανονική προσέγγιση» (διπλ. εργασία, ΕΚΠΑ 2017).

Αρθρογραφία

- Καντιώτης, Α.**, (μητροπολίτης Φλωρίνης [+]), «Που Εκκλησιαστική δικαιοσύνη; Και έπειτα απορούμε πως η Εκκλησία επλήσθη ναυαγίων πολλών» [1958] Χριστιανική Σπίθα 209-210.
- Κολλάς, Ε.**, «Εκκλησιαστική Δικαιοσύνη : Τα δικαιώματα του επισκόπου επί ελαφρών παραπτωμάτων» [2004] Ενορία 973.
- Κονιδάρης, Ι.**, «Δίκαιες δίκες στην Εκκλησία», (εφημερίδα “*Το Βήμα της Κυριακής*”, 6.12.1998) Α26.
- Κοτταράς, Δ.** (μητροπολίτης Λαρίσης [+]) «Η εξέλιξις της εκκλησιαστικής δικονομίας» (1948) 3 ΑΕΚΔ 171 – 190.
- Κουντούρης, Γ.**, «Η Διαπατριαρχική Ενδημούσα Σύνοδος της Κωνσταντινουπόλεως του 536 μ.Χ.» (2011) Θεολογία ΠΒ΄ 3:155.
- Κωνσταντινίδης, Ι.**, «Αμβρόσιος. Ο Κασσάρας (ή Προφητηλίτης)» εν ΘΗΕ (1963) 2:283.
- Σκορδάς, Ε.**, «Η αιμάσσουσα εκκλησιαστική δικαιοσύνη», Εφημ. «*Ελευθεροτυπία*», 31.12.1998, φ. 362.
- Χριστινάκης, Π.**, «Εκκλησιαστικά δικαστήρια και εκκλησιαστική δικονομία» (1987) 4 Θεοδρόμος 7-107.

📌 Διαδικτυακοί τόποι

❖ Ξενόγλωσσα άρθρα:

ECHR, «Resolution on Judicial Ethics : Adopted by the Plenary Court on 23 June 2008», στο: <https://www.echr.coe.int/Documents/Resolution_Judicial_Ethics_ENG.pdf> (Δημοσιεύθηκε 26 Ιουνίου 2008).

Greenstein, M. «Judicial Ethics, Impartiality, and the Media», στο: <https://www.americanbar.org/groups/judicial/publications/judges_journal/2019/summer/judicial-ethics-impartiality-and-media/> (Δημοσιεύθηκε 12 Αυγούστου 2019).

Piper, J., «Can an angry judge be just?», στο: <<https://www.desiringgod.org/articles/can-an-angry-judge-be-just>> (Δημοσιεύθηκε 17 Φεβρουαρίου 2020).

Platt, S., «The Qualities of a Good Judge», στο: <<http://www.apursuitofjustice.com/the-qualities-of-a-good-j/>> (Δημοσιεύθηκε 31 Οκτωβρίου 2007).

Pennington T., «The impartiality of God», στο: <https://countrysidebible.org/media-archives/2015_0426a_c-ser_t-tp> (Δημοσιεύθηκε 26 Απριλίου 2015).

Rodgers, G., «Common Greetings in Asian Countries», στο: <<https://www.tripsavvy.com/common-greetings-in-asia-1458321>> (Δημοσιεύθηκε 26 Ιουνίου 2019).

Sharman, J. «Judicial Ethics: Independence, Impartiality and Integrity», στο: <<https://publications.iadb.org/publications/english/document/Judicial-Ethics-Independence-Impartiality-and-Integrity.pdf>> (Δημοσιεύθηκε 19-22 Μαΐου 1996) 15.

The Academy of the Hebrew Language, στο: <<https://hebrew-academy.org.il/keyword/>> (n.d).

United for Human Rights, στο: <<https://files.ondemandhosting.info/data/www.humanrights.org/files/6.American%20Convention%20on%20Human%20Rights.pdf>> (n.d).

University of Minnesota, «Human Rights Library», στο: <[University of Minnesota Human Rights Library \(umn.edu\)](http://UniversityofMinnesotaHumanRightsLibrary(umn.edu))> (Δημοσιεύθηκε 25 Σεπτεμβρίου 2012).

❖ *Ελληνόγλωσσα άρθρα:*

ΑΠΕ-ΜΠΕ, «Η Μ. Γιαννάκου παρουσίασε το ν/σ για την εκκλ. δικαιοσύνη», στο: <<https://www.capital.gr/epikairota/160523/i-m-giannakou-parousiase-to-n-s-gia-tin-ekklisiastiki-dikaiosuni>> (Δημοσιεύθηκε 14 Σεπτεμβρίου 2006).

Αναγνωστόπουλος, Η., «Η ποινική δίκη ως reality show;», στο: <<https://www.kathimerini.gr/society/1078263/yprothesi-topaloydi-i-poiniki-diki-osreality-show/>> (Δημοσιεύθηκε 15 Μαΐου 2020).

Αποστολίδης, Χ., «Εκκλησιαστικά Δικαστήρια ή Πειθαρχικά Συμβούλια;», στο: <<https://www.laosnews.gr/article/56179-ekklisiastika-dikastiria-i-peitharxika-symv-oylia-grafei-o-xristos-a-apostolidis>> (Δημοσιεύθηκε 7 Οκτωβρίου 2017).

Βαρβιτσιώτης, Ι., «Προβλήματα της εκκλησιαστικής δικαιοσύνης», στο: <<https://www.tovima.gr/2008/11/24/archive/problimata-tis-ekklisiastikis-dikaiosynis/>> (Δημοσιεύθηκε 24 Νοεμβρίου 2008).

Βλαδιμήρου, Γ., «Μείζων και Υπερτελής Σύνοδος εν τη Ιερά Αρχιεπισκοπή Κύπρου», στο: <http://www.greekorthodox-alexandria.org/Visits/cyprus_mizon2000.html> (Δημοσιεύθηκε 17 Νοεμβρίου 2000).

Γραφείο Τύπου Ι. Μ. Κερκύρας, στο: <<https://imcorfu.gr/>> (Δημοσιεύθηκε 11 Οκτωβρίου 2019).

Γρηγορίου, Α., «Ο Αρχιμανδρίτης Σωφρόνιος Παυλίδης, ο ευπαίδευτος και φλογερός ιεροκήρυκας από το Καστελόριζο», στην Εφημερίδα (*Επίσημη ιστοσελίδα της εφημερίδας "Ελευθερία"*) στο: <<https://www.rodiki.gr/article/371653/o-archimandriths-swfronios-paylidhs>> (Δημοσιεύθηκε 19 Αυγούστου 2017) υπ. 7.

Γρινιζάκης, Μ., (+επίσκοπος Χριστουπόλεως), «Η διακοπή της κοινωνίας με τον Επίσκοπο και τα επί τούτοις ορισθέντα παρά του 15ου Κανόνος της Πρωτοδευτέρας Αγίας Συνόδου: Θεολογική και Κανονική Θεώρηση» *Εισήγηση στο 8ο Διεθνές Συνέδριο Ορθόδοξου Θεολογίας (Επίσημος Ιστότοπος Ιεράς Βασιλικής Πατριαρχικής και Σταυροπηγιακής Μονής του Εσφηνμένου)*, στο: <<https://www.esphigmenou.gr/2018/06/diakopi-koinonias.html>> (Δημοσιεύθηκε 2 Ιουνίου 2018).

Διαμαντοπούλου, Α., «Ελευθερία, ισότητα και αρχαίοι συγγραφείς», στο: <<http://www.greeklaws.com/pubs/uploads/1082.pdf>> (x.x.).

- Καλμούκος, Θ.**, «Διάκονος στην Ρωσική Εκκλησία της Διασποράς ο Ελληνοαμερικανός δικαστής που φρέναρε τον Ν. Τράμπ στην Πενσυλβάνια», στο: <<https://orthodoxia.info/news/diakonos-stin-rosiki-ekklisia-tis-dia/>> (Δημοσιεύθηκε 12 Δεκεμβρίου 2020).
- Κονιδάρης, Ι.**, «Πολύπαθη Εκκλησιαστική Δικαιοσύνη», στο: <<https://www.tovima.gr/2008/11/24/opinions/polypathi-ekklisiastiki-dikaiosyni/>> (Δημοσιεύθηκε 24 Νοεμβρίου 2008).
- Κυριαζή, Β.**, «Να δικαστώ από αμερόληπτο δικαστή», στο: <<https://www.taxydromos.gr/Topika/295532-na-dikastw-apo-amerolhpto-dikasth.html>> (Δημοσιεύθηκε 23 Απριλίου 2018).
- Κυριαζόπουλος, Κ.**, «Συνέντευξη στη τηλεοπτική εκπομπή του Δημήτρη Μαρέδη», στο: <<https://www.onlarissa.gr/2019/03/05/dikazetai-xana-o-p-georgios-delikostas-epedi-zita-na-pantreytei-deyteri-fora/>> (Δημοσιεύθηκε 5 Μαρτίου 2019).
- Λαϊνιώτη, Α.**, «Ένας δικαστής αλλά και ένας ηγέτης πρέπει να έχει αιδώ», Ομιλία στην εορτή του Αγ. Διονυσίου Αρεοπαγίτη, στο: <<https://www.dikastiko.gr/articles/>> (Δημοσιεύθηκε 8 Οκτωβρίου 2019).
- Λιάπης, Ι.** († Αρχιεπίσκοπος Αθηνών), «Δήλωση (27-10-2020) στο τηλεοπτικό διάλογο Σκάϊ», στο: <<https://www.iefimerida.gr/ellada/ieronimos-sexoyaliki-kakoro-iisi-12hronis-apo-ierea>> (Δημοσιεύθηκε 27 Οκτωβρίου 2019).
- Λιάπης, Ι.** († Αρχιεπίσκοπος Αθηνών), «Δήλωση (10-7-2009)», στο: <<https://www.in.gr/2009/03/10/greece/sto-arxeio-ethese-i-dis-tin-ypothesi-toy-mitropolitou-prwin-attikis-panteleimona/>> (Δημοσιεύθηκε 10 Μαρτίου 2009).
- Λυκούργου, Α.**, «Η δυνατότητα του δικαίου της ανάγκης να διασώζει το κύρος και την ισχύ νόμων που αντιστρατεύονται συνταγματικές διατάξεις», στο: <<https://dikaiosyni.com/katigories/arhra/i-dynatotita-tou-dikaiou-tisana-gkis-nadidaswzei-to-kyroskai-tin-isxynomwnpou-antistratevontai-syntagmatikes-diatakseis/>> (Δημοσιεύθηκε 6 Οκτωβρίου 2020).
- Μπέης, Κ.**, (1977), «Η δικαστική ανεξαρτησία στην ελληνική έννομη τάξη» στο: <<http://www.kostasbeys.gr/articles.php?s=4&mid=1096&mnu=1&id=1352>> (x.x.).

- Οικ. Πατριαρχείου**, «Ανακοινωθέν εκ της Αρχιγραμματείας της Αγίας και Ιεράς Συνόδου (28.03.2012)», στο: <<https://ec-patr.org/>> (Δημοσιεύθηκε 28 Μαρτίου 2012).
- Ο Σεβ. Επίσκοπος πρώην Λαρίσης και Πλαταμώνος κυρός Αμβρόσιος** (1844-1918), στο: <http://markmarkou.sites.sch.gr/1901_1930/1918/koim/amnrosios_kassaras.htm> (Δημοσιεύθηκε 20 Μαΐου 2019).
- Παπαγεωργίου, Κ.**, «Αναχρονιστικό το θεσμικό πλαίσιο των Εκκλησιαστικών Δικαστηρίων», στο: <<https://thesstoday.gr>> (Δημοσιεύθηκε 4 Σεπτεμβρίου 2019).
- Παπαθανασίου, Χ.** (+μητροπολίτης Μάνης), «Οφειλομένη απάντηση», στο: <<https://notospress.gr/article.php?id=44817>> (Δημοσιεύθηκε 7 Νοεμβρίου 2019).
- Παπαθεοδώρου, Ν.**, «Ιχνηλατώντας την παλιά Λάρισα : Αμβρόσιος Κασσάρας, Επίσκοπος Πλαταμώνος και Μητροπολίτης Λαρίσης Β΄», στο: <<https://www.eleftheria.gr/m/item/238328.html>> (Δημοσιεύθηκε 21 Αυγούστου 2019).
- Παπαχρίστου, Ν.**, στο: <<https://www.kathimerini.gr/politics/352621/minyma-dysforias-pros-ierarchia/>> (Δημοσιεύθηκε 10 Μαρτίου 2009).
- Παρασκευαΐδης, Χ.** (Αρχιεπίσκοπος Αθηνών [+]), «Εισήγηση ενώπιον της εκτάκτου συγκλήσεως της Ιεράς Συνόδου της Ιεραρχίας της Εκκλησίας της Ελλάδος» (18 - 19 Φεβρουαρίου 2005), στο: <http://www.ecclesia.gr/greek/archbishop-christodoulos.asp?id=240&what_main=1> (Δημοσιεύθηκε στις 18 Φεβρουαρίου 2005).
- Στεργιούλης, Σ.** (+μητροπολίτης Κυθήρων), «Επιστολή προς τον Οικ. Πατριάρχη Βαρθολομαίο», στο: <<http://imkythiron.gr/index.php/eidiseis/teleftaia-nea/3349->> (Δημοσιεύθηκε 10 Μαρτίου 2010).
- Φούντας, Ι.** (+μητροπολίτης Γόρτυνος), «Το Αγιολόγιον της Παλαιάς Διαθήκης», στο: <<https://www.vimaorthodoxias.gr/eipan/gortinos-ieremias-to-agiologion-tis-palaiasdiathikis/>> (Δημοσιεύθηκε 24 Σεπτεμβρίου 2016).

Εκκλησιαστικές Αποφάσεις

ΔΙΣ

3524/2205/2007.

Πρωτοβάθμιο διά τους Αρχιερείς Συνοδικό Δικαστήριο

1/2003 Απαλλακτικό Βούλευμα · Υπόμνημα από 26 Ιουνίου 2009 προς τον Οικ. Πατριάρχη Βαρθολομαίο.

ΔΣυνΔικ

19/2014 · 6/2005.

ΠΣυνΔικ

1/2020 · 36/2019 · 23/2013 · 14/2013 · 4/2005.

ΕΔ

35/2019 (ΙΜ. Θεσσαλιώτιδος) · 1/2012 (ΙΜ. Ναυπάκτου) · 4/2005 (ΙΜ. Ηλείας).

ΜονΕκκλΌργ.

(i) 1119/23-11-2007 · 855/20-9-2007 έγγραφα μητροπολίτη Λαυρεωτικής & Μεσογαίας Νικολάου (ii) 128/4-11-2020 έγγραφο μητροπολίτη Θηβών & Λεβαδείας Γεωργίου.

Συν. Εγκύκλιοι

81/1377/5738/9-6-1906 (τ. Α΄ Συν. Εγκ. 108) · 236/951/1030/18-3-1939 (τ. Β΄ Συν. Εγκ. 15-17).

Γνωμοδοτήσεις

66/2007 & 79/2007.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι.

ι. Ιεροί Κανόνες

ΑΓ. ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

ΚΑΝΩΝ 74: «Ἐπίσκοπον, κατηγορηθέντα ἐπί τινι παρὰ ἀξιοπίστων ἀνθρώπων, καλεῖσθαι αὐτὸν ἀναγκαῖον ὑπὸ ἐπισκόπων· κἂν μὲν ἀπαντήσῃ, καὶ ὁμολογήσῃ, ἢ ἐλεγχθεῖ, ὀρίζεσθω τὸ ἐπιτίμιον. Ἐὰν δὲ καλούμενος μὴ ὑπακούσῃ, καλεῖσθω καὶ δεύτερον, ἀποστελλομένων ἐπ' αὐτὸν δύο ἐπισκόπων. Ἐὰν δὲ καὶ οὕτω μὴ ὑπακούσῃ, καλεῖσθω καὶ τρίτον, δύο πάλιν ἐπισκόπων ἀποστελλομένων πρὸς αὐτόν. Ἐὰν δὲ καὶ οὕτω καταφρονήσας μὴ ἀπαντήσῃ ἢ σύνοδος ἀποφαινέσθω κατ' αὐτοῦ τὰ δοκοῦντα· ὅπως μὴ δόξῃ κερδαίνειν φυγοδικῶν» Ρ. - Π.- Β' 93-94.

ΚΑΝΩΝ 75: «Εἰς μαρτυρίαν τὴν κατὰ ἐπίσκοπου αἰρετικὸν μὴ προσδέχεσθαι, ἀλλὰ μηδὲ πιστὸν ἕνα μόνον, ἐπὶ στόματος γὰρ δύο, ἢ τριῶν μαρτύρων σταθήσεται πᾶν ῥῆμα» Ρ. - Π.- Β' 96.

Α' ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΚΑΝΩΝ 5: «Περὶ τῶν ἀκοινωνήτων γεγονότων, εἴτε τῶν ἐν κλήρῳ, εἴτε τῶν ἐν λαϊκῷ τάγματι, ὑπὸ τῶν καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπων, κρατεῖτω ἡ γνώμη, κατὰ τὸν κανόνα τὸν διαγορευόμενον, τοὺς ὑφ' ἐτέρων ἀποβληθέντας ὑφ' ἐτέρων μὴ προσίεσθαι. Ἐξεταζέσθω δὲ, μὴ μικροψυχία, ἢ φιλονεικία, ἢ τινι τοιαύτῃ ἀηδία τοῦ ἐπισκόπου, ἀποσυνάγαγοι γεγένηται. Ἴνα οὖν τοῦτο τὴν πρέπουσαν ἐξετασιν λαμβάνοι, καλῶς ἔχειν ἔδοξεν, ἐκάστου ἐνιαυτοῦ, καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν δις τοῦ ἔτους συνόδους γίνεσθαι· ἵνα κοινῇ πάντων τῶν ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγομένων, τὰ τοιαῦτα ζητήματα ἐξετάζηται, καὶ οὕτως οἱ ὁμολογουμένως προσκεκρουκότες τῷ ἐπίσκοπῳ, κατὰ λόγον ἀκοινωνῆτοι παρὰ πᾶσιν εἶναι δόξωσι, μέχρις ἂν τῷ κοινῷ τῶν ἐπισκόπων δόξῃ τὴν φιλανθρωποτέραν ὑπὲρ αὐτῶν ἐκθέσθαι ψῆφον. Αἱ δὲ σύνοδοι γινέσθωσαν, μία μὲν πρὸ τῆς Τεσσαρακοστῆς, ἵνα πάσης μικροψυχίας ἀναιρουμένης, τὸ δῶρον καθαρὸν προσφέρηται τῷ Θεῷ· δευτέρα δὲ περὶ τὸν τοῦ μετοπώρου καιρόν» Ρ. - Π.- Β' 124-125.

Β' ΟΙΚ. ΣΥΝΟΔΟΥ

ΚΑΝΩΝ 2: «Τοὺς ὑπὲρ διοίκησιν ἐπισκόπους ταῖς ὑπερορίοις ἐκκλησίαις μὴ ἐπιέναι, μηδὲ συγγεῖν τὰς ἐκκλησίας· ἀλλὰ κατὰ τοὺς κανόνας, τὸν μὲν Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπον, τὰ ἐν Αἰγύπτῳ μόνον οἰκονομεῖν· τοὺς δὲ τῆς Ανατολῆς ἐπισκόπους, τὴν Ανατολὴν μόνην διοικεῖν· φυλαττομένων τῶν ἐν τοῖς κανόσι τοῖς κατὰ Νίκαιαν πρεσβείων τῇ Ἀντιοχείῳ Ἐκκλησίᾳ· καὶ τοὺς τῆς Ἀσιανῆς διοικήσεως ἐπισκόπους, τὰ κατὰ τὴν Ἀσιανὴν μόνον διοικεῖν· καὶ τοὺς τῆς Ποντικῆς, τὰ τῆς Ποντικῆς μόνον· καὶ τοὺς τῆς Θράκης τὰ τῆς Θρακικῆς μόνον οἰκονομεῖν. Ἀκλήτους δὲ ἐπισκόπους ὑπὲρ διοίκησιν μὴ ἐπιβαίνειν ἐπὶ χειροτονία, ἢ τισιν ἄλλαις οἰκονομίαις ἐκκλησιαστικαῖς. Φυλαττομένου δὲ τοῦ προγεγραμμένου περὶ τῶν διοικήσεων κανόνος, εὐδὴλον ὡς τὰ καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἢ τῆς ἐπαρχίας σύνοδος διοικήσει, κατὰ τὰ ἐν Νικαίᾳ ὄρισμένα. Τὰς δὲ ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς ἔθνεσι τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας, οἰκονομεῖσθαι χρή κατὰ τὴν κρατήσασαν συνήθειαν τῶν Πατέρων» Ρ. - Π.- Β' 169-170.

ΚΑΝΩΝ 6: «Ἐπειδὴ πολλοὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν εὐταξίαν συγγεῖν καὶ ἀνατρέπειν βουλόμενοι, φιλέχθρως καὶ συκοφαντικῶς αἰτίας τινὰς κατὰ τῶν οἰκονομούντων τὰς ἐκκλησίας ὀρθοδόξων ἐπισκόπων συμπλάσσουσιν, οὐδὲν ἕτερον, ἢ χραίνειν τὰς τῶν ἱερέων ὑπολήψεις, καὶ ταραχὰς τῶν εἰρηνευόντων λαῶν κατασκευάζειν ἐπιχειροῦντες· τούτου ἕνεκεν ἤρесе τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει συνδραμόντων ἐπισκόπων, μὴ ἀνεξετάστως προσίεσθαι τοὺς κατηγορούς, μηδὲ πᾶσιν ἐπιτρέπειν τὰς κατηγορίας ποιεῖσθαι κατὰ τῶν οἰκονομούντων τὰς ἐκκλησίας, μηδὲ μὴν πάντας ἀποκλείειν. Ἀλλ' εἰ μὲν τις οἰκείαν τινὰ μέμψιν, τοῦτέστιν ἰδιωτικὴν, ἐπαγάγοι τῷ ἐπίσκοπῳ, ὡς πλεονεκτηθεῖς, ἢ ἄλλο τι παρὰ τὸ δίκαιον παρ' αὐτοῦ πεπονθῶς, ἐπὶ τῶν τοιούτων κατηγοριῶν μὴ ἐξετάζεσθαι, μήτε πρόσωπον τοῦ κατηγοροῦ, μήτε τὴν θρησκείαν. Χρὴ γὰρ παντὶ τρόπῳ, τό τε συνειδὸς τοῦ ἐπισκόπου ἐλεύθερον εἶναι, καὶ τὸν ἀδικεῖσθαι λέγοντα, οἷας ἂν ἢ θρησκείας, τῶν δικαίων τυγχάνειν. Εἰ δὲ ἐκκλησιαστικὸν εἶη τὸ ἐπιφερόμενον ἔγκλημα τῷ ἐπίσκοπῳ, τότε δοκιμάζεσθαι χρή τῶν κατηγορούντων τὰ πρόσωπα· ἵνα, πρῶτον μὲν αἰρετικοῖς μὴ ἐξῆ κατηγορίας κατὰ τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων ὑπὲρ ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ποιεῖσθαι. Αἰρετικούς δὲ λέγομεν, τοὺς τε πάλαι τῆς ἐκκλησίας ἀποκηρυχθέντας, καὶ τοὺς μετὰ ταῦτα ὑφ' ἡμῶν ἀναθεματισθέντας· πρὸς δὲ τούτοις, καὶ τοὺς τὴν πίστιν μὲν τὴν ὑγιή προσποιουμένους ὁμολογεῖν, ἀποσχίσαντας δὲ, καὶ ἀντισυνάγοντας τοῖς κανονικοῖς ἡμῶν ἐπισκόποις. Ἐπειτα δὲ, καὶ εἴ τινες τῶν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἐπὶ αἰτίαις τισὶ προκατεγνωσμένοι εἶεν καὶ ἀποβεβλημένοι, ἢ ἀκοινωνῆτοι, εἴτε ἀπὸ κλήρου, εἴτε ἀπὸ

λαϊκού τάγματος, μηδὲ τοιούτοις ἐξείναι κατηγορεῖν ἐπισκόπου, πρὶν ἂν τὸ οἰκεῖον ἔγκλημα πρότερον ἀποδύσωνται. Ὅμοιως δὲ καὶ τοὺς ὑπὸ κατηγορίαν προλαβοῦσαν ὄντας, μὴ πρότερον εἶναι δεκτοὺς εἰς ἐπισκόπου κατηγορίαν, ἢ ἑτέρων κληρικῶν πρὶν ἂν ἀθῶους ἑαυτοὺς τῶν ἐπαχθέντων αὐτοῖς ἀποδείξωσιν ἐγκλημάτων. Εἰ μέντοι τινὲς μῆτε αἰρετικοί, μῆτε ἀκοινώνητοι εἶεν, μῆτε κατεγνωσμένοι, ἢ προκατηγορημένοι ἐπὶ τισὶ πλημμελίμασι, λέγουσιν δὲ ἔχειν τινὰ ἐκκλησιαστικὴν κατὰ τοῦ ἐπισκόπου κατηγορίαν, τούτους κελεύει ἡ ἅγια σύνοδος, πρῶτον μὲν ἐπὶ τῶν τῆς ἐπαρχίας πάντων ἐπισκόπων ἐνίστασθαι τὰς κατηγορίας, καὶ ἐπ' αὐτῶν ἐλέγχειν τὰ ἐγκλήματα τοῦ ἐν αἰτίας τισὶν ἐπισκόπου· εἰ δὲ συμβαίῃ ἀδυνατῆσαι τοὺς ἐπαρχιώτας πρὸς διόρθωσιν τῶν ἐπιφερομένων ἐγκλημάτων τῷ ἐπισκόπῳ, τότε αὐτοὺς προσιέναι μείζονι συνόδῳ, τῶν τῆς διοικήσεως ἐκείνης ἐπισκόπων ὑπὲρ τῆς αἰτίας ταύτης συγκαλουμένων· καὶ μὴ πρότερον ἐνίστασθαι τὴν κατηγορίαν, πρὶν ἢ ἐγγράφως αὐτοὺς τὸν ἴσον αὐτοῖς ἐπιτιμήσασθαι κίνδυνον, εἴπερ ἐν τῇ τῶν πραγμάτων ἐξετάσει συκοφαντοῦντες τὸν κατηγορούμενον ἐπίσκοπον ἐλεγχθεῖεν. Εἰ δὲ τις καταφρονήσας τῶν κατὰ τὰ προδηλωθέντα δεδογμένων, τολμήσειεν ἢ βασιλικὰς ἐνοχλεῖν ἀκοάς, ἢ κοσμικῶν ἀρχόντων δικαστήρια, ἢ οἰκουμενικὴν σύνοδον ταρασσείν, πάντας ἀτιμάσας τοὺς τῆς διοικήσεως ἐπισκόπους, τὸν τοιοῦτον τὸ παράπαν εἰς κατηγορίαν μὴ εἶναι δεκτὸν, ὡς καθυβρίσαντα τοὺς κανόνας, καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν λυμηνάμενον εὐταξίαν» Ρ. -Π.- Β' 180-182.

Δ' ΟΙΚ. ΣΥΝΟΔΟΥ

ΚΑΝΩΝ 2: «Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἐπὶ χρήμασι χειροτονίαν ποιήσαιο, καὶ εἰς πρᾶσιν καταγάγοι τὴν ἄπρατον χάριν, καὶ χειροτονήσοι ἐπὶ χρήμασιν ἐπίσκοπον, ἢ χωρεπίσκοπον, ἢ πρεσβυτέρους, ἢ διακόνους, ἢ ἕτερον τινὰ τῶν ἐν τῷ κλήρῳ κατηριθμημένων, ἢ προβάλλοιτο ἐπὶ χρήμασιν οἰκονόμον, ἢ ἔκδικον, ἢ παραμονάριον, ἢ ὅλως τινὰ τοῦ κανόνος, δι' αἰσχροκέρδειαν οἰκεῖαν, ὁ τοῦτο ἐπιχειρήσας, ἐλεγχθεῖς, κινδυνευέτω περὶ τὸν οἰκεῖον βαθμόν· καὶ ὁ χειροτονούμενος, μηδὲν ἐκ τῆς κατ' ἐμπορίαν ὠφελείσθω χειροτονίας, ἢ προβολῆς· ἀλλ' ἔστω ἀλλότριος τῆς ἀξίας, ἢ τοῦ φροντισματος, οὐπὲρ ἐπὶ χρήμασιν ἔτυχεν. Εἰ δὲ τις καὶ μεσιτεύων φανείη τοῖς οὕτως αἰσχροῖς καὶ ἀθεμίτοις λήμμασι, καὶ οὕτως, εἰ μὲν κληρικὸς εἴη, τοῦ οἰκεῖου ἐκπιπέτω βαθμοῦ· εἰ δὲ λαϊκός, ἢ μονάζων, ἀναθεματιζέσθω» Ρ. - Π.- Β', 217-218

ΚΑΝΩΝ 9: «Εἴ τις κληρικὸς πρὸς κληρικὸν πρᾶγμα ἔχει, μὴ ἐγκαταλιμπανέτω τὸν οἰκεῖον ἐπίσκοπον, καὶ ἐπὶ κοσμικὰ δικαστήρια μὴ κατατρέχέτω, ἀλλὰ πρότερον τὴν ὑπόθεσιν γυμναζέτω παρὰ τῷ ἰδίῳ ἐπισκόπῳ, ἢ γοῦν, γνώμη αὐτοῦ τοῦ ἐπισκόπου, παρ' οἷς ἂν ἀμφοτέρω τὰ μέρη βούλωνται, τὰ τῆς δίκης συγκροτεῖσθω· εἰ δὲ τις παρὰ ταῦτα ποιήσοι, κανονικοῖς ἐπιτιμίοις ὑποκείσθω. Εἰ δὲ κληρικὸς πρᾶγμα ἔχει πρὸς τὸν ἴδιον, ἢ καὶ πρὸς ἕτερον ἐπίσκοπον, παρὰ τῇ συνόδῳ τῆς ἐπαρχίας δικαζέσθω. Εἰ δὲ πρὸς τὸν τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας μητροπολίτην, ἐπίσκοπος ἢ κληρικὸς ἀμφισβητοῖ, καταλαμβανέτω τὸν ἑξαρχον τῆς διοικήσεως, ἢ τὸν τῆς βασιλευούσης Κωνσταντινουπόλεως θρόνον, καὶ ἐπ' αὐτῷ δικαζέσθω.» Ρ.-Π.-Β' 237.

ΚΑΝΩΝ 17: «Τὰς καθ' ἐκάστην ἐπαρχίαν ἀγροικικὰς παροικίας, ἢ ἐγχωρίου, μένειν ἀπαρασαλεύτους παρὰ τοῖς κατέχουσιν αὐτὰς ἐπισκόποις, καὶ μάλιστα εἰ τριακονταετῆ χρόνον ταύτας ἀβιάστως διακατέχοντες ὠκονόμησαν. Εἰ δὲ ἐντὸς τῶν τριάκοντα ἐτῶν γεγένηταί τις, ἢ γένοιτο περὶ αὐτῶν ἀμφισβήτησις, ἐξείναι τοῖς λέγουσιν ἡδικεῖσθαι, περὶ τούτων κινεῖν παρὰ τῇ συνόδῳ τῆς ἐπαρχίας. Εἰ δὲ τις ἀδικοῖτο παρὰ τοῦ ἰδίου μητροπολίτου, παρὰ τῷ ἐξάρχῳ τῆς διοικήσεως, ἢ τῷ Κωνσταντινουπόλεως θρόνῳ, δικαζέσθω, καθὰ προεῖρηται. Εἰ δὲ καὶ τις ἐκ βασιλικῆς ἐξουσίας ἐκαινίσθη πόλις, ἢ αὐθις καινισθεῖη, τοῖς πολιτικοῖς καὶ δημοσίοις τύποις, καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν παροικιῶν ἢ τάξις ἀκολουθεῖτω» Ρ. - Π.- Β' 258-259.

ΚΑΝΩΝ 18: «Τὸ τῆς συνωμοσίας, ἢ φατρίας, ἔγκλημα καὶ παρὰ τῶν ἕξω νόμων πάντῃ κεκάλυται, πολλῶ δὲ μᾶλλον ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ τοῦτο γίνεσθαι ἀπαγορεύειν προσήκει. Εἴ τινες τοίνυν κληρικοί, ἢ μονάζοντες, εὐρεθεῖεν συνομνύμενοι, ἢ φατριάζοντες, ἢ κατασκευὰς τυρεύοντες ἐπισκόποις, ἢ συγκληρικοῖς, ἐκπιπέτωσαν πάντῃ τοῦ οἰκεῖου βαθμοῦ» Ρ. - Π.- Β', 263.

ΚΑΝΩΝ 21: «Κληρικούς ἢ λαϊκοὺς, κατηγοροῦντας ἐπισκόπων ἢ κληρικῶν, ἀπλῶς καὶ ἀδοκιμάστως μὴ προσδέχεσθαι εἰς κατηγορίαν, εἰ μὴ πρότερον ἐξετασθεῖη αὐτῶν ἢ ὑπόληψις» Ρ.- Π.- Β' 267.

Β' ΕΝ ΤΡΟΥΛΩ ΟΙΚ. ΣΥΝΟΔΟΥ (ΠΕΝΘΕΚΤΗ)

ΚΑΝΩΝ 1: «Τάξις ἀρίστη, παντὸς ἀρχομένου καὶ λόγου καὶ πράγματος, ἐκ Θεοῦ τε ἄρχεσθαι, καὶ εἰς Θεὸν ἀναπαύεσθαι, κατὰ τὴν θεολόγον φωνήν. Ὅθεν, καὶ τῆς εὐσεβείας ὑφ' ἡμῶν ἡδη διαπρυσίως κηρυττομένης, καὶ τῆς ἐκκλησίας, ἐφ' ἣ Χριστὸς τεθεμελιώται, διηνεκῶς αὐξανούσης καὶ προκοπούσης, ὡς τῶν τοῦ Λιβάνου κέδρων ταύτην ὑπερεκτείνεσθαι· καὶ νῦν ἀρχὴν τῶν ἱερῶν

ποιούμενοι λόγων χάριτι θεία, όρίζομεν, άκαινοτόμητόν τε και άπαράτρωτον φυλάττειν την παραδοθεΐσαν ήμϊν πίστιν υπό τε τών αυτοπτών και ύπηρετών του Λόγου, τών θεοκρίτων Αποστόλων· έτι δε και τών τριακοσίων δέκα και όκτώ άγίων και μακαρίων Πατέρων, τών έν Νικαΐα συνελθόντων επί Κωνσταντίνου του γενομένου ήμϊν βασιλέως, κατ' Άρείου του δυσσεβούς, και της παρ' αυτου δογματισθείσης έθνικης έτεροθείας, ή πολυθεΐας, ειπειν οικειότερον· ό τή όμογνωμοσύνη της πίστεως τό όμοούσιον ήμϊν επί τών τριών της θεαρχικης φύσεως ύποστάσεων άπεκάλυψάν τε και διετράνωσαν, μη έπικεκρύφθαι τῷ μοδίῳ της άγνωσίας τουτο παραχωρήσαντες, αλλά τόν Πατέρα και τόν Υϊόν, και τό άγιον Πνεύμα προσκυνειν μη προσκυνήσει τους πιστους αναφανδόν εκδιδάξαντες· και την τε τών άνίσων βαθμϊων της θεότητος δόξαν καθελόντες και διασπασαντες, τά τε, υπό τών αίρετικών συστάντα εκ ψάμμου κατὰ της όρθοδοξίας μεираκιώδη άθύρματα καταβαλόντες και ανατρέψαντες· ώσαύτως δε και την επί του μεγάλου Θεοδοσίου, του γενομένου ήμϊν βασιλέως υπό τών έν ταύτη τη βασιλίδι πόλει συναχθέντων εκατόν πενήκοντα άγίων Πατέρων κηρυχθείσαν πίστιν κρατύνομεν, τάς θεολόγους φωνάς άσπαζόμενοι, και τόν βέβηλον Μακεδόنيον τοις προτέροις έχθροΐς της άληθείας συνεξελαύνοντες, ως δουλον αυθαδώς τό δεσπόζον δοξάσαι τολμήσαντα, και σχΐσαι την άτμητον μονάδα ληστικώς προελόμενον, ως άν μη έντελές ήμϊν τό της έλπίδος ειη μυστήριον· Τῷ βδελυρῷ τούτῳ και κατὰ της άληθείας λυτήσαντι, και Απολλινάριον, τόν της κακίας μύστην, συγκατακρίναντες, ός άνου και άνωχον τόν Κύριον άνειληφέναι σώμα δυσσεβδός εξήρεύζατο, έντεϋθεν και οϋτος άτελη την σωτηριαν ήμϊν γενέσθαι συλλογίζόμενος· Αλλά μην και τά παρὰ τών έν τη Έφεσῳ πόλει τό πρότερον συναχθέντων επί Θεοδοσίου, του υιου Άρκαδίου, γενομένου ήμϊν βασιλέως, διακοσίων θεοφόρων Πατέρων εκτεθέντα διδάγματα, ως κράτος άρραγές της εϋσεβείας, έπισφραγίζομεν, ένα Χριστόν Υϊόν του Θεου, και σαρκωθέντα κηρύττοντες, και την αυτόν άσπόρως τεκοϋσαν άχραντον άειπαρθενον, κυρίως και κατὰ άλήθειαν Θεοτόκον δοξάζοντες· και την ληρώδη του Νεστοριου διαίρεσιν, ως άπφκισμένην θείας μοΐρας άποδιώκοντες, άνθρωπον ιδικώς, και Θεόν ιδικώς, τόν ένα Χριστόν δογματίζοντος, και την ιουδαϊκην ανανεοϋντος δυσσεβειαν· Ου μην αλλά και την έν Χαλκηδονέων μητροπόλει επί Μαρκιανου, και αυτου γενομένου ήμϊν βασιλέως, τών εξακοσίων τριάκοντα θεοκρίτων Πατέρων στηλογραφηθείσαν πίστιν όρθοδόξως έπικυροϋμεν· ήτις τόν ένα Χριστόν τόν Υϊόν του Θεου εκ δύο συντεθέντα τών φύσεων, και έν δύο ταΐς αυταΐς δοξαζόμενον φύσει, μεγαλοφώνως τοις πέρασι παραδεδωκε, και Εϋτυχέα τόν ματαιόφρονα, τόν δοκήσει τό μέγα της οικονομίας μυστήριον τελεσθῆναι άποφηνάμενον, ως άποτρόπαιόν τι και μΐασμα τών ιερών της εκκλησίας περιβόλων εξήλασε· σϋν αυτῷ δε και Νεστόριον και Διόσκορον, τόν μέν της διαίρεσεως, τόν δε της συγχύσεως και υπερασπιστήν τε και πρόμαχον, τους εκ διαμέτρου της άσεβείας προς έν εκπεπτωκότας άπωλείας και άθεότητος βάραθρον· Αλλά γε και τάς εϋσεβεις φωνάς τών εκατόν εξήκοντα πέντε Θεοφόρων Πατέρων, τών κατὰ ταύτην την βασιλΐδα συναγηγεμένων πόλιν, επί Ιουστινιανου, του της εϋσεβδός λήξεως γενομένου ήμϊν βασιλέως, ως υπό του Πνεύματος εξενεχθείσας γινώσκομεν, και τους μεθ' ήμΐας εκδιδάσκομεν· Οΐ Θεόδωρον τόν Μοψουεστίας, τόν Νεστοριου διδάσκαλον, Ξριγένην τε, και Δίδυμον, και Εϋάγριον, τους τάς έλληνικας αναπλασάμενους μυθοποιΐας, και σωμάτων τινών, και ψυχών ήμϊν περιόδους, και άλλιώσεις άναπερινήσαντας ταΐς του νου παραφοραΐς τε, και όνειρώξεσι, και εις την τών νεκρών δυσσεβδός έμπαροινήσαντας αναβίωσιν· τά τε γραφέντα παρὰ Θεοδωρήτου κατὰ της όρθης πίστεως, και τών δώδεκα κεφαλαίων του μακαριου Κυρίλλου, και την λεγομένην Ίβα έπιστολήν, συνδικώς άνεθεμάτισάν τε και έβδελύξαντο· Καί την υπό της έναγχος συναθροισθείσης κατὰ ταύτην την βασιλΐδα πόλιν, επί του έν θεία τη λήξει γενομένου ήμϊν βασιλέως Κωνσταντίνου, εκτης άγίας συνόδου πίστιν, ή μειζόνως τό κύρος έδέξατο, δι' ὧν ό εϋσεβής βασιλεύς σφραγΐσι τους ταύτης τόμους κατασφαλίσατο, προς την έν τῷ παντι αιῶνι ασφάλειαν, και αυθις όμολογοϋμεν φυλάττειν άπαρεγγεΐρητον· ή δύο φυσικας θελήσεις, ήτοι θελήματα, και δύο φυσικας ένεργείας επί της ένσάρκου οικονομίας του ένός Κυριου ήμϊν Ιησου Χριστου, του άληθινου Θεου, δοξάζειν ήμΐας θεοφιλώς διεσάφησε· τους τό εϋθές της άληθείας δόγμα παραχαράξαντας, και έν θέλημα, και μΐαν ένεργειαν επί του ένός Κυριου του Θεου ήμϊν Ιησου Χριστου τους λαους εκδιδάξαντας, τη της εϋσεβείας ψήφῳ καταδικάσασα· φαμέν, Θεόδωρον τόν της Φαράν, Κϋρον τόν Αλεξανδρείας, Όνώριον τόν Ρώμης, Σέργιον, Πύρρον, Παϋλον, Πέτρον, τους έν ταύτη τη θεοφυλάκτῳ προεδρεύσαντας πόλει, Μακάριον, τόν γενόμενον της Αντιοχέων έπίσκοπον, Στέφανον τόν αυτου μαθητήν, και τόν άφρονα Πολυχρόνιον· έντεϋθεν άνεπαφον τηροϋσα τό κοινόν σώμα Χριστου του Θεου ήμϊν· Καί συνελόντα φάναι, πάντων τών έν τη εκκλησία του Θεου διαπρεψάντων άνδρῶν, οΐ γεγόνασι φωστήρες έν κόσμῳ, λόγον ζωής έπέχοντες, την πίστιν κρατειν βεβαΐαν, και μέχρι συντελείας του αιῶνος ασάλευτον διαμένειν θεσπιζόμεν, και τά αυτών θεοπαράδοτα συγγράμματά τε και δόγματα, πάντας άποβαλλόμενοι τε, και άναθεματίζοντες, οϋς άπέβαλον, και άνεθεμάτισαν, ως της άληθείας έχθρούς, και κατὰ Θεου φρυαξαμένους κενά, και άδικΐαν εις ὕψος εκμελετήσαντας· Ει δε τις τών άπάντων μη τά προειρημένα της εϋσεβείας δόγματα κρατοΐ και ασπάζοιτο, και οϋτω δοξάζοι τε, και κηρύττοι, άλλ' έξ εναντίας ιέναι τούτων έπιχειροΐ, εστο άνάθεμα, κατὰ τόν ήδη εκτεθέντα όρον υπό τών προδηλωθέντων άγίων και μακαρίων Πατέρων, και του χριστιανικου

καταλόγου, ὡς ἀλλότριος, ἐξωθεισθῶ καὶ ἐκπιπτέτω. Ἡμεῖς γὰρ οὔτε προστιθέναι τι, οὔτε μὴ ἀφαιρεῖν, κατὰ τὰ προορισθέντα, παντελῶς διεγνώκαμεν, ἢ καθ' ὄντιναοῦν δεδυνήμεθα λόγον» Ρ. - Π.- Β', 301-302.

ΚΑΝΩΝ 30: «Πάντα πρὸς οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας βουλόμενοι διαπράττεσθαι, καὶ τοὺς ἐν ταῖς βαρβαρικαῖς ἐκκλησίαις ἱερέας οἰκονομεῖν διεγνώκαμεν· ὥστε, εἰ τὸν ἀποστολικὸν κανόνα, τὸν περὶ τοῦ προφάσει εὐλαβείας τὴν γαμετὴν μὴ ἐκβάλλειν ὑπεραναβαίνειν οἴονται δεῖν, καὶ πέραν τῶν ὀρισθέντων ποιεῖν, ἐκ τούτου τε μετὰ τῶν οἰκείων συμφωνοῦντες συμβίων, τῆς πρὸς ἀλλήλους ὁμιλίας ἀπέχονται· τούτους μηκέτι ταύταις συνοικεῖν καθ' οἰονδήποτε τρόπον, ὡς ἂν ἡμῖν ἐντεῦθεν ἐντελεῖ τῆς ὑποσχέσεως παρέξοιεν τὴν ἀπόδειξιν. Πρὸς τοῦτο δὲ αὐτοῖς, οὐ δι' ἄλλο τι, ἢ διὰ τὴν τῆς γνώμης μικροψυχίαν, καὶ τὸ τῶν ἡθῶν ἀπεξενωμένον, καὶ ἀπαγές, ἐνδεδώκαμεν» Ρ. - Π.- Β', 369.

ΚΑΝΩΝ 32: «Ἐπειδὴ εἰς γνῶσιν ἡμετέραν ἦλθεν, ὡς ἐν τῇ τῶν Ἀρμενίων χώρα οἶνον μόνον ἐν τῇ ἱερᾷ τραπέζῃ προσάγουσιν, ὕδωρ αὐτῷ μὴ μιγνύντες, οἱ τὴν ἀναίμακτον θυσίαν ἐπιτελοῦντες, προτιθέμενοι τὸν τῆς ἐκκλησίας διδάσκαλον Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον, φάσκοντα, διὰ τῆς εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον ἐρμηνείας, ταῦτα· Τίνος ἕνεκεν οὐχ ὕδωρ ἔπιεν ἀναστάς, ἀλλ' οἶνον; ἄλλην αἴρεσιν πονηρὰν πρόρριζον ἀνασπῶν· ἐπειδὴ γὰρ εἰσὶ τινες ἐν τοῖς μυστηρίοις ὕδατι κεχρημένοι, δεικνύς ὅτι καὶ ἡνίκα τὰ μυστήρια παρέδωκεν, καὶ ἡνίκα ἀναστάς, χωρὶς μυστηρίων καὶ ψιλὴν τράπεζαν παρειτίθετο, οἶνω ἐχρήτο ἐκ τοῦ γεννήματος, φησί, τῆς ἀμπέλου· ἀμπέλος δὲ οἶνον οὐχ ὕδωρ γεννᾷ· ἐκ τούτου τε τὸν διδάσκαλον οἴονται ἀνατρέπειν τὴν τοῦ ὕδατος ἐν τῇ ἱερᾷ θυσίᾳ προσαγωγὴν. Ὡς ἂν μὴ καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν κατέχονται τῇ ἀγνοίᾳ τὴν τοῦ Πατρὸς διάνοιαν ὀρθοδόξως ἀποκαλύπτωμεν. Τῆς γὰρ πονηρᾶς τῶν Ὑδροπαραστατῶν αἰρέσεως παλαιᾶς ὑπαρχούσης, οἱ ἀντὶ οἴνου μόνω τῷ ὕδατι ἐν τῇ οἰκείᾳ θυσίᾳ κέχρηται, ἀνασκευάζων οὗτος ὁ θεοφόρος ἀνὴρ τὴν παράνομον τῆς τοιαύτης αἰρέσεως διδαχὴν, καὶ δεικνύς ὡς ἐξ ἐναντίας τῆς ἀποστολικῆς ἵεται παραδόσεως, τὸν εἰρημένον κατεσκεύασε λόγον. Ἐπεὶ καὶ τῇ κατ' αὐτὸν ἐκκλησίᾳ, ἔνθα τὴν ποιμαντικὴν ἐνεχειρίσθη ἡγεμονίαν, ὕδωρ οἶνω μιγνύνα παρέδωκεν, ἡνίκα τὴν ἀναίμακτον θυσίαν ἐπιτελεῖσθαι δεήσει, τὴν ἐκ τῆς τιμίας πλευρᾶς τοῦ λυτρωτοῦ ἡμῶν καὶ Σωτῆρος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἐξ αἵματος καὶ ὕδατος κρᾶσιν παραδεικνύς, ἥτις εἰς ζωοποίησιν παντὸς τοῦ κόσμου ἐξεχύθη, καὶ ἁμαρτιῶν ἀπολύτρωσιν· καὶ κατὰ πᾶσαν δὲ ἐκκλησίαν, ἔνθα οἱ πνευματικοὶ φωστῆρες ἐξέλαμψαν, ἢ θεόδοτος αὐτῇ τάξις κρατεῖ. Καὶ γὰρ καὶ Ἰακώβος ὁ κατὰ σάρκα Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἀδελφός, ὃς τῆς Ἱεροσολυμιτῶν ἐκκλησίας πρῶτος τὸν θρόνον ἐνεπιστεύθη, καὶ Βασίλειος ὁ τῆς Καισαρέων ἀρχιεπίσκοπος, οὗ τὸ κλέος κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην διέδραμεν, ἐγγράφως τὴν μυστικὴν ἡμῖν ἱερωσίαν παραδεδωκότες, οὕτω τελειοῦν ἐν τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ ἐξ ὕδατος τε καὶ οἴνου τὸ ἱερὸν ποτήριον ἐκδεδώκασι. Καὶ οἱ ἐν Κερθαγένῃ συναχθέντες ὄσιοι Πατέρες, οὕτω ῥητῶς ἐπεμνήσθησαν, ἵνα ἐν τοῖς ἀγίοις μηδὲν πλέον τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου προσενεχθῆι, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος παραδέδωκε, τούτέστιν ἄρτου καὶ οἴνου ὕδατι μεμιγμένον. Εἴ τις οὖν ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, μὴ κατὰ τὴν παραδοθεῖσαν ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων τάξιν ποιεῖ, καὶ ὕδωρ οἶνω μιγνύς, οὕτω τὴν ἄχραντον προσάγει θυσίαν, καθαιρεῖσθῶ, ὡς ἀτελῶς τὸ μυστήριον ἐξαγγέλλων, καὶ καινίζων τὰ παραδεδομένα» Ρ. - Π.- Β', 373-374.

ΚΑΝΩΝ 34: «Καὶ τοῦτο δὲ τοῦ ἱερατικοῦ κανόνος σαφῶς διαγορεύοντος, ὡς τὸ τῆς συνωμοσίας, ἢ φατριᾶς ἐγκλημα καὶ παρὰ τῶν ἐξω νόμων πάντῃ κεκώλυται, πολλῶ δὲ μᾶλλον ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ τοῦτο γίνεσθαι ἀπαγορεύειν προσήκει· καὶ ἡμεῖς παραφυλάττειν σπουδάζομεν, ὡς εἴ τινες κληρικοί, ἢ μοναχοὶ εὐρεθεῖεν ἢ συνομνύμενοι, ἢ φατριάζοντες, ἢ κατασκευὰς τυρεύοντες ἐπισκόπων, ἢ συγκληρικῶν, ἐκπιπτέτωσαν πάντῃ τοῦ οἰκείου βαθμοῦ» Ρ. - Π.- Β' 382.

Ζ' ΟΙΚ. ΣΥΝΟΛΟΥ

ΚΑΝΩΝ 4: «Ὁ κῆρυξ τῆς ἀληθείας Παῦλος, ὁ θεῖος ἀπόστολος, οἰοῖ κανόνα τιθεὶς τοῖς Ἐφεσίων πρεσβυτέρους, μᾶλλον δὲ καὶ παντὶ ἱερατικῷ πληρώματι, οὕτως ἐπαρρησιάσθη, εἰπὼν· Ἀργυρίου ἢ χρυσοῦ ἢ ἱματισμοῦ οὐδενὸς ἐπεθύμησα· πάντα ὑπέδειξα ὑμῖν ὅτι οὕτω κοπιῶντας δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων, μακάριον ἡγουμένους τὸ διδόναι ἢ λαμβάνειν. Διὸ καὶ ἡμεῖς, μαθητευθέντες παρ' αὐτοῦ, ὀρίζομεν, μηδὲν αἰσχροκερδῶς ἐπινοεῖσθαι ἐπίσκοπον, προφασίζόμενον προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις, ἀπαιτεῖν χρυσὸν ἢ ἄργυρον ἢ ἕτερον εἶδος τοὺς ὑπ' αὐτὸν τελούντας ἐπισκόπους ἢ κληρικούς ἢ μοναχοὺς. Φησὶ γὰρ ὁ ἀπόστολος· Ἄδικοι βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι· καὶ, Οὐκ ὀφείλει τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσι θησαυρίζειν, ἀλλ' οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις. Εἴ τις οὖν δι' ἀπαίτησιν χρυσοῦ ἢ ἑτέρου τινὸς εἶδους, εἴτε διὰ τινὰ ἰδίαν ἐμπάθειαν εὐρεθεῖ ἀπειργων τῆς λειτουργίας καὶ ἀφορίζων τινὰ τῶν ὑπ' αὐτῶν κληρικῶν ἢ σεπτῶν ναδὸν κλείων, ὡς μὴ γίνεσθαι ἐν αὐτῷ τάς τοῦ Θεοῦ λειτουργίας, καὶ εἰς ἀναίσθητον τὴν ἑαυτοῦ μανίαν ἐπιπέμπων, ἀναίσθητος ὄντως ἐστὶ καὶ τῇ ταυτοπαθείᾳ ὑποκείμεται, καὶ ἐπιστρέφει ὁ πόνος αὐτοῦ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, ὡς παραβάτης ἐντολῆς Θεοῦ καὶ τῶν Ἀποστολικῶν διατάξεων. Παραγγέλλει γὰρ καὶ Πέτρος, ἢ κορυφαία τῶν ἀποστόλων ἀκρότης· Ποιμαίνετε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ Θεοῦ, ἐπισκοποῦντες μὴ

ἀναγκαστικῶς, ἀλλ' ἐκουσίως κατὰ Θεόν· μὴ αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως· μὴ ὡς κατακυριεύοντας τῶν κλήρων, ἀλλὰ τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου· καὶ φανερωθέντος τοῦ Ἀρχιεπίσκοπου, κομείσθε τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον» P. – Π.- Β' 566-567.

ΚΑΝΩΝ 5: «Ἀμαρτία πρὸς θάνατόν ἐστιν, ὅταν τινὲς ἀμαρτάνοντες ἀδιόρθωτοι μένωσι. Τὸ δὴ τούτου χειρόν, ἔαν καὶ τραχηλιῶντες κατεξανίστανται τῆς εὐσεβείας καὶ τῆ ἀληθείας, προτιμώμενοι τὸν Μαμωνᾶν τῆς τοῦ Θεοῦ ὑπακοῆς, καὶ τῶν κανονικῶν αὐτοῦ διατάξεων μὴ ἀντεχόμενοι. Ἐν τούτοις οὐκ ἐστὶ Κύριος ὁ Θεός, εἰ μήπου ταπεινωθέντες τοῦ ἰδίου σφάλματος ἀνανήψωσι. χρὴ γὰρ μᾶλλον αὐτοὺς προσέρχεσθαι τῷ Θεῷ καὶ μετὰ συντετριμμένης καρδίας τὴν ἄφεσιν τούτου τοῦ ἀμαρτήματος καὶ τὴν συγχώρησιν αἰτεῖσθαι, οὐχὶ ἐναβρύνεσθαι τῇ ἀθέσμῳ δόσει, ἐγγὺς γὰρ Κύριος τοῖς συντετριμμένοις τῇ καρδίᾳ. Τοὺς οὖν ἐγκανχωμένους διὰ δόσεως χρυσίου τετάχθαι ἐν ἐκκλησίᾳ καὶ ταύτῃ τῇ πονηρᾷ συνηθείᾳ ἐπελπίζοντας, τῇ ἀλλοτριούσῃ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐκ πάσης ἱερωσύνης, καὶ ἐκ τούτου ἀναιδεῖ προσώπῳ καὶ ἀπερικαλύπτῳ στόματι ὄνειδιστικοῖς λόγοις τοὺς δι' ἀρετὴν βίου ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐκλεγέντας καὶ καταταγέντας ἐκτὸς δόσεως χρυσίου ἀτιμάζοντας, πρῶτα μὲν τοῦτο ποιοῦντας, τὸν ἔσχατον βαθμὸν λαμβάνειν τοῦ οἰκείου τάγματος. Εἰ δ' ἐπιμένειεν, δι' ἐπιτιμίου διορθοῦσθαι. Εἰ δέ τις ἐπὶ χειροτονία φανείη ποτὲ τοῦτο πεποικῶς, γινέσθω κατὰ τὸν Ἀποστολικὸν κανόνα, τὸν λέγοντα· Εἰ τις ἐπίσκοπος διὰ χρημάτων τῆς ἀξίας ταύτης ἐγκρατῆς γένηται, ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος, καθαιρεῖσθω καὶ αὐτὸς καὶ ὁ χειροτονήσας, καὶ ἐκκοπέσθωσαν παντάπασιν ἐκ τῆς κοινῶνίας, ὡς Σίμων ὁ μάγος ὑπ' ἐμοῦ Πέτρου. Ὡσαύτως καὶ κατὰ τὸν δευτέρου κανόνα τῶν ἐν Χαλκηδόνι ὁσίων Πατέρων ἡμῶν, τὸν λέγοντα· Εἰ τις ἐπίσκοπος ἐπὶ χρήμασι χειροτονίαν ποιήσῃ καὶ εἰς πρᾶσιν καταγάγῃ τὴν ἄπρατον χάριν καὶ χειροτονήσῃ ἐπὶ χρήμασι ἐπίσκοπον ἢ χωρεπίσκοπον ἢ πρεσβύτερον ἢ διάκονον ἢ τινα τῶν ἐν τῷ κλήρῳ καταριθμουμένων, ἢ προσβάλλῃ ἐπὶ χρήμασι οἰκονόμον ἢ ἔκδικον ἢ παραμονάριον ἢ ὅπως τινὰ τοῦ κανόνος, ἢ δι' αἰσχροκερδεῖαν οἰκειάν, ὁ τοῦτο ἐπιχειρήσας ἐλεγχθεῖς, κινδυνευέτω ἐκ τῆς κατ' ἐμπορίαν ὀφειλεῖσθω χειροτονίας ἢ προβολῆς, ἀλλ' ἔστω ἀλλότριος τῆς ἀξίας ἢ τοῦ φροντισματος, οὐδὲν ἐπὶ χρήμασι ἔτυχεν. Εἰ δέ τις καὶ μεσιτεύων φανείη τοῖς οὕτως αἰσχροῖς καὶ ἀθεμίτοις λήμμασι, καὶ οὕτως εἰ μὲν κληρικός εἴη, τοῦ οἰκείου ἐκπιπέτω βαθμοῦ, εἰ δὲ λαϊκός ἢ μοναχός, ἀφοριζέσθω» P.- Π.- Β' 572-573.

ΚΑΝΩΝ 6: «Ἐπειδὴ περ κανὼν ἐστίν, ὁ λέγων· Δις τοῦ ἔτους καθ' ἐκάστην ἐπαρχίαν χρῆναι γίνεσθαι διὰ συναθροίσεως ἐπισκόπων τὰς κανονικὰς συζητήσεις, διὰ τὴν συντριβὴν καὶ τὸ ἐνδεῶς ἔχειν πρὸς ὁδοπορίαν τοὺς συναθροιζομένους, ὥρισαν οἱ τῆς ἑκτῆς συνόδου ὅσοι Πατέρες, ἐξ ἅπαντος τρόπου καὶ προφάσεως ἅπασι τοῦ ἐνιαυτοῦ γίνεσθαι καὶ τὰ ἐσφαλμένα διορθοῦσθαι. Τοῦτον οὖν τὸν κανόνα καὶ ἡμεῖς ἀνανεοῦμεν· καὶ εἰ τις εὐρεθῇ ἄρχων τοῦτο κωλύων, ἀφοριζέσθω. Εἰ δέ τις ἐκ τῶν μητροπολιτῶν ἀμελήσῃ τοῦτο γίνεσθαι, ἐκτὸς ἀνάγκης καὶ βίας καὶ τινος εὐλόγου προφάσεως, τοῖς κανονικοῖς ἐπιτιμίοις ὑποκείσθω. Τῆς δὲ συνόδου γενομένης περὶ κανονικῶν καὶ εὐαγγελικῶν πραγμάτων, δεῖ τοῖς συναθροισθεῖσιν ἐπισκόποις ἐν μελέτῃ καὶ φροντίδι γίνεσθαι τοῦ φυλάττεσθαι τὰς θείας καὶ ζωοποιούς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ. Ἐν γὰρ τῷ φυλάττεσθαι αὐτὰς ἀναπαύσεις πολλή, ὅτι καὶ λύχνος ἢ ἐντολή, νόμος δὲ φῶς, καὶ ὁδὸς ζωῆς ἐλεγχος καὶ παιδεία· καί, Ἡ ἐντολὴ Κυρίου τηλαυγῆς φωτίζουσα ὀφθαλμούς. Μὴ ἔχειν δὲ ἄδειαν τὸν μητροπολίτην, ἐξ ὧν ἐπιφέρεται ὁ ἐπίσκοπος μετ' αὐτοῦ, ἢ κτήνος ἢ ἕτερον εἶδος ἀπαιτεῖν. Εἰ γὰρ τοῦτο ἐλεγχθῆ πεποικῶς, ἀποτίσει τετραπλάσιον» P. – Π.- Β' 577-588.

ΚΑΝΩΝ 10: «Ἐπειδὴ τινες τῶν κληρικῶν, παραλογιζόμενοι τὴν κανονικὴν διάταξιν, ἀπολιπόντες τὴν ἑαυτῶν παροικίαν εἰς ἕτεραν παροικίαν ἐκτρέχουσι, κατὰ τὸ πλεῖστον δὲ ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ καὶ βασιλίδι πόλει, καὶ εἰς ἄρχοντας προσεδρεύουσιν, ἐν τοῖς αὐτῶν εὐκτηρίοις τὰς λειτουργίας ποιοῦντες, τούτους, χωρὶς τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου καὶ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως, οὐκ ἔξεστι δεχθῆναι ἐν οἰφδήποτε οἴκῳ ἢ ἐκκλησίᾳ. Εἰ δέ τις τοῦτο ποιήσῃ, ἐπιμένων καθαιρεῖσθω. Ὅσοι δὲ μετ' εἰδήσεως τῶν προλεχθέντων ἱερέων τοῦτο ποιοῦσιν, οὐκ ἔξεστι αὐτοῖς κοσμικὰς καὶ βιωτικὰς φροντίδας ἀναλαμβάνεσθαι, ὡς κεκωλυμένοις τοῦτο ποιεῖν παρὰ τῶν θείων κανόνων. Εἰ δέ τις φωραθείη τῶν λεγομένων μειζοτέρων τὴν φροντίδα ἐπέχων, ἢ παυσάσθω ἢ καθαιρεῖσθω. Μᾶλλον οὖν ἴτω πρὸς διδασκαλίαν τῶν τε παιδῶν καὶ τῶν οἰκετῶν, ἐπαναγινώσκων αὐτοῖς τὰς θείας Γραφάς, εἰς τοῦτο γὰρ καὶ τὴν ἱερωσύνην ἐκλήρωσατο» P. – Π.- Β' 587-588.

ΚΑΝΩΝ 15: «Κληρικός ἀπὸ τοῦ παρόντος μὴ καταταπέσθω ἐν δυσὶν ἐκκλησίαις, ἐμπορίας γὰρ καὶ αἰσχροκερδεῖας τοῦτο ἴδιον καὶ ἀλλότριον ἐκκλησιαστικῆς συνηθείας. Ἦκούσαμεν γὰρ ἐξ αὐτῆς τῆς Κυριακῆς φωνῆς ὅτι· Οὐ δύναται τις δυσὶ κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ τοῦ ἑνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. Ἐκαστος οὖν, κατὰ τὴν ἀποστολικὴν φωνήν, ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἐν τούτῳ ὀφείλει μένειν καὶ προσεδρεύειν ἐν μιᾷ ἐκκλησίᾳ. Τὰ γὰρ δι' αἰσχροκερδεῖαν γινόμενα ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἀλλότρια τοῦ Θεοῦ καθεστήκασι. Πρὸς δὲ τὴν τοῦ βίου τούτου χρεῖαν ἐπιτηδεύματά εἰσι διάφορα. Ἐξ αὐτῶν οὖν, εἰ τις βούλοιο, τὰ χρεῖώδη τοῦ σώματος πορίζεσθω· ἔφη γὰρ ὁ Ἀπόστολος· Ταῖς χρεῖαις μου καὶ τοῖς οὐσι μετ' ἐμοῦ

ὕπρηρέτησαν αἱ χεῖραι αὐταί. Καὶ ταῦτα μὲν ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ πόλει, ἐν δὲ τοῖς ἔξω χωρίοις, διὰ τὴν ἔλλειψιν τῶν ἀνθρώπων, παραχωρεῖσθω» Ρ. - Π.- Β' 620.

ΣΥΝΟΔΟΥ ΚΑΡΘΑΓΕΝΗΣ

ΚΑΝΩΝ 1: «Αὐρήλιος ἐπίσκοπος εἶπε· Ταῦτα οὕτω παρ' ἡμῖν ἔχοντα, τὰ ἴσα τῶν ὀρισθέντων, ἅπερ τότε οἱ Πατέρες ἡμῶν ἐκ τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου μεθ' ἑαυτῶν κατήγαγον, ἧς τὸν τύπον φυλάττοντα τὰ ἐπόμενα καὶ ὀρισθέντα παρ' ἡμῶν, βεβαιωθέντα φυλαχθῶσι» Ρ. - Π.- Γ' 297-298.

ΚΑΝΩΝ 8: «Νουμίδιος ἐπίσκοπος Μαζουλιτάνος εἶπεν· Εἰσὶ πολλοὶ οὐκ ἀγαθῆς ἀναστροφῆς, οἵτινες ἠγοῦνται τοὺς πατέρας καὶ ἐπισκόπους, ὡς ἔτυχεν, ὀφείλιν ἐνάγεσθαι· τοὺς τοιούτους δεῖ προσδέχεσθαι ἢ μὴ; Αὐρήλιος ἐπίσκοπος εἶπεν· Ἀρέσκει τοίνυν τῇ ἀγάπῃ ὑμῶν, τοὺς εἰς τινα μύση ἐμπεπλεγμένους, κατὰ πατέρων φωνὴν κατηγορίας ἀποτίθεσθαι; Ἐκ πάντων τῶν ἐπισκόπων ἐλέχθη· Ἐὰν διαβέβληται ὁ τοιοῦτος, μὴ προσδεχθῆς» Ρ. - Π.- Γ' 315.

ΚΑΝΩΝ 11: «Ἀπὸ πάντων τῶν ἐπισκόπων ἐλέχθη· Ἐὰν τις πρεσβύτερος ἐν τῇ διαγωγῇ αὐτοῦ καταγνωσθῆ, ὀφείλει ὁ τοιοῦτος τοῖς γεινιῶσιν ἐπισκόποις προσαγγεῖλαι, ἵνα αὐτοὶ τοῦ πράγματος ἀκροάσωνται καὶ δι' αὐτῶν τῷ ἰδίῳ ἐπισκόπῳ καταλλαγῆ. Τοῦτο δὲ ἐὰν μὴ ποιῆσῃ, ἀλλ' ὅπερ ἀπειθῆ, ὑπεροψία φυσιοῦμενος, ἐκ τῆς τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου κοινωνίας ἑαυτὸν χωρίσῃ, καὶ παρὰ μίαν μετὰ τινων σχίσμα ποιῶν ἀγίασμα τῷ Θεῷ προσενέγκῃ, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα λογισθήτω καὶ τὸν ἴδιον τόπον ἀπολεσάτω, σκοποῦμένου, μήποτε κατὰ τοῦ ἐπισκόπου μέμψιν ἔχοι δικαίαν» Ρ. - Π.- Γ' 320.

ΚΑΝΩΝ 12: «Φῆλιξ ἐπίσκοπος εἶπεν· Ἀναφέρω κατὰ τὰ ὀρισθέντα ἐκ τῶν παλαιῶν συνόδων, ἵνα, ἐὰν τις ἐπίσκοπος, ὅπερ ἀπειθῆ, ἐν τινι ἐγκλήματι περιπέσῃ καὶ γένηται πολλῇ ἀνάγκῃ τοῦ μὴ δύνασθαι πολλοὺς συνελθεῖν, διὰ τὸ μὴ ἀπομεῖναι αὐτὸν ἐν τῷ ἐγκλήματι, ἀπὸ δώδεκα ἐπισκόπων ἀκουσθῆ, καὶ ὁ πρεσβύτερος ἀπὸ ἑξ ἐπισκόπων καὶ τοῦ ἰδίου, καὶ ὁ διάκονος ἀπὸ τριῶν» Ρ. - Π.- Γ' 322.

ΚΑΝΩΝ 14: «Ὁμοίως ἤρρεσεν ἀπὸ Τριπόλεως, διὰ τὴν τῆς χώρας ἔνδειαν, ἕνα ἐπίσκοπον εἰς τοποτηρησίαν ἐλθεῖν, καὶ ἵνα ὁ πρεσβύτερος ἐκεῖσε ἀπὸ πέντε ἀκούηται ἐπισκόπων, καὶ ὁ διάκονος ἀπὸ τριῶν, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, τοῦ ἰδίου αὐτοῦ δηλονότι ἐπισκόπου προκαθημένου» Ρ. - Π.- Γ' 329.

ΚΑΝΩΝ 15: «Ὁμοίως ἤρρεσεν, ἵνα ὅστισδήποτε τῶν ἐπισκόπων ἢ πρεσβυτέρων ἢ διακόνων ἢ κληρικῶν, πράγματος αὐτῷ ἐγκληματικοῦ ἢ πολιτικοῦ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ κινουμένου, ἐὰν παραιτούμενος τὸ ἐκκλησιαστικὸν δικαστήριον δημοσίως θελήσῃ καθαρθῆναι δικαστηρίοις, κἂν ὑπὲρ αὐτοῦ ἢ ψῆφος ἐκφωνηθῆ, ὅμως τὸν ἴδιον τόπον ἀπολέσῃ. Καὶ τοῦτο μὲν ἐπὶ τοῦ ἐγκληματικοῦ, ἐπὶ δὲ τοῦ πολιτικοῦ, ἀπολέσῃ τὸ εἰς ὃ ἐνίκησεν, ἐὰν τὸν ἴδιον τόπον θελήσῃ κατέχειν. Καὶ τοῦτο γε μὴν ἤρρεσεν, ὥστε, ἐὰν ἀπὸ οἰωνδήποτε δικαστῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπὶ ἄλλους δικαστὰς ἐκκλησιαστικούς, ἔχοντας μείζονα τὴν αὐθεντίαν, ἐκκλητος γένηται, μηδὲν βλάπτειν τούτους ὧν ἢ ψῆφος λύεται, ἐὰν ἐλεγχθῆναι μὴ δυνηθῶσιν ἢ κατ' ἔχθραν ἢ κατὰ προσπάθειαν δεδικακῆναι ἢ τινι χάριτι ὑποφάρηται. Ἐὰν δὲ κατὰ συναίνεσιν τῶν μερῶν ἐπιλεγέντες ὡς δικασταί, εἰ καὶ ὀλιγώτεροι ἔσονται τῶν ὀρισθέντων, μὴ ἐξεῖναι ἐκκαλεῖσθαι. Καὶ ὥστε τὰ τέκνα τῶν ἱερέων θεώρια κοσμικὰ μὴ ἐκτελεῖν, μηδὲ θεωρεῖν· τοῦτο δὲ καὶ πᾶσιν τοῖς χριστιανοῖς ἀεὶ κεκήρυκται, ὥστε τούτων ἀπέχεσθαι, καὶ ὅπου βλασφημία εἰσὶ μὴ προσιέναι» Ρ. - Π.- Γ', 330-331.

ΚΑΝΩΝ 19: «Αὐρήλιος ἐπίσκοπος εἶπεν· Ἐὰν τις τῶν ἐπισκόπων κατηγορῆται, παρὰ τοῖς τῆς αὐτοῦ χώρας πρατεύουσιν ὁ κατηγορὸς ἀναγάγῃ τὸ πρᾶγμα· καὶ μηδὲ ἀπὸ τῆς κοινωνίας κωλυθῆ ὁ κατηγορούμενος, εἰ μὴ δ' ἂν πρὸς ἀπολογίαν ἐν τῷ δικαστηρίῳ τῶν ἐπιλεγέντων δικάζειν γράμμασι προσκληθῆς, τῇ ὀρισμένῃ ἡμέρᾳ οὐδαμῶς ἀπαντήσῃ, τουτέστιν ἐντὸς προθεσμίας μηνός, ἀφ' ἧς ἡμέρας φανείη τὰ γράμματα δεξάμενος. Ἐὰν δὲ ἀληθεῖς τινος καὶ ἀναγκαστικὰς αἰτίας ἀποδείξῃ, τὰς αὐτὸν κωλυσάσας ἀπαντήσῃ πρὸς ἀπολογίαν τῶν κατ' αὐτοῦ προτεθέντων, ἐντὸς ἐτέρου μηνός ἀκεραίαν ἐχέτω εὐχέρειαν, μετὰ δὲ τὸν δεῦτερον μῆνα μὴ κοινωνήσῃ, ἕως οὗ καθαρὸς ἀποδειχθῆ. Εἰ δὲ πρὸς σύμψασαν τὴν ἐτησίαν σύνοδον ἀπαντήσῃ μὴ βουλευθῆ, ἵνα κἂν ἐκεῖ τὸ πρᾶγμα αὐτοῦ περαιωθῆ, αὐτὸς καθ' ἑαυτοῦ τῆς καταδίκης τὴν ψῆφον ἐκπεφωνηκῆναι κριθήσεται. Ἐν δὲ τῷ καιρῷ, ὃ οὐ κοινωνεῖ, μηδὲ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, μηδὲ ἐν παροικίᾳ κοινωνήσῃ. Ὁ δὲ τούτου κατηγορὸς, ἐὰν μηδαμοῦ ἀπολειφθῆ, ἐν αἷς ἡμέραις γυμνάζεται τὰ τοῦ πράγματος, μηδαμῶς κωλυθῆ ἀπὸ τῆς κοινωνίας· Ἐὰν δὲ ποτε ἐλλείψῃ ἑαυτὸν ὑποσύρας, ἀποκαθισταμένου τῇ κοινωνίᾳ τοῦ ἐπισκόπου, αὐτὸς ἀπὸ τῆς κοινωνίας ἐκβληθῆ ὁ κατηγορὸς, οὕτω μέντοι, ὡς μηδὲ τὴν εὐχέρειαν αὐτῷ ἀφαιρεῖσθαι τῆς κατηγορίας τοῦ πράγματος, ἐὰν δυνηθῆ ἀποδείξαι κατὰ τὴν προθεσίαν, οὐχὶ μὴ τεθελικῆναι, ἀλλὰ μὴ δεδυνῆσθαι ἀπαντήσῃ. Ἐκείνου δήλου ὄντος, ὡς ἐν τῷ κινεῖσθαι τὰ τοῦ πράγματος ἐν τῷ τῶν ἐπισκόπων δικαστηρίῳ, μὴ προσδεχθῆ εἰς κατηγορίαν, εἰ μὴδ' ἂν ὑπὲρ ἰδίου πράγματος, μὴ μέντοι περὶ ἐκκλησιαστικοῦ θελήσῃ ἐπιβαλέσθαι» Ρ. - Π.- Γ' 358-359.

ΚΑΝΩΝ 20: «Ἐὰν δὲ πρεσβύτεροι ἢ διάκονοι κατηγορηθῶσι, προσζευγνυμένοι τοῦ νομίμου ἀριθμοῦ τῶν ἐκ τῆς πλησιαζούσης τοποθεσίας αἰρετικῶν ἐπισκόπων, οὓς οἱ κατηγορούμενοι αἰτήσονται, τούτέστιν ἐπ' ὀνόματι τοῦ πρεσβυτέρου ἕξ καὶ τοῦ διακόνου τριῶν, σὺν τούτοις αὐτοῖς ὁ ἴδιος τῶν κατηγορουμένων ἐπίσκοπος τὰς αἰτίας αὐτῶν ἐξετάσει, τοῦ αὐτοῦ τῶν ἡμερῶν καὶ υπερθέσεων καὶ ἐξετάσεων καὶ προσώπων μεταξὺ τῶν κατηγορούντων καὶ κατηγορουμένων τύπου φυλαττομένου, τῶν δὲ λοιπῶν κληρικῶν τὰς αἰτίας καὶ μόνος ὁ ἐντόπιος ἐπίσκοπος διαγνῶ καὶ περατώσῃ» Ρ. - Π. - Γ' 362.

ΚΑΝΩΝ 28: «Ὅμοίως ἤρρεσεν, ἵνα οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ διάκονοι καὶ οἱ λοιποὶ κατώτεροι κληρικοί, ἐν αἷς ἔχουσιν αἰτίας, ἐὰν τὰ δικαστήρια μέμφονται τῶν ἰδίων ἐπισκόπων, οἱ γείτονες ἐπίσκοποι ἀκροάσονται αὐτῶν καί, μετὰ συναινέσεως τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, τὰ μεταξὺ αὐτῶν διαθῶσιν οἱ προσκαλούμενοι παρ' αὐτῶν ἐπίσκοποι. Διό, εἰ καὶ περὶ αὐτῶν ἔκκλητον παρέχει νομίμως, μὴ ἐκκαλέσονται εἰς τὰ πέραν τῆς θαλάσσης δικαστήρια, ἀλλὰ πρὸς τοὺς πρωτεύοντας τῶν ἰδίων ἐπαρχιῶν, ὡς καὶ περὶ τῶν ἐπισκόπων πολλακίς ὄρισται. Οἱ δὲ πρὸς περαματικά δικαστήρια διεκκαλούμενοι, παρ' οὐδενὸς ἐν τῇ Ἀφρικῇ δεχθῶσιν κοινωνίαν» Ρ. - Π. - Γ' 377.

ΚΑΝΩΝ 30: «Ὅμοίως ἤρρεσεν, ἵνα ὁ κατηγορούμενος ἢ ὁ κατηγορῶν ἐν τῷ τόπῳ, ὅθεν ἐστὶν ὁ κατηγορούμενος, ἐὰν φοβῆται τινα βίαν προπετοῦς πολυπληθείας, τόπον ἑαυτῷ ἐπιλέξῃται ἔγγιστα, ἐν ᾧ οὐκ ἐστὶν αὐτῷ δυσχέρεια μάρτυρας προκομίσει, ἐνθα τὸ πρᾶγμα περατοῦται» Ρ. - Π. - Γ' 381.

ΚΑΝΩΝ 59: «Δεῖ αἰτῆσαι ἔτι μὴν, ἵνα ὀρίσαι καταξιώσωσιν, ὥστε, ἐὰν τινες ἐν ἐκκλησίᾳ οἰανδῆποτε αἰτίαν ἀποστολικῶν δικαίῳ τῷ ταῖς Ἐκκλησίαις ἐπικειμένῳ γυμνάσαι θελήσωσι, καὶ ἴσως ἢ τομὴ τῶν κληρικῶν τῷ ἐνὶ μέρει ἀπαρέσοι, μὴ ἐξεῖναι πρὸς δικαστήριον εἰς μαρτυρίαν προκαλεῖσθαι τὸν κληρικὸν ἐκεῖνον, τὸν πρότερον τὸ αὐτὸ πρᾶγμα σκοπήσαντα ἢ καὶ σκοπομένῳ παρατυχόντα· καὶ ἵνα μὴδὲ προσώπῳ τις προσήκων ἐκκλησιαστικῷ ἐναχθῇ περὶ τοῦ ὀφείλειν μαρτυρεῖν» Ρ. - Π. - Γ' 463.

ΚΑΝΩΝ 76: «Ὅμοίως ἤρρεσεν, ἵνα, ὡςάκις δῆποτε σύνοδον δεῖ συναχθῆναι, οἱ ἐπίσκοποι, οἵτινες οὔτε κείρα, οὔτε ἀσθενεία, οὔτε τινὶ βαρυτέρῳ ἀνάγκῃ ἐμποδίζονται, ἀρμοδίως ἀπαντῶσι καὶ τοῖς πρωτεύουσιν ἐκάστης ἰδίας αὐτῶν ἐπαρχίας ἐμφανισθεῖν περὶ πάντων τῶν ἐπισκόπων, εἴτε δύο, εἴτε τρεῖς συναθροίσεις γίνονται· καὶ ἀπὸ ἐκάστου δὲ ἀθροισμοῦ εἰς ἀμοιβὴν ὅσοιδήποτε ἐπιλεγῶσι πρὸς τὴν ἡμέραν τῆς συνόδου ἐνστατικῶς ἀπαντήσωσιν. Ἐὰν δὲ μὴ δυνηθῶσιν ἀπαντῆσαι, ἀθρόον τινῶν ἀναγκῶν ὡς εἰκὸς ἀναφουμένων, εἰ μὴ τὸν λόγον τοῦ οἰκείου ἐμποδισμοῦ παρὰ τῷ οἰκίῳ πρωτεύοντι ἀποδώσωσιν, ὀφείλειν τοὺς τοιοῦτους τῇ κοινωνίᾳ τῆς ἰδίας αὐτῶν ἀρκεῖσθαι ἐκκλησίας» Ρ. - Π. - Γ' 496-497.

ΚΑΝΩΝ 79: «Πάλιν ὄρισθη, ἵνα, ὡςάκις κληρικῶν ἐλεγχθέντων καὶ καταθεμένων τινὰ ἐγκλήματα, εἴτε διὰ τὸ τῆς ἐκκλησίας ὄνειδος, εἴτε διὰ τὴν αἰδεσιμότητα, ὧν χάριν τούτοις φειδῶ γίνεται, εἴτε διὰ τὴν ἀλαζόνα τῶν αἰρετικῶν καὶ ἐθνικῶν ἐπιγυρίασιν, ἐὰν ὡς εἰκὸς ἐπαγωνίσασθαι τῷ ἰδίῳ πράγματι καὶ τῆς ἰδίας ἀβλαβείας φροντίσαι θελήσωσιν, ἐντὸς ἀκοινωνησίας ἐνιαυτοῦ ποιήσωσιν. Ἐὰν δὲ ἐντὸς ἐνιαυτοῦ τὸ πρᾶγμα αὐτῶν καθάραι καταφρονήσωσι, μηδεμία τούτων τοῦ λοιποῦ φωνὴ παντελῶς προσδεχθῆι» Ρ. - Π. - Γ' 501.

ΚΑΝΩΝ 86: «Βαλεντίνος ἐπίσκοπος εἶπε· Τὸ ἀγαθὸν τῆς ὑμετέρας ἀνεξικακίας ἐὰν ἐπιτρέπει, ἀκολουθῶς ἐξηγήσομαι τὰ ἐν τῷ προλαβόντι χρόνῳ εἰς τὴν Καρχηδονίαν ἐκκλησίαν πραχθέντα καὶ ταῖς τῶν ἀδελφῶν ὑπογραφαῖς φανερώς κυρωθέντα, καὶ ἡμᾶς ἔτι μὴν φυλάζοντας ὁμολογήσω. Ἐκεῖνο τοίνυν ἐπιστάμεθα ἀμίαντον ἀεὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν φυλάττεσθαι κατάστασιν, οὕτως ὡς μηδένα τῶν ἀδελφῶν τολμᾶν ἑαυτὸν προτιμᾶν προπετῶς τῶν πρὸ αὐτοῦ, ἀλλὰ ταῖς τῆς ἀγάπης τάξεσιν ἀεὶ παρεσχέθη τοῖς προτέροις, ὅπερ οἱ ἐπακολουθοῦντες χαριέντως κατεδέξαντο. Ταύτην οὖν τὴν τάξιν κελεύσει ἢ ὑμετέρα ἀγιοσύνη κρειττόνως ταῖς ὑμετέρας διαλαλιαῖς βεβαιῶσαι. Αὐρήλιος ἐπίσκοπος εἶπεν· Οὐκ ἐχρῆν μὲν ταῦτα ἡμᾶς ἐπαναλαμβάνειν, εἰ μὴ ἐὰν τυχὸν ἀκατανόητοι διάνοιαι τινῶν ἀνεφύησαν, αἱ πρὸς τοὺς ὄρους τούτους τὰς ὑμετέρας αἰσθήσεις ὀξύνουσαι. Ἀλλ' ἐπειδὴ αὕτη κοινὴ ἐστὶν αἰτία, ἣν νῦν ἐνεφάνισεν ὁ ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργὸς ἡμῶν, ὥστε ἕκαστον ἡμῶν ἐπιγνώσκων τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ ψηφισθεῖσαν αὐτῷ τάξιν καὶ ἵνα οἱ μεταγενέστεροι τοῖς πρότεροις ἀναφέρωσι καὶ μὴ τολμήσωσι παρὰ γνώμην τούτων τίποτε πράττειν, διὰ τοῦτο λέγω, καθὼς τὸν ἐμὸν ὑποτρέχει λογισμόν, τοὺς καταφρονούντας τῶν πρὸ αὐτῶν καὶ τινα ἀποτολμώντας, κωλυτέους ἀρμοδίως εἶναι ἀπὸ πάσης τῆς συνόδου, Σάγκτιππος ἐπίσκοπος τῆς πρώτης καθέδρας τῆς Νουμιδίας εἶπεν· Ἦκουσεν ἢ πάντων τῶν ἀδελφῶν παρουσία τὴν ἐξακολουθήσιν τοῦ ἀδελφοῦ καὶ συνιερώς ἡμῶν Αὐρηλίου, τί πρὸς ταῦτα ἀποκρίνεται; Διατίμιος ἐπίσκοπος εἶπε· Τὰ παρὰ τῆς νήφου τῶν ἀρχαίων ὀρισθέντα τῇ ὑμετέρῃ συναινέσει ἐκδοθήσονται, ἵνα τὰ περιεχόμενα τοῖς πεπραγμένοις τῶν προτέρων συνόδων ἐν τῇ ἐν Καρχηδόνι ἐκκλησίᾳ κατὰ τὴν ὑμετέραν συναίνεσιν πεπληρωμένως βέβαια παρὰ πᾶσι φυλαχθῶσι. Σύμπαντες οἱ ἐπίσκοποι εἶπον· Ἡ τάξις αὕτη καὶ ἀπὸ τῶν Πατέρων καὶ ἀπὸ τῶν ἀρχαίων ἐφυλάχθη καὶ ἀφ' ἡμῶν κατὰ συγχώρησιν Θεοῦ φυλαχθήσεται, σωζομένου ἔτι μὴν

τοῦ δικαίου τῶν πρωτευόντων τῆς Νουμιδίας καὶ Μαυριτανίας. Ἐπειτα ἤρесе πᾶσι τοῖς ἐπισκόποις τοῖς ἐν ταύτῃ τῇ συνόδῳ ὑπογράψασιν, ἵνα τὸ ματρικίον καὶ ἀρχαίотυπον τῆς Νουμιδίας καὶ εἰς τὴν πρώτην καθέδραν ἤ, καὶ εἰς τὴν μητρόπολιν Κωνσταντίναν» Ρ. - Π.- Γ', 515.

ΚΑΝΩΝ 87: «Περὶ Κουοδβουλτδέου ἔτι μὴν τοῦ Κεντυριάτου, ἐπειδὴ τοῦ ἐναντίου αὐτοῦ αἰτήσαντος παρὰ τῇ ἡμετέρᾳ εἰσενεχθῆναι συνόδῳ, ἐρωτηθεὶς, εἰ ἄρα βούλεται μετ' αὐτοῦ παρὰ τοῖς ἐπισκόποις ἀποπειραθῆναι, πρῶτον μὲν ὑπέσχετο, τῇ δὲ ἄλλῃ ἡμέρᾳ τοῦτο μὴ ἀρέσκειν αὐτῷ ἀπεκρίνατο καὶ ἀνεχώρησεν, ἤρесе πᾶσι τοῖς ἐπισκόποις, ἵνα μηδεὶς τῷ αὐτῷ Κουοδβουλτδέῳ κοινωνήσῃ, ἕως οὗ τὸ κατ' αὐτὸν πρᾶγμα περατωθῇ. Τὴν γὰρ ἐπισκοπὴν ἀπ' αὐτοῦ ἀφαιρεθῆναι, πρὸ τῆς ἐκβάσεως τοῦ κατ' αὐτὸν πράγματος, οὐδενὶ χριστιανῷ δύναται δοκεῖν» Ρ. - Π.- Γ' 517.

ΚΑΝΩΝ 91: «Αὐρήλιος ἐπίσκοπος εἶπε: Τὸ εἰς ψηλάφῃσιν ἐλθὼν τῆς ὑμετέρας ἀγάπης λογιζομαι ὀφείλῃν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πεπραγμένοις βεβαιωθῆναι. Ἡ γὰρ ὑπόσχεσις πάντων ἡμῶν τοῦτο προεβάλετο, ὀφείλῃν ἕνα ἕκαστον ἡμῶν ἐν τῇ ἰδίᾳ πόλει καθ' ἑαυτὸν συνελθεῖν τοῖς ἀρχηγοῖς τῶν Δονατιστῶν ἢ προσζεῦξαι αὐτῷ γείτονα ἕτερον, ἵνα ὁμοίως τοῖς τοιοῦτοις ἐν ἐκάστη πόλει καὶ τόπῳ διὰ τῶν ἀρχόντων ἢ τῶν πρῶτα φερόντων ἐν τοῖς αὐτοῖς τόποις συνέλθωσι. Τοῦτο ἐὰν ἀρέσκῃ πᾶσι, παραγγελθεῖ. Ἀπὸ πάντων τῶν ἐπισκόπων ἐλέχθη· Πᾶσιν ἀρέσκει, καὶ πάντες τοῦτο τῇ ἡμετέρᾳ υπογραφήν ἔκυρώσαμεν. Αἰτοῦμεν ἔτι μὴν, ἵνα ταῖς ἐπιστολαῖς, ταῖς ὀφειλούσαις ἐκ τῆς συνόδου πρὸς τοὺς ἄρχοντας ἀποπεμφθῆναι, ὑπὲρ πάντων ἢ σὴ ὑπογράψῃ ἀγῶσύνῃ. Αὐρήλιος ἐπίσκοπος εἶπεν· Ἐὰν δοκῇ τῇ ὑμετέρᾳ ἀγάπῃ, ὁ τύπος τῆς πρὸς ἐκείνους συνελεύσεως ἀναγνωσθεῖ, ὅπως τοῦτον τὸν τόνον τῆς ἐπακολουθήσεως πάντες, ἐὰν ἀρέσκῃ, κρατήσωμεν. Ἀπὸ πάντων τῶν ἐπισκόπων ἐλέχθη· Ἀναγνωσθεῖ. Λαίτῳς νοτάριος ἀνέγνω» Ρ. - Π.- Γ' 5523-24.

ΚΑΝΩΝ 92: «Ἐπίσκοπος τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας εἶπε· Τὸ παρὰ τῆς αὐθεντίας ἐκείνης τῆς μεγίστης καθέδρας ἡμῖν ἐπιτραπὲν αἰτοῦμεν τὴν ἡμετέραν τιμιότητα ἀναγνωσθῆναι, καὶ εἰς πέρας ἀχθῆναι κελεύσαι. Ἀναγνωσθείσης δὲ τῆς κελεύσεως καὶ τοῖς πεπραγμένοις ἐντιθεμένης, ἐπίσκοπος τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας εἶπε· Τὸ διὰ τῆς ὑμετέρας τιμιότητος πρὸς τοὺς Δονατιστὰς ὀφείλον ἀπενεχθῆναι ἐντολικὸν ἀκοῦσαι καὶ πεπραγμένοις ἐμβαλεῖν καὶ πρὸς αὐτοὺς ἀποκομίσαι καταξιώσασθε καὶ τὴν τούτων ἀπόκρισιν ἄλλιν διὰ τῶν ὑμετέρων πεπραγμένων ἡμῖν ἐμφανίσαι. Συνερχόμεθα ὑμῖν, αὐθεντικῶς ἀποσταλέντες ἐκ τῆς ὑμετέρας καθολικῆς συνόδου, ἐπιθυμοῦντες χαρῆσαι περὶ τῆς ὑμετέρας διορθώσεως. Ἐπιστάμεθα γὰρ τὴν ἀγάπην τοῦ Κυρίου εἰπόντος· Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται· ὑπέμνησε δὲ καὶ διὰ τοῦ Προφήτου, ὥστε ἔτι μὴν καὶ τοῖς μὴ βουλομένοις λέγεσθαι ἀδελφοῖς ἡμῶν, λέγειν ἡμᾶς· Ἀδελφοὶ ἡμῶν ἐστέ. Ταύτην τοίνυν τὴν ἐξ ἀγάπης εἰρηνικῆς ἐρχομένην ἡμετέραν ἀνάμνησιν ἐξουθενῆσαι οὐκ ὀφείλετε, ἵνα ἐὰν τί ποτε ἀληθείας ἔχειν ἡμᾶς οἴεσθε, ἀντιλαβέσθαι τούτου μὴ ἀμφιβάλῃτε. Τουτέστιν, ἵνα συναχθεῖσθε συνόδου ὑμῶν ἐπιλέξῃσθε ἐξ ὑμῶν αὐτῶν τοὺς ὀφείλοντας τὸ πρᾶγμα ἐμπιστευθῆναι τῆς τοιαύτης ὑμῶν δικαιολογίας, ὅπως καὶ ἡμεῖς δυνηθῶμεν τὸ αὐτὸ ποιῆσαι, τουτέστιν ἵνα ἐκ τῆς ὑμετέρας συνόδου ἐπιλεγῶσιν οἱ ὀφείλοντες μετὰ τῶν ἐξ ὑμῶν ἐπιλεγέντων ἐν ὠρισμένῳ τόπῳ καὶ καιρῷ πᾶν τὸ τῆς ζητήσεως ἐχόμενον, τὸ τὴν ὑμετέραν ἀφ' ἡμῶν κοινωνίαν χωρίζον, εἰρηνικῶς ἐξετάσαι, καὶ κἂν ὀψέποτε, τῇ βοήθειᾳ Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, τέλος ἢ παλαιὰ δέξηται πλάνη, μὴ ποτε διὰ πείσμα ἀνθρώπων ἀσθενεῖς ψυχαὶ καὶ ἄπειροι λαοὶ ἱεροσύλῳ τινὶ χωρισμῷ ἀπόλωνται. Ἐὰν γὰρ τοῦτο ἀδελφικῶς καταδέξῃσθε, εὐχερῶς ἢ ἀλήθεια διαφανήσεται, εἰ δὲ τοῦτο ποιῆσαι μὴ θελήσετε, ἢ ἀπιστία ὑμῶν εὐθὲς γνωρισθήσεται. Καὶ ἀναγνωσθέντος τοῦ τοιοῦτου τύπου, ἀπὸ πάντων τῶν ἐπισκόπων ἐλέχθη· Πάνυ ἀρέσκει τοῦτο γενήσεται. Καὶ ὑπέγραψαν· Αὐρήλιος ἐπίσκοπος τῆς Καρχηδονίων ἐκκλησίας τῷ παρόντι ψηφίσματι συνήνεσα, καὶ ἀναγνωρισθέντι ὑπέγραψα. Ὁμοίως καὶ οἱ λοιποὶ ἐπίσκοποι ὑπέγραψαν» Ρ. - Π.- Γ' 525-526.

ΚΑΝΩΝ 97: «Ἦρσεν ἔτι μὴν, ἵνα ἐξ ὀνόματος πασῶν τῶν ἐπαρχιῶν οἱ πορευθησόμενοι πρεσβευταὶ Βικέντιος καὶ Φορτουνατιανός, αἰτήσωσιν ἀπὸ τῶν ἐνδοξοτάτων βασιλέων, ὥστε δοθῆναι ἄδειαν τοῦ καταστήσαι ἐκδίκους σχολαστικούς, οἵτινες αὐτὸ τοῦτο τὸ λειτουργημα, τοῦ ἐκδικεῖν τὰ πράγματα, ἐπιτήδευμα ἔχουσι· καὶ ἵνα ὡς ἱερεῖς τοῖς τῆς ἐπαρχίας οἱ αὐτοί, οἵ τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἐκκλησιῶν ἀναδεξάμενοι, εὐχερῶς δυνηθῶσιν ὑπὲρ τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων, ὡς ἂν ἀνάγκη ἀπαιτήσῃ, πρὸς τὸ ἀντιστῆναι τοῖς ἀνακύπτουσι καὶ ἀναφέρειν τὰ ἀναγκαῖα καὶ εἰς τὰ σήκηρα τῶν δικαστηρίων εἰσιέναι» Ρ. - Π.- Γ' 539-540.

ΚΑΝΩΝ 125: «Ὁμοίως ἤρσεν, ἵνα πρεσβύτεροι διάκονοι καὶ οἱ λοιποὶ κατώτεροι κληρικοί, ἐν αἷς ἔχουσιν αἰτίαι, ἐὰν περὶ τῆς ψήφου τοὺς ἰδίους ἐπισκόπους μέμφωνται, οἱ γεινῶντες ἐπίσκοποι τούτων ἀκροάσωνται καὶ τὰ μεταξὺ τούτων περατώσωσιν οἱ παρ' αὐτῶν κατὰ συναίνεσιν τῶν ἰδίων αὐτῶν ἐπισκόπων προσλαμβάνομενοι. Ἐὰν δὲ καὶ ἀπ' αὐτῶν ἐκκαλέσασθαι θελήσωσι, μὴ ἐκκαλέσωνται εἰ μὴ πρὸς τὰς τῆς Ἀφρικῆς συνόδου ἢ πρὸς τοὺς πρωτεύοντας τῶν ἰδίων αὐτῶν ἐπαρχιῶν. Πρὸς δὲ τὰ πέραν τῆς θαλάσσης ὁ βουλόμενος ἐκκαλεῖσθαι, ἀπὸ μηδενὸς ἐν Ἀφρικῇ δεχθεῖ εἰς κοινωνίαν» Ρ. - Π.- Γ' 588.

KANΩΝ 129: «Ὁμοίως ἤρρεσεν, ἵνα πάντες οἱ δοῦλοι καὶ οἱ ἴδιοι ἀπελεύθεροι εἰς κατηγορίαν μὴ προσδεχθῶσι, καὶ πάντες οὖς πρὸς κατηγορητέα ἐγκλήματα οἱ δημόσιοι νόμοι οὐ προσδέχονται· πάντες ἔτι μὴν οἱ τοῖς τῆς ἀτιμίας σπίλοις ἐβράντισμένοι, τουτέστι μίμοι, καὶ ὅσα ταῖς αἰχρότησιν ὑποβέβληνται πρόσωπα· αἰρετικοὶ ἔτι μὴν, εἴτε Ἑλληνας, εἴτε Ἰουδαῖοι· πλὴν ὁμως πᾶσιν, οἷς ἡ τοιαύτη κατηγορία ἀρνεῖται, ἐν ταῖς ἰδίαις αἰτίαις τὴν τοῦ κατηγορεῖν ἄδειαν μὴ ὀφείλουν ἀρνεῖσθαι» P. - Π.- Γ' 596.

KANΩΝ 130: «Ὁμοίως ἤρρεσεν, ἵνα ὁσακισδήποτε κληρικοὺς ἀπὸ κατηγορῶν πολλὰ λήματα ὑποβάλλονται καὶ ἐν ἐξ αὐτῶν, περὶ οὗ πρῶτον ἐπράχθη, ἀποδειχθῆναι οὐκ ἠδυνήθη, πρὸς τὰ λοιπὰ μετὰ ταῦτα μὴ προσδεχθῶσι» P. - Π.- Γ' 599.

KANΩΝ 131: «Μάρτυρας δὲ εἰς μαρτυρίαν μὴ εἰσδέχεσθαι τοὺς μηδὲ πρὸς κατηγορίαν εἰσδεχθῆναι παραγγελθέντας ἢ ἔτι μὴν οὖς αὐτὸς ὁ κατηγορῶν ἐκ τοῦ ἰδίου οἴκου προσκομίσει. Μαρτυρία δὲ ἐντὸς κείρας ἐνιαυτῶν δεκατεσσάρων μὴ προσδεχθεῖη» P. - Π.- Γ' 600.

KANΩΝ 132: «Ὁμοίως ἤρρεσεν, ἵνα ἐάν ποτε ἐπίσκοπος λέγῃ τινὰ αὐτῷ μόνῳ τὸ ἴδιον ἐγκλημα ὁμολογήσει καὶ ἐκεῖνος ἀρνήται, μὴ λογίσῃται ὁ ἐπίσκοπος εἰς ἰδίαν ὕβριν συντείνειν, ὅτι αὐτὸς μόνος οὐ πιστεύεται, εἰ καὶ τῷ σκινδαλμῷ τῆς ἰδίας συνειδήσεως λέγει μὴ θέλειν ἑαυτὸν κοινωνεῖν τῷ ἀρνούμένῳ» P. - Π.- Γ' 603.

ΣΥΝΟΛΟΥ ΣΑΡΔΙΚΗΣ

KANΩΝ 2: «Ὅσιος ἐπίσκοπος εἶπεν· Εἰ δέ τις τοιοῦτος εὐρίσκοιτο μανιώδης ἢ τολμηρὸς, ὡς περὶ τῶν τοιούτων δόξαί τινα φέρειν παραίτησιν, διαβεβαιούμενον ἀπὸ τοῦ πλήθους ἑαυτὸν κεκομίσθαι γράμματα, δηλὸν ἐστὶν ὀλίγους τινὰς δεδυνῆσθαι, μισθῷ καὶ τιμῆματι διαφθαρέντας, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ στασιάσειν, ὡς δῆθεν τὸν αὐτὸν ἔχειν ἐπίσκοπον ἀξιοῦντας. Καθάπαξ οὖν τὰς τοιαύτας ῥαδιουργίας καὶ τέχνας οὐ δεκτέας, ἀλλὰ μᾶλλον κολαστέας εἶναι νομίζω, ὥστε μηδένα τοιοῦτον μηδὲ ἐν τῷ τέλει λαϊκῆς γοῦν ἀξιοῦσθαι κοινωνίας. Εἰ τοίνυν ἀρέσκει ἡ γνώμη αὕτη, ἀποκρίνασθε. Ἀπεκρίναντο· Τὰ λεχθέντα ἤρρεσεν» P. - Π.- Γ' 231-232.

KANΩΝ 3: «Ὅσιος ἐπίσκοπος εἶπε· Καὶ τοῦτο προστεθῆναι ἀναγκαῖον, ἵνα μηδεὶς ἐπισκόπων ἀπὸ τῆς ἑαυτοῦ ἐπαρχίας εἰς ἑτέραν ἐπαρχίαν, ἐν ἣ τυχάνουσιν ὄντες ἐπίσκοποι, διαβαίνοι, εἰ μὴ τοὶ παρὰ τῶν ἀδελφῶν τῶν ἑαυτοῦ κληθεῖη· διὰ τὸ μὴ δοκεῖν ἡμᾶς τὰς τῆς ἀγάπης ἀποκλείειν πύλας. Καὶ τοῦτο δὲ ὡσαύτως προνοητέον, ὥστε, ἐάν ἐν τινὶ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπων τις ἀντικρὺς ἀδελφοῦ ἑαυτοῦ καὶ συνεπισκόπου πρᾶγμα σχοίη, μηδένα ἕτερον ἐκ τούτων ἀπὸ ἐτέρας ἐπαρχίας ἐπισκόπους ἐπιγνώμονας ἐπικαλεῖσθαι. Εἰ δὲ ἄρα τις ἐπισκόπων ἐν τινὶ πράγματι δόξη κατακρίνεσθαι καὶ ὑπολαμβάνει ἑαυτὸν μὴ σαθρὸν ἀλλὰ καλὸν ἔχειν τὸ πρᾶγμα, ἵνα καὶ αὐθις ἢ κρίσις ἀνανεωθῇ, εἰ δοκεῖν ὑμῶν τῇ ἀγάπῃ Πέτρου τοῦ ἀποστόλου τὴν μνήμην τιμῆσωμεν καὶ γραφήναι παρὰ τούτων τῶν κρινάντων Ἰουλίῳ τῷ ἐπισκόπῳ Ῥώμης, ὥστε διὰ τῶν γειτνιώντων τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπων, εἰ δέοι, ἀνανεωθῆναι τὸ δικαστήριον, καὶ ἐπιγνώμονας αὐτὸς παράσχοι. Εἰ δὲ μὴ συστήναι δυνατὰ τοιοῦτον αὐτοῦ εἶναι τὸ πρᾶγμα, ὡς παλινδικίας χρήζειν, τὰ ἅπαξ κεκριμένα μὴ ἀναλυεσθαι, τὰ δὲ ὄντα βεβαία τυγχάνειν» P. - Π.- Γ' 233-234.

KANΩΝ 4: «Γαυδέντιος ἐπίσκοπος εἶπεν· Ἐάν τις ἐπίσκοπος καθαιρεθῇ τῇ κρίσει τῶν ἐπισκόπων τῶν ἐν γειτνία τυχάνόντων καὶ φάσκῃ πάλιν ἑαυτῷ ἀπολογίας πρᾶγμα ἐπιβάλλειν, μὴ πρότερον εἰς τὴν καθέδραν αὐτοῦ ἕτερον ὑποκαταστήναι, ἐάν μὴ ὁ τῆς Ῥώμης ἐπίσκοπος ἐπιγνοῦς περὶ τούτου ὄρον ἐξενέγκῃ» P. - Π.- Γ' 238.

KANΩΝ 5: «Ὅσιος ἐπίσκοπος εἶπεν· Ἦρρεσεν, ἵν' εἰ τις ἐπίσκοπος καταγγελθεῖ, καὶ συναθροισθέντες οἱ ἐπίσκοποι τῆς ἐνορίας τῆς αὐτῆς, τοῦ βαθμοῦ αὐτὸν ἀποκινήσωσι, καὶ ὅσπερ ἐκκαλεσάμενος καταφύγῃ ἐπὶ τὸν μακαριώτατον τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας ἐπίσκοπον, καὶ βουλευθεῖ αὐτοῦ διακοῦσαι, δίκαιόν τε εἶναι νομίση ἀνανεώσασθαι αὐτοῦ τὴν ἐξέτασιν τοῦ πράγματος, γράφειν τούτοις τοῖς ἐπισκόποις καταξιώσει τοῖς ἀγχιστεύουσι τῇ ἐπαρχίᾳ, ἵνα αὐτοὶ ἐπιμελῶς καὶ μετὰ ἀκριβείας ἕκαστα διερευνήσωσι καὶ κατὰ τὴν τῆς ἀληθείας πίστιν, ψῆφον περὶ τοῦ πράγματος ἐξενέγκωσιν. Εἰ δὲ τις ἀξίων καὶ πάλιν αὐτοῦ τὸ πρᾶγμα ἀκουσθῆναι, καὶ τῇ δεήσει τῇ ἑαυτοῦ τὸν Ῥωμαίων ἐπίσκοπον κρίνειν δόξη, ἀπὸ τοῦ ἰδίου πλευροῦ πρεσβυτέρους ἀποστεῖλοι, ἵνα ἢ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ αὐτοῦ τοῦ ἐπισκόπου, ὅπερ ἂν καλῶς ἔχειν δοκιμάσῃ καὶ ὀρίσῃ δεῖν, ἀποσταλῆναι τοὺς μετὰ τῶν ἐπισκόπων κρινούντας, ἔχοντάς τε τὴν αὐθεντίαν τούτου, παρ' οὗ ἀπεστάλησαν, καὶ τοῦτο θετέον. Εἰ δὲ ἐξαρκεῖν νομίζοι πρὸς τὴν τοῦ πράγματος ἐπιγνοῦσιν καὶ ἀπόφασιν τοῦ ἐπισκόπου, ποιήσει ὅπερ ἂν τῇ ἐμφρονεστάτῃ αὐτοῦ βουλῇ καλῶς ἔχειν δόξη. Ἀπεκρίναντο οἱ ἐπίσκοποι· τὰ λεχθέντα ἤρρεσεν» P. - Π.- Γ' 239-240.

ΚΑΝΩΝ 6: «Ὁσιος ἐπίσκοπος εἶπεν· Ἐὰν συμβῆ ἐν μιᾷ ἐπαρχίᾳ, ἐν ἣ πλεῖστοι ἐπίσκοποι τυγχάνουσιν, ἓνα ἐπίσκοπον ἀπομειναι, κάκεινος κατὰ τινα ἀμέλειαν μὴ βουληθῆ συνελθεῖν καὶ συναινέσαι τῇ καταστάσει τῶν ἐπισκόπων, τὰ δὲ πλήθη συναθροισθέντα παρακαλοῖεν γίνεσθαι τὴν κατάστασιν τοῦ παρ' αὐτῶν ἐπιζητουμένου ἐπισκόπου, χρὴ πρότερον ἐκεῖνον τὸν ἐναπομεινάντα ἐπίσκοπον ὑπομνησκέσθαι διὰ γραμμάτων τοῦ ἐξάρχου τῆς ἐπαρχίας, λέγω δὴ τοῦ ἐπισκόπου τῆς μητροπόλεως, ὅτι ἀξιοὶ τὰ πλήθη ποιμένα αὐτοῖς δοθῆναι· ἡγοῦμαι καλῶς ἔχειν καὶ τοῦτον ἐκδέχεσθαι, ἵνα παραγένηται. Εἰ δὲ μὴ διὰ γραμμάτων ἀξιωθεὶς παραγένηται, μήτε μὴν ἀντιγράφοι, τὸ ἱκανὸν τῇ βουλήσει τοῦ πλήθους χρὴ γενέσθαι. Χρὴ δὲ μετακαλεῖσθαι καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς πλησιοχώρου ἐπαρχίας ἐπισκόπους πρὸς τὴν κατάστασιν τοῦ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπου. Μὴ ἐξεῖναι δὲ ἀπλῶς καθιστᾶν ἐπίσκοπον ἐν κόμῃ τινὶ ἢ βραχεῖα πόλει, ἢ τινι καὶ εἰς μόνος πρεσβύτερος ἐπαρκεῖ. Οὐκ ἀναγκαῖον γὰρ ἐπισκόπους ἐκεῖσε καθίστασθαι, ἵνα μὴ κατευτελίζηται τὸ τοῦ ἐπισκόπου ὄνομα καὶ ἡ αὐθεντία. Ἀλλ' οἱ τῆς ἐπαρχίας, ὡς προεῖπον, ἐπίσκοποι ἐν ταύταις ταῖς πόλεσι καθιστᾶν ἐπισκόπους ὀφείλουσιν, ἔνθα καὶ πρότερον ἐτύγχανον γεγονότες ἐπίσκοποι. Εἰ δὲ εὐρίσκοιτο οὕτω πληθύνουσά τις ἐν πολλῷ ἀριθμῷ λαοῦ πόλις, ὡς ἀξίαν αὐτὴν καὶ ἐπισκοπῆς νομίζεσθαι, λαμβανέτω. Εἰ πᾶσιν ἀρέσκει τοῦτο; Ἀπεκρίναντο πάντες· Ἀρέσκει» Ρ. - Π.- Γ' 243.

ΚΑΝΩΝ 10: «Ὁσιος ἐπίσκοπος εἶπε· Καὶ τοῦτο ἀναγκαῖον εἶναι νομίζω, ἵνα μετὰ πάσης ἀκριβείας καὶ ἐπιμελείας ἐξετάζοιτο, ὥστε εἴαν τις πλούσιος, ἢ σχολαστικὸς ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς ἀξιοῖτο ἐπίσκοπος γίνεσθαι, μὴ πρότερον καθίστασθαι, εἴαν μὴ καὶ ἀναγνώστου καὶ διακόνου καὶ πρεσβυτέρου ὑπηρεσίαν ἐκτελέσῃ, ἵνα καθ' ἕκαστον βαθμὸν, εἴαν περ' ἄξιος νομισθεῖ, εἰς τὴν ἀψίδα τῆς ἐπισκοπῆς κατὰ προκοπὴν διαβῆναι δυνηθεῖ. Ἐξεῖ δὲ ἐκάστου τάγματος ὁ βαθμὸς οὐκ ἐλαχίστου δηλονότι χρόνου μῆκος, δι' οὗ ἡ πίστις αὐτοῦ καὶ ἡ τῶν τρόπων καλοκαγαθία καὶ ἡ στερότης καὶ ἡ ἐπιείκεια γνώριμος γενέσθαι δυνησεται καὶ αὐτός, ἄξιός τῆς θείας ἱερωσύνης νομισθεὶς, τῆς μεγίστης ἀπολαύσει τιμῆς. Οὔτε γὰρ προσήκον ἐστίν, οὔτε ἡ ἐπιστήμη, οὔτε ἡ ἀγαθὴ ἀναστροφή ἐπιδέχεται τολμηρῶς καὶ κούφως ἐπὶ τούτῳ ἵεναι, ὥστε ἡ ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον προχειρῶς καθίστασθαι· οὕτω γὰρ ἂν εἰκότως νεόφυτος νομισθεῖ. Ἐπειδὴ μάλιστα καὶ ὁ μακαριώτατος ἀπόστολος, ὃς καὶ τῶν ἔθνων ἐγένετο διδάσκαλος, φαίνεται κωλύσας ταχεῖα γίνεσθαι τὰς καταστάσεις· τοῦ γὰρ μάλιστα χρόνου ἢ δοκιμασία, τὴν ἀναστροφήν καὶ τὸν ἐκάστου τρόπον οὐκ ἀπεικότως ἐκτυποῦν δυνησεται. Ἄπαντες εἶπον ἀρέσκειν αὐτοῖς καὶ καθ' ἅπαξ μὴ δεῖν ἀνατρέπειν ταῦτα» Ρ. - Π.- Γ' 256-257.

ΚΑΝΩΝ 11: «Ὁσιος ἐπίσκοπος εἶπε· Καὶ τοῦτο δὲ ὀρίσαι ὀφείλομεν, ἵνα ἐπίσκοπος, ὅταν ἐξ ἐτέρας πόλεως παραγίνηται εἰς ἐτέραν πόλιν, ἢ ἀπὸ ἐτέρας ἐπαρχίας εἰς ἐτέραν ἐπαρχίαν, κόμῃ χάριν ἐγκωμίους οἰκείους ὑπηρετούμενος ἢ θρησκευτικῶς καθοσιώσῃ, καὶ πλείονα χρόνον βούλοιο διάγειν, καὶ μὴ ὁ τῆς πόλεως ἐκείνης ἐπίσκοπος ἔμπειρος ἢ διδασκαλίας, μὴ καταφρονῆ ἐκείνου καὶ συνεχέστερον ὁμιλῆ, κατασχύνειν καὶ κατευτελίξειν τὸ πρόσωπον τοῦ αὐτόθι ἐπισκόπου σπουδάζων. Αὕτη γὰρ ἡ ἀπόφασις εἴωθε ταραχῶς ποιεῖν καὶ ἐκ τῆς τοιαύτης πανουργίας τὴν ἄλλοτριαν καθέδραν ἑαυτῷ προσμνηστεύεσθαι καὶ παρασπάσθαι σπουδάζη, μὴ διστάζων τὴν αὐτῷ παραδοθεῖσαν ἐκκλησίαν καταλιμπάνειν καὶ εἰς ἐτέραν μεθίστασθαι. Ὅριστέον τοίνυν ἐπὶ τούτῳ χρόνον, ἐπειδὴ καὶ τὸ μὴ ὑποδέχεσθαι ἐπίσκοπον τῶν ἀπανθρώπων καὶ σκαιῶν εἶναι νενόμισται. Μέμνησθε δὲ ἐν τῷ προάγοντι χρόνῳ τοὺς Πατέρας ἡμῶν κεκρικέναι, ἵνα, εἴ τις λαϊκὸς ἐν πόλει διάγων τρεῖς Κυριακάς ἡμέρας ἐν τρισὶν ἑβδομαῖς μὴ συνέρχοιτο, ἀποκινῶτο τῆς κοινωνίας. Εἰ τοίνυν περὶ τῶν λαϊκῶν τοῦτο θεθέσπισται, οὐ χρὴ οὐδὲ πρέπει, ἀλλ' οὐδὲ συμφέρει ἐπίσκοπον, εἰ μηδεμίαν βαρυτέραν ἀνάγκην ἔχει, ἢ πρᾶγμα δυσχερές, ἐπὶ πλεῖστον ἀπολείπεσθαι τῆς ἑαυτοῦ ἐκκλησίας καὶ λυπεῖν τὸν ἐμπειστευμένον αὐτῷ λαόν. Ἄπαντες οἱ ἐπίσκοποι εἰρήκασιν· Καὶ ταύτην τὴν γνώμην σφοδρὰ εἶναι πρεπωδεδεσάτην ὀρίζομεθα» Ρ. - Π.- Γ' 259.

ΚΑΝΩΝ 13: «Ὁσιος ἐπίσκοπος εἶπε· Καὶ τοῦτο πᾶσιν ἀρεσάτω, ἵνα εἴτε διάκονος, εἴτε πρεσβύτερος, ἢ καὶ τις τῶν κληρικῶν ἀκοινωνήτος γένηται καὶ πρὸς ἕτερον ἐπίσκοπον τὸν εἰδὸτα αὐτὸν καταφύγοι, γινώσκοντα ἀποκεκινήσθαι αὐτὸν τῆς κοινωνίας παρὰ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, μὴ χρῆναι, τῷ ἐπισκόπῳ καὶ ἀδελφῷ αὐτοῦ ὕβριν ποιοῦντα, παρέχειν αὐτῷ κοινωνίαν. Εἰ δὲ τολμήσοι τοῦτο ποιῆσαι, γινωσκέτω, συνελθόντων ἐπισκόπων, ἀπολογία ἑαυτὸν ὑπεύθυνον καθεστᾶναι. Ἄπαντες οἱ ἐπίσκοποι εἶπον· Αὕτη ἡ κρίσις καὶ τὴν εἰρήνην πάντοτε διαφυλάξει καὶ διατηρήσει τὴν πάντων ὁμόνοιαν» Ρ.- Π.-Γ' 266.

ΚΑΝΩΝ 14: «Ὁσιος ἐπίσκοπος εἶπε· Τὸ δὲ πάντοτε με κινοῦν ἀποσιωπῆσαι οὐκ ὀφείλω. Εἴ τις ἐπίσκοπος ὀξύχολος εὐρίσκοιτο, ὅπερ οὐκ ὀφείλει ἐν τοιοῦτῳ ἀνδρὶ πολιτεύεσθαι, καὶ τραχέως ἀντικρῶ πρεσβυτέρου ἢ διακόνου μιμηθεὶς, ἐκβαλεῖν ἐκκλησίας αὐτὸν ἐθελήσοι, προνοητέον ἐστὶ μὴ ἀθρόον τὸν τοιοῦτον κατακρίνεσθαι καὶ τῆς κοινωνίας ἀποστερεῖσθαι. Πάντες ἐπίσκοποι εἰρήκασιν· Ὁ ἐκβαλλόμενος ἐχέτω ἐξουσίαν ἐπὶ τὸν ἐπίσκοπον τῆς μητροπόλεως τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας καταφυγεῖν, εἰ δὲ ὁ τῆς μητροπόλεως ἄπεστιν, ἐπὶ τὸν πλησιόχωρον κατατρέχειν καὶ ἀξιοῦν, ἵνα μετὰ ἀκριβείας αὐτοῦ ἐξετάζηται τὸ πρᾶγμα, οὐ γὰρ χρὴ μὴ ὑπέχειν τὰς ἀκοὰς τοῖς ἀξιοῦσιν. Κάκεινος δὲ ὁ ἐπίσκοπος, ὁ δικαίως ἢ ἀδίκως ἐκβαλὼν τὸν τοιοῦτον, γενναίως φέρειν ὀφείλει, ἵνα ἡ ἐξέτασις τοῦ

πράγματος γένηται και ἠκυρωθῆ αὐτοῦ ἢ ἀπόφασις ἢ διορθώσεως τύχη. Πρὶν δὲ ἐπιμελῶς καὶ μετὰ πίστεως ἕκαστα ἐξετασθῆ, ὁ μὴ ἔχων τὴν κοινωνίαν πρὸ τῆς διαγνώσεως τοῦ πράγματος ἑαυτῷ οὐκ ὀφείλει ἐκδικεῖν τὴν κοινωνίαν. Ἐὰν δὲ συνελθῶσιν τῶν κληρικῶν τινες, κατὶδῶσι τὴν ὑπεροψίαν καὶ τὴν ἀλαζονείαν αὐτοῦ, ἐπειδὴ οὐ προσήκον ἐστὶν ἢ μέμψιν ἄδικον ὑπομένειν, πικροτέροις καὶ βαρυτέροις ῥήμασιν ἐπιστρέφειν τοῦτον ὀφείλουσιν, ἵνα τῷ τὰ πρέποντα κελεύονται ὑπηρετῶνται καὶ ὑπακούωσιν. Ὡσπερ γὰρ ὁ ἐπίσκοπος τοῖς ὑπηρεταῖς εὐλικρινῆ ὀφείλει τὴν ἀγάπην καὶ τὴν διάθεσιν παρέχειν, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ οἱ ὑποτεταγμένοι ἄδολα τοῖς ἐπισκόποις τὰ τῆς ὑπηρεσίας ἐκτελεῖν ὀφείλουσιν» Ρ. - Π.- Γ' 267.

ΣΥΝΟΔΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ

ΚΑΝΩΝ 9: «Τοὺς καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν τῇ μητροπόλει προεστῶτα ἐπίσκοπον, καὶ τὴν φροντίδα ἀναδέχεσθαι πάσης τῆς ἐπαρχίας, διὰ τὸ ἐν τῇ μητροπόλει πανταχόθεν συντρέχειν πάντας τοὺς τὰ πράγματα ἔχοντας. Ὅθεν ἔδοξε καὶ τῇ τιμῇ προηγέσθαι αὐτόν, μηδὲν τε πράττειν περιττὸν τοὺς λοιποὺς ἐπισκόπους ἄνευ αὐτοῦ, κατὰ τὸν ἀρχαῖον κρατήσαντα ἐκ τῶν Πατέρων ἡμῶν κανόνα· ἢ τοιαῦτα μόνα, ὅσα τῇ ἐκάστου ἐπιβάλλει παροικία καὶ ταῖς ὑπ' αὐτὴν χώραις. Ἐκαστον γὰρ ἐπίσκοπον ἐξουσίαν ἔχει τῆς ἑαυτοῦ παροικίας διοικεῖν τε κατὰ τὴν ἐκάστῃ ἐπιβάλλουσαν εὐλάβειαν, καὶ πρόνοιαν ποιεῖσθαι πάσης τῆς χώρας τῆς ὑπὸ τὴν ἑαυτοῦ πόλιν· ὡς καὶ χειροτονεῖν πρεσβυτέρους καὶ διακόνους, καὶ μετὰ κρίσεως ἕκαστα διαλαμβάνειν· περαιτέρω δὲ μηδὲν πράττειν ἐπιχειρεῖν, δίχως τοῦ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπου, μηδὲ αὐτόν ἄνευ τῆς τῶν λοιπῶν γνώμης» Ρ. - Π.- Γ' 140-141.

ΚΑΝΩΝ 12: «Εἴ τις ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου καθαιρεθεὶς πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ καὶ ἐπίσκοπος ὑπὸ συνόδου, ἐνοχλήσῃ τολμήσειε τὰς βασιλέως ἀκοάς, δέον ἐπὶ μείζονα ἐπισκόπων σύνοδον τρέπεσθαι, καὶ ἃ νομίζει δίκαια ἔχειν, προσαναφέρειν πλείοσιν ἐπισκόποις καὶ τὴν παρ' αὐτῶν ἐξέτασιν τε καὶ ἐπίκρισιν ἐκδέχεσθαι· ὁ δὲ, τούτων ὀλιγορήσας ἐνοχλήσειε τῷ βασιλεῖ, καὶ τοῦτον μηδεμίαν συγγνώμης ἀξιοῦσθαι, μηδὲ χώραν ἀπολογία ἔχειν, μηδ' ἐλπίδα μελλούσης ἀποκαταστάσεως προσδοκᾶν» Ρ. - Π.- Γ' 146.

ΚΑΝΩΝ 14: «Εἴ τις ἐπίσκοπος ἐπὶ τισὶν ἐγκλήμασι κρίνοιτο, ἔπειτα συμβαίη περὶ αὐτοῦ διαφωνεῖν τοὺς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπους, τῶν μὲν ἀθῶν τὸν κρινόμενον ἀποφαινόντων, τῶν δὲ ἔνοχον, ὑπὲρ ἀπαλλαγῆς πάσης ἀμφισβητήσεως, ἔδοξε τῇ ἀγίᾳ συνόδῳ, τὸν τῆς μητροπόλεως ἐπίσκοπον ἀπὸ τῆς πλησιοχώρου ἐπαρχίας μετακαλεῖσθαι ἑτέρουσ τινὰς τοὺς ἐπικρινούντας καὶ τὴν ἀμφισβήτησιν διαλύσοντας, τοῦ βεβαιῶσαι σὺν τοῖς ἐπαρχίας τὸ παριστάμενον» Ρ. - Π.- Γ' 152.

ΚΑΝΩΝ 15: «Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἐπὶ τισὶν ἐγκλήμασι κατηγορηθεὶς, κριθεὶς ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπων, πάντες τε σύμφωνοι μίαν κατ' αὐτοῦ ἐξενέγκοιεν ψήφον, τοῦτον μηκέτι παρ' ἑτέροις δικάζεσθαι, ἀλλὰ μένειν βεβαίαν τὴν σύμφωνον τῶν ἐπὶ τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων ἀπόφασιν» Ρ. - Π.- Γ' 153.

ΚΑΝΩΝ 24: «Τὰ τῆς ἐκκλησίας τῇ ἐκκλησίᾳ καλῶς ἔχειν φυλάττεσθαι δεῖ μετὰ πάσης ἐπιμελείας καὶ ἀγαθῆς συνειδήσεως καὶ πίστεως τῆς εἰς τὸν πάντων ἔφορον καὶ κριτὴν Θεόν. Ἄ καὶ διοικεῖσθαι προσήκει μετὰ κρίσεως καὶ ἐξουσίας τοῦ ἐπισκόπου, τοῦ πεπιστευμένου πάντα τὸν λαόν, καὶ τὰς ψυχὰς τῶν συναγομένων. Φανερὰ δὲ εἶναι τὰ διαφέροντα τῇ ἐκκλησίᾳ, μετὰ γνώσεως τῶν περὶ αὐτὸν πρεσβυτέρων καὶ διακόνων, ὥστε τούτους εἰδέναι καὶ μὴ ἀγνοεῖν τίνα ποτὲ τὰ ἴδια ἐστὶ τῆς ἐκκλησίας, ὥστε μηδὲν αὐτοὺς λανθάνειν, ἵν' εἰ συμβαίη τὸν ἐπίσκοπον μεταλλάττειν τὸν βίον, φανερῶν ὄντων τῶν διαφερόντων τῇ ἐκκλησίᾳ πραγμάτων, μήτε αὐτὰ διαπίπτειν καὶ ἀπόλλυσθαι, μήτε τὰ ἴδια τοῦ ἐπισκόπου ἐνοχλεῖσθαι, προφάσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. Δίκαιον γὰρ καὶ ἀρεστὸν παρὰ τε Θεῷ καὶ ἀνθρώποις τὰ ἴδια τοῦ ἐπισκόπου, οἷς ἂν αὐτὸς βούληται, καταλιμπάνεσθαι, τὰ μέντοι τῆς ἐκκλησίας αὐτῇ φυλάττεσθαι· καὶ μήτε τὴν ἐκκλησίαν ὑπομένειν τινὰ ζημίαν, μήτε τὸν ἐπίσκοπον προφάσει τῆς ἐκκλησίας δημεύεσθαι ἢ καὶ εἰς πράγματα ἐπίπτειν τοὺς αὐτῷ διαφέροντας, μετὰ τοῦ καὶ αὐτὸν μετὰ θάνατον δυσφημία περιβάλλεσθαι» Ρ. - Π.- Γ' 166.

ΣΥΝΟΔΟΥ ΑΓΚΥΡΑΣ

ΚΑΝΩΝ 5: «Ὅσοι δὲ ἀνήλθον μετὰ ἐσθῆτος πενθικῆς καὶ ἀναπεσόντες ἔφαγον, μεταξύ δι' ὅλης τῆς ἀνακλίσεως δακρύοντες, εἰ ἐπλήρωσαν τὸν τῆς ὑποπτώσεως τριετῆ χρόνον, χωρὶς προσφορᾶς δεχθήτωσαν. Εἰ δὲ μὴ ἔφαγον, δύο ὑποπεσόντες ἔτη, τῷ τρίτῳ κοινωνησάτωσαν ἔτι χωρὶς προσφορᾶς, ἵνα τὸ τέλειον τῇ τετραετίᾳ λάβωσι. Τοὺς δὲ ἐπισκόπους ἐξουσίαν ἔχειν, τὸν τρόπον τῆς ἐπιστροφῆς δοκιμάσαντας, φιλανθρωπεύεσθαι ἢ πλείονα προστιθέναι χρόνον. Πρὸ πάντων δὲ καὶ ὁ προάγων βίος καὶ ὁ μετὰ ταῦτα ἐξεταζέσθω, καὶ οὕτως ἢ φιλανθρωπία ἐπιμετρεῖσθω» Ρ. - Π.- Γ' 31-32.

M. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΚΑΝΩΝ 8: «Ὁ ἀξίνην παρὰ τὸν θυμὸν κατὰ τῆς ἑαυτοῦ γαμετῆς χρησάμενος, φονεύς ἐστι. Καλῶς δέ με ὑπέμνησας καὶ ἀξίως τῆς σεαυτοῦ συνέσεως, εἰπεῖν περὶ τούτων πλατύτερον, διότι πολλοὶ ἐν τοῖς ἔκουσίοις καὶ τοῖς ἀκουσίοις διαφοραί. Ἀκούσιον μὲν γὰρ ἐστὶ παντελῶς καὶ πόρρω τοῦ κατὰρξαντος, τὸ ἀκοντίζοντα λίθον ἐπὶ κύνα ἢ δένδρον ἀνθρώπου τυχεῖν· ἢ μὲν γὰρ ὀρμὴ ἦν τὸ θηρίον ἀμύνασθαι ἢ τὸν καρπὸν κατασεῖσαι, ὑπέβη δὲ αὐτομάτως τῇ πληγῇ κατὰ πάροδον ὁ παραπεσών, ὥστε τὸ τοιοῦτον ἀκούσιον. Ἀκούσιον μέντοι, καὶ εἴ τις, βουλόμενος ἐπιστρέφει τινά, ἱμάντι ἢ ράβδῳ μὴ σκληρᾷ τύπτοι, ἀποθάνοι δὲ ὁ τυπτόμενος· ἢ γὰρ πρόθεσις ἐνταῦθα σκοπεῖται, ὅτι βελτιῶσαι ἠβούλετο τὸν ἀμαρτάνοντα, οὐκ ἀνελεῖν. Ἐν τοῖς ἀκουσίοις ἐστὶ κάκεινο ὁμοίως, τὸ ἀμυνόμενον τινα ἐν μάχῃ, ξύλῳ ἢ χειρὶ ἀφειδῶς ἐπὶ τὰ καίρια τὴν πληγὴν ἐνεγκεῖν, ὥστε κακῶσαι αὐτόν, οὐχ ὥστε παντελῶς ἀνελεῖν, ἀλλὰ τοῦτο ἤδη προσεγγίζει τῷ ἔκουσίῳ· ὁ γὰρ τοιοῦτῳ χρησάμενος ὄργανῳ πρὸς ἄμυναν ἢ ὁ πεφεισμένως τὴν πληγὴν ἐπαγωγόν, δηλὸς ἐστὶ διὰ τὸ κεκρατῆσθαι ὑπὸ τοῦ πάθους ἀφειδῶν τοῦ ἀνθρώπου. Ὅμοιως καὶ ὁ ξύλῳ βαρεῖ ἢ λίθῳ μείζονι τῆς δυνάμεως τῆς ἀνθρωπίνης χρησάμενος, τοῖς ἀκουσίοις ἐναριθμεῖται, ἄλλο μὲν τι προελόμενος, ἄλλο δὲ τι ποιήσας· ὑπὸ γὰρ τοῦ θυμοῦ τοιαύτην ἤνεγκε τὴν πληγὴν, ὥστε ἀνελεῖν τὸν πληγέντα, καίτοι ἢ σπουδῇ ἦν αὐτῷ συντρίψαι τυχόν, οὐχὶ δὲ καὶ παντελῶς θανατῶσαι. Ὁ μὲν τοι ζῖφει χρησάμενος ἢ ὤτινιὸν τοιοῦτῳ οὐδεμίαν ἔχει παραίτησιν, καὶ μάλιστα ὁ τὴν ἀξίνην ἀκοντίσας· καὶ γὰρ οὐδὲ ἀπὸ χειρὸς φαίνεται πλήξας, ὥστε τὸ μέτρον τῆς πληγῆς ἐπ' αὐτῷ εἶναι, ἀλλ' ἠκόντισεν, ὥστε καὶ τῷ βάρει τοῦ σιδήρου καὶ τῇ ἀκμῇ καὶ τῇ διὰ πλείστου φορᾷ ὀλεθρίαν ἀναγκαίως τὴν πληγὴν γενέσθαι. Ἐκούσιον δὲ πάλιν παντελῶς καὶ οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ἔχον, οἷόν ἐστι τὸ τῶν ληστῶν καὶ τῶν πολεμικῶν ἐφόδων. Οὗτοι μὲν γὰρ διὰ χρήματα ἀναιροῦσι, τὸν ἔλεγχον ἀποφεύγοντες, οἱ τε ἐν τοῖς πολέμοις ἐπὶ φόνους ἔρχονται, οὔτε φοβῆσαι, οὔτε σωφρονίσει, ἀλλ' ἀνελεῖν τοὺς ἐναντιουμένους ἐκ τοῦ φανεροῦ προαιρούμενοι. Καὶ μέντοι, κὰν δι' ἄλλην τινὰ αἰτίαν περιέργον τις φάρμακον ἐγκεράσῃ, ἀνέλη δέ, ἔκούσιον τιθέμεθα τὸ τοιοῦτον, οἷα ποιοῦσιν αἱ γυναῖκες πολλάκις, ἐπαοιδαῖς τισι καὶ καταδέσμοις πρὸς τὸ ἑαυτῶν φίλτρον ἐπάγεσθαι τινὰς πειρώμεναι καὶ προσδιδούσαι αὐτοῖς φάρμακα, σκότωσιν ἐμποιοῦντα ταῖς διανοίαις. Αἱ τοιαῦται τοίνυν ἀνελοῦσαι, εἰ καὶ ἄλλο προελόμεναι, ἄλλο ἐποίησαν, ὅμως διὰ τὸ περιέργον καὶ ἀπηγορευμένον τῆς ἐπιτηδεύσεως, ἐν τοῖς ἔκουσίῳ φονεύουσι καταλογίζονται. Καὶ αἱ τοίνυν τὰ ἀμβλωθρίδια διδοῦσαι φάρμακα, φονεύτριαί εἰσι καὶ αὐταί, καὶ αἱ δεχόμεναι τὰ ἐμβροκτόνα δηλητήρια. Ταῦτα μὲν εἰς τοσοῦτον» P. - Π.- Δ' 112-113.

ΚΑΝΩΝ 54: «Τὰς τῶν ἀκουσίῳ φόνων διαφορὰς πρὸ χρόνων οἶδα, ἐπιστεῖλας τῇ θεοσεβείᾳ σου, κατὰ τὸ ἐμοὶ δυνατόν, καὶ πλέον ἐκείνων οὐδὲν εἰπεῖν δύναμαι, τῆς δὲ σῆς συνέσεως ἐστὶ κατὰ τὸ ἰδίωμα τῆς περιστάσεως ἐπιτείνειν τὰ ἐπιτίμια ἢ καὶ ὑφεῖναι» P. - Π.- Δ' 211.

ΚΥΡΙΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

ΚΑΝΩΝ 1: «Ἐκαστα τῶν καθ' ἡμᾶς πραγμάτων, ὅταν εὐθὺς φέρηται κανονικῆς εὐταξίας, οὐδένα μὲν ἡμῖν ἐντίκτει θόρυβον, ἀπαλλάττει δὲ καὶ τῆς παρά τινων δυσφημίας, μᾶλλον δὲ καὶ τὰς παρά τῶν εὐφρονούντων εὐφημίας ἡμῖν προξενεῖ. Τίς γὰρ οὐκ ἂν ἀποδέξαιτο νῆφον ἀπροσκληνῆ, ἤπερ ἂν γένοιτο παρά τινων; ἢ πῶς τὸ κρίνειν ὀρθῶς καὶ ἐννόμως οὐκ ἀνεπίπληκτον ἔσται, μᾶλλον δὲ παντὸς ἐπαίνου μεστόν; Καὶ ταῦτα γράφω νυνί, τῆς σῆς θεοσεβείας ἐν τοῖς ἑαυτῆς γράμμασι τοῖς σταλεῖσι πρὸς ἐμέ τε καὶ τὸν ὀσιώτατον καὶ θεοφιλέστατον ἀδελφὸν ἡμῶν καὶ συνεπίσκοπον Πρόκλον, ἐπίσκοπον μεν ὀνομαζούσης τὸν εὐλαβέστατον καὶ θεοσεβέστατον Πέτρον, αὐτοῦ κλαίοντος, καὶ τῆς ἐκνεμηθείσης αὐτῷ ἐκκλησίας παραλόγως κεινησθαι λέγοντος. Ἦν δ' ἀκόλουθον, ἢ τὸ τῆς ἱερωσύνης ὄνομα μετὰ τοῦ πράγματος ἔχειν αὐτόν, ἤγουν, εἴπερ μὴ ἦν ἄξιος τοῦ προεστάναι θεοῦ θυσιαστηρίου, μὴδ' αὐτῇ τιμᾶσθαι τῇ κλήσει τῆς ἐπισκοπῆς. Ἀλλ' ἴσως δόξειεν ἂν τῇ σῇ θεοσεβείᾳ σκληρὸς εἶναι τις καὶ ἀφιλάλληλος ὁ παρ' ἐμοῦ λόγος· ἔχει δὲ οὐχ οὕτω κατὰ τὸ ἀληθές. Ἐλεῆσαι γὰρ τάχα που νομίζομεν τὸν πρεσβύτερον, μόνον αὐτῷ τὴν κλήσιν ἀφέντες. Μακρῶ δὲ ἦν ἄμεινον ἐννοῆσαι καὶ τὸ ἕτερον· φάσκει γὰρ δύνασθαι μὲν συστῆναι τῇ οἰκείᾳ ὑπολήψει, οὐ λαβεῖν δὲ καιρὸν ἀπολογίας, οὔτε μὴν ἀκρόασιν αὐτῷ προτεθῆναι κανονικὴν. Εἰ δ' ἐγεγόνει τι τοιοῦτον, αὐτῇ τῶν ὑπομνημάτων ἢ σύστασις διήλεγξεν ἂν αὐτόν, ἢ ἄλόντα τοῖς αἰτιάμασιν ἔνοχον ἀποπεφασμένον καὶ οὐδὲν ἔχοντα λοιπὸν εἰπεῖν ὡς ἡδίκημένον, ἢ γοῦν ἐλεύθερον ἀποφήνασα πάλιν ἐδίδου τὸ προεστάναι τῆς ἐκκλησίας, ἢ καὶ ὑπὸ χεῖρα γέγονε τὴν ἑαυτοῦ. Οὐδενὸς δὲ πεπραγμένου τοιοῦτου, καταβοᾷ τοῦ πράγματος καὶ ἀδικίαν ἀφόρητον ὑποστῆναι φησι καὶ ἀθέσμως ἐκβεβλήσθαι προσεπάγων, ὅτι καὶ ἠρπάγη πάντα τὰ προσόντα αὐτῷ χρήματα. Ἡ σὴ τοιγαροῦν ὀσιότης, ἐννοοῦσα καὶ τὸ τοῖς θεοῖς κανόσι δοκοῦν καὶ τὸ πρέπον τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τοῖς τεταγμένοις εἰς ἱερὰν λειτουργίαν, ἔτι τε πρὸς τούτοις καὶ τὰ παρ' ἡμῶν δυσωπηθεῖσα γράμματα, στησάτω τοῦ πρεσβύτου τὸ δάκρυον. Καὶ εἰ μὲν ἔλοιτο δικάσασθαι πρὸς τοὺς ἐπάγοντας αὐτῷ τὰς αἰτίας, δικαζέσθω κατὰ τὸ εἰωθὸς ἐπὶ τῆς σῆς θεοσεβείας, συμπαρόντων δηλονότι τῶν ὑπὸ τὴν αὐτῆς χεῖρα θεοσεβεστάτων ἐπισκόπων, ἐκτὸς εἰ μὴ παραιτοῖτο τινὰς ὡς ὑπόπτους. Οὐδένα μὲν γὰρ τῶν θεοσεβεστάτων ἐπισκόπων ἐχθρὰ φρονεῖν ἀδελφῶ πιστεύομεν. Ἴνα δὲ

μη πρόφασις αὕτη γένηται, τὴν ἐσομένην ἐπ' αὐτῷ κρίσιν παραλύουσα, πρὸς τὸ μὴ ἐν δίκη πεποιῆσθαι δοκεῖν, οὐδὲν ἐστι τὸ λυποῦν ἀπεῖναι τοῦ συνεδρίου τῶν ἐν ὑποψία τινάς» Ρ. - Π.- Γ' 355-356.

ΚΑΝΩΝ 3: «Τοὺς δὲ τῆς παραιτήσεως λιβέλλους οὐ κατὰ προαίρεσιν οἰκείαν, ἀλλ' ὡς ἐξ ἀνάγκης καὶ φόβου καὶ τῆς τινῶν ἀπειλῆς ἐπιδοῦναι φησί, καὶ ἐτέρως δὲ πρᾶγμα ἐστὶν οὔτε τοῖς τῆς Ἐκκλησίας ἀρέσκον θεσμοῖς, λιβέλλους παραιτήσεων προσάγειν τινὰς τῶν ἱερουργῶν. Εἰ γὰρ εἰσὶν ἄξιοι τοῦ λειτουργεῖν, ἕστωσαν ἐν τούτῳ, εἰ δὲ ἀνάξιοι, μὴ ἀπὸ παραιτήσεως ἐξίτωσαν, κατεγνωσμένοι δὲ μᾶλλον ἐπὶ πράγμασιν, ὧν ἂν τις πολλὴν ποιήσαιο τὴν καταβολήν, ὡς ἔξω τρεχόντων πάσης ἀκολουθίας. Πρόσειπε τὴν παρὰ σοὶ ἀδελφότητα. Σε ἢ σὺν ἡμῖν ἐν Κυρίῳ προσαγορεύει» Ρ. - Π.- Γ' 359.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ.

ι. Νόμοι - Άρθρα - ΝΔ - ΠΔ

- **ΔΣΑΠΔ - Ν. 2462/1997 - ΦΕΚ 25/Α/26-2-1997** «Κύρωση του Διεθνούς Συμφώνου για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα, του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στο Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα και του Δευτέρου Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στο Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα σχετικού με την κατάργηση της ποινής του θανάτου».

Άρθρο 14§1: «Κάθε πρόσωπο έχει το δικαίωμα η υπόθεσή του να δικαστεί δίκαια και δημόσια από αρμόδιο, ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, που έχει συσταθεί με νόμο, το οποίο θα αποφασίσει για το βάσιμο κάθε κατηγορίας σχετικά με ποινικό αδίκημα, η οποία έχει απαγγελθεί εναντίον του, καθώς και για αμφισβητήσιες δικαιωμάτων και υποχρεώσεων αστικού χαρακτήρα».

- **ΕΣΔΔ - ΝΔ 53/1974 - ΦΕΚ 256/Α/20-9-1974** «Περί κυρώσεως της εν Ρώμη την 4ην Νοεμβρίου 1950 υπογραφείσης Συμβάσεως «δια την προάσπισιν των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών» ως και του Προσθέτου εις αυτήν Πρωτοκόλλου Παρισίων της 20ης Μαρτίου 1952».

Άρθρο 6§1: «Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή δίκαιως, δημοσία και εντός λογικής προθεσμίας υπό ανεξαρτήτου και αμερολήπτου δικαστηρίου, νομίμως λειτουργούντος, το οποίον θα αποφασίση είτε επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεών του αστικής φύσεως, είτε επί του βασίμου πάσης εναντίον του κατηγορίας ποινικής φύσεως. Η απόφασις δέον να εκδοθή δημοσία, η είσοδος όμως εις την αίθουσαν των συνεδριάσεων δύναται να απαγορευθή εις τον τύπον και το κοινόν καθ' όλην ή μέρος της διαρκείας της δίκης προς το συμφέρον της ηθικής, της δημοσίας τάξεως ή της εθνικής ασφαλείας εν δημοκρατική κοινωνία, όταν τούτο ενδείκνυται υπό των συμφερόντων των ανηλίκων ή της ιδιωτικής ζωής των διαδίκων, ή εν τω κρινομένω υπό του Δικαστηρίου ως απολύτως αναγκαίου μέτρω, όταν υπό ειδικάς συνθήκας η δημοσιότητα θα ηδύνατο να παραβλάβη τα συμφέροντα της δικαιοσύνης».

- **ΧΘΔΑ**

Άρθρο 47§1^β: «Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα να δικασθεί η υπόθεσή του δίκαια, δημοσία και εντός εύλογης προθεσμίας, από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως».

Άρθρο 48: «Κάθε κατηγορούμενος τεκμαίρεται ότι είναι αθώος μέχρι αποδείξεως της ενοχής του σύμφωνα με το νόμο».

- **ΣΥΝΤΑΓΜΑ**

Άρθρο 8: «Κανένας δεν στερείται χωρίς τη θέλησή του το δικαστή που του έχει ορίσει ο νόμος. Δικαστικές επιτροπές και έκτακτα δικαστήρια, με οποιοδήποτε όνομα, δεν επιτρέπεται να συσταθούν».

Άρθρο 20§1: «Καθένας έχει δικαίωμα στην παροχή έννομης προστασίας από τα δικαστήρια και μπορεί να αναπτύξει σ' αυτά τις απόψεις του για τα δικαιώματα ή συμφέροντά του, όπως νόμος ορίζει».

Άρθρο 87§1: «Η Δικαιοσύνη απονέμεται από δικαστήρια, συγκροτούμενα από τακτικούς δικαστές, που απολαύουν προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία».

Άρθρο 93: «§1. Τα δικαστήρια διακρίνονται σε διοικητικά, πολιτικά και ποινικά και οργανώνονται με ειδικούς νόμους. §2. Οι συνεδριάσεις κάθε δικαστηρίου είναι δημόσιες, εκτός αν το δικαστήριο κρίνει με απόφασή του ότι η δημοσιότητα πρόκειται να είναι επιβλαβής στα χρηστά ήθη ή ότι συντρέχουν ειδικοί λόγοι προστασίας της ιδιωτικής ή οικογενειακής ζωής των διαδίκων. §3. Κάθε δικαστική απόφαση πρέπει να είναι ειδικά και εμπειριστατωμένα αιτιολογημένη και απαγγέλλεται σε δημόσια συνεδρίαση. Νόμος ορίζει τις έννομες συνέπειες που επέρχονται και τις κυρώσεις που επιβάλλονται σε περίπτωση παραβίασης του προηγούμενου εδαφίου. Η γνώμη της μειοψηφίας δημοσιεύεται υποχρεωτικά. Νόμος ορίζει τα σχετικά με την καταχώριση στα πρακτικά ενδεχόμενης μειοψηφίας, καθώς και τους όρους και τις προϋποθέσεις

της δημοσιότητάς της. §4.Τα δικαστήρια υποχρεούνται να μην εφαρμόζουν νόμο που το περιεχόμενό του είναι αντίθετο προς το Σύνταγμα».

- **Ν. 590/1977 - ΦΕΚ 146/Α/31-05-1977** «περί Καταστατικού Χάρτου της Εκκλησίας της Ελλάδος»

Άρθρο 44 § 1: «Τα παραπτώματα των κληρικών και μοναχών τα σχετικά προς τα καθήκοντα και τας επαγγελίας της ομολογίας αυτών, τα συνεπαγόμενα κανονικά κυρώσεις, εκδικάζονται υπό των εκκλ. δικαστηρίων. Ειδικός νόμος ρυθμίζει τα της ιδρύσεως, συγκροτήσεως, αρμοδιότητος και λειτουργίας των δικαστηρίων τούτων, μέχρι της εκδόσεως του οποίου εξακολουθεί ισχύων ο Ν. 5388/1932 "περί εκκλ. δικαστηρίων και της προς αυτών διαδικασίας"».

Άρθρον 55 § 1: «Πας κληρικός έχων παράπονον κατά του οικείου Αρχιερέως δύναται να απευθύνεται δι' αναφοράς του προς την Δ. Ι. Σ. Η αναφορά επιδίδεται εις τον οικείον Αρχιερέα, ούτος δε οφείλει εντός δέκα πέντε ημερών να διαβιβάση ταύτην εις την Δ. Ι. Σ. μετά σχετικής εκθέσεως».

- **Ν. 5383/1932 - ΦΕΚ 110/Α/11-4-1932** «περί εκκλ. δικαστηρίων και της προ αυτών διαδικασίας»

Άρθρο 1: «Προς διατήρησιν της Εκκλ. πειθαρχίας και προς τιμωρίαν των υποπεσόντων εις παράπτωμα ως προς τα χρέη και τα καθήκοντα της επαγγελίας αυτών κληρικών και μοναχών καθίστανται τα εξής Εκκλησιαστικά Δικαστήρια: α) Επισκοπικά Δικαστήρια. β) Τα συνοδικά Δικαστήρια, πρωτοβάθμιον και δευτεροβάθμιον. γ) Τα διά τους Αρχιερείς Δικαστήρια, πρωτοβάθμιον και δευτεροβάθμιον. δ) Το διά τους Συνοδικούς Δικαστήριον. "Κληρικοί" εν τη εννοία του παρόντος Νόμου λογίζονται οι Αρχιερείς, οι πρεσβύτεροι, οι διάκονοι και οι υποδιάκονοι. Εν τοις "μοναχοίς" περιλαμβάνονται και αι μονάστριαι».

Άρθρο 5: «Εν τω Επισκοπικώ Δικαστηρίω αποφασιστικήν ψήφον έχει μόνον ο Μητροπολίτης. Οι συμπαρεδρεύοντες πρεσβύτεροι έχουσι ψήφον απλώς συμβουλευτικήν, δικαιούνται δε να καταχωρήσωσιν εν τοις πρακτικοίς την διαφερούσαν γνώμην αυτών. Καθ' ην περίπτωσιν, εν ελλείψει, απουσία ή άλλω κωλύματι του Μητροπολίτου, το Επισκοπικόν Δικαστήριον συγκροτείται μόνον εκ πρεσβυτέρων, πάντα τα μέλη του Δικαστηρίου έχουσιν αποφασιστικήν ψήφον».

Άρθρον 32: "Ουδείς κληρικός δύναται να μετάσχη ως δικαστής της συγκροτήσεως Εκκλησιαστικού τινος Δικαστηρίου ή να εκτελέση έργα ανακριτού ή γραμματέως: α) Αν αυτός υπήρξε ο παθών εκ του υπό κρίσιν παραπτώματος. β) Αν συνδέηται μετά του κατηγορουμένου ή του παθόντος διά συγγενείας εξ αίματος κατ' ευθείαν γραμμήν, ή μέχρι και του τρίτου βαθμού εκ πλαγίου, ή δια κηδεστίας κατ' ευθείαν γραμμήν ή μέχρι και του δευτέρου βαθμού εκ πλαγίου. γ) Αν εν τη υπό κρίσιν υποθέσει εξητάσθη ήδη ως μάρτυς ή εξεπλήρωσεν ήδη καθήκοντα συνηγόρου. δ) Ο Μητροπολίτης αν εν τη υπό κρίσιν υποθέσει εδίκασεν ο ίδιος ως δικαστής κατωτέρου βαθμού».

Άρθρον 33: «Ο κατηγορούμενος κληρικός ή μοναχός δύναται να ζητήση την εξαίρεσιν των εν τω άρθρω 31 αναφερομένων προσώπων διά τε τους εν τω άρθρω τούτω λόγους και προσέτι δι' υπόνοιαν μεροληψίας. Υπόνοια μεροληψίας υπάρχει οσάκις υφίσταται λόγος αποχρών, κατά την κρίσιν του Δικαστηρίου, όπως δικαιολογήση την δυσπιστίαν επί την μεροληψίαν των προσώπων τούτων. Δεν δύναται να ζητηθή η εξαίρεσις του Μητροπολίτου ως Προέδρου του Επισκοπικού Δικαστηρίου και εν γένει ως ασκούντος εν τη Μητροπόλει αυτού την δικαστικήν εξουσίαν».

Άρθρον 34: «Η περί εξαιρέσεως αίτησις υποβάλλεται εγγράφως εις το Δικαστήριον εις ο ανήκει ο εξαιρετέος. Πρέπει δε, επί ποινή απαραδέκτου, να περιέχη τους λόγους της εξαιρέσεως μετ' αναλυτικής εκθέσεως των γεγονότων, εφ' ων ούτοι στηρίζονται, και την πρότασιν των μέσων της αποδείξεως. Η περί εξαιρέσεως αίτησις δι' υπόνοιαν μεροληψίας πρέπει να υποβάλληται πριν ή ο αιτών κατηγορούμενος υποβληθή οπωσδήποτε υπό την ενέργειαν την αφορώσαν εις την άσκησιν των καθηκόντων του εξαιρετέου, άλλως είναι απαράδεκτος, πλην αν δύναται να αποδειχθή εγγράφως, ότι ο λόγος της εξαιρέσεως ανεφύη κατόπιν ή ότι κατόπιν περιήλθεν εις γνώσιν του αιτούντος την εξαίρεσιν. Πλειόνων δικαστών η εξαίρεσις πρέπει, επί ποινή απαραδέκτου, συγχρόνως να αιτήται, επιφυλασσομένης της περιπτώσεως καθ' ην ο λόγος της εξαιρέσεως ανεφύη κατόπιν ή κατόπιν εγένετο γνωστός εις τον αιτούντα και ταύτα αποδεικνύονται εγγράφως».

Άρθρον 37: «Η απόφασις του δικαστηρίου, η δεχομένη ή απορρίπτουσα την περί εξαιρέσεως αίτησιν, συντάσσεται κατά τον εν τοις άρθρ. 123 και 124 τύπον, εις ουδέν δ' ένδικον μέσον υπόκειται.

Τα έξοδα της παρεμπιπτούσης ταύτης διαδικασίας βαρύνουσι τον υποβάλλοντα την περί εξαιρέσεως αίτησιν εάν αύτη απερρίφθη, άλλως βαρύνουσι το ΤΑΚΕ».

Άρθρον 39: «Δικαστής, ανακριτής ή γραμματεύς εαυτώ λόγων εξαιρέσεως, υποβάλλει τούτον τω εις ο ανήκει Δικαστηρίω προς απόφασιν. Τούτο δ' αποφαινεται άνευ συμμετοχής του αιτούντος την εαυτού εξαίρεσιν».

Άρθρο 40: «Εν τη προδικασία ενώπιον του Επισκοπικού Δικαστηρίου ο ανακριτής και ο γραμματεύς του ανακρίνοντος, συνειδότες εαυτοίς λόγων εξαιρέσεως, υποβάλλουσιν αυτόν τω οικείω Μητροπολίτη, όστις εάν κρίνη τούτον ισχυρόν προβαίνει εις την προσήκουσαν αντικατάστασιν. Εις τον οικείον Μητροπολίτην ωσαύτως υποβάλλονται και αι αιτήσεις περί εξαιρέσεως των προσώπων τούτων, ούτος δε αποφαινεται μόνος επ' αυτών και, εάν διατάξη την εξαίρεσιν, προβαίνει εις την προσήκουσαν αντικατάστασιν».

Άρθρο 100: «Ο αρμόδιος Μητροπολίτης (ή ο νόμιμος αναπληρωτής αυτού) λαβών γνώσιν, είτε κατόπιν μηνύσεως, είτε καθ' οιονδήποτε άλλον τρόπον, ότι κληρικός ή μοναχός υπέπεσεν εις παράπτωμα επαγόμενον εκκλ.ν ποινήν, εντέλλεται, εφ' όσον δεν πρόκειται περί ελαφρού παραπτώματος, δι' ο δύναται να ασκηθή υπό του Μητροπολίτου πειθαρχική εξουσία, εις εν των μελών του επισκοπικού Δικαστηρίου ή άλλον κληρικόν όπως προβή εις τας αναγκαίας ανακρίσεις.Επί ανακρίσεων διεξακτέων εν τη Μητροπόλει αλλ' εκτός της έδρας αυτής, ο Μητροπολίτης δύναται να αναθέση την διεξαγωγήν αυτών και εις έτερον κληρικόν αυτού ως αναπληρωτήν του ανακριτού».

Άρθρο 116: «Περατωθείσης της ανακρίσεως ο ανακριτής υποβάλλει την δικογραφίαν μετά της εγγράφου αυτού προτάσεως εις τον Μητροπολίτην ή τον αναπληρωτήν αυτού. Ο Μητροπολίτης μετά μελέτην της δικογραφίας δύναται ν' αποφανθή ητιολογημένως ότι δεν υπάρχει αφορμή προς κατηγορίαν και να αναστείλη πάσαν περαιτέρω καταδίωξιν, ή εάν κρίνη ότι το παράπτωμα είναι ελαφρόν, να ασκήση μόνος αυτός την κατά το σχετικόν άρθρον πειθαρχικήν εξουσίαν».

Άρθρο 117: «Εάν ο Μητροπολίτης κρίνη ότι η ανάκρισις χρήζει συμπληρώσεως διατάσσει την συμπλήρωσιν της ανακρίσεως υποδεικνύων τα συμπληρωτέα.Εις πάσαν άλλην περίπτωσιν ο Μητροπολίτης προσκαλεί το Επισκοπικόν Δικαστήριον προς εκδίκασιν της υποθέσεως καθ' ημέραν και ώραν συγχρόνως οριζομένην».

- **N. 4596/2019 - ΦΕΚ 32/Α/26-2-2019** «I) Κύρωση του Πρωτοκόλλου υπ' αριθμόν 16 στη Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, II) Ενσωμάτωση της Οδηγίας 2016/343 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 9ης Μαρτίου 201»

Άρθρο 7: «Δημόσιες αναφορές στην ενοχή προσώπου (άρθρα 4 και 10 παρ. 1 της Οδηγίας 2016/ 343/ΕΕ) Ο ύποπτος ή κατηγορούμενος έχει δικαίωμα να ασκήσει αγωγή αποζημίωσης ενώπιον του αρμόδιου δικαστηρίου, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 105 και 106 του Εισαγωγικού νόμου του Αστικού Κώδικα, προς αποκατάσταση της βλάβης, την οποία υπέστη εξαιτίας της προσβολής του τεκμηρίου αθωότητάς του από δηλώσεις δημόσιων αρχών που έλαβαν χώρα σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας πριν την έκδοση της απόφασης σε πρώτο ή δεύτερο βαθμό, οι οποίες αναφέρονται κατά τρόπο άμεσο στην εκκρεμή ποινική διαδικασία και είτε παροτρύνουν το κοινό να πιστέψει στην ενοχή του είτε προβαίνουν σε εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών με την οποία προδικάζουν τη δικαστική κρίση της υπόθεσης».

- **N. 4619/2019 - ΦΕΚ 95/Α/11-6-2019** «Κύρωση του Ποινικού Κώδικα»

Άρθρο 321 § 1^δ: «Το κλητήριο θέσπισμα πρέπει να περιέχει: α) ..., β) ..., γ) ..., δ) τον ακριβή καθορισμό της πράξης για την οποία κατηγορείται και μνεία του άρθρου του ποινικού νόμου που την προβλέπει και ε) ...».

- **N. 1700/87 - ΦΕΚ 61/Α/6.5.1987** «Ρύθμιση θεμάτων εκκλησιαστικής περιουσίας»

Άρθρο 11: «Κληρικοί κάθε βαθμού και μοναχοί κατηγορούμενοι ενώπιον οιουδήποτε Εκκλησιαστικού Δικαστηρίου του Νόμ. 5383/1932 παρίστανται με συνήγορο κληρικό ή δικηγόρο. Τις συνεδρίες των Εκκλησιαστικών Δικαστηρίων επιτρέπεται να παρακολουθούν κληρικοί και μοναχοί. Κάθε αντίθετη σχετική διάταξη καταργείται».

- **Ν. 1756/1988 - ΦΕΚ 35/Α/25-02-1988** «Κώδικας Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργών»
Άρθρο 97 § 5¹: «εκείνοι που έχουν ασκήσει την πειθαρχική δίωξη ή έχουν ενεργήσει ανάκριση στην ίδια πειθαρχική υπόθεση».
- **Ν. 2690/1999 - ΦΕΚ 45/Α/ 09-03-1999**, «Κύρωση του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας και άλλες διατάξεις».
- **ΠΔ 611/1977 - ΦΕΚ 198/Α/15.07.1977** «υπαλληλικός κώδιξ των υπαλλήλων του δημοσίου και των ν.π.δ.δ.»
Άρθρα 239 §1 και 227 § 2 ΥΚ.
- **Χάρτης Δεοντολογίας - ΦΕΚ 4942/Β/09-11-2020** «των Δικαστικών Λειτουργών του Ελεγκτικού Συνεδρίου»
Άρθρο 6§1: «Η αμεροληψία επιδεικνύεται και διασφαλίζεται τόσο κατά τη λήψη των αποφάσεων όσο και στις διαδικασίες που οδηγούν στη λήψη τους. Επιβεβαιώνεται διαρκώς από την εν γένει συμπεριφορά του δικαστή εντός και εκτός υπηρεσίας».

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ.

ι. Αποφάσεις Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

- ❖ **Λιαμπέρης κ. Ελλάδος** Αρ. Προσφυγής 18312/12 (ΕΔΔΑ, 8 Οκτωβρίου 2020) ECHR:2020:1008.
- ❖ **Mironov κ. Ρωσίας** Αρ. Προσφυγής 58138/09 (ΕΔΔΑ, 6 Οκτωβρίου 2020) ECHR:2020:1006.
- ❖ **Fleischner κ. Γερμανίας** Αρ. Προσφυγής 61985/12 (ΕΔΔΑ, 3 Οκτωβρίου 2019) ECHR:2019:1003.
- ❖ **Τσαγκαράκης κ. Ελλάδος** Αρ. Προσφυγής 17257/13 (ΕΔΔΑ, 23 Ιουνίου 2019) ECHR:2019:0523.
- ❖ **Svetina κ. Σλοβενίας** Αρ. Προσφυγής 38059/13 (ΕΔΔΑ, 22 Μαΐου 2018) ECHR:2018:052.
- ❖ **Revtyuk κ. Ρωσίας** Αρ. Προσφυγής 31796/10 (ΕΔΔΑ, 9 Ιανουαρίου 2018) ECHR:2018:0109.
- ❖ **Καμμένος κ. Κύπρου** Αρ. Προσφυγής 147/07 (ΕΔΔΑ, 31 Οκτωβρίου 2017) ECHR:2017:1031.
- ❖ **ΑΚ κ. Λιχτενστάιν** Αρ. Προσφυγής 10722/13 (ΕΔΔΑ, 18 Φεβρουαρίου 2016) ECHR:2016:0218 § 66.
- ❖ **Hayati Celebi κ. Τουρκίας** Αρ. Προσφυγής 582/05 (ΕΔΔΑ, 9 Φεβρουαρίου 2016) ECHR:2016:0209 § 52.
- ❖ **Jakšovski & Trifunovski κ. Π.Γ.Δ.Μ.** Αρ. Προσφυγών 56381/09 & 58738/09 (ΕΔΔΑ, 7 Ιανουαρίου 2016) ECHR:2016:0107.
- ❖ **Vasiliauskas κ. Λιθουανίας** Αρ. Προσφυγής 35343/05 (ΕΔΔΑ [GC], 20 Οκτωβρίου 2015) §153 ECHR 2015:1020.
- ❖ **Ferreira Santos Pardal κ. πορτογαλλίας** Αρ. Προσφυγής 30123/10 (ΕΔΔΑ, 30 Ιουλίου 2015) ECHR:2015:0730 §42.
- ❖ **Mitrinovski κ. ΠΓΔΜ** Αρ. Προσφυγής 6899/12 (ΕΔΔΑ, 30 Απριλίου 2015) ECHR: 2015:0430.
- ❖ **Morice κ. Γαλλίας** Αρ. Προσφυγής 29369/10 (ΕΔΔΑ 23 Απριλίου 2015) § 73 ECHR:2015:0423.
- ❖ **Νεγρεπόντης - Γιαννίσης κ. Ελλάδος** Αρ. Προσφυγής 56759/08 (ΕΔΔΑ, 5 Δεκεμβρίου 2013) ECHR:2013:1205.
- ❖ **Del Río Prada κ. Ισπανίας** Αρ. Προσφυγής 42750/09 (ΕΔΔΑ [GC], 21 Οκτωβρίου 2013) σκ. 77 ECHR 2013:1021.

- ❖ **Agrokompleks κ. Ουκρανίας** Αρ. Προσφυγής 23465/03 (ΕΔΔΑ, 6 Οκτωβρίου 2011) ECHR:2013:0725.
- ❖ **Hrdalo κ. Κροατίας** Αρ. Προσφυγής 2327/07 (ΕΔΔΑ, 27 Σεπτεμβρίου 2011) ECHR:2011:0927.
- ❖ **Κώνστας κ. Ελλάδος** Αρ. Προσφυγής 53466/07 (ΕΔΔΑ, 24 Μαΐου 2011) ECHR:2011:0524.
- ❖ **Γιοσάκης κ. Ελλάδος** Αρ. Προσφυγής 5689/08 (ΕΔΔΑ, 3 Μαΐου 2011) ECHR:2011:0503
- ❖ **Block κ. Ουγγαρίας** Αρ. Προσφυγής 56282/09 (ΕΔΔΑ, 25 Ιανουαρίου 2011) §20-21 ECHR:2011:0125.
- ❖ **Vanjak κ. Κροατίας** Αρ. Προσφυγής 29889/04 (ΕΔΔΑ, 14 Ιανουαρίου 2010) ECHR:2010:0114.
- ❖ **Kafkaris κ. Κύπρου** Αρ. Προσφυγής 21906/04 (ΕΔΔΑ [GC], 12 Φεβρουαρίου 2008) §140 ECHR 2008:0212.
- ❖ **Lindon, Otchakovsky-Laurens et July κ. Γαλλίας** Αρ. Προσφυγών 21279/02 & 36448/02 (ΕΔΔΑ [GC], 22 Οκτωβρίου 2007) § 75 ECHR:2007:1022.
- ❖ **Σταυρόπουλος κ. Ελλάδας** Αρ. Προσφυγής 35522/04 (ΕΔΔΑ, 27 Σεπτεμβρίου 2007) ECHR:2007:0927).
- ❖ **Lavents κ. Λιθουανίας** Αρ. Προσφυγής 58442/00 (ΕΔΔΑ, 28 Νοεμβρίου 2002) ECHR:2002:1128.
- ❖ **Daktaras κ. Λιθουανίας** Αρ. Προσφυγής 42095/98 (ΕΔΔΑ, 10 Οκτωβρίου 2000) § 36 ECHR:2000:1010.
- ❖ **Morel κ. Γαλλίας** Αρ. Προσφυγής 34130/96 (ΕΔΔΑ 6 Ιουνίου 2000) § 40 ECHR:2000:0606.
- ❖ **Pellegrin κ. Γαλλίας** Αρ. Προσφυγής 2854/95 (ΕΔΔΑ, 8 Δεκεμβρίου 1999) § 66 ECHR:1999:1208.
- ❖ **Pélissier and Sassi κ. Γαλλίας** Αρ. Προσφυγής 2544/94 (ΕΔΔΑ [GC] 25 Μαρτίου 1999) ECHR:1999:0325.
- ❖ **Findley κ. Ηνωμένου Βασιλείου** Αρ. Προσφυγής 22107/93 (ΕΔΔΑ, 25 Φεβρουαρίου 1997) ECHR:1997:0225.
- ❖ **Pullar κ. Ηνωμένου Βασιλείου** Αρ. Προσφυγής 22399/93 (ΕΔΔΑ, 10 Ιουνίου 1996) ECHR:1996:0610.
- ❖ **Allenet de Ribemont κ. Γαλλίας** Αρ. Προσφυγής 15175/89 (ΕΔΔΑ, 10 Φεβρουαρίου 1995) ECHR:1995:0210.
- ❖ **Fey κ. Αυστρίας** Αρ. Προσφυγής 14396/88 (ΕΔΔΑ, 24 Φεβρουαρίου 1993) ECHR:1993:0224.

- ❖ **Hauschildt κ. Δανίας** Αρ. Προσφυγής 10486/83 (ΕΔΔΑ, 24 Μαΐου 1989) § 48 :ECHR:1989:0524.
- ❖ **De Cubber κ. Βελγίου** Αρ. Προσφυγής 9186/80 (ΕΔΔΑ, 26 Οκτωβρίου 1984) ECHR:1984:1026.
- ❖ **Piersack κ. Βελγίου** Αρ. Προσφυγής 8692/79 (ΕΔΔΑ, 1 Οκτωβρίου 1982) ECHR:1982:1001.
- ❖ **Delcourt κ. Βελγίου** Αρ. Προσφυγής. 2689/65 (ΕΔΔΑ, 17 Ιανουαρίου 1970) § 31 ECHR:1970:0117.

ii. Αποφάσεις Δικαστηρίου Ευρωπαϊκής Ένωσης

- ❖ **C-272/19 VQ κ. Land Hessen** Απόφαση της 9^{ης} Ιουλίου 2020 ECLI: EU:C:2020: 535.
- ❖ **C-431/17 Μοναχός Ειρηναίος κ. Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών** Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 7^{ης} Μαΐου 2019 ECLI:EU:C:2019:368.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV.

i. Αποφάσεις ΣτΕ (κατ' επιλογή)

ΣτΕ (Ολομ.) 825/1988 [Ελλ.Δνη 29 (1988) 783-785]

«Το Σύνταγμα (άρθρο 87) ορίζει ότι η Δικαιοσύνη απονέμεται από δικαστήρια, συγκροτούμενα από τακτικούς δικαστές, που απολαύουν προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία. Δικαστικές επιτροπές και έκτακτα δικαστήρια με οποιοδήποτε όνομα δεν επιτρέπεται να συσταθούν (άρθρο 8). Από τις διατάξεις αυτές του συντάγματος προκύπτει ότι η απονομή της δικαιοσύνης ανατίθεται αποκλειστικώς στα τακτικά δικαστήρια που συγκροτούνται όπως αναφέρθηκε και λειτουργούν με τις εγγυήσεις που επίσης συνταγματικά καθιερώνονται (άρθρ. 93 επ.). Κανενός άλλου δικαστηρίου δεν είναι ανεκτή από την ελληνική έννομη τάξη η ύπαρξη και υπαγωγή σε αυτό, λόγω της ασκήσεως λειτουργήματος ή επαγγέλματος, ωρισμένης κατηγορίας πολιτών. Κάτω απ' αυτό το πρίσμα ερμηνευόμενες οι εκτεθείσες διατάξεις του Καταστατικού Χάρτη της Εκκλησίας της Ελλάδος και του Ν. 5383/1932, έχουν την έννοια ότι τα παρά πάνω εκκλησιαστικά δικαστήρια, που συγκροτούνται από κληρικούς, δεν είναι φορείς δικαστικής εξουσίας, η δε από τον Νόμο απονομή της ονομασίας αυτής, δεν μπορεί να μεταβάλει την φύση τους, όπως αυτή καθορίζεται από τους βασικούς κανόνες οργανώσεως του Κράτους. Επειδή, τα όργανα αυτά της Εκκλησίας, ιδρύθηκαν για την διατήρηση της εκκλ. πειθαρχίας και την τιμωρία των υποπεσόντων σε παράπτωμα κληρικών (άρθρ. 1 Ν. 5383/1932). Την πειθαρχική της αυτή αρμοδιότητα η Εκκλησία ασκεί με τα όργανά της αυτά, άλλοτε μεν επιβάλλουσα πνευματικής μόνο φύσεως ποινές, που σαν τέτοιες διαφεύγουν τον δικαστικό έλεγχο, άλλοτε δε με ποινές, που επηρεάζουν αμέσως την υπηρεσιακή σχέση Κληρικού-Εκκλησίας και τα από αυτή προκύπτοντα δικαιώματα (στέρηση μισθού, χρηματική ποινή, αργία, έκπτωση κλπ). Στη τελευταία αυτή περίπτωση τα πειθαρχικά όργανα της Εκκλησίας, όταν λειτουργούν συλλογικά, έχουν τον χαρακτήρα πειθαρχικών συμβουλίων, που για την εξασφάλιση των αρχών του Κράτους δικαίου και Χρηστής διοίκησης, πρέπει να ακολουθούν τουλάχιστον ως προς την σύνθεσή τους και την πειθαρχική διαδικασία τις βασικές αρχές του πειθαρχικού δικαίου. Οι εκδιδόμενες δε από αυτά αποφάσεις, ως εκτελεστές πράξεις διοικητικών αρχών, προσβάλλονται με αίτηση ακυρώσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας. Αν και κατά την γνώμη δυο μελών του Δικαστηρίου με αποφασιστική ψήφο τα υπό των ως άνω διατάξεων χαρακτηριζόμενα ως "εκκλησιαστικά δικαστήρια" είναι όργανα της Ορθόδοξης Χριστιανικής Εκκλησίας πνευματικού καθαρά χαρακτήρα με τα οποία η Εκκλησία αυτή πειθαναγκάζει τους κληρικούς της και τους μοναχούς της να εκπληρώνουν τα χρέη και τα καθήκοντα της επαγγελίας τους όπως σαφώς συνάγεται: πρώτον εκ του ότι ήδη από του έτους 1833 με τη Διακήρυξη "περί της Ανεξαρτησίας της Ελληνικής Εκκλησίας" ορίσθηκε ότι (άρθρο 10 περιπτ. ε') μεταξύ των άλλων καθαρώς εσωτερικών (πνευματικών) ζητημάτων που απαριθμούνται στη διάταξη αυτή (δόγμα. λατρεία κλπ) είναι και το ζήτημα της "εκκλ. πειθαρχίας", δεύτερον εκ του ότι τόσο ο ν. 5383/32 όσον και ο ν. 590/77 ορίζουν ότι τα εκκλησιαστικά δικαστήρια επιβάλλουν "κανονικά" κυρώσεις για παράβαση των ως άνω χρεών της επαγγελίας δηλαδή για "κανονικά" παραπτώματα και τρίτον εκ του ότι ο ν. 590/77 ορίζει ότι ανώτατο ουσιαστικό εκκλ. δικαστήριο για τους αρχιερείς είναι ο Οικουμενικός Πατριάρχης ενώπιον του οποίου ασκείται το έκκλητο, το οποίον είναι ένα από τα μέσα με τα οποία εξασφαλίζεται η και συνταγματικά κατοχυρωμένη πνευματική ένωση της Ελλαδικής Εκκλησίας με το Πατριαρχείο. Με τα δεδομένα αυτά τα εκκλησιαστικά δικαστήρια ούτε πολιτειακά δικαστήρια είναι ούτε διοικητικά (πειθαρχικά) όργανα μπορούν να λογισθούν (ΣτΕ Ολομ. 2800/72 κ.ά.) οι δε αποφάσεις εκτελούνται σε βάρος των κληρικών και μοναχών μόνον εφ' όσον αυτοί εξακολουθούν να συμφωνούν με τη διδασκαλία της Εκκλησίας, σε περίπτωση δε αρνήσεώς τους προς τούτο η Πολιτεία δεν δικαιούται να παράσχει στην Εκκλησία τη συνδρομή της προς εκτέλεση αυτών γιατί τούτο θα ήταν αντίθετο με το άρθρο 13 του Συντάγματος».

(Ολομ.) 3490/2009 [ΤΝΠ]

«Σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 118, 140 και 141 του Ν. 5383/1932 ερμηνευόμενες σε συνδυασμό με το άρθρο 11 του ν. 1700/1987, ο πειθαρχικώς κατηγορούμενος παρίσταται κατά τη συζήτηση της υπόθεσής του, ενώπιον του αρμοδίου πειθαρχικού οργάνου, με τον συνήγορό του, η δε συνεδρίαση διεξάγεται σε περισσότερα στάδια, ειδικότερα δε στο πρώτο στάδιο γίνεται η ανάγνωση του συνόλου των εγγράφων της πειθαρχικής διαδικασίας ενώπιον των μελών του πειθαρχικού οργάνου, στο δεύτερο στάδιο καλείται ο πειθαρχικώς κατηγορούμενος και ο συνήγορός του προς ανάπτυξη των απόψεων τους και εν γένει υπεράσπιση της υπόθεσής και ακολουθεί το στάδιο της διάσκεψης προς λήψη απόφασης από τα μέλη του πειθαρχικού οργάνου. Επομένως από την ως άνω

κατά νόμο διαρρύθμιση της συνεδρίασης διασφαλίζεται η αποτελεσματική υπεράσπιση του πειθαρχικώς κατηγορουμένου, ενόψει του άρθρου 20 παρ. 2 του Συντάγματος και του άρθρου 6 παρ. 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου κυρωθείσα με το ν.δ. 53/1974 (ΕτΔΑ, φ. 256)».

1534/1992 [ΤΝΠ]

«Η υποχρέωση δε αυτή κλήσεως του αιτούντος προς απολογία δεν αναιρείται, όπως η Διοίκηση ισχυρίζεται, από το γεγονός ότι μεταξύ των στοιχείων τα οποία ελήφθησαν υπ' όψη ήσαν και οι από 17-4-1990 και 2-5-1990 ενυπόγραφες αναφορές αυτού [υπό την έννοια προφανώς ότι στις αναφορές αυτές περιείχοντο ήδη οι απόψεις του], δεδομένου ότι, ακριβώς η υποβολή και το περιεχόμενο των αναφορών αυτών θεωρήθηκαν ότι συνιστούν τα πειθαρχικά παραπτώματα για τα οποία ακολούθως επεβλήθη στον αιτούντα η επίδικη πειθαρχική ποινή και συνεπώς τα έγγραφα αυτά δεν μπορούν να θεωρηθούν ότι υποκαθιστούν την απολογία του. Υπό τα δεδομένα αυτά, η προσβαλλόμενη πράξη του Μητροπολίτου Νέας Ιωνίας και Φιλαδελφείας εκδόθηκε κατά παράβαση του προαναφερθέντος ουσιώδους τύπου της διαδικασίας και επομένως για τον λόγο αυτόν, βασίμως προβαλλόμενο πρέπει να γίνει δεκτή η αίτηση και ν' ακυρωθεί η προαναφερθείσα πράξη, ενώ, κατόπιν αυτού, η εξέταση των υπολοίπων λόγων της αιτήσεως παρέλκει ως αλυσιτελής. Δέχεται την αίτηση. Ακυρώνει την ανωτέρω απόφαση του Μητροπολίτη Νέας Ιωνίας και Φιλαδελφείας Αττικής κατά το μέρος που μ' αυτήν επιβάλλεται στον αιτούντα η πειθαρχική ποινή της μηνιαίας αργίας από πάσης ιεροπραξίας μετά στερήσεως των αποδοχών του, παρακρατουμένων υπέρ του Τ.Α.Κ.Ε.»

1440/1993 [ΤΝΠ]

«Σύμφωνα με το άρθρο 132 του Ν. 5383/32, όπως τελικά αντικαταστάθηκε με το άρθρο 15 Ν. 898/43, η πρωτόδικη καταδικαστική απόφαση του πρωτοβαθμίου συνοδικού δικαστηρίου υπόκειται σε έφεση ενώπιον του δευτεροβαθμίου συνοδικού δικαστηρίου. Κατά συνέπεια, εφόσον θεσπίζεται από τον νομοθέτη δεύτερος βαθμός κρίσεως, η προσβαλλόμενη απόφαση του πρωτοβαθμίου συνοδικού δικαστηρίου, με την οποία πρωτοδικώς επιβλήθηκε ποινή και κατά της οποίας έχει ασκηθεί έφεση ενώπιον του δευτεροβαθμίου συνοδικού δικαστηρίου (αριθ. πρωτ. 3987/20.12.1991), απαραδέκτως προσβάλλεται με την κρινόμενη αίτηση, σύμφωνα με το άρθρο 45 παρ. 2 του π. δ/τος 18/1989 υπό τον τίτλο "κωδικοποίηση διατάξεων νόμων για το Συμβούλιο της Επικρατείας" (ΦΕΚ 8)».

2928/1996 [NoB 46 (1998) 1345-1351]

«Εσφαλμένως το Δευτεροβάθμιο Συνοδικό Δικαστήριο, με την προσβαλλόμενη απόφασή του, ερμήνευσε και εφάρμοσε το νόμο, δεχόμενο, με την παραπάνω αιτιολογία του, ότι νομίμως το πρωτοβάθμιο δικαστήριο αρνήθηκε να παραστεί ενώπιόν του ο αιτών με συνήγορό του το δικηγόρο Γ. Γεωργάτο, λόγω του εξόχως πνευματικού χαρακτήρα της εκκλ. δίκης. Για το λόγο αυτό, που αφορά τη διαδικασία ενώπιον συνοδικού δικαστηρίου και είναι ακουστός στα πλαίσια του ασκούμενου από το παρόν δικαστήριο ελέγχου των αποφάσεων των συνοδικών δικαστηρίων, πρέπει να γίνει δεκτή η κρινόμενη αίτηση, να ακυρωθεί η προσβαλλόμενη πράξη και να αναπεμφθεί η υπόθεση στο Πρωτοβάθμιο Συνοδικό Δικαστήριο, το οποίο θα κρίνει εκ νέου τον αιτούντα για τα παραπτώματα που του αποδίδονται, αφού προηγουμένως ο αιτών παραστεί και ακουστεί ενώπιόν του με συνήγορο το δικηγόρο του. Αν και κατά τη γνώμη του Συμβούλου Π. Πικραμμένου και του Παρέδρου Α. Σταθάκη, εφόσον ο προβαλλόμενος λόγος ακυρώσεως δεν ανάγεται στη νομιμότητα της όλης διαδικασίας της πειθαρχικής δίωξης του αιτούντος, αλλά αφορά αποκλειστικά τη νομιμότητα της απόφασης του Πρωτοβαθμίου Συνοδικού Δικαστηρίου, ενώ, περαιτέρω, δεν ανάγεται σε ζήτημα αρμοδιότητας ή συγκρότησης του οργάνου αυτού, αλλά αποκλειστικά στην ενώπιόν του ακολουθηθείσα διαδικασία, ο παραπάνω λόγος, και βάσιμος υποτιθέμενος δεν δύναται να επηρεάσει τη νομιμότητα της προσβαλλόμενης πράξης του Δευτεροβαθμίου Συνοδικού Δικαστηρίου, στην οποία συγχωνεύθηκε η απόφαση του Πρωτοβαθμίου Συνοδικού Δικαστηρίου [Πρβλ. ΣτΕ 783/1989, 2854/1985]. Συνεπώς, κατά τη γνώμη αυτή, ο λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί ως αλυσιτελώς προβαλλόμενος. Δέχεται την αίτηση. Ακυρώνει την 4/14.11.1989 απόφαση του Δευτεροβαθμίου Συνοδικού Δικαστηρίου. Αναπέμπει την υπόθεση στη Διοίκηση για να προβεί στις νόμιμες ενέργειες που αναγράφονται στο σκεπτικό».

3180/1996 [ΤΝΠ]

«Σύμφωνα προς την παρ. 2 του άρθρου 20 του Συντάγματος, προκύπτει ότι πριν από την παραπομπή κληρικού ενώπιον επισκοπικού ή συνοδικού δικαστηρίου για ορισμένα παραπτώματα, πρέπει πάντοτε

να προηγείται ανάκριση, σύμφωνα με όσα ειδικότερα ορίζουν οι διατάξεις των άρθρων 100 επ. του Ν. 5383/1932, όπως έχουν τροποποιηθεί, προς εξακρίβωση των πραγματικών περιστατικών που στοιχειοθετούν το τυχόν παράπτωμα, του βαθμού ενοχής του διωκομένου και των λοιπών συνθηκών τελέσεώς του, στο πλαίσιο της οποίας ασκείται και το δικαίωμα του κληρικού να ακουσθεί. Η δε μη τήρηση του τύπου αυτού συνεπάγεται, ενόψει και της ως άνω συνταγματικής διατάξεως, ακυρότητα της όλης πειθαρχικής διαδικασίας και συνεπώς και της βάσει αυτής εκδιδόμενης πειθαρχικής απόφασεως. Στην προκειμένη όμως περίπτωση, όπως προκύπτει από τα εκτιθέμενα στην έκτη σκέψη της παρούσης, η διεξαχθείσα ανάκριση δεν αφορούσε το παράπτωμα της συμβίσεως του αιτούντος με την φερομένη στην απόφαση ως μοιχαλίδα πρεσβύτερα του, για το οποίο και μόνο τελικώς ετιμωρήθη και συνεπώς δεν τηρήθηκε η ανωτέρω διαδικασία των άρθρων 100 επ. του Ν. 5383/1932, ώστε να διαπιστωθούν τα αποδοθέντα στον αιτούντα πραγματικά περιστατικά. Συνεπώς η προσβαλλόμενη απόφαση είναι ακυρωτέα για παράβαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας, ήτοι για λόγο ο οποίος, στο πλαίσιο του ασκουμένου από το παρόν Δικαστήριο ελέγχου των αποφάσεων των συνοδικών δικαστηρίων, είναι ακουστός, όπως προκύπτει από τα εκτιθέμενα στην τέταρτη σκέψη της παρούσης και ο οποίος βασίμως προβάλλεται με την υπό κρίση αίτηση ακυρώσεως».

3188/1996 [ΤΝΠ]

«Η ποινή της μεταθέσεως που επεβλήθη στον αιτούντα επηρεάζει αμέσως τις σχέσεις Εκκλησίας - κληρικού και τα προκύπτοντα από αυτή δικαιώματα και συνεπώς η απόφαση του Πρωτοβαθμίου Συνοδικού Δικαστηρίου που επεκύρωσε την επιβληθείσα από το Επισκοπικό Δικαστήριο ποινή, απορρίπτοντας την ασκηθείσα από αυτόν έφεση, υπόκειται στον ακυρωτικό έλεγχο του Συμβουλίου της Επικρατείας ως απόφαση πειθαρχικού συμβουλίου. Δοθέντος δε ότι η ως άνω ποινή επιβάλλεται σε πνευματικό κυρίως και θρησκευτικό λειτουργό και όχι σε διοικητικό υπάλληλο, το δυνάμενο ν' ασκηθεί κατά της περί επιβολής αυτής πράξεως ένδικο μέσον δεν έχει το χαρακτήρα προσφυγής ουσίας αλλά αιτήσεως ακυρώσεως και υπάγεται σε πρώτο και τελευταίο βαθμό στην αρμοδιότητα του Γ' Τμήματος του Συμβουλίου της Επικρατείας (πρβλ. Σ.Ε. 1534/1992, 1440/1993)».

3979/1996 [ΤΝΠ]

«Η ποινή της καθαιρέσεως η οποία συνεπάγεται τη μετάσταση του κληρικού στην τάξη από την οποία αυτός προέρχεται του λαϊκού ή του μοναχού (Σ.τ.Ε. 508/1983), αποτελεί για τον κληρικό που δεν κατέχει οργανική θέση Εφημερίου (βλ. για τους Εφημέριους : άρθρα 35 έως 38 ν. 590/1977 - ΦΕΚ 146, όπως τροπ. με το άρθρο 8 παρ. 6 του ν. 1700/1987 - ΦΕΚ 61, άρθρα 4 και 33 επομ. Κανονισμού 2/1969 της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος - ΦΕΚ Β 193) ποινή πνευματικού μόνο χαρακτήρα. Συνεπώς, δεν ασκείται παραδεκτώς ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας αίτηση ακυρώσεως που στρέφεται κατ' αποφάσεως οργάνου της Εκκλησίας που επιβάλλει την εν λόγω κανονική κύρωση σε κληρικό ο οποίος δεν κατέχει εφημεριακή θέση (Σ.τ.Ε. 154/1993)».

5357/1996 [ΤΝΠ]

«Από κανένα στοιχείο του φακέλου δεν προκύπτει ότι ο αιτών κληρικός εκλήθη προηγουμένως από τον Μητροπολίτη προς παροχή εξηγήσεων επί των αποδιδόμενων σ' αυτόν παραπτωμάτων, όπως επεβάλλετο από το άρθρο 20 παρ. 2 του Συντάγματος. Συνεπώς, η προσβαλλόμενη απόφαση εκδόθηκε κατά το μέρος αυτό κατά παράβαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας και είναι για το λόγο αυτό ακυρωτέα κατά το μέρος αυτό, όπως βάσιμα προβάλλεται με την κρινόμενη αίτηση, η οποία και πρέπει για το λόγο αυτό να γίνει δεκτή. Δέχεται την υπό κρίση αίτηση. Ακυρώνει την Γ' 313/11-10-1995 απόφαση του Μητροπολίτη Νέας Σμύρνης».

1051/1997 [ΤΝΠ]

«Εφόσον κατά τον χρόνο εκδόσεως της προσβαλλόμενης αποφάσεως του Δευτεροβαθμίου Συνοδικού Δικαστηρίου (8.5.1991) ο αιτών δεν κατείχε πλέον οργανική θέση εφημερίου λόγω της ως άνω παρατήσεώς του από αυτή, είχε ήδη απολέσει το έννομο συμφέρον του να προσβάλλει την ανωτέρω απόφαση του Συνοδικού δικαστηρίου περί καθαιρέσεώς του, κατά το μέρος που η επιβολή της ποινής αυτής επηρέαζε την υπηρεσιακή του σχέση και τα δικαιώματα που απορρέουν από αυτή, διότι το συμφέρον του αυτό συνεδέετο με την ιδιότητα του εφημερίου που είχε ήδη απολέσει, ενώ εξ άλλου, αυτή ταύτη η ποινή της καθαιρέσεως προσβάλλεται απαραδέκτως δεδομένου ότι, επιβαλλόμενη σε κληρικό που δεν έχει εφημεριακή θέση, έχει, κατά τα προεκτεθέντα, πνευματικό μόνο χαρακτήρα (βλ. Σ.Ε. 154/1993)».

2739/1997 [ΤΝΠ]

«Μη νόμιμη σύνθεση του Δευτεροβαθμίου Συνοδικού Δικαστηρίου που εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση. Δέχεται την αίτηση. Ακυρώνει την υπ' αριθμ. 5/1988 απόφαση του Δευτεροβάθμιου Συνοδικού Δικαστηρίου. Αναπέμπει την υπόθεση στο Δευτεροβάθμιο Συνοδικό Δικαστήριο, το οποίο θα εξετάσει εκ νέου την ενώπιόν του έφεση του αιτούντος με νέα νόμιμη σύνθεση».

3145/1998 [ΤΝΠ]

«Η επιβαλλόμενη σε κληρικό ποινή της καθαιρέσεως εκ του υψηλού της ιερωσύνης υπουργήματος, η οποία συνεπάγεται την μετάστασή του στην τάξη των μοναχών ή των λαϊκών, είναι ποινή πνευματικού χαρακτήρα, εφ' όσον δεν επηρεάζει υπηρεσιακή σχέση του κληρικού με την Εκκλησία. Ομοίως, η επιβαλλόμενη σε μοναχό ποινή της αφαιρέσεως του μοναχικού σχήματος, η οποία συνεπάγεται την αποβολή του από την ιερά μονή στην οποία εγκαταβιοί, την διαγραφή του από το μοναχολόγιο της μονής αυτής και την μετάστασή του στην τάξη των λαϊκών, είναι ποινή πνευματικού χαρακτήρα, εφ' όσον δεν επηρεάζει υπηρεσιακή σχέση του μοναχού με την Εκκλησία».

433/1999 [ΤΝΠ]

«Το δικαίωμα της προηγούμενης ακρόασης του ενδιαφερομένου ισχύει και για κάθε διοικητική ενέργεια ή μέτρο που λαμβάνεται σε βάρος των δικαιωμάτων ή συμφερόντων του. Από κανένα στοιχείο του φακέλου όμως δεν προκύπτει ότι ο αιτών εκλήθη προηγούμενος από τον Μητροπολίτη προς παροχή εξηγήσεων για το γεγονός της μη αναλήψεως των εφημεριακών του καθηκόντων στην Ενορία Ευαγγελισμού της Θεοτόκου Ταρσών κατά το χρονικό διάστημα από 9-3-1993 μέχρι και 7-4-1993 ούτε άλλωστε η Ιερά Μητρόπολη Κορίνθου ισχυρίζεται κάτι τέτοιο με τις απόψεις της προς το Δικαστήριο. Συνεπώς, η προσβαλλόμενη πράξη εκδόθηκε κατά παράβαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας (άρθρο 20 παρ. 2 του Συντάγματος) και είναι για τον λόγο αυτό ακυρωτέα κατά το μέρος αυτό, όπως βάσιμα προβάλλεται με την κρινόμενη αίτηση, η οποία και πρέπει για τον λόγο αυτό να γίνει δεκτή, παρελκούσης ως αλυσιτελούς της εξετάσεως του άλλου λόγου ακυρώσεως περί μη νομίμου και επαρκούς αιτιολογίας».

3377/1999 [ΤΝΠ]

«Τα πειθαρχικά αυτά όργανα της Εκκλησίας, όταν λειτουργούν συλλογικά, έχουν το χαρακτήρα πειθαρχικών συμβουλίων, που για την εξασφάλιση των αρχών του κράτους δικαίου και της χρηστής διοίκησης, πρέπει να ακολουθούν τουλάχιστον ως προς τη σύνθεσή τους και την πειθαρχική διαδικασία τις βασικές αρχές του πειθαρχικού δικαίου. Οι εκδιδόμενες δε από αυτά αποφάσεις, ως εκτελεστές πράξεις διοικητικών αρχών, υπόκεινται σε αίτηση ακυρώσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας (βλ. Σ.τ.Ε. 825/1988 Ολομ., 1440/1993, 2928, 3180/1996)».

2522/2001 [ΤΝΠ]

«Αρχή αμεροληψίας - Πειθαρχική διαδικασία -. Ο δικαιολογητικός λόγος της αρχής της αμεροληψίας επιβάλλει, κατά το πνεύμα της ΕΣΔΑ και το αληθινό περιεχόμενο της πιο πάνω γενικής αρχής του δικαίου, τη διαπίστωση της συνδρομής της σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση με αποκλειστικό γνώμονα τη συμπεριφορά και τη στάση του διοικητικού οργάνου όπως πραγματικά εκδηλώθηκε ιδίως κατά το στάδιο της προδικασίας της υπόθεσης που καλείται τελικά να κρίνει, ανεξάρτητα από το νομικό χαρακτηρισμό που δίνει ο εθνικός νομοθέτης στη σχετική παρέμβαση. Έτσι, η σύμπραξη σε πειθαρχική παραπομπή δημιουργεί κάλυμμα του προσώπου που συνέπραξε σε αυτήν να μετάσχει στο Πειθαρχικό Συμβούλιο που θα κρίνει τελικά για την ενοχή ή μη του παραπεμπόμενου, είναι δε αδιάφορο το γεγονός ότι η σχετική για την παραπομπή απόφαση εκδόθηκε από αναρμόδιο όργανο, αρκεί η απόφαση αυτή να κίνησε πράγματι τη διαδικασία της παραπομπής ή να επηρέασε αποφασιστικά, για να στοιχειοθετηθεί το πιο πάνω κάλυμμα».

2438/2001 [ΤΝΠ]

«Η ποινή της αργίας από πάσης ιεροπραξίας αποτελεί για τον κληρικό που δεν κατέχει οργανική θέση εφημερίου ποινή αμιγώς πνευματικού χαρακτήρα, επηρεάζουσα δηλαδή μόνο την πνευματική του σχέση με την Εκκλησία και αναφερόμενη στην ιδιότητά του ως κληρικού και θρησκευτικού λειτουργού, που θεμελιώνεται στο μυστήριο της χειροτονίας. Συνεπώς, η ποινή επιβαλλόμενη σε κληρικό, του οποίου η υπηρεσιακή σχέση έχει λυθεί κατά το χρόνο επιβολής της ποινής, όταν δεν

συνοδεύεται και από στέρηση συντάξεως δεν συνιστά πράξη αναφερομένη σε υπηρεσιακή σχέση μεταξύ κληρικού κατέχοντος οργανική θέση εφημερίου και της Εκκλησίας ως νπδδ, επομένως τέτοια πράξη δεν συνιστά εκτελεστή διοικητική πράξη».

2440/2001 [ΤΝΠ]

«Το μέτρο της προσωρινής απαγόρευσης τελέσεως ιεροπραξιών όταν επιβάλλεται σε κληρικό που δεν κατέχει, κατά το χρόνο της επιβολής του, οργανική θέση εφημερίου, έχει αμιγώς πνευματικό χαρακτήρα. Τούτο δε, διότι το μέτρο αυτό δεν επηρεάζει την υπηρεσιακή σχέση του κληρικού με το νομικό πρόσωπο της Εκκλησίας και τα δικαιώματα που απορρέουν από αυτήν αλλά αναφέρεται στην ιδιότητα του κληρικού ως θρησκευτικού λειτουργού που θεμελιώνεται στο μυστήριο της χειροτονίας, αποσκοπεί δε στη διατήρηση της εσωτερικής τάξεως και πειθαρχίας στην Εκκλησία. Επομένως, η πράξη αυτή δεν αποτελεί εκτελεστή διοικητική πράξη και η ασκούμενη κατά της πράξεως αυτής αίτηση ακυρώσεως είναι απορριπτέα ως απαράδεκτη».

1665/2002 [ΤΝΠ]

«Εκκλησιαστικά δικαστήρια -. Η κλήση του αιτούντος κληρικού σε απολογία δεν ήταν νόμιμη, διότι δεν αναφέρει συγκεκριμένα ποια πειθαρχικά παραπτώματα συνιστά η συμπεριφορά του αιτούντος, μη αρκούσης της αόριστης μνείας για παράβαση εγκυκλίων της Ι. Συνόδου και του Μητροπολίτη Λαρίσης περί μέσων μαζικής ενημέρωσης. Η ουσιώδης αυτή έλλειψη της κλήσεως προς απολογία, με την οποία ασκήθηκε η πειθαρχική δίωξη του αιτούντος, καθιστά πλημμελή και την προσβαλλόμενη απόφαση, η οποία, μη εξειδικεύοντας τα πειθαρχικά παραπτώματα στα οποία υπέπεσε ο αιτών, του επέβαλε την ανωτέρω ποινή για «κανονικά παραπτώματα για τα οποία κατηγορήθηκε», τα οποία όμως δεν προσδιορίζονται ούτε στην επέχουσα θέση κατηγορητηρίου εγγράφου κλήση αυτού προς απολογία, με αποτέλεσμα να καθίσταται ανέφικτος ο ακυρωτικός έλεγχος του δικαστηρίου ως προς τη νομική βάση των πειθαρχικών αδικημάτων που αποδίδονται στον αιτούντα και του συνεπεία αυτών σκανδαλισμού των πιστών. Για τους λόγους αυτούς που βάσιμα προβάλλονται, πρέπει η κρινόμενη αίτηση να γίνει δεκτή και να ακυρωθεί η προσβαλλόμενη πειθαρχική απόφαση. Δέχεται την κρινόμενη αίτηση. Ακυρώνει, κατά τα λοιπά, την υπ□ αριθμ. 1571/27.10.1997 απόφαση του Μητροπολίτη Λαρίσης και Τυρνάβου».

3276/2003 [ΤΝΠ]

«Το Δικαστήριο για τον σχηματισμό δικανικής πεποιθήσεως επί του υπό στοιχείο 1 λόγου της κρινομένης αιτήσεως, με τον οποίο προβάλλεται ότι κατά παράβαση του άρθρου 11 του ν. 1700/1987 δεν επιτρέπη στον αιτούντα να παραστεί μετά δικηγόρου ενώπιον του εκδόντος την προσβαλλόμενη απόφαση συνοδικού δικαστηρίου, ενώψει και των προβαλλομένων από τον πληρεξούσιο δικηγόρο του αιτούντος με το από 26.3.2002 υπόμνημα, που κατατέθηκε εντός της δοθείσας από τον Προεδρεύοντα του Δικαστηρίου προθεσμίας προς συμπλήρωση των προφορικών αναπτυχθέντων απ' αυτόν στο ακροατήριο κατά την παρούσα δικάσιμο, κρίνει ότι πρέπει να αναβληθεί η έκδοση οριστικής αποφάσεως επί της κρινομένης αιτήσεως ακυρώσεως προκειμένου να ζητηθεί, με μέριμνα της Εισηγητού της υποθέσεως, από την Εισαγγελία Πρωτοδικών Αθηνών να διαβιβάσει στο Συμβούλιο της Επικρατείας ολόκληρο τον φάκελο της προαναφερθείσας ποινικής δικογραφίας επί του προβληθέντος ενώπιον του Δικαστηρίου αυτού ισχυρισμού περί πλαστότητας των πρακτικών της από 8.5.1991 συνεδριάσεως του Δευτεροβάθμιου Συνοδικού Δικαστηρίου (πρβλ. Σ.Ε. 202/1993)».

1294/2003 [ΤΝΠ]

«Η δυνατότητα παντός πειθαρχικώς διωκομένου να έχει τη συνδρομή πληρεξουσίου δικηγόρου δεν θα ήταν συνταγματικώς επιτρεπτό να αποκλεισθεί κατά τη διαδικασία ενώπιον των εκκλ. δικαστηρίων, εφόσον κατά του διωκομένου επαπειλείται πειθαρχική ποινή που δεν έχει πνευματική μόνον φύση, αλλά επηρεάζει αμέσως και την υπηρεσιακή σχέση του κληρικού ή του μοναχού, καθώς και τα δικαιώματα που απορρέουν από τη σχέση αυτή, διότι στην περίπτωση αυτή η συνταγματική αρχή του κράτους δικαίου επιβάλλει να ακολουθούνται οι βασικές αρχές του πειθαρχικού δικαίου».

2031/2004 [ΤΝΠ]

Τα εκκλησιαστικά δικαστήρια αποτελούν όργανα της Εκκλησίας που ιδρύθηκαν για την διατήρηση της εκκλ. πειθαρχίας και την τιμωρία των κληρικών και μοναχών που υποπίπτουν σε παραπτώματα (άρθρο

1 Ν. 5383/1932, Α' 110). Κατά την άσκηση δε της πειθαρχικής τους αρμοδιότητας τα εκκλησιαστικά δικαστήρια άλλοτε μεν επιβάλλουν πνευματικής μόνον φύσεως ποινές οι οποίες δεν υπόκεινται σε δικαστικό έλεγχο, άλλοτε δε ποινές που επηρεάζουν αμέσως τυχόν υφισταμένη υπηρεσιακή σχέση του κληρικού ή του μοναχού με την Εκκλησία και δικαιώματα που απορρέουν από την σχέση αυτή. Στην τελευταία αυτή περίπτωση οι αποφάσεις των εκκλ. δικαστηρίων έχουν εκτελεστό χαρακτήρα και υπόκεινται σε αίτηση ακυρώσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας (Σ.τ.Ε. 825/1988 Ολομ.)».

4120/2005 [ΤΝΠ]

«Κατά την άσκηση της πειθαρχικής αρμοδιότητάς τους τα εν λόγω όργανα της Εκκλησίας της Ελλάδος επιβάλλουν ποινές, οι οποίες άλλοτε μεν δεν υπόκεινται σε δικαστικό έλεγχο διότι έχουν συνέπειες καθαρώς πνευματικής φύσεως, άλλοτε δε υπόκεινται σε δικαστικό έλεγχο διότι επηρεάζουν μία υφισταμένη υπηρεσιακή σχέση του κληρικού με το νομικό πρόσωπο της Εκκλησίας της Ελλάδος ή με άλλο εκκλ. νομικό πρόσωπο. Η ποινή της καθαιρέσεως έχει συνέπειες καθαρώς πνευματικής φύσεως για τον κληρικό που δεν κατέχει υπηρεσιακή θέση στο νομικό πρόσωπο της Εκκλησίας της Ελλάδος ή σε άλλο εκκλ. νομικό πρόσωπο. Ως προς τον κληρικό, όμως, που κατέχει τέτοια θέση, η ποινή αυτή επηρεάζει την υπηρεσιακή κατάστασή του και τα δικαιώματα που απορρέουν από αυτή. Πλημμελής η απόφαση εκκλ. δικαστηρίου αν δεν επιτράπηκε στον κατηγορούμενο να παραστή με δικηγόρο. Δέχεται την αίτηση. Ακυρώνει την υπ' αριθμ. 2/3.3.2004 απόφαση του Δ. Συνοδικού Δικαστηρίου της Εκκλησίας της Ελλάδος για Πρεσβυτέρους, Διακόνους και Μοναχούς, στο οποίο αναπέμπει την υπόθεση σύμφωνα με τα εκτιθέμενα στο αιτιολογικό. Διατάσσει την απόδοση του παραβόλου».

1123/2005 [ΤΝΠ]

«Τα εκκλησιαστικά δικαστήρια στην περίπτωση που επιβάλλουν ποινές που επηρεάζουν αμέσως την υπηρεσιακή σχέση Κληρικού - Εκκλησίας και τα δικαιώματα που απορρέουν απ' αυτή (π.χ. στέρηση μισθού, αργία κλπ.), έχουν το χαρακτήρα πειθαρχικών συμβουλίων που, για την εξασφάλιση των αρχών του Κράτους δικαίου και της χρηστής διοικήσεως πρέπει να ακολουθούν τουλάχιστον ως προς τη σύνθεσή τους και την πειθαρχική διαδικασία τις βασικές αρχές του πειθαρχικού δικαίου, οι δε εκδιδόμενες απ' αυτά αποφάσεις ως εκτελεστές πράξεις διοικητικών αρχών υπόκεινται σε αίτηση ακυρώσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας. Η προσβαλλόμενη απόφαση του Δευτεροβαθμίου Συνοδικού Δικαστηρίου περί επιβολής της ποινής της καθαιρέσεως στον αιτούντα, που κατέχει οργανική θέση εφημερίου, υπόκειται στον έλεγχο του Γ□ Τμήματος του Συμβουλίου της Επικρατείας ως απόφαση πειθαρχικού συμβουλίου διότι επηρεάζει αμέσως την υπηρεσιακή του σχέση με την Εκκλησία και τα απορρέοντα απ' αυτήν δικαιώματα. Μετά την έναρξη ισχύος του άρθρου 11 του ν. 1700/1987, οι κληρικοί κάθε βαθμού και οι μοναχοί δύνανται να παρίστανται ενώπιον όλων των εκκλ. δικαστηρίων που τους κρίνουν είτε αυτοπροσώπως, είτε με συνήγορο κληρικό ή δικηγόρο. Το αίτημα αυτό το οποίο είχε ως περιεχόμενο την εξαίρεση όλων των μελών του Δευτεροβαθμίου Συνοδικού Δικαστηρίου υπό την αίρεση της πραγματοποίησής από τα μέλη του ανωτέρω ποικίλης φύσεως δηλώσεως δεν αποτελεί αίτηση εξαιρέσεως. Το Συνοδικό δικαστήριο εκδίδει την απόφασή του αφού μελετά την εκκαλουμένη απόφαση, τα πρακτικά της πρωτοβάθμιας δίκης, το εφετήριο έγγραφο και όλα τα έγγραφα και στοιχεία της δικογραφίας. Δεδομένου ότι ο αιτών εμφανίστηκε ενώπιον του συνοδικού δικαστηρίου και στην συνέχεια αποχώρησε, όπως ο ίδιος, άλλωστε, ομολογεί, νομίμως στην προσβαλλόμενη απόφαση αναφέρεται ότι το δικαστήριο δίκασε την έφεση κατ□ αντιμωλία «θεωρουμένου του εφεσείοντος ως παρόντος».

664/2006 [ΤΝΠ]

«Σύμφωνα με την αρχή της αμεροληψίας των διοικητικών οργάνων, η οποία αποτυπώνεται ήδη στο άρθρο 7 του ν. 2690/1999 και αποτελεί ειδικότερη έκφραση της γενικής αρχής του Κράτους Δικαίου, που απορρέει από το Σύνταγμα και τις καθιερούμενες απ' αυτό εγγυήσεις υπέρ του πολίτη, καθώς και την αρχή της δίκαιης δίκης που θεσπίζει το άρθρο 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ, δεν είναι ανεκτή η ανάθεση αρμοδιότητος για την κίνηση και τη διεξαγωγή της πειθαρχικής διαδικασίας, καθώς και για την επιβολή της πειθαρχικής ποινής στο ίδιο το διοικητικό όργανο κατά του οποίου στρέφεται η επίμαχη ενέργεια, συμπεριφορά η πράξη/τούτο δε διότι, τόσο η κίνηση και διεξαγωγή της πειθαρχικής διαδικασίας, όσον και η σχετική με την ενοχή ή μη του πειθαρχικώς διωκομένου απόφαση πρέπει να προέρχεται από όργανα και πρόσωπα ως μέλη αυτών που παρέχουν τα εχέγγυα αμερόληπτης κρίσεως, πράγμα που αντικειμενικώς τίθεται σε αμφισβήτηση όταν το ίδιο διοικητικό όργανο ως έχον την πειθαρχική αρμοδιότητα ή μέλη αυτού, κρίνουν, κατόπιν συλλογής και αξιολογήσεως των σχετικών αποδεικτικών στοιχείων, ότι η ενέργεια, πράξη ή συμπεριφορά που τους αφορά συνιστά στη

συγκεκριμένη περίπτωση πειθαρχικό παράπτωμα διαπραχθέν εις βάρος τους, επιβάλλουν δε και τη σχετική ποινή/σε περίπτωση δε που η επίμαχη ενέργεια, πράξη ή συμπεριφορά στρέφεται κατά διοικητικού οργάνου ως αρχής, εμπλοκή αυτού στην επακολουθούσα πειθαρχική διαδικασία εμποδίζεται, και όταν το όργανο αυτό τελεί υπό διαφορετική σύνθεση μελών κατά το χρόνο που ενεργεί ως πειθαρχικό όργανο, δεδομένου ότι, στην περίπτωση αυτή, τα πρόσωπα των μελών του διοικητικού οργάνου είναι αδιάφορα για τη διάγνωση υπέρθεσης ή μη πειθαρχικού παραπτώματος διαπραχθέντος εις βάρος διοικητικής αρχής».

644/2010 [ΤΝΠ]

«Δέχεται την κρινόμενη αίτηση. Ακυρώνει την 4/27.6.2005 απόφαση του Δευτεροβαθμίου Συνοδικού Δικαστηρίου της Εκκλησίας της Ελλάδος. Αναπέμπει την υπόθεση στη Διοίκηση για να προβεί στις νόμιμες ενέργειες που αναγράφονται στο σκεπτικό».

4596/2014 [ΤΝΠ]

«Απορρίπτεται αίτηση κληρικού για ακύρωση της επιβληθείσης σ' αυτόν, από εκκλ. δικαστήριο, ποινής της καθαιρέσεως λόγω παραβάσεως σειράς Ιερών Κανόνων, τα οποία τυποποιούν την αντικειμενική υπόσταση του κανονικού παραπτώματος της αρσενοκοιτίας».

ΣτΕ: 2279/1953 ΕΔΔΔ 9 (1965) 395 · 2298/1965 ΝοΒ 14 (1966) 568 · 2055/1965 ΝοΒ 14 (1966) 568 · 2565/1969 ΝοΒ 18 (1970) 491 · (Ολομ) 2800/1972 ΝοΒ 21 (1973) 109-110 · 2548/1973 ΝοΒ 22 (1974) 279 · 36/1975 ΝοΒ 25 (1977) 809 · 368/1977 ΝοΒ 28 (1980) 1285 · 4122/1980 ΕυρΣτΕ (1980) 44 · 3665/1982 ΝοΒ 32 (1984) 1605 · 507/1983 ΝοΒ 33 (1985) 1595.

ΣτΕ: 830/1940 · 386/1942 · 115/1944 · (Ολομ) 2024/1965 · 4120/1980 · 866/1981 · 3206/1986 · 689/1987 · 195/1987 · 2850/1988 · 186/1989 · 1990/1990 · 789/1990 · 2263/1991 · 1530/1992 · 1529/1992 · 2671/1993 · 2154/1993 · 2991/1996 · 2976/1996 · 410/2008 (adjustice.gr).

ii. Αποφάσεις Ποινικών Δικαστηρίων

ΑΠ 729/1988, ΠοινΧρ. ΑΗ' 857 · ΣυμβΕφΠειρ. 206/1986, [1988] ΑΡΧΝ 681 · ΑΠ 1678/2008 ΤΝΠ · ΣυμβΠλημΜεσολ. 36/2017, [2017] Δ/ΝΗ 1568 · ΣυμβΠλημΠειρ. 406/2001, [2002] ΠοινΔ/νη 711 · Διάταξη Εισαγγελέως Πλημ/κών Αθηνών ΕΓ141-09/181/27Δ/09.

